

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

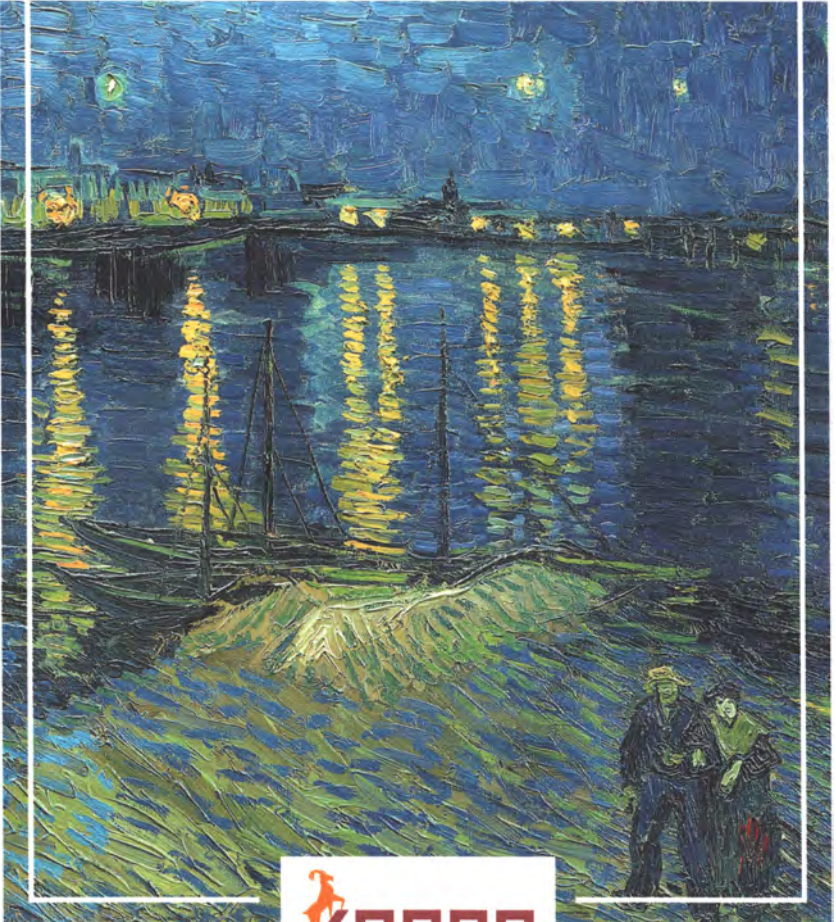
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

MAHMUT YESARİ

Günümüz Türkçesiyle

ÇOBAN YILDIZI

 KAPRA

MAHMUT YESARİ

ÇOBAN YILDIZI

Çoban Yıldızı ilk defa 1925 yılında *Vatan* gazetesinde tefrika edilmiş ve aynı yıl kitap olarak basılmıştır. Basıldıktan çok kısa bir süre sonra da Mahmut Yesari'ye büyük bir ün kazandırmıştır.

Romanda, varlıklı bir aileden gelen ve monden bir hayata tutkun Sadiye ile ona umutsuzca âşık Doktor Cemil Kâzım'ın acıklı hikâyesi konu edilir. Sadiye, romana adını veren parlak bir Çoban Yıldızı'dır. Güzelliği ve parlaklığı bir yıldız gibi günden güne sönerken hayatta kalabilmek için direnir. Varlık içinde geçirdiği yıllarda, sahip olduklarını har vurup harman savuran Sadiye, elinde çaresizlikten başka bir şey kalmayınca yaşayabilmek için her yolu dener fakat trajik sonunun önüne geçemez. Doktor Cemil Kâzım ise içine kapanık ve sinik karakteriyle Sadiye'nin yok olup gidişini uzaktan seyrederken bir yandan da kendisini tüketir. *Çoban Yıldızı*, bedbaht Cemil Kâzım ve Sadiye'nin macerasını anlatırken toplumun farklı katmanlarından, her biri ilgi çekici pek çok karakteri de ölümsüzleştirir.

"Biz insanlar da bu yıldızlar gibi kendi âlemimizde bir an parlayıp sönüyoruz."

ISBN: 978-625-8076-41-7

KAPRA
YAYINCILIK

 /kaprayayinlari
 /kaprayayinlari
 /kaprayayinlari
 /kaprayayinlari

ÇOBAN YILDIZI / Mahmut Yesari

YAYIMA HAZIRLAYAN

Serdar Soydan

EDİTÖR

Davut Yıldız

SON OKUMA

Berrenur Özdemir

KAPAK GÖRSELİ

Vincent van Gogh, Rhone Üzerinde Yıldızlı Gece, 1888

KAPAK TASARIM

REPAR TASARIM

SAYFA DÜZENİ

Oğuz Yılmaz

BASIM VE CİLT

Repar Dijital Matbaası

BASKI

Mayıs 2022 - 1. Basım

ISBN

978-625-8076-41-7

SERTİFİKA NO

40675

*Kapra Yayıncılık,
Repar Tasarım
Matbaa ve Reklamcılık
Ticaret Limited Şirketi'nin
tescilli markasıdır.*

*Mimar Sinan Mah.,
Selami Ali Efendi Cad.,
No: 5
34672 Üsküdar/İstanbul
Tel: 0 (212) 522 48 45*

*© Bu kitabın tüm hakları saklıdır.
Tanıtım amaçlı, kısa alıntılar
dışında metin ya da görseller
yayınevinin izni olmadan hiçbir
yolla çoğaltılamaz.*

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranterey.org>

Mahmut Yesari

1895 yılında İstanbul, Emirgan'da doğmuştur. Büyük dedesi ünlü hattat Mehmet Esat Efendi'dir. Sağ tarafı felçli doğan ve sol elini kullanan Mehmet Esat'a "yesari", yani "solak" lakabı verildiğinden aile de bu adla anılmıştır. Mahmut Yesari, İstanbul Sultanisi ve Sanayi-i Nefise Mektebi'ne gider. İhtiyat zabiti olarak Çanakkale Savaşı'na katılır. Savaş dönüşü *Diken* dergisinde karikatürist olarak çalışmaya başlar. 1920'lerin başından itibaren çeviri ve adapte piyesleri Şehir Tiyatroları repertuvarına girer. 1923'te Reşat Nuri'yle birlikte *Kelebek* dergisini çıkartır. İlk romanı *Bir Namus Meselesi* bu dergide tefrika edilir. Bu tarihten öldüğü 1945 senesine kadar kırkın üzerinde romanı ve yüzlerce öyküsü, eleştiri yazısı, anıları, fıkraları gazete ve dergilerde yayınlanır. Belki yüzü aşkın telif, adapte ve çeviri oyunu basılır, sahnelenir. Romanlarının yarısından fazlası kitaplaştırılır. Öykülerininse ne yazık ki pek azı, *Geceleyin Sokaklar* ve *Yakacık Mektupları* adlı kitaplarında yer alır.

Eserlerinden bazıları: *Çoban Yıldızı*, *Çulluk*, *Ölünün Gözleri*, *Bahçemde Gül Açtı*, *Pervin Abla*, *Tipi Dindi*, *Bağrıyanık Ömer*, *Sürtük*, *Yakacık Mektupları*, *Serseri*, *Bir Aşk Uçurumu*.

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM Akşam Güneşi	7
İKİNCİ BÖLÜM Hacılarıolu	165
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM Çoban Yıldızı	335

BİRİNCİ BÖLÜM

Akşam Güneşi

1

İki saatten berî Büyükdere İskele Gazinosu'nda, Köprü'den gelecek son vapuru bekleyen Doktor Cemil Kâzım iskeleye çıkan halkın içinde de aradığını göremeyince arkadaşına döndü:

“Yazık Kudret,” dedi, “Talihin yokmuş. Bak ‘Akşam Güneşi’ son vapurda da çıkmadı. Artık gelmez.”

Doktor Cemil Kâzım vaktinden evvel ağarmış şakakları, yorgun, biraz fazla çizgili çehresiyle yaşından büyük görünüyordu. Teyzesinin oğlu Kudret onun geniş omuzlu, iri vücudunun yanında âdeta bir çocuk gibi kalıyordu.

“Gördün mü ağabey?” dedi. “Benim talihsizliğim yalnız kumarda değilmiş.”

Cemil Kâzım beyaz, muntazam dişlerini gösteren bir kahkaha ile güldü.

“Eğer ‘Akşam Güneşi’ni görseydin, hiç şikâyet etmezdin Kudret. Belki de teşekkür ederdin. Haydi, eve dönelim.”

Ilık bir mayıs gecesiydi. Gökyüzü sarı, donuk, birbirine sokulmuş yıldızlarıyla güveler tarafından yenilmiş, delik deşik, koyu neftî bir örtüye benziyordu. Bu sarı, küçük deliklerden kayan, süzülen zayıf parıltılar durgun denizin yüzünde yağ damlaları gibi yüzüyordu.

Soluk mavi bir buğu arkasına gizlenen karşı kıyıda kırmızı, keskin ışıklı bir fener göz kırpar gibi vakit vakit açılıp kapanıyor, rüzgâr bir kaya sessizliği ile kımıldamadan duran ağaçların yaprakları arasında uyuyordu. Köyün arka sırtlara tırmanan yolları karanlığa karışarak kaybolmuştu.

Cemil Kâzım elleri pantolonunun ceplerinde, başı öne eğik, dalgın yürüyor, Kudret bastonuyla kâh rıhtımın bozuk, yerinden oynamış taşlarına vurarak kâh ötede beride dalga serpintilerinden meydana gelmiş gölcükleri karıştırarak onun peşinden yürüyordu.

Kâzım küçük bir yalının önünde durmuştu. Bir bahçe aşırısı, büyük beyaz bir yalı görünüyordu. Eliyle Kudret'e işaret ederek "İşte Kudret," dedi, "Akşam Güneşi'nin yalısı."

Kudret'in cevabını beklemeden yürüdü.

Cemil Kâzım'ın yalısı iki katlı, harap denecek kadar eski, boyasız bir yalıydı. Kâzım daha çocukken Gedikpaşa yangınında yanan konaklarının arsasını satarak bu yalıyı almışlardı. Kâzım'ın çocukluğu gibi gençliği de bu evde geçmişti.

Kudret'in koluna girerek sordu:

"Nasıl, bizim ocağı biraz daha eski, biraz daha harap buldun, değil mi? Fakat bir tahtasını bile değiştirmeye korkuyorum. Sanıyorum ki bir çivisini yerinden oynatsam bütün kıymeti kaçacak."

Cebinden büyük bir anahtar çıkarmıştı.

"Gülendam, galiba yatsı namazına durmuş. Yoksa mutlaka sesimizi duyar, kapıyı açardı."

"Gülendam dadım sağ mı?"

Cemil Kâzım gülüyordu.

"Senden, benden sağlam Kudret. Kışın buraların soğuğunu bilirsin, vallahi o zerre kadar ehemmiyet vermez. Karlı,

berbat havalarda bile buzları kırar, gene abdestini alır, hâlâ gene o eski bildiğin Gülendam. Hiç, hiç değişmedi.”

Basıldığı zaman için için feryat eder gibi gıcırdayan merdivenlerden çıktılar. Cemil Kâzım sofadaki değirmi masanın üzerinde duran idare kandilini aldı.

“Bu odada oturalım. Evin en ferah odası. Hoş, başka da derli toplu, oturulabilecek bir oda yok ki,” dedi. Rezesi bozuk bir kapı açtı.

Burası, biraz yüksek tavanlı dört köşe bir odaydı. Parmaklığına sarmaşıklar sarılı bir balkona açılan bir kapı ve bu kapının iki yanında, cicim perdeler asılı iki penceresi vardı.

Cemil Kâzım bu odayı hem salon, hem muayene odası gibi kullanıyordu. Sağda köşede odanın tek süsü gibi bir ceviz yazıhane duruyordu. Duvarlara yıldızları dökülmüş çerçeveler içinde soluk, uçuk aile fotoğrafları asılmıştı. Yazıhanenin sağında beyaz, temiz bir örtü geçirilmiş, telleri bozuk bir kanepa, kanepenin tam karşısında düzgün yerleştirilmiş büyük bir kütüphane ve balkon kapısının solundaki pencerenin kenarında eski bir sedir vardı.

Cemil Kâzım, “Lamba yakmayalım,” dedi, “sinek dolar, balkon bir dereceye kadar serindir, orada otururuz.”

Sofada bir terlik sesi dolaşıyordu. Hemen kapıyı açtı.

“Dadı, bak kim geldi?”

Gülendam Kalfa beli kamburlaşmaya başlamış, uzun boylu, kupkuru bir Çerkez’di. Yüzü o kadar kırışmıştı ki alnında, yanaklarında, çenesinde bir parmak kadar olsun düz yer kalmamıştı. Başındaki namaz bezini çenesinden düğümleyerek sordu:

“Kimmiş o efem?”

“Senin gönüllün... Kudret.”

Gülendam sesi titreyerek “Nerede? Ne vakit gelmiş o?” diye sordu.

“Bir hafta oluyor, bugün kolundan tuttum, getirdim. Nasıl, fena mı ettim?”

“Ah pek iyi ettiniz efem.”

Kudret’i görür görmez ağlamaya başladı.

“Bakın a dostlar, dünkü çocuk ayol, âdeta erkek olmuş.”

Kudret’in yanaklarından, gözlerinden öpüyor, elleriyle onun omuzlarını, sırtını okşuyordu.

Kudret, Gülendam’ın kollarından kurtulunca Kâzım’ın yanına gitti.

“Zavallı kadın...”

Cemil Kâzım dört yanını işaret ederek “İşte benim ailem,” dedi. “O zavallı da olmasa benim hâlim ne olacak?”

Kudret, onun gözlerinin içine bakarak “Yalnızlıktan sıkılmıyor musun ağabey?” diye sordu.

Cemil Kâzım cevap vermedi. Ne cevap verebilirdi? Etrafında bir yığın duygusuz insan olsaydı yalnızlıktan kurtulacak mıydı? Duygularına, düşüncelerine yabancı, acılarına kayıtsız, kendi çıkarından başka bir şey düşünmeyen, bir lokma leş parçası bulunca kargalar gibi hep birden o cılız parçaya saldıracak bir sürü insanla bir arada yaşamak, yalnızlığın vereceği sıkıntıdan, hüzünden daha acıklı, daha dayanılmayacak bir şey değil miydi? Sessizlik içinde, birbirinin söylemeden bile istediğini, dediğini anlayan, birbirine candan bağlı iki kişi arasında yaşamak yeter derecede avutucu şeydi, Cemil Kâzım bu göze görünen, dıştan bakılınca kasvetli sanılan yalnızlıktan çok, hiçbir şeyle anlatılamayan, yatıştırılamayan ruh yalnızlığından, hayal yoksulluğundan korkuyordu.

“Ağabey, ne düşünüyorsun?”

Sesinde saklamaya çalıştığı bir hüznün vardı.

“Bir şey düşünmüyorum Kudret.”

“Niçin evlenmiyorsun?”

Cemil Kâzım bunu bazı bazı günlerce süren bir ısrar ile kendine de sormuştu. Niçin evlenmiyordu? Evvela rahatı kaçacaktı. Bu sakın, münzevi hayata alışmıştı. Eve gelecek genç kadını bu gürültüsüz, hatta cansız, neşesiz yer elbette boğup sıkacaktı. Cemil Kâzım’ın hayatını da değiştirmesi gerekecekti.

Hâlbuki çok alışılmış bir hayat tarzı kolay bırakılamazdı. Sonra alacağı kadın görüldüğü gibi mi çıkacaktı?

“Kolay mesele değil Kudret. İnsan, serbestliğini uzun düşünmeden, ucuzca satamıyor. Evlenmek, hele yaş benimki gibi otuz beşi bulduktan sonra çok gerekli bir şey sanılıyor. Öyle ya, ben bir gün ölecek olsam yanımda ağzıma bir damla su akıtacak, gözlerimi kapayan kimsem bulunmayacak. Ama kiminle, nasıl bir kadınla evleneyim? Düşündüm, görgüsüz, cahil, basit bir kız alayım. Bu kadın benim hayat arkadaşım olacak. Öyle bir arkadaş ki ne ben onu anlayabileceğim, ne de o beni. Başka başka makamlarda öten iki ayrı cins kuş gibi bir kafeste hapis olunacağız. O kadın çocuklarımin da annesi olacak. Zavallı çocuklarımin...”

Kudret, bir şey anlamadığını gösterir bir tavırla kollarını yanına uzattı.

“Neden tahsil görmüş bir kız istemiyorsun?”

“Tahsil görmüş kadın... Bu daha korkulu bir tecrübe yavrum. Ciddiyetinden emin olabilsem ne âlâ... Ya o gözü aldatan parıltı sadece bir kalaysa... Birçoklarını tanıyorum, tahsilleri bir parçalı bohçaya benziyor, her renkten ve her kumaştan var, atlastan kumaşa kadar... Belki yalnız bunlardan birisi olsa bir işe yarayabilir. Fakat ayrı ayrı kendine mahsus güzellikleri olan bu parçalar böyle kesik, kırık bir hâlde bir

araya gelince manasız, alacalı, baktıkça gözü hırpalayan, bütününde hiçbir güzellik olmayan iğreti, yapma bir şey oluyor. Piyano çalıyor, hatta dans ediyor, güya dil de biliyorlar. Neye yarar? Kahkahaları yapmacık, davranışları yapma, heyecanları sahte. Bazı dükkân camekânlarına konan mankenler vardır, birden insanı aldatırlar, sahiymiş duygusu verirler. Sakın o kukaların bir tarafına dokunma. Çünkü eline saman bulaşır. Herhâlde bana bunlardan biriyle de evlen diyemezsin.”

Yerinden kalktı, kapıya doğru gitti.

“Gülendam’a söyleyeyim de rakı tepsisini buraya getirsin olmaz mı?”

“Ben rakı içmem ağabey.”

Cemil Kâzım gülümsedi.

“Sahi, sen Avrupa’da altı senedir rakıyı unutmuşsundur.”

“Eskiden de içmezdim.”

“O hâlde yemek yiyelim. Ne yazık ki sana başka ikram edecek içkim yok.”

Cemil Kâzım yemekte susuyordu. Kudret, onun her hareketini dikkatle gözlüyor, su içişinden çatal tutuşuna kadar her davranışından bir mana çıkarmaya uğraşıyordu. Kâzım, Kudret’in altı yıl evvel bıraktığı Kâzım değildi. Kudret onu pek çok değişmiş buluyordu. Kâzım, ancak yirmi beş yaşındayken sigara içmeye başlamış, altı sene evveline gelinceye kadar da bir kadeh rakı bile ağzına koymamıştı. Evlenme hakkındaki fikirlerini de garip buluyordu. Kâzım gibi az çok mevki, şöhret sahibi bir adamın istediğine uygun bir kadın bulamaması olacak şey değildi.

Yemekten sonra bahçeye çıktılar. Gölgele kırıyı daha kuvvetle sarmıştı. Açık bir şemsiye gibi duran kestane ağacının altındaki tahta kanepeye oturdular. Kudret, zihninde

yerleşmiş gibi duran bir suali sormaktan çekiniyordu. İçinde tuhaf bir korku vardı. Neden? Niçin? O da farkında değildi. Kâzım, ondan aşağı yukarı on yaş büyüktü. Ona zaman zaman hocalık, ağabeylik, arkadaşlık etmişti. Kâzım insanlardan kaçır, her şeyden çabuk gücenir, utangaç, içini dinleyen bir adamdı. Herkese sorulmakta bir tuhafılık görölmeyecek bir suali Kâzım'a sormak güç ve hatta tehlikeliydi.

Cemil Kâzım tabakasını uzattı:

“Bir sigara yakmaz mısın?”

Sonra Kudret'in omuzuna kuvvetle vurarak dedi ki:

“Sen çok iyi, çok saygılı bir çocuksun Kudret.”

Kudret şaşkınlıkla döndü:

“Neden ağabey?”

“Sofrada, hatta yemek yerken bir dikkat ettim, gözlerin ara sıra bana bakıyor, dudaklarını hafifçe oynatıyordun. Belki, bir şey soracaksın, fakat nedense cesaret edemiyorsun. Söyle, sor Kudret.”

Kudret onun bu açık kalpliliği karşısında donup kalmıştı.

“Bir şey sormayacaktım ağabey. Belki de soracaktım ama şimdi unuttum.”

Kâzım'a, “Sen birini seviyorsun, fikirlerin, düşündüklerin hep bahane. Ben hiçbirine inanmıyorum,” nasıl derdi? Etrafına bakındı. Yalıya girerken Kâzım'ın eliyle gösterdiği büyük beyaz yalı gözlerine ilişti.

“Akşam Güneşi'ni soracaktım.”

Bu cevap Kâzım'ın pek hoşuna gitmişti. Katılacak gibi kahkahalarla gülüyordu.

“Bunda çekinip düşünecek ne var?”

“Hayır, sana öyle gelmiş ağabey.”

“İhtimal,” dedi, “evet, Akşam Güneşi... Kudret, sen onu hiç olmazsa on sene evvel tanımalıydın. Ben, işim icabı çok kadın gördüm. İnanır mısın onun bir eşine rastlamadım. Şüphesiz güzel... Fakat nasıl güzel? Bilmiyorum. On beş sene evvel, ilk tanıdığım zaman on altı, on yedi yaşlarında, erkeklerden yeni yeni kaçmaya başlamış bir genç kızdı. Aradan seneler geçti. Lakin insanlarına yüzlerini, sinirlerini, vücutlarını yoran, bozan; renkleri, şekilleri değiştiren seneler ona başka bir tatlılık, ayrı bir güzellik katarak geçtiler. Hayat, zaman bile ona kıyamadılar, tabiat bile onu şımarttı.”

“Niçin ‘Akşam Güneşi’ diyorlar?”

“Sen Avrupa’ya gittikten birkaç ay sonraydı. Sadiye’nin annesi, Hüseyin Bahattin Paşa’nın karısı Mürüvvet Hanım sinirlerinden rahatsızdı. Nişantaşı’ndaki konakta oturmak istememişti. Şu gördüğün beyaz büyük yalıyı aldılar. Sadiye’nin buraya taşınması ehemmiyetli bir vaka olduydu. Geldikleri günden beri hemen her akşam, maun sülün gibi narin bir kayığa biner ve her zaman da güneşin batmasına bir çeyrek, yarım saat kala çıkar. Küçüksu’da, Kalender’de avare dolaşan sandallar onun kayığı nereye giderse hep oraya koşuşurlar. Onun için, bütün buralar halkının, kadınların çekememezlikten, erkeklerin hasretten, herkesin yüreği tek bir kalp gibi titrer. Böyle akşamları hep güneş batarken görünüşü âdeta bir *lejant* oldu. Beş senedir hep ona ‘Akşam Güneşi’ diyorlar. Mehtaplı gecelerde şu kıyı şarkılar, gazellerle sabahlara kadar inler. Sandallar, içine işret sofraları kurulmuş balıkçı kayıkları, ince futalar, hatta ortaklaşa tutulmuş pazar kayıkları bir zincir gibi bu kıyı boyunca uzanır, onun uzaktan olsun hayalini, küçük bir iltifatını görmeden ayrılmazlar.”

Kudret ağır ağır sordu:

“Bu kadın evli mi?”

Cemil Kâzım sinirli sinirli güldü.

“Evet, yirmi yaşında evlendirdiler. Hem de paşazadelikten, mirasyedilikten başka bir meziyeti olmayan bir pıhtıyla... On yaşında bir kızı bile var.”

“Mesut mu?”

Cemil Kâzım, Kudret’e acıyormuş gibi baktı.

“Kudret, bazı bazı ne çocukça fikirlerin var. Bu suali sormak nereden hatırına geldi? Mesut... Eğer dış görünüşe bakarsan saadetlerine inanmalıyız. Hayatta hiçbir şekilde sıkıntı çekmemişler. Paraları var, istediklerini alabiliyorlar. İdare filan düşünmüyorlar. Yazın burada, herkesin önünden geçerken hasretle dönüp baktığı bu muhteşem yalıda oturuyorlar, kışları Nişantaşı’nda. Konaklarının süsü, yıldızları, gürültü patırtısı yanında bu yalı fakir bir kulübe gibi kalır. Bak, şu sonu görünmeyen koru, pencerelerinden kristal avizelerin bol ışıkları taştan şu saray gibi bina uzaktan ne çekici, şen, şirin görünür değil mi? Bir fakir şairi buraya getir, oturt. Artık ne yıldızlı hülyalara dalmaz zavallı.”

Kudret “Anlamıyorum,” dedi. “Bedbaht olmaları için de bir sebep yok.”

“Bilmiyoruz ki... Bilemeyiz ki...”

“On yaşında bir kızı var diyorsun. Kocasını sağ, on senedir de bir arada yaşıyorlar. İnsan sevmediği, geçinemediği bir adamla on sene bir arada yaşamaz, yaşayamaz. Mademki ihtiyacı da yokmuş, ayrılabilirdi.”

Cemil Kâzım içini çekti.

“Ne olacağını kimse kestiremez.”

İkisi de sustular. Kudret ayağa kalkmıştı.

“Sen onunla evlenemez miydin ağabey?”

Kâzım’ın birdenbire tavrı değişti, kaşları çatıldı.

“Niçin sordun?”

Kudret sorduğuna pişman olmuştu.

“Hiç,” diye kekeledi, “pek beğeniyorsun da...”

Kâzım dargın bir bakışla, “Hava serinledi,” dedi, “artık yatalım. Münasebetsiz şeyler konuşmaya başladık.”

Cemil Kâzım odasının kapısını kapadıktan sonra ceketini çıkarıp bir iskemlenin üzerine attı. Zihni kararsız, darmadağındı. Yatarsa uyuyamayacaktı. Lambayı söndürdü. Pantolonunu çıkarmadan yatağa uzandı.

Bu gece de gene her geceki gibi yorgun, bitikti. Gene dokuz saat hiç oturmadan, oturmaya, dinlenmeye vakit kalmadan birine ilaç, ötekine teselli vererek sakat göğüslerin öksürüklerini, hırıltılarını, sözün kısası hep dert, feryat dinleyerek hastadan hastaya koşmuştu.

Bu hayat, yalnız bugün değil, dün de böyleydi. Yarın da, ömrü oldukça böyle geçecekti. Elleri ensesinde kilitli, düşünüyordu. Hayat acaba bütün insanlar için bu kadar sert, bu kadar değişmez miydi? İnsan memur, tüccar, öğretmen mutlaka bir meslek sahibi olacaktı. Kim bilir onların da kendilerince, dıştan göze görünmeyen ne sefaletleri vardı?

Gece yarılarında doğru çıkan hafif yosun kokulu gece rüzgârları açık pencerenin perdelerini şişiriyor, bahçedeki çınarın yapraklarında hiç kesilmeyen bir hışırtı duyuluyor, mayıs böceklerinin konseri sürüp gidiyordu.

Neden evlenmemişti? Bu odaya mı gelin gelecekti? Sıvaları çatlak, kaplamaları çürümüş, döşemeleri esneyen bu harap yuvaya, başında sırma telini, beyaz tül duvağını sürüyerek gelecek gelin ilk gününden bir hayal kırıklığına uğramayacak mıydı? Çocukken, başını annesinin göğsüne sokarak birlikte yattıkları bu eski, ceviz karyola şüphe yok ki atılacaktı. Gözleri karanlıkta bile odasının en gizli köşelerine kadar görüyordu. Karyolanın yanındaki konsol, Gedik-

paşa yangınında yanan büyük konaktan kurtarılmış tek aile yadigârıydı. Pencerenin yanındaki kanepenin altına sakladığı küçük, sedef kakmalı çekmecede neler yoktu. Annesinin dişleri kırık, beyaz, bağa tarağı, babasının Yunan muharebesi madalyası, alaylık sırma apoletleri, üç yaşındaki Cemil Kâzım'ın minimini patikleri, sarı, kırmızı, yeşil boncuklarla işlenmiş bir cüz kesesi, ninesinin bozuk Piryol saati, annesinin yıllarca bir hazine gibi sakladığı, kimsenin on para bile vermeyeceği ehemmiyetsiz ve hatta gülünç hatıralar... Eve gelecek yabancılar bu hatıralara saygı gösterecekler miydi? Bu çekme, mermeri kırık konsol ya tavan arasına yahut çöplüğe atılacaktı.

Yatağından kalktı, bir sigara yaktı. “Onunla evlenemez miydin?” Onunla... Yani Sadiye ile... Kudret, bu sualine cevap vermekteki imkânsızlığı bilseydi elbette sormaya cesaret edemezdi.

Sadiye, ihtiyar bunak bir babanın şüpheli bir çocuğuydu.

Annesi Mürüvvet Hanımefendi için az mı şeyler söylenmişti. Sadiye, her çocuk gibi ana baba hükmü görmemiş, serbest, şımarık alıştırılmış, dakikası dakikasına uymayan, sırasına göre merhametli, zamanına göre zalim, fakat her zaman alaycı bir çocuktur. Cemil Kâzım onu ne cesaretle isteyebilirdi. “Efendi, senin karşılığın ne?” diye sormayacaklar mıydı?

Sadiye'nin seçeceği koca, az çok her genç kızın beğeneceği erkek, temiz, şık giyinerek beyninin içinden çok dışarısını süsleyen kalıp, şekil erkeklerinden biriydi. Cemil Kâzım hiç modasını değiştirmedeği sade elbisesi, kısa kesilmiş saçları, çok defa tentürdiyot, mürekkep lekeleri çıkmayan tuvaletsiz elleriyle seçme hakkını ilk gününden kaybetmişti. Hatta onun ağır, vakarlı hâli Sadiye'yi güldürüyordu.

Sadiye, Cemil Kâzım'ı sevmiş bile olsaydı gene evlenmeleri imkânsızdı. Cemil Kâzım, Sadiye'nin zengin konağında bir sığıntı olarak kalacaktı. Karısı istediği yere, istediği şekil-

de para saacak, o sesini ıkaramayacaktı. Sevdığı yemekleri isteyemeyecek, tiksindiği şeylere gözünü kapayıp susacaktı. Karısına “Hayır, bunu giyme! Oraya gitme!” diyemeyecekti. İliştiği koltukta, yediği lokmada bir iğne, bir zehir acılığı duyacaktı. Sonra nasıl, nelerle, kim bilir ne kadar zulümle, gözyaşına mal olmuş hesapsız altınlarla kendi temiz, namuslu çalışması, hayatı pahasına kazandığı para hor görülecekti.

Sigarasını hiddetle pencereden attı.

“Serbestliğimle beraber çalışmamı, namusumu da sata-
caktım.”

Gözleri karanlıklara daldı. Bu karanlıklarda bulmak, gr-
mek istediği bir şey varmış gibi dikkatle, uzun uzun bakıyor-
du. Senelerden beri zihninden geçip de bir şekil vermediği
sayısız hayaller sanki bu katran koyuluğundaki gölgelere
gizlenmişlerdi.

Bahçenin ilerisindeki koru simsiyah, l dalgalı bir deniz
gibi geri tepelere kadar uzanıyordu. İskele tarafında bir bah-
ıvan köpeği kesik kesik uluyor, Boğaz’dan geçen bir şilebin
pek yorgun pervane sesleri tepelere çarpa çarpa, biteviye bir
ahenkle vuruyordu.

Kalbinde bir boşluk, günden güne derinleşen bezgin bir
boşluk vardı.

Acaba değmez miydi?

Sabahleyin Glendam Kalfa’nın sesiyle uyandı.

“Kâzım Bey, sizi çağırıyorlar efem!”

Vakitli vakitsiz uyandırılmaya alışmış bir doktorun alış-
kanlığıyla bir şey sormadan yatağından kalktı, ropdöşambırını
giyerek kapıyı açtı, aşağı indi.

“Merhaba Süleyman Ağa, ne var?”

Süleyman Ağa, Sadiye'nin lalası, emektar bir Kürt uşaktı. İri, pos bıyıkları ağzını tamamıyla kapıyor, gür, kırçıl kaşları kapakları düşük gözlerini gölgelendiriyordu. Kâzım'ı görünce yayık bir gülüşle selam verdi.

“Büyük hanım zatınızı istiyor.”

Cemil Kâzım, Sadiye'nin o akşam gelmeyişinden dolayı zaten meraktaydı.

“Yalıda hasta mı var?”

Süleyman Ağa “Hayır,” dedi. Kâzım'ı hasta için çağırıyorlardı. Mürüvvet Hanım kendisiyle görüşmek istiyordu. Süleyman Ağa'ya “Sen git, ben şimdi geliyorum,” dedi. Merdivenleri ikişer ikişer atlayarak tekrar odasına çıktı. Gece, her parçasını bir tarafa attığı kıyafetini çarçabuk toplayarak giyindi.

Gülendam Kalfa elinde kahve tepsisiyle sofadaydı.

“Kahvenizi içmeyecek misiniz efem?”

Cemil Kâzım acele acele “Hayır,” dedi, “vaktim yok. Sonra...”

Merdivenlerden inerken bağırdı:

“Kudret'e söyle ben gelinceye kadar bir yere gitmesin, muhakkak beni beklesin.”

Bahçeye çıkınca yüzüne çarpan serinlik onu bir rüyadan uyandırmış gibi oldu. Niye bu kadar acele etmişti? Kalbinde yine belirsiz bir merak vardı. Bu vakit çağırılmak sebepsiz olamazdı. Mürüvvet Hanım'ın hastalığı her vakitki bir şeydi. Sadiye'ye ait bir iş içinse?

Kendi kendine güldü.

“Ne münasebet,” dedi. “Sen hâlâ çocukluktan kurtulamadın Kâzım. Hâlâ annesinin koynuna saklanan, gök gürlemesinden, şimşekten korkan bir çocuksun. Boş, saçma şeylerle kendini harap ediyorsun.”

Kıydan yürüyordu. Boğaz, pembe süslere bürünmüş tatlı bir sabah mahmurluğu içinde daha yarı uykudaydı. Ufak kabarcıklarla çırpınan denizin yüzü rüzgârın baygın, sevdalı temasından ürperiyor gibiydi.

Yalının bahçesinde onu bekleyen Süleyman Ağa ile birlikte kenarları lavanta çiçekleri ile süslenmiş çakıl döşeli ince bir yoldan geçtiler. Çamlardan hafif bir reçine kokusu etrafa yayılıyor, manolyaların iri, düz yapraklarından ıslak çimenlere ara sıra damlacıklar yuvarlanıyordu. Güneş, Yuşa üzerinden yavaş yavaş yükselirken yaprak aralarından çakıllı yollara, çimenlere dantel gibi güneş parçaları düşüyordu. Sinekler, kır böcekleri altın toz zerrelere gibi yer yer uçuşuyorlardı.

Giriş kapısının merdivenleri önünde durdular. Cemil Kâzım yalıya ilk defa gelmiyordu. Doğruca bahçe üstündeki salona girecekti. Hizmetçi kız, “Yukarıya buyurunuz, hanımefendi sizi bekliyor,” dedi.

Tüylü yol keçesi döşenmiş geniş merdivenlerden sessiz adımlarla çıktılar. Koca yalı, boş bir ambar gibi ıssız ve iç sıkıcıydı. Kalın, atlas perdeler odalardan sofalara kadar yalının her tarafını bir türbe loşluğuna boğmuştu.

Hizmetçi kız maun boyalı bir kapının tokmağını yavaşça çevirdi ve terliklerini çıkararak usulca içeri girdi. Cemil Kâzım bu odayı da tanıyordu. Burası, Mürüvvet Hanım’ın yalıda oturduğu dört beş ay zarfında en azından iki üç ay yatmak zorunda kaldığı odaydı. Doktor olduğu, eczalar, ilaçlar arasında yaşadığı hâlde Cemil Kâzım bu odanın karışık ilaç kokulu havasına dayanamazdı.

Kapı tekrar açıldı. Hizmetçi, Kâzım’a yol göstererek dışarı çıktı. Mürüvvet Hanım dizlerine bir pike battaniye örtmüş, şezlongda yatıyordu. Ancak işitilir bir sesle, “Buyurunuz Kâzım Bey,” dedi.

Cemil Kâzım, Mürüvvet Hanım’ı neden olduğunu bilmeden, acıyarak severdi. İlerledi.

“Geçmiş olsun hanımefendi, rahatsız mısınız?”

Mürüvvet Hanım, hâlâ parlaklığı kaybolmamış sarı ela gözlerini kapadı, beyaz saçlı başını iki yana sallayarak içini çekti.

“Dün bir şeyciğim yoktu. Bu gece hastalandım. Sadiye beni hasta etti.”

Cemil Kâzım merakla sordu:

“Neden hanımefendi?”

Mürüvvet Hanım, şezlongun yanındaki üzeri irili ufaklı, şekil şekil şişelerle dolu eczane rafına benzeyen küçük ilaç masasından aldığı bir şişenin cam kapağını açarak küçük bir bardağa birkaç damla ilaç damlattı.

“Bilmem, bugünlerde âdet edindim, hep validol kullanıyorum, iyi mi? Siz ne dersiniz doktor bey?”

“Fazla kullanmasanız daha iyi olur. Sonra buna da alışsınız.”

Şişeyi tekrar yerine koydu.

“Sinirlerimi yatıştırıyor. Ah, bu kız bir gün beni heycandan öldürecek. İşte biliyor, hastayım. Kalp hastalığı bu, şakası yok. Giderken de söyledimdi; hep bildiğini okuyor. Evvelki gün Yakacık’a, Dürnev Hanım’a gitmişti. Ah o Dürnev Hanım. Sadiye’nin ahlakını bozan hep o kadın. Sadiye vallahi evvelleri böyle değildi. Yarım saat için bir yere gidecek olsa haber verirdi. Dün gelecekti, gelmedi.”

Cemil Kâzım nerdeyse “Biliyorum,” diyecekti ama durdu.

“Evet hanımefendi.”

Mürüvvet Hanım sözünü tamamladı.

“Son vapura kadar bekledim. İskeleye de Süleyman’ı yollamıştım. Gelmedi. Merakımdan gece yarılarına kadar gözüme uyku girmede. Sabaha karşıydı, kapı acı acı çalındı. Dil-

feza'yı koşturdum. Damadı uyandırdık. Gele gele ne gelse beğenirsiniz? Sadiye'den bir telgraf.”

Sağ dirseğini dayadığı yastığın altından bir kâğıt çıkarak Kâzım'a uzattı:

“Alın, okuyun da bana acıyın.”

Cemil Kâzım, telgraftaki üç satırı bir bakışta, içer gibi okudu.

“Büyükdere'de Hüseyin Bahattin Paşa yalısında Nedim Bey'e... Hastalandım pazartesi gelebileceğim. Sadiye.”

Mürüvvet Hanım, “Gördünüz mü?” diyordu. “Hastalığı nedir? Ne olmuş? İnsan iki kelime ile olsun tafsilat vermez mi? Benim ne deli meraklı olduğumu pekâlâ bilir. Böyle kayıtsız, hayırsız kız ne görülmüş, ne de duyulmuştur. Ne yap-sam, kimi göndersem bilmem ki...”

Cemil Kâzım onu dinlerken gözlerini telgraftan ayıramı-yordu.

“Nedim Beyefendi gitmiyorlar mı?”

Mürüvvet, birer örümcek ayağına benzeyen zayıf parmak-larıyla pike battaniyenin kenarlarını hiddetle buruşturdu.

“Nedim Bey yağmur olsa kimsenin tarlasına yağmaz. Za-ten izinsiz gitti diye söylemediğini bırakmıyor.”

Cemil Kâzım, Nedim Bey'in yalısındaki mevkiini bilmiyor değildi. Onu, ne kaynanası, ne Sadiye, hatta hizmetçilere, uşaklara kadar kimse sevmiyor, ondan bir kişi bile hoşlan-mıyordu. Fakat bu sürekli geçimsizliğe, hoşnutsuzluğa karşı dışarıya ağızlarını açmıyorlar, vakarlı davranıyorlardı. Mü-rüvvet Hanım'ın bu sözü, Cemil Kâzım'ı “Mutlaka yeni bir şeyler olmalı,” diye düşündürdü.

Mürüvvet Hanım'ın hiddetten uçuk, renksiz dudakları tit-riyordu.

“Telgrafi gösterdiğimiz zaman köpürdü, saatlerce bağırdı. O kadar da yalvardım, ‘Oğlum git, bir kere bak, insanlık hâli bu. Belki ağır hastadır. Ben de merak ediyorum,’ dedim. ‘Şuradan şuraya gitmem. Ne hâliniz varsa görün,’ dedi, kapıyı çekip çıktı.”

Cemil Kâzım ne cevap vereceğini bilemiyordu. Böyle bir hâl karşısında ona söz düşmüyordu.

Mürüvvet Hanım’ın sesi perde perde sönüyordu.

“Aldanmışım. Kişizadeliğine aldandım. Kabahat bende değil ki. Sebep olanlara ne diyeyim? Bana uslu, akıllı, her sözümü dinletebileceğim bir damat lazımdı.”

Yüzünün rengi birden uçtu, nefesi tıkanır gibi oldu. Kesik kesik, “İşte gene çarpıntım tuttu,” diyebildi.

Cemil Kâzım yanına yaklaşarak “Kendinizi üzmeyiniz hanımefendi,” dedi. “Zararını siz çekiyorsunuz.”

“Bu hâlden ben memnun muyum? Şurada her dakika ölüp diriliyorum. Şu heyecan biraz fazla sürerse, tıkanıp gideceğim. Eter şişesini verir misiniz?”

Kâzım onun nabzını dinliyordu.

“Sizin için en büyük ilaç sessizlik, istirahatdir efendim. Başka bir şeye ihtiyacınız yok.”

Yerinden kalkmıştı.

“Bendenize müsaade efendim, emir buyurulursa akşama tekrar uğrarım.”

Mürüvvet yarı utanır bir hâlde gülümsedi.

“Sizden büyük bir ricam vardı Kâzım Bey.”

“Estağfurullah hanımefendi.”

“Sizi çağırtmama sebep... Yakacak’a gider, Sadiye’yi görür müsünüz?”

Bu, Kâzım'ın hiç beklemediği bir teklifti.

“Emredersiniz.”

Fakat bu sözü söyleyen ses, Kâzım'ın her vakitki durgun, rahat sesi değildi, bu ses kendisine de yabancı gelmişti.

“Teşekkür ederim. Allah gönlünüze göre versin Kâzım Bey.”

Kâzım, hastanın odasından çıkıp sofada yalnız kalınca dört yanına bakındı. Görünürde kimseler yoktu. Olduğu yerde durdu. Dudakları acı bir gülüşle burkuldu. “Allah gönlünüze göre versin Kâzım Bey.” Ne boş ve geç bir dilek... Cemil Kâzım'ın yıkık, dağılmış bir yuvaya benzeyen, zerre zerre dağılmış, parçalanmış gönlüne göre mi?

Aşağı katta bir ayak sesi duydu, yumruklarını sıktı, yürüdü.

“Kimsenin günahına girme Kâzım, onu sen kendin yıktın. Senin gururun, korkaklığın yıktı.”

Kudret bahçede oturuyordu, Kâzım'ı görünce sordu:

“Neredeydin?”

“Çok mu beklettim?”

“Hayır. Şimdi kalkmıştım. Yalnız Gülendam dadım acele çıktığını söyledi, merak ettim.”

Cemil Kâzım ehemmiyetli bir sır veriyormuş gibi ona yaklaştı.

“Gene talihliyimişsin Kudret. Akşam Güneşi'ni göreceksin.”

“Nerede?”

“Bugün... Yakacık'a gidiyoruz.”

Talih ve tesadüf, halkaları birbiri içinden geçmiş çapraşık bir zincir gibidir. Hayatımız bir kere bu zincire takıldı mı, bütün gücümüzü ona bırakırız, hatta bazı bazı para ve ilim kuvvetlerimizi bile. Tesadüflerin hazırladığı vakalar çok kere irade ve ihtiyarımızı yener. Kafasında ve kollarında mücadele gücü olmayanları bu büyük kuvvet, mutluluk ve mutsuzluk gibi, hayatın iki kutbundan birine çeker götürür.

Hüseyin Bahattin Paşa'yı tanımış olanlar, dünyada yalnız talih ve tesadüfe inananlara hak verirler.

Babıali kalemlerinden birinde odacı olan Hasan Ağa, karısı ölünce oğlu Hüseyin'i köyden getirtmeye mecbur olmuştu. Hüseyin, bir mahzeni andıran küf kokulu taş odalarda kalem efendilerine kâh su, peynir, ekmek, kâh tozlu, kara kaplı defterler taşıyarak odacı yamaklığı ediyordu. Babası, kâtiplerin aylıklarını kıırarak biriktirdiği para ile oğlunu okutabilirdi. Fakat bulunduğu yer ona başka fikirler vermişti. “Mektep, medrese görmüş bunca beyler, efendiler bana avuç açıyorlar. Oğlumu bir mektebe verecek olsam o da başkalarına el açacak,” diyordu.

Yeni gelen bir müdür, babasının düşündüğünün tersine Hüseyin'i resmî mekteplerden birine yazdırmak istiyordu.

“Hasan Ağa, bu çocuğa yazık ediyorsun. Şunu bir mektebe yazdıralım, okusun. Cahil kalmak büyük bir felakettir. İleride sana da, bana da hayır dua eder.”

Hasan Ağa inat ediyordu.

“Sonu gene odacılık değil mi, beyefendi? Vazgeç bu hayır işi işlemekten. Nafile yere oğlanın zihnini doldurtacaksın, gayrık ebcet¹ gibi ne ölüye yarayacak ne diriye.”

¹ Ebcet, Arap alfabesinin sıralanışından (elif, ba, cim, dal) ilk dört harfinin okunuşlarıyla (E-B-Ce-D) türetilmiş bir sözcüktür. Ebcet hesabı ise Ebcet rakamları denilen alfabetik bir sayı sistemini kullanarak, kelime, cümlecik veya cümlelerin sayısal değerini hesaplama ve bunlardan anlamlar çıkartma işlemidir. (y.h.n)

Hüseyin'i babasının direnmesine bakmayarak mektebe gönderdiler. Üç yıl kadar okudu, biraz imla, hesap okudu. Hasan Ağa oğlunun yalnız rakamları tanımış olmasına seviyordu. Dördüncü yıl onu yine yanına aldı, öğrendiği artık yeterdi. Babasının hesaplarına oğlan bakacaktı.

Hüseyin bir gün, babasının dokuz ay hesaplara hesaplara içinden çıkamadığı bir faiz hesabını kolayca, belki de rastgele çözüvermişti. Hasan Ağa keyfinden, neşesinden az kaldı bayılacaktı.

“Vallahi sana yemin. Bizim Hüseyin'in muhasebeci beyden çok hesaba akli yatıyor. Dokuz aydır ki yakasını bir araya getiremediğim hesabı tövbeler olsun bir kaleme çıkardı.”

O gün Hasan Ağa kalemleri dolaştı, durmadan oğlunun zekâsını, becerikliliğini övdü. Artık başka dairelerin odacıları bile sırası düştükçe Hüseyin'e başvuruyorlar, gönderilecek mektupları, becayış istidalarını hep ona yazdırıyorlardı.

Hasan Ağa, kalemlere uğramadan maaş alan bazı hatırlı ileri gelenlerin, açıkta olan paşaların dairelerden aylıklarını toplar evlerine götürürdü. Hüseyin biraz serpilip delikanlı olunca kendi yerine onu göndermeye başlamıştı. Bir bayram, Hüseyin, valilikten açıkta olan Ali Ramiz Paşa'nın aylığını götürmüştü. Paşa, Hüseyin'i yanına çağırıldı.

“Oğlum, geçenlerde baban seni pek sena etti. Okuman yazman iyiymiş. Açıkgoz bir çocuğa da benziyorsun. Benim bir vekilharcım vardı. Hırsızlığına dayanamadım, savdım. Buraya gelir, çalışır mısın?” dedi.

Hüseyin, Babıali dairelerinin biteviye gürültüsü içinde yaşaya yaşaya, dıştaki hayata alışamamıştı. Kalabalık sokaklar kadar, büyük, dıştan sessiz duran evler, konaklar da ona anlaşılmaz bir korku veriyordu. Gözlerini yere indirdi.

“Babama sorayım efendim.”

Hayır diyememişti. Bey, paşa, müdür, nazır gibi sözlerin onun üzerindeki tesirleri çok ehemmiyetliydi.

Paşa yumuşak bir adamdı.

“Peki oğlum, sor da bana cevap getir,” dedi.

Hasan Ağa, oğlunun verdiği habere bir türlü inanamıyordu.

“Yalan deme, çeneni dağıtırım. Vay uğursuz! Bu ne talih-tir be!” diyor, ellerini dizlerine vurarak çırpınıyordu.

Oğlunu Ramiz Paşa’nın konağına gönderirken nasihat vermeyi de unutmadı:

“Talih, adama bir kere güler. Kendini bu işte göstereceksin. Yüzümü kara çıkarma. Vekilharç demek paşa konaklarının kilidi, küreği demektir. Adam gibi işine mukayyet olursan tövbe yoksulluğa, alimallah, yüz liraya, bin liraya para demezsin.”

Hüseyin zeki, anlayışlı, girgin, işgüzarı. Az zamanda Ali Ramiz Paşa’nın en çok inandığı, güvendiği adamlarından biri oldu. Aradan altı ay geçmemişti. Paşa, Rumeli’de bir vilayete vali oldu. Hüseyin’i İstanbul’da bırakmadı ve nereye gittiyse onu yanından ayırmadı.

İki yıl sonra Hüseyin vekilharçlıktan kâhyalığa yükselmişti. Paşa’nın mührü, cüzdanı onda duruyordu.

Arnavutluk’ta gürültü, vukuat eksik olmayan kazalardan birinin kaymakamlığı açıldı. Kime verilmek istendiyse bir sebep, bir bahane bularak kabul etmemişlerdi. Babıali, valiyi idaresizlikle itham ediyordu. Ramiz Paşa tehlikeyi anlamıştı. Hüseyin’i, vaktiyle kalemde çalışmış gibi göstererek “idareten” kaymakam yaptı.

“Hüseyin, bu işi kabul etmekle beni zor bir mevkiden kurtarmış olacaksın. Esasına bakarsan zor bir iş de değil. Başın sıkışınca bana yazarsın. Şimdilik böyle işi idare etmek lazım geliyor.”

Hüseyin, velinimetinin sözünden çıkamazdı.

“Baş üstüne paşam,” dedi.

Paşa şunları da söyledi:

“Bu arada usul ve kaideyi de unutmayalım. Sen, artık devlet memurlarından sayılırsın. Onun için sana bir de ‘mahlas’ bulmalıyız. Mahlasın Bahattin olsun. Bundan sonra yazıları o şekilde imzalarsın.”

Ramiz Paşa kâhyası Hüseyin Efendi, kaza kaymakamlarından Hüseyin Bahattin Efendi olunca gene tesadüfler lütuflarını esirgemediler. Kazadaki isyan kendiliğinden yatışmıştı. Vali bu işi, İstanbul’a bir başarı, hükûmetin gücünün bir tecellisi şeklinde bildirdi. Hüseyin Bahattin rütbe, nişan aldı.

İki yıl sonra Hasan Ağa oğluna bir parça para bırakarak öldü. Hüseyin Bahattin kâhyalığında rüşvet alıp vermenin yollarını öğrenmişti. Babasından kalan para onu mutasarrıf yapmaya yetti. O da sıraya girmişti. Yıllarca memleket memleket gezdi. Günün birinde bu emektar “sadık” memura, “Vali, vezir oldun,” dediler.

O zamana kadar hep şöret, mevki, para hırsı hayatına hâkim olmuş, başka bir şey ne düşünmüş, ne gözü görmüştü.

Hayalindeki cenneti bulmak kuruntusuyla yıllarca yürüyüp de önüne dağ ve yahut deniz çıkan bir yolcu “Yol yok,” diye nasıl inler, çılgık atarsa Hüseyin Bahattin Paşa da, hayatta aynı hayal kırıklığına uğramıştı. Onun için yürünecek yol, varılacak yer kalmamıştı.

Yaşı altmışa yaklaşıyordu. Hâlâ sıcak, tüten bir ocağı, kurulu bir yuvası yoktu. Rumeli’de kaymakamlığı zamanında yerli bir malmüdürünün kızıyla evlenmişti. Karısını da seviyordu. Fakat kayınbabasına dayanamıyordu. Hacı Fettah Efendi aksi, titiz bir Arnavut’tu. Sebep olsun olmasın her şeye karşı koymak, hükmünü yürütmek isterdi. Bir gün damadını karşısına aldı.

“Damat, seninle ehemmiyetli bir iş görüşeceğim,” dedi.
“Sen kaymakamlıktan çekilmelisin.”

Kaynatasının ansızın olan bu teklifinden Hüseyin Bahattin şaşırıp kalmıştı.

“Anlamadım, şaka mı ediyorsunuz?”

Fettah Efendi bir kaşını indirip öbür kaşını kaldırarak çok ciddi bir tavırla dedi ki:

“Bunda var iki sebep. Birisi sen gezersin köy köy. Nadide, alışık değil cer hocası² gibi dolaşmaya. Zati var kuş kadar canı fakirin. Yollarda bir hâl olur. Bana lazım evlat.”

Hüseyin Bahattin, bu kısa başlangıçtan Fettah Efendi’nin hiç şaka etmediğini anladı. O, aynı ağır tavırla söylüyordu.

“İkinci ehemmiyetli sebep, kan davası. Bizim ailenin var bir eski kan davası. Ama kader ne yaparsın olmadı erkek evladımız. Damat da bir oğul sayılır. Şimdi sen alacaksın o intikamı.”

Hüseyin Bahattin oturduğu yerde donup kalmıştı.

“Ben bir hükûmet adamıyım. Nasıl olur?”

Fettah Efendi omuzlarını silkiverdi.

“Ben tanımam hükûmet. Bu bir namus davası... Ya kabul edersin yahut ki kapı açık. Dinlemem başka laf.”

Hüseyin Bahattin de kızmıştı.

“Kan davalarına da benim aklım ermez. Ben buranın kaymakamıyım. Böyle vakaları önle diye emir var. Üstelik ben alet olamam.”

“Burası değil İstanbul kuzum... Hem göreyim önle şunu.”

“Elbet önlerim.”

2 Osmanlı’da medrese talebeleri dokuz ay ders gördükten sonra üç aylarda kasaba veya köylere giderek camilerde vaaz verir, Kur’an okur ve diğer din hizmetlerini yerine getirirlerdi. Bu talebelere cer hocası denirdi. (y.h.n)

Fettah Efendi gülerek arkasına dönüverdi.

“Arada dünürlük var. Yoksa bu lafı söyletmezdim bile. Kaymakam isen hükmün geçer kâtiplere. Sen çocuksun be mori, kırk paralık kurşundur haysiyeti onun.”

Hüseyin Bahattin hiddetle odadan çıkıyordu.

“Ben Nadide’yi alır giderim,” dedi.

Fettah Efendi onu kolundan yakaladı.

“Alma o ismi bir daha ağzına. Bu dakikadan sonra kızım, karın değildir. Ailenin intikamını almayan adamla oturmaz kızım.”

Fettah Efendi’nin kanlı gözlerinden içine bir ürperme gelmişti. Hiç sesini çıkarmadı. Ertesi gün evden eşyalarını almaya giden adamla Nadide’nin boş kâğıdını da göndermişti.

Seneler geçti. Hüseyin Bahattin tekrar evlenmeyi hatırına bile getirmedi. Fakat yaşı ilerledikçe kendisiyle uğraşan birinin olmasını istiyordu. Etrafında bir sürü insan vardı. Ama hepsi de başka bir maksat güden bir yığın haşerattı. Hüseyin Bahattin, Ali Ramiz Paşa’nın vekilharcıyken bu parazit alayını pek yakından tanımıştı. Emekli olup İstanbul’a döndü ve ilk işi, bu haşeratı yolunu bulup başından defetmek oldu.

Midye tutmuş eski tekneler vardır, ne kadar temizlenseler gene bir ikisi mutlaka yapışık kalır. Derviş Vehbi Efendi, Hüseyin Bahattin Paşa’nın köhne “ikbal gemisi”ne bir midye ısrarıyla yapışmış, koparılıp atılamamıştı.

Vehbi, Eyüp mezarları başında ıskatçılıktan³ başlayarak kâh medresede talebe, kâh cer hocası, sırasıyla her tarikatın tekkesinde müritlik, bir elinde keşkül, öbür elinde teber, başında Allah yazılı kirli bir arakiye, sırtında yırtık, rengi belirsiz bir cübbe, cami kapılarında ilahi okuyarak dilencilikten

3 İskatçı, ıskatçılık: Eskiden mezarlıklarda dilenen kişilere ıskatçı bu işe de ıskatçılık denirdi. (y.h.n)

orta oyununda zenne, mahalle tulumbasında kökenciliğe⁴ kadar kolay kazançlı her işi denemiş bir zamane çocuğuydu. Tekkelerde ne kadar candan zikir ederse, Zuhuri’de zenneye çıktığı zaman o kadar candan oynardı.

Hüseyin Bahattin Paşa onu nereden, nasıl tanıdığını hatırlayamıyordu. Son defa Karadeniz vilayetlerinden birine vali olmuştu. İskeleyle adımını atar atmaz, kalıpsız fesine ince bir sarık sarmış, mintanlı, ceket pantolonlu, ne sivile, ne softaya benzeyen seyrek sakallı bir adam hemen onu etekleyerek “Mübarek gelişiniz, ayak basışınızla sefalar getirdiniz. Vehbi kulunuz için bu ne beklenmedik bir nimet,” “Asitane-i aliye- de sizin iltifatınızla gözümü gönlümü doyururdum. Hasretini çektiğim erdemli yüzünüzü görünce gözlerim parıldadı, efendimiz...” diye başlayan, ardı arası gelmeyen karışık, acayip bir nutka başlamıştı.

Vehbi, karşılamaya gelen hükûmet memurlarına vakit bırakmadan hemen arabalar bulmuş, eşyaları hükûmet konağına götürmüştü.

Derviş Vehbi’nin nereli, kim olduğu, ne iş için oraya geldiği de bilinmiyordu. Yalnız her sabah zembilini sırtına vurur, “Bizim bülbüle bir dirhem et ihsan eyle, sevaptır,” diye yalvararak kasapları, “İneklere yedireceğim, atmayın,” diye çürük meyveleri, atılacak ezik zerzevatları toplayarak manavları, zerzevatçıları dolaşır, evin o günlük nafakasını çıkarırdı. Evdeki kadın nikâhlı karısı mıydı, annesi miydi? Onu da kimse bilmiyordu. Çarşıdaki bütün esnaf onu tanırdı. Mezat yerlerinde müşteri kızıştırmak için koltukçular, tellallar ona açıktan pey sürdürtürlerdi. Bir gün olur elinde toplu para görünürdü. O zaman pazarlık etmeden alışveriş ederdi. Bazı bazı manifaturacılara uğrar, “Evden örnek istiyorlar, dört beş top kumaş gönderin,” derdi. Dükkân sahibi çırağın koluna üç dört kumaş verir, Vehbi’nin önüne gönderirdi. Evdeki ku-

4 Tulumbacılık bir tür eski zaman itfaiyeciliği, kökencilerse borunun hortumdan çıkmasını sağlamakta görevli kimselerdir. (y.h.n)

maşlar saatlerce muayene olunur, fakat her vakit de “Beğen-medik,” diye çevrilirdi.

Bir manifaturacı, dükkân komşusuna dert yanıyordu:

“Bu yakınlarda toptancılar da hırsızlığa başladı. Yirmi arşınlık diye aldığım toplar, on yedi, on sekiz arşın çıkıyor.”

Komşusu da şikâyet ediyordu.

“Geçende bir toptan tam beş arşın noksan çıktı.”

Bir sabah, iki basmacı çarşının ortasında Vehbi’yi yere yatırmışlar, bağırta bağırta dövüyorlardı. Vehbi, avaz avaz, “İmdat, ey Müslümanlar! İmdat! Behey gaddar zalimler, ben gibi fakirden ne alıp veremiyorsunuz,” feryadıyla çırpınıyor, o bağırdıkça da sille tokat yağmuru şiddetleniyordu. Çarşıdan geçenler, komşu dükkâncılar, etraflarına toplanmışlardı.

“Durun efendim, günahdır.”

“İnsaf be yahu. Belki bir yanlışlık olmuştur. Anlayalım.”

Vehbi’yi döven dükkâncının biri, elinde onun mintanından kopmuş kırmızı benekli bir bez parçasını göstererek haykırdı:

“Ne yanlışlığı be efendi. Ben malımı tanımaz mıyım? İşte koca toptan çaldığı kumaşın parçası.”

Arkadaşı da onu tasdik ediyordu.

“Benim de sekiz top kumaşımdan on dokuz arşın çaldılar.”

Vehbi, yeleğinin düğmeleri kopmuş, ceketinin yakası yırtılmış, sağ gözünün bir tarafı şişmiş, yarı korkudan, yarı can acısından bütün vücudu titriyor, vakayı seyreden uzun boylu bir zabitin arkasına saklanmış, ağlayan bir sesle yalvarıyordu.

“Vallahi yalan bey amca. Kâbe hakkı için yalan, inanmayınız. Haza iftira...”

İki manifaturacı bir ağızdan söylüyorlardı.

“Bu herifin şerrinden illallah ve resul... Evden kumaş istiyorlar der. Ne bilirsin böyle matah olduğunu? Peki der, çırağın koltuğuna dört beş top kumaş verir yollarsın. İki saat sonra çırak döner gelir, beğenmediler der. Olur a, müşteri bu. Zorla beğendirecek değilsin ya? Topları alır rafa koyarsın. Kimin aklına gelir koca top içinden arşın arşın kesip çalacağı.”

Gittikçe artan kalabalığın arasından sesler yükseliyordu.

“Kimmiş bu? Ne olmuş?”

Ve halk ayaklarının ucuna basarak birbirlerinin omuz başlarından hırsız, dayak yiyen adamı görmek istiyordu.

Manifaturacının biri, elini uzatarak “İşte şu rezil herif,” diye Vehbi’yi gösterecek oldu. O, çoktan seyircilere karışarak izini kaybettirmişti.

Vehbi’nin bu büyük ustalıklarından birisi de böyle vakaları cesaretle geçiştirmesiydi. Karşısındaki inanmasa bile, onun hesabına utanır, inanmış görünmek zorunda kalırdı.

Hüseyin Bahattin Paşa, Vehbi’ye ilk önce hiç yüz vermemişti. Geceleri selamlık dairelerinde hükûmet ileri gelenleri, eşraf, ayan hep mevkiine, rütbesine göre bir yere ilişir otururlardı. Derviş Vehbi çağırılmadığı hâlde her gece, kapının yanında, kollarını çaprazvari göğsüne kavuşturur, boynunu bükerek saatlerce ayakta dururdu. Paşa’nın ona bile bile ehemmiyet vermediği meydanda bir şeydi. Fakat o, bu dolaylı kovmayı anlamamış görünürdü.

Bir hafta sonra kulaktan kulağa fısıldanan bir rivayet bütün şehri dolaştı. Paşa, Vehbi’yi çok eskiden tanımış, birbirlerine pek samimi bağlarla bağlıymışlar. Paşa, bu yalan, sahte vaziyeti inkâr etmek istemişti. Hâlbuki herkes büsbütün başka mana vererek Paşa’ya karşı döndüler.

“Derviş Vehbi yaman adammış doğrusu! Dilenci kıyafetine bakma! Koskoca vezir bile ondan korkuyor.”

“Kim bilir yanında ne eksikliği vardır? Aldırmamazlığa geliyor ama, kim yutar?”

“Arada bir münasebetleri olmasa durup dururken böyle bir söz çıkar mı?”

“Bu kadarı yalan olamaz. Fakir adam başından korkar.”

Hüseyin Bahattin Paşa ondan kurtulamayacağını anlamıştı. Onun gibi bir adama da ihtiyacı vardı. Vehbi’nin taşrada olsun, İstanbul’da olsun varlığından her zaman faydalanılabildi.

Paşa, İstanbul’a dönünce, Vehbi birkaç gün içinde borçlu elinden kapatılmış ucuz bir konak buldu. Konağın tamiri, döşenmesi için haftalarca durmadan çalıştı. Paşa, Vehbi’nin bu çalışma ve didinmesinin pek boşuna olmadığını biliyordu. Fakat dikkat etmişti. Vehbi büyük çapta hırsızlık yapamıyordu. Onun ancak küçük, mesela sıvacının gündeliğini dört kuruş, koltukçunun hesabını yarım lira fazla göstererek kumaş, astar gibi elden aldırılan eşyaların yekûnunu kabartarak pintice hırsızlığa gücü yetiyordu. Vehbi’nin verdiği hesap pusulalarını okumak Paşa için ayrı bir eğlence olmuştu.

Bir Ramazan gecesi teravihten sonra misafirler gitmiş, Paşa selamlıkta yalnız kalmıştı. Vehbi, onun oturduğu açık yeşil hareli, şal örtülmüş geniş sedirin yanındaki yer minderine diz çökmüş, elindeki doksan dokuz kuka tespihini çekerek susuyordu.

Paşa, “Vehbi, bu gece senin bir durgunluğun var. Biraz konuş, canım sıkılıyor,” dedi.

Vehbi göğüs geçirdi.

“Sizi düşünüyorum.”

Paşa şaşırarak sordu:

“Beni mi düşünüyorsun? Tuhaf şey.”

“Böyle ya devletlim, bu yalnızlık nice zaman devam edecek? Bu saadet yuvasının böyle boş durması reva mı?”

“Hakkın var Vehbi, yalnızlık pek güç.”

“Efendime olan derin bağlılığım yüzünden söylüyorum, fakirin fikrince devletlime bir hayat arkadaşı lazımdır.”

Vehbi onu en zayıf yerinden vurmuştu.

“Düşünmüyorum değil, fakat cesaret edemiyorum. Bir kere ağzım yandı.”

Vehbi, söylediklerinin tesirinden güven alarak “Velinime-time akıl öğretecek kadar haddimi bilmez değilim velakin zatı devletleri pek beyhude merak ediyorlar. Kadından kadına, aileden aileye fark vardır. Bir iki tecrübenin ne zararı olabilir? Kulunuz büyük faydalar umuyorum. Eğer kulunuza emir ve havale buyurulursa, haddim olmayarak her cihetçe rana, müstesna ve sizin gibi kıymetli birine eş olabilecek bir duhter-i pakize-eda⁵ bulabilmem mümkün ve muhtemeldir.”

Paşa güldü.

“Haydi, olmayacak duaya âmin diyelim.”

Vehbi tespihinin imamesini öperek yeminler ediyordu:

“Uğurunuzda, bu canın bir kıymeti varsa cehennem ateşlerinde yanayım. Rabbenâ hakkı için gönlüm çok yaralıdır. Bir kere emir ediniz velinimet.”

Paşa, omuzlarına attığı zerdeva boy kürküne kollarını geçirirken “Yeter,” dedi. “İnandım.”

Vehbi iki büklüm olmuş, Paşa’yı harem kapısına kadar geçirdi.

“Emrinize muntazırım devletlim.”

“Münasip bir şey bulunursa o zaman düşünürüz.”

5 Saf, temiz bir kızcağız. (y.h.n)

Bu geceden sonra Vehbi'ye yeni bir faaliyet sahası açıldı. Paşa'nın aklını yatırmak için hiçbir fırsatı kaçırmıyordu.

Paşa İstanbul'a geleli bir yıl olmuştu. İlk aylar Vehbi'nin biraz yüzü gülmüş, fakat yavaş yavaş parasızlık, işsizlik baş göstermişti. Konakta, gündüzleri uşaklarla beraber kahve ocağında, geceleri, o da birkaç saat, Paşa'nın selamlık odasında bir makine gibi yaşamak Vehbi'yi azaplandırıyordu.

Paşa evlenecek olursa etrafa bir hayli para saçılacaktı. Vehbi bu harcananların serpintilerinden üç beş yararlanacaktı.

Paşa'nın "Münasip bir şey bulunursa o zaman düşünürüz," demesindeki manayı Vehbi pekâlâ anlamıştı. O, İstanbul'un eski, kibar ailelerinden bir kız istiyordu. Vehbi'yi de en çok bu nazik, ince nokta düşündürüyordu. İhtiyar Paşa'ya kız verecek aile her hâlde ihtiyaç ve yoksulluk içinde olmalıydı. Fakat böyle kibar düşkünü fukara-yı sabirini⁶ nerede bulmalı?

Vehbi, vaktiyle Samatya'da bir karpuz sergisinde çığırtkanlık ederken Eftik Dudu'yla tanışmıştı. Dudu'nun İstanbul'da bilmediği tanımadığı ev, aile yoktu. Her yere girer, herkesle içli dışlı konuşurdu. Kısmeti çıkmayan kızlara koca bulur, "Artık erkek oldu, mürüvvetini görelim," diye evlendirilecek toy mahalle delikanlılarına kız salık verir, gaz boyamaları, yazma mendiller, kılaptan işlemeli çevrelerle dolu bohçasını inleye inleye koltuğunda taşıyarak semt semt, ev ev gezerdi.

Vehbi, bol bahşış vaatleri ile onun gözlerini kamaştırmıştı.

"Dudu, yalnız sen elini çabuk tut. Tavında iken bir şeye benzetelim, ihtiyarı memnun ettin mi keyfin tamamdır. Enayi cömerttir de, parayı kısırganmaz, eli açıktır. Kız tarafını da sağlama bağla. İki taraflı vurursun."

6 Sabırlı bir fakiri. (y.h.n)

Eftik, birer mavi boncuğa benzeyen ufacık gözlerini süze süze “Ka, sanırsın bu işte senin kârın yoktur,” dedi.

Vehbi, yadağını döven bir hokkabaz gibi Dudu’nun dizlerine vurdu.

“Delisin zo? Herkes kısmetine razı. Sen gözünü aç da avantanı yoluna koymaya bak. Nene lazım üst tarafı be.”

Eftik, hafif ter bıyıklarını kaşıyarak düşünüyordu.

“Bir aile vardır, tastamam tarifine uygundur. Taşkasap’ta berhane⁷ gibi bir konakta otururlar. Konak diyorsam, söz temsili adı konaktır. İçinde eşyaya benzer bir şey kalmamıştır. Gören sanır ki ev sahipleri değil, bekçidirler. ‘Kibarın düşkün’ derlerse he bunlardır. İşte yalnız Tahir Bey aksi çeşit bir adamdır. Gece gündüz sarhoştur, onu ne edeceğiz?”

Vehbi, Eftik Dudu’nun düşüncesine dudak büküverdi.

“Moruğu gelin edecek değiliz ya. Güülü seven dikenine eyvallah eder.”

“İyi ama işi açmak için Tahir Bey’in ayık zamanını bulmak güçtür.”

“Evvela paradan açarsın, herifçioğlu şıp diye ayılmazsa yuh de ervahıma.”

Vehbi tahmininde yanılmamıştı. Tahir Bey hiç hayır demeden razı oluvermişti. Onun düşüncesi apaçıktı: “Rakı parası çıksın da ne yüzden çıkarsa çıksın!” Karısı, “Bir kere de Mürüvvet’e soralım,” dedi.

Mürüvvet basit bir kızdı. Ne gözleri, ne dudakları ne de burnu, çenesi ayrı ayrı güzel değildi. Fakat hepsi o kadar birbirine uygun, yüzünün bütün çizgileri o kadar ahenkliydi ki ilk bakışta göz alan çok renkli, fazla gösterişli güzellerden daha tatlı, daha sevimli görünürdü.

7 Yıkık dökük, harap hâlde. (y.h.n)

Mürüvvet yirmi yaşını geçmiş, onu bir isteyen olmamıştı. İsteyenler belki olmuştu. Lakin bu ihtimal hiçbir zaman gerçekleşemedi. Evin eşyaları satıla satıla görücü alınabilecek bir odaları kalmamıştı. Hep annesinin eskilerini bozarak diktiği her tarafı pot, şekilsiz kıyafetlerle misafirliğe de gide-miyordu. Sonra komşuların, “O sarhoş babanın kahır çekilirmi?” diye tekrarlanan sözleri, akıl vermeleri herkesi onlardan uzaklaştırmıştı.

Mürüvvet gözlerini dünyaya açtığından beri bir gün gülmemiş, ne etrafını her vakit bir sis içerisinde gören babasının bulanık bakışları ne de hep düşünen, için için ağlayan anasının bükük dudakları ona gülmek, neşelenmek isteği vermişti.

Ömrünün yirmi yılını, gençliğinin en ateşli, hülya, rüya dolu senelerini geçirdiği bu viran konak ona bir zindan kadar korkulu geliyordu. Onu bu baykuş ininden kurtaracak kim olursa olsun, minnetle kollarını açacaktı.

Hüseyin Bahattin Paşa’nın ihtiyarlığını bile hoş gördü, “Daha âlâ. Başımı dinler, biraz rahat ederim,” dedi.

Muhitimiz, hayatımızı kendi kendimize idare imkânını verse kabahat ve faziletlerimizden yalnız kendimiz kabahatli oluruz. Hâlbuki çok defa bizi eğlendiriyorlar, keyfimize, zevkimize hizmet ediyorlar zannettiğimiz etrafımız bizi idare eder. Hüseyin Bahattin Paşa’ya varmakla dinleneceğini sanan Mürüvvet bambaşka, hiç ummadığı yeni bir âleme girmiş oldu.

Daha düğün gecesı, evvelce yüzlerini bile görmediği eski dostlar, ahbaplar çıkıverdi. Arada bir, bir misafirliğe gitmek için çarşafılarını istediği zaman kovar gibi hakaretle hayır diyen komşu kızları onun etrafında birer halayık gibi hizmet ettiler.

Hepsi dost, hepsi iyi niyetli, hepsi samimiydi. Kimi ona eğlence, seyir yerlerini öğretti, kimi aşktan, bir daha ele geçmeyecek gençlikten söz açtılar ve konağın sessiz, kafesleri,

perdeleri inik boş odaları bu bin bir ağzın söyledikleri ile ay-larca uğuldadı.

Konakta yalnız değişmeyen bir şey vardı. Geceleri selam-lıktaki odasında açık yeşil hareli bir şal örtülmüş geniş sedi-re uzanarak yalnızlıktan şikâyet eden Paşa, aynı odada, aynı yerde, aynı hâlde, gene yalnızlık içinde, sabırla, kaderine razı çubuğunu içiyordu.

Mürüvvet, bu gürültülü hayata ne kadar çabuk alıştıy-sa o kadar çabuk da bıkmaya başlamıştı. O, çocukluğunda kırpıntı bezlerden, paçavralardan yaptığı bebek taklitlerine, bayramlarda büyük bir lütuf olarak aktardan alınan küçücük taş bebeklere eski perde kenarlarından giysiler diker, sokakta hiç dinmeyen çığlıklarla kaydırak, hırsız-polis, köşe kapma-ca oynayan mahalle çocuklarını pencereden bile seyretmeyi hatırına getirmez, ya tavan arasında, ya bodrumda herkesten gizli bir köşeye çekilerek bebekleriyle konuşur, günlerce so-kağa çıkarmasalar gene sesini çıkarmazdı. Evvelce bir ço-cukluk eğlencesi gibi görünen bu bebek hevesi, yıllar geçtik-çe onda bir düşkünlük hâlini alıyordu.

On iki, on üç yaşında bir genç kızken komşular, emzikli, daha yeni memeden kesilmiş çocuklarını ona bırakarak gez-meye giderlerdi.

Bir Hıdrellez günü, mahallede üç dört ev ortaklaşa bir kuzu doldurtmuşlar, Çırpıcı Çayırı'na gideceklerdi. Tahir Bey hisseli olduğu için o zamana kadar satamadığı bir dük-kândaki hissesini bir Yahudi sarrafa rehin etmişti. Mürüv-vet'i yanına çağırdı.

“Mürüvvet, artık uzun etme. Annene para verdim, bu Hıd-rellez istediğiniz yere gidin, eğlenin,” dedi.

Mürüvvet bir hafta evvelden hazırlanmıştı. Çarşafının sö-küklerini dikti, çoraplarını yamadı. Mahallede tam bir sene, en ufak noktasına kadar her gün konuşulan bu günü kalbi çarparak bekledi.

O gün, beraber gidecekleri komşulardan birinin çocuğu hastalanmıştı. Fakat kimse bu eğlenteden geri kalmak istemiyordu. Gecedten peylenmiş öküz arabası köşe başında duruyor, arabacı ev ev dolaşarak tencereleri, sepetleri arabaya yerleştiriyordu. Uzun konuşmalar, hatta ince ince kavgalar oldu. Hiçbir şeye karar veremiyorlardı. Mürüvvet çekine çekine “Siz gidiniz, küçüğe ben bakarım,” dedi.

Annesi, Mürüvvet’e kızmıştı.

“Delinin zoruna bak. Sana ne oluyor? Annesi değilsin, kardeşi değilsin.”

“Gitsem de artık eğlenemem ki. Kuzum anneciğim siz gidiniz, ben burada kalırım.”

Annesi şaşkın şaşkın kızına bakıyordu.

“Görürsünüz bu kızın çocuğu olmazsa mutlaka cami, kilise kapılarından çocuk çalar.”

Mürüvvet öküz arabasının içinde güle oynaşa Hıdrellez eğlencesine gidecek kafilenden ayrıldı ve hasta komşu çocuğunun başı ucunda akşama kadar bekledi.

Evlenmesinden altı ay sonra Mürüvvet’i anlaşılmaz bir hüznün sarmıştı. Zaman zaman hırçınlaşıyor, hiçbir yerde, hiçbir şeyle gülüp eğlenemiyordu. Sokağa çıkınca paket paket çikolata, şekerleme alıyor, yolda rastladığı fakir çocuklara veriyordu. En haşarı, insandan kaçan çocuklar bile ona sokulurlar, birkaç saniye içinde Mürüvvet’e ısınırlardı.

Bir sene geçmeden Mürüvvet, “anne” oldu. Fakat kadınlığın bu pek tabii işi onun etrafında umulmaz kasırgalar kopardı.

“İnsan kısmı bulunca bunar, babasının evinde sıcak bir kaşık çorba bulamıyordu. Zavallı Paşa, ihtiyar hâlinde başını derde soktu.”

“İhtiyarsa varmaydı.”

“Bu çocuk Paşa’dan mı sanki? Aman durun da şuna bir güleyim bari.”

Eftik Dudu’nun konağa sık sık gelip gitmesi de biraz şüpheli görünüyordu. Mürüvvet, selamlıktaki kahve ocağından haremde halayık odalarına kadar konakta ve hatta dost, ah-bap evlerinde neler söylendiğini biliyordu. Lakin hiçbir şey duymuyormuş, bilmiyormuş gibi ses çıkarmıyordu. Evet, bir eksiği yoktu. Paşa’ya varmakla açlıktan, sürünmekten kurtulmuştu. Ne çare ki bütün bu varlıkların dolduramadığı bir tek eksiği vardı: Çocuğu olmamıştı.

Anadan doğma katiller, hırsızlar olduğu gibi bazı kadınlar da “anne” olmak için dünyaya gelirler. Ahlak ve namus gibi insan kanunlarının vurdukları damgaların tabiatın kanunları yanında hükmü, tesiri kalmıyor.

Mürüvvet de, bir taş duygusuzluğuyla bu dedikodulara aldırmıyordu. Yalnız o, ne kadar aldırmasa ya açıktan açığa yahut manalı sözlerle yarı kapalı rahatsız edenler pek çoktu. Derviş Vehbi, bu rahatsızlık verenlerin en başlarındaydı. Gün geçmiyordu, harem kapısından bir kâğıt uzanıyor, “Velinimet hanımefendiye maruzatım var,” diyor. Vehbi yazdığı tezke-rede “Bu saadet yuvasının kurulma ve kökleşmesinde haddi olmayarak çalışmış aciz kullarının, yani kendisinin yoksullu-ğun en aşağı derecesinde bırakılmayacağı,” mukaddemesiyle para, esvap istiyordu.

Mürüvvet önceleri Vehbi ne istediye göndermişti. Fakat onun “maruzatı” bitmek bilmiyordu. Mürüvvet cevap ver-meye başlayınca Vehbi dil değiştirerek “Gizli kapaklı bütün ayıplar ariflerin gözünde açıktır,” yolunda âdeta tehdide kal-kışmıştı. Mürüvvet, Paşa’ya şikâyet etti. Vehbi çeşitli vesile-lerle onu da kızdırmıştı.

“Sen merak etme, ben onu defederim,” dedi.

Mürüvvet, şüphe ettiğini anlatan bir bakışla “Kovmakla defolur bela değil ki,” diye itiraz edecek oldu.

“Görürsün.”

“Şimdiye kadar niçin kovmadınız?”

“Kovmak hatırıma gelmedi de ondan.”

“İnşallah muvaffak olursunuz.”

“Yalnız şu kadar var ki biraz pahalıya mal olacak.”

Paşa, hayatı ve insanları kitaplardan öğrenmemiştir. Fikirleri, kanaatleri pratikti. Gece selamlıkta misafirlerle otururken Vehbi’yi çağırttı.

“Vehbi Efendi, sana küçücük bir zahmetim var.”

“Estağfurullah efendim, emir buyurursunuz.”

“Geçen gün Bedesten’de Hafız Hüsnü Efendi’den bir iki parça elmas almıştım. Parasını vermedim. Al şu iki yüz lirayı götür, veriver, olmaz mı?”

Vehbi, Paşa’nın uzattığı atlas keseyi elleri titreyerek aldı.

“Emir kulunuza gösterdiğiniz emniyet ve itimattan ötürü ilelebet size şükran borçlu olacağım.”

“Hafız Hüsnü Efendi’yi tanıyor musun?”

“Nasıl tanımam efendim. Ama o isimde başka bir zat da varsa tarif edildiği takdirde arar, eline teslim ederim efendim.”

“Hayır, başka Hafız Hüsnü yoktur.”

Vehbi, velinimetini etekledikten sonra tekrar tekrar yerlere kadar eğilerek odadan çıktı.

Paşa gülüyordu. Misafirlerine dönerek “Bedesten’de Hafız Hüsnü Efendi namında birini tanıyor musunuz?” diye sordu.

Hepsi ayrı ayrı cevap verdiler:

“Tanımıyoruz.”

Paşa çubuğunun külünü silkti.

“Ben de tanımıyorum.”

Gece geç vakit harem tarafına geçerken uşaklardan birine sordu:

“Vehbi Efendi kahve ocağında mı?”

“Hayır efendim, misafir odasından çıkınca doğru kâhya efendinin odasına gitti, oradan heybesini aldı, sokağa çıktı.”

Bir daha ne konakta, ne de civarda Derviş Vehbi’yi gören, ondan söz eden oldu.

Sadiye’nin doğması ile Mürüvvet’in hayatı yeni bir şekil aldı. Artık o, yalnız çocuğuyla uğraşıyordu.

Sadiye yumuk, toparlak bir çocuktü. Onda her yeni doğan çocuktaki manasızlık yoktu. Bir astragana benzeyen kıvrır kıvrır parlak siyah saçlarıyla insana onu sevmek, hatta canını acıtarak hırpalamak hissini verirdi.

Sadiye hiç huysuz değildi. Fakat beşikte, salıncakta uyumuyordu. Her zaman ya annesi, ya bir halayık, kucaklarında sabahlara kadar saatlerce nöbetle sallaya sallaya uyutuyorlardı. Uyandığı zaman ellerini uzatır, kendisini alacak bir kucak arar, okşanır, sevilirken biraz gevşek tutulsa, biraz bir yana bırakılsa ağlamaya başlardı. Onun bu hâlini gören annesi “Bu kız âdeta hırpalanmaktan, örselenmekten hazzediyor,” derdi.

Sadiye büyüdükçe şirinleşiyor, evde, odada tutulmaz hırçın, titiz bir çocuk oluyordu. Gözlerinde insanı birdenbire şaşırtan ve çocuktan çok büyük bir kadın bakışına benzeyen garip bir parıltı yanıyordu.

Tavırlarında bir erkek çocuk serkeşliği⁸ vardı. Annesinin, halayıkların o kadar dikkat etmelerine rağmen her gün konağın selamlık tarafına kaçardı. Ne oyuncaklar, ne hizmetçile-

⁸ Dik kafalı, başına buyruk. (y.h.n)

rin icat ettikleri oyunlar, ne şeker, ne yemiş... Hiçbir kuvvet onu haremde tutamıyordu. Kâh seyisin yanına gider, beygirleri seyrederek, kâh mutfakta aşçı çıraklarıyla birlikte zerzevat ayıklar ve aşçı yamaklarından seyise, ayvaza kadar hepsinin kirli nasırlı elleriyle okşanarak sert, bekâr kokulu uşak odalarından çıkmazdı.

On dört yaşına gelince Sadiye beklemediği bir felakete uğradı. “Artık erkekten kaçacaksın,” dediler. Onun için erkekten kaçmak demek, o zamana kadar hiç bilmediği, zevk almadığı bir âleme, kadınlar arasına gireceksin demekti.

Sadiye iki yıl haremde, geniş, sonsuz bahçelerde daldan dala konarak renkten renge koşan, dikenlikler, çalılıklarda tüneyerek avare yaşayıp günün birinde kafese konulan bir kuş gibi neşesini kaybetti, boynu bükük yaşadı. Ara sıra sokağa çıktıkları zaman Sadiye, tıpkı su, yem verilmek için kafesin kapısı açılınca ümitle kanatlarını çırpıp kuşlara benziyor, bütün eski neşesi, şakraklığı birden kendisine geri geliyordu.

Paşa, Sadiye’yi değerli bir antika, hemen kırılacak bir oyuncağı okşar gibi seviyordu. Sadiye, çocukluktan kurtuldukça Paşa çocuklaşıyordu. Bir gün Sadiye’yi yanına çağırıyor, onun saçlarından öperek saatlerce ağlıyordu. Başka bir gün de hiç konuşmadan Sadiye’nin gözlerinin içine bakarak gıdıklanmış gibi gülüyordu.

Paşa, bir nisan sabahı, pencerenin yanına getirdikleri yaylı, tekerlekli koltuğundan karşı bahçedeki beyaz çiçekli kiraz, erik ağaçlarını seyrediyordu. Güneşe bakmaktan yorulmuş gibi gözlerini kapadı, derin derin içini çekti. Baş göğsüne düştü. Hayatında nasıl sessiz, gürültüsüz yaşadıysa gene aynı sessizlik içinde yağı tükenen bir kandil gibi sönüp gidiverdi.

Sadiye, babasının ölümüne günlerce ağladı. Avundurmak için yanına gelenleri kovdu. Fakat bir hafta sonra misafir odasından gelen piyano sesleri ev halkını şaşırttı. Sadiye, pürüzsüz sesiyle şarkı söyleyerek oynak bir hava çalıyordu.

Sadiye'nin kararsızlığı gün geçtikçe artıyordu. Annesi, “Bu kız çocukluktan kurtulamayacak,” diyordu. Fakat Sadiye'den en çok şikayet eden, dadısı Servinaz Kalfa'ydı. Sadiye'nin ona yapmadığı kalmazdı. Halayıkları bahçe üzerindeki büyük sofaya toplar, Servinaz Kalfa'yı, yanaklarına pullar yapıştırıp saçlarına bürümcükten bir tül örterek gelin ederdi. Selamlıktan bir erkek kıyafeti buldurur, erkek kıyafetine soktuğu halayıklardan biri de güvey olurdu. Sadiye gözlerinden yaşlar akarak kahkahalarla güler, ellerini çırpa çırpa halayıklarla birlikte, “Allah'ını seven maşallah desin,” diye çığlıklar koparırdı.

Sadiye'nin çılgınlıkları Servinaz Kalfa'nın hiç hoşuna gitmiyordu. Sadiye genç halayıklardan biriyle sokağa çıkıp evde yalnız kaldıkları zamanlar Servinaz Kalfa, Mürüvvet'e: “Hanımcığım, Allah sonunu hayretsin ama ben küçüğün gi-dişini hiç iyi görmüyorum,” derdi.

Mürüvvet de endişeliydi.

“Belli olmaz ki Servinaz, o da uslanır.”

“Allah nazardan saklasın, fidan gibi serpildi.”

“Daha çocuk sayılır.”

“A, hanımcığım, eskiden bu yaşta kızlar köşeye oturtulurdu.”

“Daha on dokuzuna basmadı.”

Servinaz Kalfa hiddetle başını iki tarafa döndürerek “Hanımcığım, darılma, gücenme ama senin yüreciğin pek geniş. A, ben senin yerinde olsaydım, tövbeler olsun, gelin ederdim,” derdi.

“Sen aklını mı oynattın Servinaz? Parmak kadar çocuk gelin edilir mi? Çirkin değil, fakir değil. Ne zaman olsa kapanın elinde kalır. Sağ olsun, var olsun da huysuz, şımarık olsun, ne yapayım.”

Bir gece, sabaha karşı, Servinaz Kalfa sofaya çıkmış, yumruklarıyla dizlerini döverek boğazı yırtılacak gibi haykırıyordu.

“Eyvah! Yetişin... Küçük hanım bayıldı.”

Onun bu feryadını duyanlar yarı giyinik, yarı çıplak odalarından çıkıyorlardı. Birkaç dakika içinde ev halkı sofaya toplanmıştı.

“Ne var? Ne oldu?”

Servinaz Kalfa, çarpıntıdan nefesi kesile kesile, “Zaten kaç gecedir uykusu uyku değil ki...” dedi. “Durup dururken yataktan sıçrayıp kalkıyor, odada bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu. Bir haftadır âdet etti, büyük lambayı yaktırıp öyle yatıyor. Bu gece, daha akşamdan üzerinde bir tuhafılık vardı. Yattı, uyuyamadı, eline bir kitap aldı, yatağına uzandı.”

Mürüvvet, odadaki hastayı bırakıp sofada Servinaz’ı dinleyen halayıklara bağırdı:

“Ne kayıtsız insanlarsınız... Ne duruyorsunuz? Haydi, koşun bir doktor buldurun. Evladım elden gidiyor.”

Halayıklardan biri dönme dolaptan selamlığa seslenirken Servinaz Kalfa sağ elinin yumruğuyla sol elinin avucuna vurarak anlatıyordu:

“Sonra efendime söyleyeyim, yatağına uzandı. Beş on dakika geçmedi, gözlerini yumdu. Uyudu dedim. Aman uyusun da, nasıl uyursa uyusun. Ben de yatağıma girdim. Zati yorgunum. Hemen içim geçivermiş. Uyku arası kulağıma sesler geldi. Beni çağırıyorlar zannettim. Güm diye bir gürültü oldu. O gürültü ile sıçramışım. Bir de ne görsem beğenirsiniz, küçük hanım boylu boyuna yerde yatmıyor mu?”

Mürüvvet, Sadiye’nin odasında, gözleri büyümüş, avuçlarıyla şakaklarını sıkarak tutmuş, kımıldamadan duruyordu. Sadiye, başı karyolanın ayak ucuna çarparak sağa kaymış, yarı açık, renksiz dudakları arasından görünen dişleri kilit-

lenmiş, halının üzerinde arka üstü yatıyordu. Vücudunun her kası yay gibi gerilmişti.

Onu muayene eden doktor, “Bir sinir krizi,” dedi fakat bu “sinir krizi” bazı bir hafta ara vererek bazı da gün aşırı, uzun, kısa aralıklarla bir yıl sürdü.

Artık Sadiye’nin dudaklarının kırmızılığı sönmüş, yanaklarındaki taze renk uçmuş, yüzüne bir hasta sarılığı çökmüştü. Yalnız gözlerindeki, ta çocukluğundan beri için için parlayan kıvılcım... Yalnız o sönmemişti.

Konağa her gün bir doktor geliyor, bazı bazı üçü dördü birleşerek saatlerce Sadiye’yi muayene ediyordu. Bu uzun muayeneler, konsültasyonlar hep aynı sona varıyordu.

“Kızınızın hayatını kurtarmak isterseniz vakit geçirmeden evlendiriniz. Onun hastalığının ne yazık ki başka bir ilacı yok.”

Mürüvvet, Sadiye’nin evlenecek çağa gelmediğini iddia ediyordu.

“Bu yaşta kız, ev, aile nedir, bilir mi? Allah’tan korkarım.”

Aylar geçiyor, Sadiye damla damla eriyordu. Gözlerinin kenarları siyah bir halka ile çevrilmiş, benzi her gün biraz daha solarak toplu, düzgün yüzü süzük, hüzünlü bir hâl almıştı.

Mürüvvet fazla düşünemezdi.

“Kaderse ne denir? Evlendiririz,” dedi.

Fakat Sadiye’yi nasıl evlendirecekti? Bu evlenme, onu iyi etmekten daha güç, daha zor görünüyordu. Kızını el evlerine gelin gönderemezdi. Mürüvvet, Sadiye’den ayrılmaktansa onunla beraber ölmeyi daha iyi buluyordu. Ama tabiatını, ahlakını bilmediği, yakından tanımadığı bir adamı iç güveysi diye eve almak, tehlikeli olmayacak mıydı? Damadı zengin

olursa sonu biraz korkuluydu. Parası olan bir adam hüküm altında yaşamak ister miydi? Fakir bir genci damat diye eve almak daha uygun gibiydi. Hem Sadiye'ye emredemezdi, hem sırasına göre ona emrolunur, kolay çekip çevrilirdi. Yalnız bu adamın Sadiye'nin fikrini çelip günün birinde onu beş parasız, sokak ortasında bırakmayacağı bilinir miydi? Kadın kadri bilir, yaşlıca birine verseniz... Mürüvvet, bu fikri olanca kuvvetiyle reddediyordu. İçi yana yana "Hayır, onu bir ölümden kurtarmak isterken başka bir ölümlle öldüremem," diyordu.

"Küçük hanım kızınız mıdır efendim?"

"Evet."

"Rahatsız mıdırlar?"

Ada vapurunun yan kamerasında, siyah çarşafı, zayıf, orta yaşlı bir hanımın elini çenesine dayamış, pencereden dalgın dalgın denizi seyreden Sadiye'ye bakarak sorduğu bu suale Mürüvvet birden cevap veremedi.

"Niçin sordunuz efendim?"

"Saygısızlık ettim, affedersiniz. Fakat pek hâlsiz görünüyorlar da... Bu yaştaki genç kızlar güler, söylerler. Hâlbuki hanım kızım vapura bindiğinden beri bir kere ağzını açıp bir kelime söylemedi."

Mürüvvet, Sadiye'ye işittirmekten korkar gibi yavaşça, "Susun hanımefendi, hiç sormayın. Derdim büyük... Senesi geçti, yavruca göz göre göre işte böyle erim erim eriyor. Göstermediğimiz doktor, yapmadığımız ilaç kalmadı, Nafile hiç birisi fayda etmedi," dedi.

"Nedir rahatsızlıkları?"

"Doktorlar sinir diyorlar. İkide birde şak diye düşüp bayılıyor. Hekimden, hocadan ümidi kestik. Hava değişimiy-

le belki iyileşir diyorum ama sağ olsun, söz dinlemiyor ki. Nedense bir türlü Nişantaşı'ndan ayrılmak istemiyor. Adada bir köşk turalım, dedim. Pek تنها dedi, ona da razı olmadı. Şimdi böyle günübirliğine Ada'ya, Boğaziçi'ne gidiyoruz. Gezerse belki biraz açılır.”

“Kimlere gösterdiniz?”

“İstanbul'da göstermediğimiz hekim kalmadı. Hepsi bunun ilacı yok dediler.”

“A, nasıl olur? Hastalığı anlamamışlardır da onun için.”

“Biri, beşi anlamadı diyelim, hepsi de anlamaz olur mu? İlaç yerine akıl öğretiler. Vakit geçirmeden evlendiriniz dediler.”

“Anladım efendim. Bizim de bir komşumuz vardı. Aynı sizin anlattığınız gibi her gün bayılıyordu. İnanır mısınız, evlendirdiklerinin haftasında kızcağızın bir şeyi kalmadı. Siz de evlendiriniz.”

“Çaresiz öyle olacak. Kızımı bu kadar küçük yaşta kocaya vermek istemezdim ama elden ne gelir? İsteyenler de pek çok. Yalnız insan da bu zamanda herkese emniyet edemiyor. Her söylenene inanmak lazım gelse...”

Siyah çarşafı hanım manalı bir gülümsemeyle çekinerek “Bir kere de kızıma sordunuz mu? Ayıplanmaz, belki onun bir istediği vardır. Dediğimi anladınız tabii,” dedi.

Mürüvvet, karşısında bir şimşek çakmış gibi gözlerini kapadı. Niçin bunu düşünememişti? Yoksa Sadiye birini mi seviyordu?

“Galiba istemediğiniz biriyle...”

Mürüvvet onun sözünü kesti.

“Hayır, hayır... Münasip birini bulsam, hiç düşünmem veririm.”

“Böyle şeylerde araya girmeyi istemem ama vallahi sizi görür görmez pek sevdim. Hâlinizden kibar, asil bir hanımefendi olduğunuz belli. Temiz, kibar bir aile tanıyorum. Mukbil Paşalar, Taksim’de otururlar. Mahdumları evvelki sene Sultaniye Mektebini bitirdi. Şimdi Şura-yı Devlette azadır. Yine siz bilirsiniz, bir kere tahkik etseniz.”

Mürüvvet, düşünüyordu:

“O aileyi tanımıyorum. Kız tarafı görücüye gitmez ki.”

“Ne ehemmiyeti var efendim? Adresinizi veriniz, ben gider onlarla görüşürüm, gelirler, bakarlar.”

“Pek çok teşekkür ederim, zahmet olacak.”

“A, ne zahmeti? Hanım kızımın durgunluğu içime dokundu. Yarından tezi yok Sabire Hanımefendi’yi görürüm. Zaten o da Nedim’i evlendirmek istiyordu. Sizden âlâsını mı bulacak? İnşallah iki taraf için de hayırlı kısmettir.”

“İnşallah.”

Mürüvvet, eve geldiği zaman başı ateşler içinde yanıyordu. Vapurda rastladığı siyah çarşafli kadının bir sözü onun zihnini altüst etmişti. O zamana kadar hiç dikkat etmediği, ehemmiyet vermediği, lüzumlu bulmadığı birçok vakalar karanlıklardan çıkarak kafasında canlanıyorlardı. Sadiye niçin Nişantaşı’ndan ayrılmak istemiyordu? Acaba onu buraya bağlayan bir sebep, gizli bir bağ mı vardı? Bu bağ ne olabilirdi?

Sadiye’nin hastalığı, onu o kadar uğraştırmıştı ki etrafını görmeye, gözünü açmaya vakit bulamamıştı? Sadiye belki de birini seviyordu? Çok kere dadısıyla sokağa çıkmak istememesindeki hikmet demek buymuş. Bu zamana kadar nasıl olmuş da Mürüvvet bunun farkına varamamıştı? Sadiye’ye onun sorması da doğru değildi. “Belki benden sıkılır, dadısı sorsun. Ya doğruyu söylemezse?”

Servinaz Kalfa, Sadiye'ye soracağı soruya uygun bir şekil bulamamıştı. Söze nereden, nasıl başlayacağını bilmiyordu.

“Yavrum, ben sana bir şey soracağım ama bana doğrusunu söyleyeceksin.”

Sadiye, başparmağındaki bir şeytan tırnağını dişleriyle koparmaya uğraşıyordu.

“Ben şimdiye kadar sana hiç yalan söyledim mi?”

Servinaz sıkıntıdan ter döküyordu.

“Ama söz ver bakayım, doğrusunu söyleyeceksin.”

“Ne soracaksan sor. Yalnız lakırdını pek uzatma.”

“Yok, hani bana bir akıl öğreten olmuştur diye aklına bir şey gelmesin. Ben kendiliğimden soruyorum.”

Sadiye, dadısının, susadığı vakitler bile, “Ayol, ben hasta mıyım, neyim? İki de birde dilim damağım kuruyor,” diye şikâyet ettiğini, fakat “kendiliğinden” su içmeyi bile akıl edemediğini bilirdi. Şüpheli şüpheli bakarak güldü.

“Ya... Bugün acıktığının kendi kendine mi farkına vardın?”

Servinaz kaşlarını çatarak darılmış gibi başını çevirdi.

“Alay ediyorsun, söylemeyeceğim.”

Sadiye dadısının ellerinden tutup onun kuru yanaklarından öpüyordu.

“Haydi söyle. Eğer söylemezsen ölümü öp.”

Servinaz birden yumuşamıştı.

“Aa... O nasıl söz? Ağzından yel alsın. Allah bana o günü göstereceğine tez vakitte canımı alsın.”

“Öyle ise söyle.”

Servinaz durdu, cesaret edemiyordu.

“Yavrum, sen birini seviyor musun?”

Sadiye onun kararsız, tutuk hâinden ehemmiyetli bir şey söylemek istediğini anlamıştı ama bunu beklemiyordu.

“Nasıl?”

“Hiç... Sanki... Belki bir delikanlıya gönül verdinse...”

Sadiye yüzünü dadısına yaklaştırıp ağzında heceleri uzatarak “Ben mi?” diyebilirdi.

“Öyle ya. Hepimizin başından geçti.”

Sadiye bir çığlık kopararak yerinden fırlamıştı.

“Senin de mi başından geçti? Bak, sen de az değilmişsin.”

Ellerini çırpıyor, odanın ortasında sıçırıyordu. Servinaz şaşırılmış, yalnız “Aa!” diyebilmişti.

Sadiye’nin bu delice dansı birkaç saniye sürdü. Sonra birdenbire durdu. Sanki biraz evvel gülen, oynayan o değilmiş gibi ciddi, hatta bir parça hüznünlü bir tavırla Servinaz’ın yanına gitti.

“Sana, annem sor dedi, değil mi?”

“... ”

“Kendi niçin sormuyormuş?”

Eteklliğini çıkarıp gecelik gömleğini giyerken tekrar gülmeye başladı.

“Fikrimi sorduklarına bakılırsa düğün yaklaşmış olmalı. Her mahkûma son isteği sorulur. Âdet yerini bulsun.”

Yatağına girmişti. Yorganı düzelten dadısına, “Kimseye gönül vermedim,” dedi. “Keşke öyle bir şey olsaydı.”

Keşke olsaydı... Ruhunda, çözemediği, ne olduğunu öğrenemediği bir sır vardı. Neyi sevdiğini, kimi beğendiğini

kendisi de bilmiyordu. Ona göz süzenler, ahlar oflarla göğüs geçirenler, renkli, çiçekli “name”ler gönderenler pek çoktu. Bunların hangisiyle göz göze gelse, birisini biraz fazla düşünecek olsa, nereden çıktığını anlamadığı tuhaf duygularla kalbi gıcıklanmış gibi olurdu.

Gözlerini kapadığı zaman esmer, sarışın, beyaz, uzun, kısa, zayıf, şişman, her renkte, her boyda, her şekilde, her yaşta yüzlerce erkek, kimi ağlayarak, kimi gülerek, işaretler ederek, hepsi el ele tutuşmuş, kafasının içinde dans ediyorlardı. Bunlardan bazılarının yüzleri silik, dumanlı, hiç ayırt edilemiyorlardı. Fakat birçoğunun yüzleri de en ince çizgilerine kadar görünüyordu.

İşte, Beyoğlu’nda, caddede, mağazalarda, bile bile olan tesadüflerle karşılaştığı sarışın, ince yapılı, nazik yüzlü genç. Onun yanında uzun kirpikli, koyu siyah gözlerinin küstah bakışıyla dimdik duran mülazım Feyzi Bey... Fazla esmer çehresine sert bir güzellik veren ala Alman⁹ kıvrılmış bıyıkları, sıkı asker elbisesi içinde bir tunç katılığı almış geniş göğsü, mahmuzlarını şıkırdatarak serbest, azametli yürüyüşüyle tam bir erkek değil miydi? Sonra uzun boyu, enli omuzları olduğu hâlde hâlâ bir çocuk saflığıyla parlayan gözleri, her vakit düşünüyormuş gibi kırışan yüksek alnı, utangaç, çekingen hâliyle Doktor Cemil Kâzım... Ona da sevimsiz denebilir miydi?

Daha adlarını bilmediği, yüzlerini birbirine karıştırdığı birçok hayaller gözlerinin önünde kâh durup sonra ansızın koşarak uzaklaşıp kayboluyorlar, kâh soluklarının sıcaklığı duyulacak, sesleri işitilecek kadar yakınlaşıyorlardı.

Sadiye, bunlardan hiçbirini seçemiyordu. Mesela o sarışın, nazik yüzlü genç, bir erkekten çok bir kadını hatırlatıyor-

9 Alman usulü. Alman imparatoru İkinci Wilhelm’in yukarı doğru kıvrılarak sivrilen gür bıyık modeli. Bu bıyıklar Birinci Dünya Savaşı öncesi başlayan Almanya yakınlaşmasının etkisiyle Osmanlı’da moda olmuş, başta Enver Paşa olmak üzere birçok subay, bıyıklarını bu tarzda şekillendirmiştir. (y.h.n)

du. Hüküm sürmesini bilmeyen bir erkeğin arkadaşlığından hususi, ayrı bir tat alınamazdı.

Komşuları Mülazım Feyzi Bey... O da, fazla sert, fazla hoyrattı. Onunla yaşamak için insan mutlak kışla hayatına alışkın olmalıydı. Saatle yemek yenecek, saatle uyunacak, hep programla, düzenle davranılacaktı.

Konağa sık sık gelen yaşlı bir doktorun muavini olan Cemil Kâzım genç yaşından umulmayacak kadar ağır, ciddiydi. Bu kadar durgun, cesaretsiz bir adama “Kocam,” yahut “Sevgilim,” diyerek onun gölgesine sığınmak Sadiye’ye biraz tuhaf geliyordu.

Yakından tanımadıkları arasından birini de seçemiyordu. Korku ile karışık bir kararsızlık içindeydi. Yalnız bir erkeği sevmek, yalnız ona bağlanmak Sadiye’yi düşündürüyordu. Ona göre güzellik kadar çirkinliğin de hususiyetleri vardı. Bir erkek sert, kaba olduğu kadar da nazik, uysal, sessiz olmalıydı.

Genç kızlar hiç sönmeyecek sandıkları bir aşkla severlermiş. Aşk, Sadiye için manasız bir kelimeydi. Kalbini, hayalini bir kişiye bağlamak, ondan başka bir şey görmemek, düşünmemek, budalaca bir esaret değil de neydi? Bir erkeği seçecek olsa, şimdi gözlerinin önünde uçuşan hayaller birden dağılacaklar ve belki de bir daha görünmemek üzere onu bırakacaklardı. Yüzlerce erkeğin beğenmesi, sevmesi, araması feda edilir bir zevk miydi? Sadiye, bu unutulmaya, bu yalnızlığa hayalinde bile olsa dayanamıyordu.

Nedim Bey’in annesi Sabire Hanımefendi, Sadiye’yi pek beğenmişti. Mürüvvet de bu evliliği uygun buluyordu. Sadiye hiç sesini çıkarmadı.

Ne olacağını bilmediğimiz şeylere karşı bir zayıflığımız vardır. Onun, biraz da korku veren çekiciliği bütün duygula-

rımızı köreltecek, hatta alışkanlıklarımızı bile kumanda altına alabilecek kadar kuvvetlidir.

Sadiye'yi, yağmurlu, soğuk bir kış günü gelin ettiler. İlk aylar Sadiye'nin hayal edemediği kadar tatlı bir sarhoşluk içinde geçti.

Masallarda perilerin büyüğü değnekleriyle nasıl insanlar taş, taşlar insan oluverirse evlenmek de Sadiye'yi birden bir büyüğü âleme attı. Dünya, onun için göklerinde gündüzleri bir ateş demeti, geceleri sarı ışıklı avizeler yanan kutsal bir toprak oldu. Ağaçlar, çiçekler, yer, gök onun şerefine sanki bir donanma yapıyordu. Sırma pullu örtüsüne bürünerek ay denizde saçlarını yıkıyor, tül bürümcükler gibi bulutlar ayın etrafında, rüzgârın kamçısıyla birbirlerini kovalıyorlar gibi uçup oynuyorlardı.

Fakat bir gün, sanki büyüğü değneğin kuvveti kaybolmuş gibi bilinmez bir el sarı ışıklı avizeleri birer birer kırarak o ateş demetini bir solukta söndürdü. Dünya, gene uğursuz bir karanlığa yuvarlanıverdi.

Nedim Bey, Sadiye'yi kıskanıyordu. Sadiye'nin bunu hissettiği gün hayali yıkılmıştı. Aslında kocasını, bütün kadınlığını vererek bütün kalbi, hırsıyla sevememişti. Onun sessiz sessiz dururken ansızın parlayıp haykırmaları Sadiye'nin sınırlarına dokunuyordu. İlk günlerin sarhoşluğu, neşesi kalbinde, dudaklarında acı bir tortu bırakarak bir daha dönmemek üzere uçup gitmişti.

Sadiye kocasından ayrılmayı bile düşünüyordu. Fakat Nedim Bey'den ayrılmak, onunla beraber yaşamak kadar kendisini korkutuyordu. Yeniden iç sıkıntılarına, sebepsiz dertlere düşecekti.

Hayatı kendi akışına bırakmak... En kısa, en rahat yol, buydu.

Etrafı dikenli tellerle çevrilmiş bağı küçük tahta parmaklıklı kapısının önünde siyah, parlak tüylü bir köpeğin tasmaını düzelten sarı saçlı, saz benizli bir kız çocuğı Cemil Kâzım'ı görür görmez çıplak kollarını açarak sevinçle haykırdı:

“Nereden çıktınız, doktor bey?”

Cemil Kâzım çocuğı kucaklamış, yüzünden, saçlarından öpmeye başlamıştı.

“Yine mi ‘doktor bey’? Hani beni adımla çağıracaktın? Sonra bozuşuruz Nigar abla.”

Nigar onun kolları arasında çırpınıyordu.

“Oh, bırakınız beni. Sizi hiç sevmiyorum, teknil saçları-mı dağıttınız.”

Cemil Kâzım, Nigar'ın çenesine küçük fiskeler vuruyordu.

“Tuvaletin mi bozuldu Nigar abla?”

Sonra onu usulcacık yere bıraktı.

“Beni hiç mi göreceğın gelmedi? İnsan arkadaşını bu kadar çabuk unuttur mu?”

Cebinden çıkardığı şekerlemeleri uzattı:

“Bak, ben ablamı unutmadım ama.”

Nigar, bir eliyle dağılan saçlarını düzeltmeye uğraşırken öbür eliyle de Cemil Kâzım'ın uzattığı şekerlemeleri alıyordu. Dargın bir sesle “Kurdelemi düşürdünüz,” diye söylendi.

“Ben daha cici bağlarım. Sen burada ne yapıyordun?”

“Karabaş'ın tasmaını ters bağlamışlar, hayvancık hiç rahat edemiyordu da onu düzeltiyordum.”

Döndü:

“İşte,” dedi.

Karabaş, başıboş kalınca karşıdaki çitlerin kenarından sıçraya sıçraya, art arda ağaç diplerinde durarak dili dışarıda koşuyordu. Nigar bir çığlık kopararak “Ah doktor bey, gördünüz mü şu yaptığınız işi? Karabaş’ı kaçırttınız. Şimdi komşunun tavuklarını parçalarsa size ödettiririm,” dedi.

Küçücük bacaklarının olanca hızıyla köpeğin arkasından koşmaya başladı. Cemil Kâzım hiç sesini çıkarmadan yanında duran Kudret’e “Girelim,” dedi.

“Bu kız kim?”

“Sadiye’nin kızı. Ne şirin çocuk değil mi?”

“Annesine benziyor mu?”

Cemil Kâzım, tahta parmaklıklı kapıyı iterek bağa girdi.

“Hayır, hiç benzemez. Benim bu çocukta en sevdiğim, hoşuma giden şey de o.”

Kudret arkasından geliyordu.

“Ya...”

Cemil Kâzım, Kudret’in şaşırmasına içinden gülüyordu. Nigar’ı annesine benzemediği için seviyordu. Nigar eğer annesine benzeseydi Cemil Kâzım belki onu hiç sevmeyecekti. Böyle herkesin önünde üzerek hırpalayarak kucaklamak, öpmek değil, elinden bile tutmaya cesaret edemezdi. Şimdi Nigar’a gösterdiği sevgi, samimiyet o zaman pek manalı görünmez miydi? “Herkes seninle mi uğraşıyor? Senin hareketlerini mi kontrol ediyorlar? Ya sen? Kendine fazla ehemmiyet veriyorsun yahut insanlardan korkuyorsun.” Kâzım düşüncelerinde bu noktaya gelince kalbi burkuluyordu. “İnsanlardan korkuyorsun!” Bunu içinden duyuyordu, ama evet demekten de çekiniyordu.

Bağ, Yakacık’ın Aydos’a yakın, en yüksek sırtlarından biri üzerindeydi. Cemil Kâzım ile Kudret daha yeni filizlenmiş

kütükler arasında yürüyorlardı. Biraz ileride ağaçlar arkasında yarı gizlenmiş tek katlı kara tahta bir köşk görünüyordu.

Cemil Kâzım durarak bakındı.

“Tuhaf şey... Kimseler yok. Acaba sokağa mı çıktılar?”

Köşke yaklaştıkça kütükler seyrekleşiyor, bağın aşağısına doğru bir sıra yabani gül fidanı uzanıp gidiyordu. Köşkün önündeki ince kum dökülmüş setin komşu bağ tarafında, sarmaşıkla örtülmüş küçük bir kameriye vardı. Yaralı kartal kanatları gibi dalları düşük, yaşlı bir çam ağacı bütün seti gölgelendiriyordu. Kapının taş basamakları arasından gelincikler, papatyalar çıkmıştı.

Cemil Kâzım çamın altındaki demir bahçe iskemlelerini göstererek “Kudret, sen otur, ben sorayım,” dedi.

Kudret, canı sıkıldığını belli etmekten çekinmeyen bir tavırla, “Beni niçin buraya sürükledin?” diye sordu.

Cemil Kâzım kollarını kavuşturdu.

“Rica ederim Kudret, artık bu nakarata bir son ver. Evvelce gideyim diyen, isteyen kendindin. Korkma yavrum, seni yemezler. Hem çok oturacak değiliz. Akşama döneceğiz.”

“Benim gelmemde mana yoktu. Tanımadığım, bilmediğim adamlar...”

“Sabahleyin aklın neredeydi?”

“Buraya gelince birden neşem kaçtı.”

“Anlamıyorum.”

Kapıya doğru gitti, çingırağa elini uzatırken pürüzlü, çatlak bir erkek sesi duyuldu.

“Efendi, kimi aradın ki?”

Cemil Kâzım döndü. Yakası açık, kirli, yamalı mintanından göğsünün kılları gözüken soluk mavi şalvarlı, tıraşı uzamış bir adam onlara doğru geliyordu.

“Hanımlar evde mi?”

“Köye indilerdi emme döndüler mi ki bilmem. Misafir hanımın bir galfası var, göççük kız ile burada bıraktılardı. Bir yol ona soralım.”

Çingırağı çalmaya lüzum görmeden çatlaklarına kum, toprak dolmuş nasırlı yumruğuyla kapıya vurdu:

“Galfa hanım... Bakındı bir yol.”

Kapı yarı açılarak beyaz örtüden yalnız gözleri görünen bir baş gözüktü.

“Ne o Recep Çavuş?”

“Beyler geldi. Bak, hanımları soruyorlar.”

Cemil Kâzım, Servinaz Kalfa’nın sesini tanımıştı.

“Ben geldim, kalfa hanım.”

Servinaz kapıyı açmıştı.

“Safa geldiniz doktor bey. Bir saat oldu olmadı, Şevket Bey, Dürnev Hanım, küçük hanımla beraber Soğanlık’a gittiler. Biz burada kaldık.”

Telaşlı telaşlı etrafına bakınıyordu.

“Nigar nerede Recep Çavuş? Nigar’ı gördün mü?”

Recep Çavuş ensesini kaşıya kaşıya, “Demincek buralarda dolanıyordu. Çocuk kısmı bir yerde durmaz ki yine ne şeytanlığa çıkmıştır,” dedi.

“Ah! Ben de çocuk emniyet edecek adamı bulmuşum. Ayol yüzüme bakacağına git, arasana!”

Cemil Kâzım, “Merak etme kalfa hanım, biz gelirken Nigar kapıdaydı. Köpek kaçtı, onu tutmak için koştu,” diye açıkladı.

“O Karabaş kâfiri yok mu? Çekilir dert değil o. Dün başörtümü yıkamıştım, kurusun diye şuraya astım. O hınzır

musibet yepyeni örtümü paramparça etmez mi? Recep Çavuş sağır mısın? Ne duruyorsun? Koş çocuğu bul! Yine koşup koşup terleyecek. Misafirlikte hastalanırsa ne yaparız?”

Cemil Kâzım, Kudret’in yanına oturmuştu.

“Ne vakit gelirler?”

“Soğanlık şurada, iki adımlık yer. Bir saate kadar gelirler belki.”

Cemil Kâzım, Kudret’e bakarak güldü.

“Nasıl, şimdi için rahat ya?”

Servinaz, Kudret’i tanımıyordu.

“Doktor bey, kim o arkadaşınız? O da doktor mu?”

“Hayır, küçük kardeşim.”

“Hiç görmemiştim, Allah ayırmasın, sizden çok küçük olmalı.”

Cemil Kâzım, mahzun mahzun gülümsedi.

“Ben ihtiyarladım kalfa hanım.”

“A! Daha çocuk sayılırsınız.”

“Ben mi? Kırka yaklaştım.”

“Vallahi o kadar göstermiyorsunuz.”

“Bu gece yalıya telgraf çekmişler, Sadiye Hanımefendi hasta mı?”

Servinaz gözlerini yumdu, ağzını büzerek “Söyleyecek çok söz var ama söyletme beni,” demek ister gibi başını salladı.

“Zahir hastaymış.”

Nigar, yanakları al al, saçları terden şakaklarına yapışmış, nefes nefese geliyordu. Karabaş kuyruğunu sallayarak onun kâh önünden kâh yanından koşuyordu.

Servinaz, “Nedir bu senin yaramazlığın? Annen gelsin inşallah hep birer birer söyleyeceğim. Gene koşun terledin değil mi? Gel de gömleğini değiştireyim,” dedi.

Nigar olduğu yerde hırçın hırçın tepiniyordu.

“Hayır, terlemedim.”

“Gel diyorum... Sonra hasta olursun.”

“Hasta olursam doktor bey burada.”

Başını Cemil Kâzım’ın omuzuna dayamıştı.

“Değil mi doktor bey?”

Servinaz, Kâzım’a sordu.

“Çok mu terlemiş?”

“Biraz.”

Nigar onun kolunu çimdikledi.

“Siz de mi dadımla birlik oldunuz? Darıldım işte. Karabaş, gel! Gene seninle koşarsız, olmaz mı?”

Karabaş, ön ayaklarını uzatarak yatmış, sarkık dilinden ince, ip gibi salyalar akıyordu. Sanki Nigar’ın sözlerini anlamış gibi gözlerini açıp kapadı. Nigar, Karabaş’ın sırtını okşayarak “Ah, şekerim! Bakın nasıl anlıyor. Benim akıllı Karabaş’ım. Artık dinlendik, haydi, bir, iki, üç!” diye bağırdı.

Nigar küçücük elini sallayarak kumanda verirken, Karabaş silkinerek yerinden kalkmış, gözleri parlayarak ona bakıyordu ve ikisi birden setin merdivenlerini atlayıp rüzgâr gibi koşarak bağın içerisinde kayboldular.

Cemil Kâzım gülümsüyordu.

“Zavallı Nigar,” dedi. “Bilir misin Kudret, bu çocuk sahidin iç acısıdır. Bazı insanlar hayatlarını tesadüfe borçludurlar, onların dünyaya gelişleri bir istek, bir ihtiyaç neticesi değildir. Günün birinde ne annelerinin, ne de babalarının hiç

akıllarında yokken cemiyete karışırırler. İşte Nigar da böyle çocuklardan.”

“Annesi çocuğunu sevmiyor mu?”

“Bilmiyorum. Yalnız çocukta hep sevilme, okşanma, sokulma ihtiyacı var. İnsanların hepsi bu yaşta çok duygulu olurlar. Çocukluğumuzda ihmal edilmiş olmak kadar bizi bütün hayatımız boyunca üzen, acı acı düşündüren bir şey yoktur. Babası da kızını seviyor mu? Ara sıra kucağına alıp okşadığını görenler, ‘belki’ diyorlar. Ben buna pek inanmıyorum. Nigar doğar doğmaz Sadiye, onu annesine yükledi. Yavrucak, büyükannesinin titrek, ihtiyar kolları arasında haşır neşir olup gidiyor.”

“Öyleyse niçin beraberinde gezdiriyor?”

“Tıpkı bir süs gibi Kudret. Onu bir süs gibi yanında taşıyor.”

“Artık kalkalım mı? Mutlaka bekleyecek misin?”

“Biraz dinlenelim.”

Servinaz Kalfa’nın getirdiği kahveyi de içmemek olmazdı. Cemil Kâzım ayaklarını uzatarak iskemleye iyice yerleşiyordu.

“Zaten tren yok. İstasyonun kirli kanepelerinde pinekleyeceğimize şu ferah, serin gölgelikte dinleniriz.”

Kudret topuklarını vurarak kumun üzerinde ufak ufak çukurlar açıyor, sonra bu çukurları bastonunun ucuyla bozuyordu.

“Bu Dürnev Hanım kim? Sadiye Hanım’ın akrabası mı?”

“Bilmiyorum. Eskiden de hiç görmemiştim. Günün birinde ortaya çıkıverdi.”

“Bu köşk kendilerinin mi?”

“O da belli değil. Onlar için ne sorarsan hep aynı cevabı vereceğim.”

Kudret’e bir sigara uzatarak ağır ağır söyledi.

“Evet, hep aynı cevabı vereceğim. Yalnız ben değil, onları bütün tanıyanlar için de öyledir. Bu aile zengin mi? Fakir mi? Kimse bilmez. Dşn, bir kalem mmeyyizi¹⁰ ayda ne alır? Haydi ayda bin, iki bin kuruş. Bu para, eminim ki Dürnev Hanım’ın araba masrafına yetmez. Ya o birader beyefendinin rakısı, kumarı?”

Dudaklarına sıkıştırdığı sigaranın dumanlarını eliyle dalgalandırıyordu.

“şaşıyorum Kudret, çalışmadıkları hâlde avuç avuç para harcayan bu adamlara şaşıyorum. Nereden, nasıl buluyorlar? Bu bir muamma! Her zaman, her devirde, rüzgâr nereden eserse essin, onlar gemilerini yrtebiliyorlar. Her zaman en pahalı terzilere kıyafet diktiriyorlar, en lüks yerlerde oturuyorlar ve dudaklarında hiç eksilmeyen manalı, gururlu bir gülümseme var. Sen, ben iki lokma ekmek için gece demez, gündüz demez çalışırız. Her günkü kazancımız yeni, küçük bir ihtiyaa kurban olur gider. Bir dakika bile yoksulluktan yakamızı kurtaramayız.”

Kudret başını kaldırdı.

“Onlar hayatın sırrını öğrenmiş insanlar.”

“Bunda sır yok. Hakikat, apaçık, çıplak bir hakikat var. Yalnız biz bu hakikati görmemek için kendimizi zorla kr, sağır ediyoruz. Bizi öldüren miskin, budalaca bir kanaat. Hâlbuki onlar kanaat nedir bilmiyorlar. Bak şu köşk, şu bağ fena mı? Fakat bir kere de Dürnev Hanımefendi’ye sor, beğenmez. Burada ruhu sıkılıyormuş.”

“Dürnev Hanım geç mi?”

¹⁰ Eskiden devlet dairelerinde kâtiplerin yazdıkları yazıları inceleyip düzelten memur. (y.h.n)

“Dedim ya Kudret, ne sorsan hep bilmiyorum diyeceğim. Belki genç, belki de ihtiyar. Yaşı, güzelliği, çirkinliği hakkında bir fikrim yok. O kadar değişik bir kadın.”

“Pek garip.”

İkisi de susmuştu. Aydos üzerinden kopan, insanın yüzüne bir ipek dokuması duygusunu veren ılık bir rüzgâr öğle güneşinin ağır sıcaklığını unutturuyordu.

Oturdukları tepenin altından, tatlı bir inişle kâh düzleşip kâh kamburlaşarak kıyıya geniş geniş yeşil bir ova açılıyor, açılıyor, top top ağaçlar, toprağın göğsüne batırılmış iri züm-rüt iğneler gibi duruyordu.

Sağda Kartal yolu kıvrıla kıvrıla uzaklarda, fundalıklar arasında kayboluyor, solda Pendik yolu sarı bir kuşak gibi dolana dolana uzanıyordu. Kartal, siyah, kırmızı, yeşil üç renkli bir yumak gibi gözüktüyor, Pendik kirli bir palete benziyordu.

Marmara’nın tozlu, soluk maviliği üzerinde Adalar, bur-nunu suya sokup sırtını kabartarak derin bir uykuya dalmış iri birer timsah gibi duruyorlar, enginde bir yelken denize düşüvermiş bir bulut gibi geçiyordu.

Kudret omuzuna bir elin dokunduğunu duydu.

“Sen ne vakit geldin?”

Kudret dönünce şaşırdı.

“Senin burada ne işin var?”

Burhan Şevket ince, bambu bastonuyla beyaz keten iskar-pinlerinin ucuna vurarak koyu yeşil gözlerini kırpıştıra kırpıştıra gülüyordu.

“Burası benim evim. Bilmiyor muydun?”

Cemil Kâzım daha fazla şaşırmıştı.

“Tanışıyor muydunuz?”

Kudret, “Nasıl tanımam? Tam üç sene Paris’te beraberdik,” dedi.

Sonra Şevket’e dönüp uzun uzun baktı.

“Hiç değişmemişsin Şevket. Üç sene evvel neysen gene osun.”

Biraz tıknaz, orta boyu, düşük omuzlarıyla Burhan Şevket’e güzel denemezdi. Kalın dudaklarının üstünde, iri, pat burnu haşlanmış bir et parçası gibi duruyordu. Burnunun kenarlarından dudaklarına doğru iki çizgi gibi inen kırışıklar çene çukurunda birleşiyordu. Şakaklarında pomatlar, buğularla kaybettirilmek istenildiği için daha ziyade hırpalanarak hafif bir cila almış birçok çizgiler vardı. Saçlarının bir kısmı dökülerek alınına fazla bir açıklık vermişti.

“Peki ama kim kimi getirdi? Kudret’in bilmeyişine göre doktor olmalı.”

Kudret, Cemil Kâzım’ı göstererek “Biz teyze çocuklarıyız,” dedi.

Şevket, yeleşinin cebinden çıkardığı tek gözlüğünü kaşını, alnını oynatarak ciddi, ehemmiyetli bir iş görüyormuş gibi sol gözüne yerleştirdi. Kudret’le Cemil Kâzım’a dikkatli dikkatli bakmaya başladı ve ayaklarının ucuna basıp topuklarını kaldırarak bir zaman sallandı, sonra kararını vermiş bir adam ağırlığıyla, “Evvela benzerlik yok gibi görünüyor. Fakat ince bir göz için hiç de öyle değil. Yüzlerinizde ortak çizgiler var. Yalnız doktor biraz yaşlı,” dedi.

Cemil Kâzım’ın kulağına eğilmişti. Sesini yavaşlatarak “Bizler için bu tehlikeli bir bahis, değil mi doktor?” diye sordu.

Cemil Kâzım omuzlarını silkti. Burhan Şevket belki de göründüğünden gençti, belki Cemil Kâzım’la aralarında bir iki yaş fark vardı. Fakat yıpranmış yüzüne, yorgun sinirlerine, ispirtonun bozup didiklediği, pörsümüş cildine karşı her gün biraz daha genç görünmek istemesi Cemil Kâzım’a

tiksinme ile karışık bir azap veriyordu. Bu yüz, şu hâle gelebilmek için kim bilir ne fırtınalar geçirmiş, ne zehirlere batıp çıkmıştı.

“Bu adam gülünç olmaktan korkmuyor mu?” diye düşündü. Lakin o neye ve kime karşı gülünç olacaktı? Hayatta, nefsinden başka bir şey düşünmeyen, zevkini, arzusunu en büyük bir hak tanıyan, her zaman isteyen ve insanlara karşı hiçbir şey borçlu olmayan bir adam için gülünç olmak, değerini, gücünü kaybetmiş bir tehlikeydi. Yüz buruştuktan, göz bebeklerinin tozlu bir ayna kırığı gibi parlaklığı söndükten sonra her gün, her dakika biraz daha uzaklaşan bir hayalin peşinden, göğsü tutuk, dizleri titreyerek düşe kalka koşmak gülünç olmaktan çok hazin değil miydi?

Şevket elini çenesine götürmüştü.

“Doktor, sizi buraya hanımefendi mi gönderdi?”

Cemil Kâzım başıyla evet işareti yaptı. Şevket, teklifsiz bir tavır alarak onu kolundan tutup sarstı.

“Beni gene ziyana soktun doktor! Dürnev’le bahse girişmiştik. O, ‘Bu telgraf üzerine muhakkak doktor gelir,’ dedi. Ben de, ‘Zannetmem,’ dedim.”

Cemil Kâzım gözlerinde zoraki, yalancı bir gülüşle, hidetten dudaklarını ısırarak onu dinliyordu. O, söz söylerken sarkık, iri burnu, kanatları gerilerek yayıklaşıyor, koyu yeşil gözleri güneş vurmuş yılan sırtı gibi vakit vakit parlıyordu.

Cemil Kâzım, “Sadiye Hanımefendi nerede?” diye sordu.

Burhan Şevket, eliyle bağın yukarı kapı tarafını gösterdi.

“Çeşme önünde arabadan indiler. Bir ahababa uğrayacaklarmış. İhtimal lafa yekûn çekemediler.”

Pek zarif, pek ince bir nükte söylemiş gibi gülüyordu.

“Bu, bizim enişte beyin sözlerinden...”

“Hurşit Bey hiç Yakacık’a gelmiyorlar mı?”

“Hayır. Buradan gidip gelmesi güç.”

Nigar, yolun kenarındaki bir yabancı gül fidanı kümesinin arasından başını çıkarmış, kollarıyla işaret ederek bağıırıyordu.

“Doktor bey! Kâzım Beyciğim... Ne olur bir parçacık gelmez misin?”

Cemil Kâzım, Burhan Şevket’i unutmuştu.

“Ne var Nigar abla?”

“Kuzum doktorcuğum azıcık gel!”

Cemil Kâzım bir sıçrayışta setten atlamıştı.

“Bir yerini mi acıttın yavrum?”

“Vallahi bir şeyim yok. Ne olur sen buraya gel! Bak ne göstereceğim.”

Kâzım, Nigar’ın seslendiği yere giderken Burhan Şevket onun arkasından, “Doktor, çocuk sözüne uyulur mu?” diye sesleniyordu.

Cemil Kâzım başını çevirip bir an Şevket’e baktı, sonra hiç cevap vermeden dönüp yürüdü. Çocuk sözüne uymak, yalan dinlemekten, her kelimesinde ikinci, gizli bir mana saklanan, hile, zehir dolu sözler işitmekten her hâlde daha iyiydi.

“Kâzım Bey sahiden de tuhaf tabiatlı bir adam. Çocukla çocuk oluyor.”

Kudret sözü değiştirmek istedi.

“Sen ne yapıyorsun Şevket?”

“Şimdilik ufak tefek işler. Monşer, artık ticaret, kişisel teşebbüs devri. Büyük, azametli projelerim var. Fakat hepsi de dehşetli sermaye istiyor. Sen geleli epey oldu mu?”

“Bir hafta, on gün oluyor.”

Tek gözlüğünü dizinde parlatıyordu.

“Ne yapmak fikrindesin?”

“Memuriyete gireceğim.”

“Herkes aynı şeyi söylüyor. Bırakın şu hükûmet kapısını artık.”

Kumlar üzerinde çıtırtılar duyuluyordu. Kudret etrafına bakındı. Kütüklerin seyrekleştikleri yerden, biri beyaz dantelalı, öbürü narçiçeği al şemsiyelerini sallayarak iki kadın onlara doğru geliyordu.

“Zannederim hanımlar geliyor.”

Şevket çarçabuk gözlüğünü takarak Kudret’in gösterdiği tarafa baktı.

“Ha, oui!”¹¹

Pantolonunu dikkatle düzelterek kalktı.

“Nihayet gelebildiniz. Teşrif ediniz efendim, yabancı değil.”

Ağır ağır yaklaşan iki genç kadına, rolünü ezberlemiş bir aktör gibi ahenkli adımlarla ilerledi. Sonra ikisinin önünde de ayrı ayrı eğilerek Kudret’i tanıttı.

“Sadiye Hanımefendi... Hemşirem Dürnev. En aziz arkadaşlarımdan Kudret.”

Sesine ağır bir ton vererek ekledi.

“Doktor Cemil Kâzım Bey’in de teyzezadesi.”

Dürnev heyecanla sordu.

“Doktor da geldi mi?”

Şevket boynunu çarpıtıp kollarını açtı.

¹¹ Oui: Fransızca “evet” anlamına gelmektedir. (y.h.n)

“Bahsi kazandınız hanım.”

Dürnev yorgun bir tavırla başörtüsünü atarak bir iskemleye oturmuştu.

“Ben tahminimde yanılmam.”

Dürnev mat, beyaz teni, koyu kumral saçlarıyla kardeşine hiç benzemiyordu. Burnu kaşlarının hizasında biraz çukurlaştıktan sonra düzgün bir kıvrılışla bir gagayı andırıyordu. İnce, kıpkırmızı dudakları, elmacık kemikleri biraz fazla görünen hafif pembe yanakları, öne ziyadesiyle çıkık çenesiyle âdeta çirkin bir kadındı. Vücudunun en göze çarpan güzelliği, pembe kulakları, düz, dökme gibi duran boynu, uzun parmaklı beyaz elleri, bir çocuk ayağına benzeyen küçük ayaklarıydı.

Erkekleri büyüleyen şey, çok kere kaş, göz, endam, şekil, renk değildir. Bazı kadınlar vardır ki şu diye gösterilebilecek bir güzellikleri yoktur, hatta çirkindirler. Fakat yüzlerce erkeği, nereden geldiği, ne olduğu bilinmeyen bir kuvvetle girdaptan girdaba çeker, sürüklerler. O kadının neresini seviyorsun diye sorulsa o kadar karışık şekiller, belirsiz bir çehre anlatırlar ki onların hiçbir şey bilmedikleri kanaatini verirler. Dürnev bu kadınlardan biriydi.

Vücudu bir lastik gibi kıvrıldığı hâlde yine sert bir diklik içinde şeklini koruyordu. Büyük, geniş ağzı sustuğu zamanlar toplu görünüyordu. Kahkahalarında baş döndüren bir sır, her hareketinde aklı uyuşturan bir büyü vardı. Onun en büyük kuvveti kadınlığındaydı.

Sadiye, ayakta şemsiyesine dayanmış, bir eliyle başörtüsünün oyalarıyla oynayarak Kudret’e sordu:

“Kâzım Bey gittiler mi efendim?”

Şevket daha evvel cevap verdi.

“Nigar çağırmıştı, onunla oynamaya gitti.”

Dürnev, göz ucu ile Kudret'e bakıyordu. Sıcak bir nefes gibi kalbe sokulan bir sesle "Ayakta kaldınız beyefendi, niçin oturmuyorsunuz?" diye sordu.

Kudret'e yanındaki iskemleyi gösteriyordu. Şevket, Sadiye'nin şemsiyesini aldı.

"Siz de otursanız... Bugün zannedersem biraz fazla yoruldunuz?"

Sadiye kayıtsız duruyordu.

"Doktorla Nigar neredeler?"

Şevket, Nigar'ın başını çıkarıp Cemil Kâzım'ı çağırdığı sık yapraklı kümeyi işaret etti.

"Şuradalar."

Sadiye yabani gül fidanlarına doğru yürüdü. Cemil Kâzım toprağa dizlerini koyarak çömelmiş, Nigar onun omuzuna yaslanmış, merakla bir şeye bakıyorlardı. Sadiye şaşırarak "Ne kadar dalmışsınız doktor bey?" dedi.

Cemil Kâzım durumunu hiç bozmadan, "Pek ehemmiyetli bir işimiz var efendim," diye gülümsedi.

Sadiye eğilmişti. Yerde sararmış kuru yaprakların üzerinde açık, minimini gagasından damla damla kan akan küçük bir serçe, kanatlarını hâlsiz hâlsiz oynatmaya çabalıyor, pıhtı pıhtı kanlanmış göğsü yorgun yorgun kabarıp iniyordu.

Cemil Kâzım, Nigar'a, "Hastamızı kurtaramayacağız Nigar abla," dedi.

Sadiye bir kahkaha kopardı.

"Ne büyük bir hastanız varmış!"

Nigar gözlerinden yaşlar akarak anlatıyordu.

"Anneciğim, görsen nasıl çırpınıyordu. O Recep Çavuş yok mu? İşte hep onun marifeti. Ne vardı yere dikenli tel

atacak. Serçe ne bilsin? Yerde yem ararken ayakları tele takılıvermiş. Kurtulayım diye çabalayınca göğsüne tellerin dikenleri batıverdi.”

Sadiye, Cemil Kâzım’a dönmüştü.

“Akşama kadar burada mı duracaksınız?”

Cemil Kâzım kalkmak istiyor, fakat Nigar’ın mahzun yüzü onun bütün kuvvetini kırıyordu. Nigar kollarını Cemil Kâzım’ın boynuna dolamış, yalvarıyordu.

“Yazık bu serçeciğe... Haydi doktorcuğum. Sen istersen kurtarırsın.”

Sadiye hiddetle “Nigar,” dedi. “Bu, üstünün başının hâli ne? Daha bu sabah elbiseni değiştirdim. Gene çamurlara bulanmışsın. Çabuk dadının yanına git. Elini, yüzünü temizle!”

Nigar, dövülmüş bir kedi zavallılığıyla Cemil Kâzım’dan imdat umuyordu. Sadiye, “Kâzım Bey size de darılacağım. Nigar’ı fazla şımartıyorsunuz. Öyle ya, uğraşan siz değilsiniz,” diye sertçe söylendi.

Cemil Kâzım kaşlarını kaldırarak Sadiye’ye derin derin baktı, sonra Nigar’ın, omuzunda duran elini şefkatle öperek ayağa kalktı. Dizlerindeki ve ceketinin kenarlarındaki tozları silerken “Kurtaramadık Nigar abla,” dedi, “geç kaldık, vaktinde yetişemedik.”

Dürnev onları görünce haykırdı.

“Vay, gözümün önünde bana hıyanet ediyorsunuz, öyle mi? Bakın buna dayanamam.”

Cemil Kâzım, Nigar’ı kucağına aldı.

“Gördün mü seni kıskanıyorlar Nigar abla.”

Dürnev, iskemlesini Kudret’e yaklaştırarak “Doktor, Nigar’ın nişanlısıdır. Fakat Nigar ondan daha az çocuk, değil mi?” diye güldü.

Sadiye tekrar sinirlenmişti.

“Nigar, haydi artık dadının yanına git.”

“Çocuğu niçin azarlıyorsunuz? Onun bir kabahati yok ki... Asıl beni takdir ediniz.”

Burhan Şevket, köşke doğru yürüdü.

“Çay mı emrediyorsunuz, konyak mı?”

Dürnev, Kudret’e sordu.

“Çay, değil mi efendim? Bu sıcakta konyak içilmez.”

Şevket’e döndü.

“Çay, çay... Hazır olunca bize haber ver.”

Cemil Kâzım, Sadiye’nin yanına oturdu.

“Dün gece, geç vakit telgrafınızı almışlar. Valideniz hanımefendi çok merak ettiler.”

Sadiye, Dürnev’e, “Ben size söylemedim mi hasta diye yazmayalım, annem merak eder,” dedi.

“Nedim Beyefendi’ye nasıl meram anlatacaktık?”

Sadiye’nin dudakları hiddetle kısılmıştı.

“Rica ederim Dürnev, o bahsi kapa. Sonra Kâzım Bey?”

“Doktor’a ne soruyorsun? Ben sana söyleyeyim. Sabahleyin hemen doktoru çağırttılar. Lütfen Yakacık’a gidip görünüz dediler. Nasıl, dediğim gibi, değil mi doktor?”

Şevket tekrar kapıdan görünmüştü.

“Çay hazırlamak mümkün değil. Mangalda ateş yokmuş. Servinaz Kalfa ateş yakıncaya kadar beklerseniz o başka... Eğer bekleyemezseniz, konyak getireyim.”

Cemil Kâzım saatine bakıyordu.

“Zaten çok duramayacağız. Tren vakti yaklaşıyor.”

Sadiye, durgun bir bakışla, “Pek çabuk değil mi?” dedi.

Şevket bıyık altından gülüyordu.

“Latifemize kızdınız galiba?”

Cemil Kâzım gözlerinin berrak saflığıyla onun gözlerinin içine bakıyordu.

“Size ne vakit kızdım Şevket Bey?”

Sadiye eliyle alnına vurdu.

“Bakın az daha unutuyordum. Ehemmiyetli bir havadisi-miz var. Servinaz’ı evlendiriyoruz. Evet... Şaştınız, değil mi? Şevket Bey’in Soğanlık’ta sütbabası var. İhtiyar adam yalnızlıktan şikâyet ediyordu. Servinaz da emekliliği hak etti. Onları baş göz edeceğiz.”

Cemil Kâzım şaşkınlığını saklayamadı.

“Servinaz Kalfa biraz fazla yaşlıdır.”

“Şevket Bey’in sütbabasını görseniz, o da ihtiyar. Değ-nekle dolaşüyor. Vücudu pelte gibi olmuş. Her tarafı sapır sapır titriyor. Soğanlık’a onun için gittik. Evvela bu fikir Şevket Bey’in aklına geldi.”

Ve ilk önce nasıl karar verdiklerini, Servinaz Kalfa’nın şaşkınlığını, itirazlarını, Şevket’in sütbabası Hilmi Efen-di’nin sevincini, düğün hakkındaki düşüncelerini hep birer birer, kâh katılacak gibi gülüp durarak kâh Dürnev’e tasdik ettirerek en küçük noktalara kadar unutmadan anlatmaya başladı.

Cemil Kâzım onun yüzüne bakarak dinliyordu. Bu, parlak, simsiyah saçların çerçevelediği beyaz çehre, siyah birer cıva gibi parlayan, uçları devrik uzun kirpikli gözler, bir kuş gagası kadar ufak pembe ağız, sesinin berraklığı bile hâlâ genç kızlık tazeliğini kaybetmemişti. Ona, otuzunu geçmiş kadın denebilir miydi? Ara sıra unuttuğu bir şeyi hatırlamak

için durduğu zaman, ince, düz kaşları çatılıyordu. Cemil Kâzım onu seyrederken içinden, ona zulüm etmek duygusu geliyordu. O, her vakit, bazı düz, keskin, bazı da yuvarlak, dolambaçlı, fakat bu hep yerinde çizilmiş, yerine konulmuş, serpilmiş çizgileri, renkleri bozmak, kırmak, silip parçalamak hırsı ile yanardı.

Kudret ayağa kalkmıştı.

“Ağabey, trene yetişemeyeceğiz.”

Dürnev ona sokularak “Bunu saymam, gene beklerim,” dedi.

“Emredersiniz hanımefendi.”

Şevket de Kudret’e yaklaşmıştı.

“Vallahi ayıp, hazır doktor lakırdıya dalmıştı, ne var aklına getirecek? Gece kalırdınız. Uzun boylu görüşürdük. Paris’te neler var, neler yok? Daha bana atlatmadın.”

Sadiye ile Dürnev de bu fikirdeydiler.

“Sahi, ne iyi olur, gitmeyiniz. Buranın mehtabı her yerde bulunmaz.”

Cemil Kâzım, “Valide hanımefendi büsbütün merak ederler. Sonra yarın sabah, erkenden hastanede bulunmak zorundayım.”

Dürnev yüzünü buruşturarak “Ah, doktor, sen hep böylesin. Her zaman oyunbozanlık edersin. Bari Kudret Bey siz kalınız,” dedi.

Cemil Kâzım gülümsedi.

“Kendi bilir.”

Kudret, “Dün gece de evde değildim. Geleli daha bir hafta olmadı, birbiri üstüne gitmezsem ayıp olur. Başka bir gün rahatsız ederiz,” diyerek özür diledi.

Burhan Şevket sevinçle haykırdı:

“Evreka! Buldum! Bu pazar bir piknik yapacağız. Siz de gelirsiniz, olmaz mı? Kartal’dan vapurla Büyükada’ya geçeceğiz, oradan da Burgaz’a. Mehtap da var, nefis şiiir ve hayal dolu bir mehtap gecesi geçireceğiz.”

Dürnev ilave etti:

“Telgraftaki hastalığı şimdi anladınız mı Kâzım Bey?”

Kâzım, onların Sadiye’yi sık sık çağırmalarının neden ile-ri geldiğini anlıyordu. Servinaz Kalfa evde mangal yakacak, yemek pişirecek, hatta çamaşır yıkayacak, Sadiye, belki de biraz minnet yükü altında kalarak onları gezmeye, eğlenceye götürecektir, yaz kış her mevsimde, ahabalık dostluk şeklinde onlara yardım edecekti. Ne Dürnev’de kocalı bir kadın hâli vardı, ne de Şevket’te çalışan, ekmeğini alının teriyle kazanan namuslu bir adam tavrı. Zavallı Hurşit Bey, Aksaray’daki yıkık evde, yaşlı bir Arap aşçı ile her yoksulluğa katlanarak bir başına oturuyordu. Bir başkasının kesesinden çıktığı hâlde gene onu ne bir eğlenceye, ne de birkaç gün gezsin, nefes alsın diye Yakacık’a çağırmayı düşünüyorlardı.

Cemil Kâzım elini Sadiye’ye uzatmıştı. Fakat o “Sizi ka-pıya kadar geçiririz,” dedi.

Dürnev teklifsizce Kudret’in koluna girdi.

“Şüphesiz.”

Sadiye ve Cemil Kâzım yan yana yürüyorlardı. Cemil Kâzım, Dürnev ile Kudret’i gözünden ayırmıyordu. Ah, bu Dürnev... Onda teklifsiz, şımarık bir kedi sokulganlığı vardı. Kudret’le tanışalı daha yarım gün olmamıştı. Hâlbuki ne kadar tabii, alışkın bir tavırla onun koluna girivermişti. Başka bir kadında belki de hoşla gitmeyen bu teklifsizlik, onda hiç göze batmıyordu. Hafifçe Kudret’e yaslanmış, ciddi mi, yap-macık mı pek ayırt edilmeyen, küçük, oynak kahkahalarla gülerek ona bir şeyler anlatıyordu.

Sadiye, kâh parmaklarını çıtlatarak kâh ucunu koluna attığı maşlahının kıvrımlarını düzelterek yürüyordu. Gözlerinde ara sıra parlayıp sönen gizli, manalı bir ışık yanıyordu.

“Çok sıkılıyorum Kâzım Bey... Burada eğleneceğimi zannetmiştim.”

Cemil Kâzım cevap vermedi.

“Şaşıyorsunuz, değil mi? Eve dönsem daha iyi. Fakat evde de...”

Yüzü birden kararmıştı, öfke ve hınç dolu bir gülümseme ile sordu:

“Nedim Bey’i gördünüz mü?”

“Hayır.”

“Ah, bu gece kalsaydınız ne iyi olurdu Kâzım Bey. Size o kadar anlatacaklarım var ki. Evden kaçıyorum. Gene nafile, canım sıkılıyor, çok rahatsızım Kâzım Bey.”

Cemil Kâzım dudaklarını açıp bir söz söylemeye cesaret edemiyordu. Yıllardan beri azar azar toplanarak kalbini, damarlarını her gün bir parça daha zehirleyen isyanlar, şikâyetler, ağzını açarsa, hepsi birden dökülecek sanıyordu, Sadiye’nin dudaklarında hemen kahkaha oluverecek zannını veren, hatta dürten zalim bir gülümseme vardı, Bu kadar yakınında duran şu kadın niçin, uzak, yabancı bir âleme aitmiş gibi onu düşündürüyordu? Onu tutmak için elini uzatması yeterdi. Fakat dokunursa kaçacak, tutarsa uçacak sanıyordu. Bir an, garip bir düşünce ile sarsıldı. Onun başını avuçları arasına alıp sıkmak, sıkmak ve bu vücudun kemik, et, deri olmadığını, bir bulut, bir duman, bir ruh olduğunu göstermek istedi.

Dürnev, Kudret’in elini tutmuş, ısrar ediyordu.

“Muhakkak geleceksiniz Kudret Bey, beklerim.”

Cemil Kâzım sordu.

“Nigar nerede? Onu görmeden mi gideceğim?”

“Treni kaçıracamız ağabey.”

“Hakkın var Kudret, gidelim.”

Bahçe kapısından çıktıktan sonra, küçük, sıcak bir el Cemil Kâzım’ın elini yakaladı.

“Beni öpmeden mi gideceksiniz?”

“Ah, Nigar abla, şimdi seni sormuştum. Neredeydin?”

Nigar, etrafına korkak korkak bakınıyordu.

“Annem darılır diye korktum, kaçtım, buraya saklandım.”

Cemil Kâzım onun yanaklarından öpüyordu.

“Beni bekledin, öyle mi Nigar abla?”

“Annem ne hain değil mi? Serçeciğe hiç acımadı. Doktorcuğum, serçeciği hiç mi kurtaramazdık?”

Cemil Kâzım onu teselli ediyordu.

“Kurtaramadık Nigar abla. Zamanında yetişseydik belki kurtarabilirdik ama kurtaramadık, ne yapalım... O dikenleri acaba görmedi miydi? Ne biliyoruz, belki de bile bile kendisini oraya attı. Üzülme Nigar, bak şu bağın her tarafı diken. Bugün birinden kurtulsaydı, yarın bir başkası yaralayacaktı.”

Nigar’ı kucakladı.

“Ayrılalım artık, sen köşke dön Nigar.”

Yolda, kendi kendine söylenir gibi tekrarlıyordu.

“Serçeciği kurtaramadık Nigar abla. O dikenleri acaba görmedi miydi? Görse de gene kurtulmuş sayılmazdı. Bağın her tarafı diken. Bugün değilse yarın, mutlaka onu başka bir diken öldürecekti. Her taraf diken. Zavallı serçecik, tıpkı bizim gibi...”

“Ağabey... Gittik, dönüyoruz. Ne oldu sanki?”

Cemil Kâzım anlamamış gibi gözlerini açarak baktı.

“Peki, ne olsun istiyorsun? Her günkü hayatımızda mutlaka bir başkalık, bir üstünlük mü olacak? Hayat çok sade bir şeydir Kudret. Onu çapraşık yapan bizim hasta hayalimizdir.”

Kudret’in kolunu tutarak sarstı.

“Uzun etme, bugün hiç şikâyet hakkın yok.”

“Neden?”

“Dürnev sana mahrem şeyler fısıldıyordu. Neler söyledi?”

Kudret çekingen bir tavırla, “Hiç, öteden beriden,” diye ağzında geveledi.

“Saklama Kudret... Ben bu öteberinin manasını bilirim. Onun nelerden söz ettiğini sana söyleyeyim mi? Susuz bir saksıda mutlaka solacak çiçekler gibi kurak bir çevre içinde solmaya, sararmaya başlayan gençliğinden, aşksızlıktan, rüyasızlıktan söz etti. Yandı, yakıldı.”

Kudret şaşırmıştı.

“Nereden biliyorsun?”

“Bu daha birinci numaradır yavrum.”

“İkincisi de var mı?”

“Vardı. Fakat ben dinlemedim. Kudret, kendini koru çocuğum. Boş bulunur, sakar bir tarafına gelir de ağa girersen bir daha kurtulamazsın. Usta avcılar acemi yavru-lara musallat olurlar. Hem daha emin, hem daha kolaydır.”

Cemil Kâzım trende, pencereden sarkarak ısıklık çalan Kudret’e, “Burhan Şevket’in arkadaşlığı nasıl?” diye sordu.

Kudret başını içeri çekti.

“Çok eğlencelidir. İnsan onun yanında hiç sıkılmaz. İkram etmesini sever. Tam manasıyla eğlenmesini bilir.”

“Onunla hiç kumar oynadın mı?”

“Niçin soruyorsun?”

“Dün akşam bana ‘Talihsizliğim yalnız kumarda değilmiş,’ dedin. Eskiden sen kumar oynamazdın.”

Kudret hatırlamak istiyor gibi gözlerini kırpıttı.

“Ha... Evet... Paris’te, malum ya arkadaşlar arasında şöyle ufaktan poker çevirirdik.”

“Teyzeme neden şikâyet ettiklerini şimdi anladım. ‘Ufaktan’ epey bir para kaybettin değil mi?”

“Hayır, pek az. Avrupa’da parasız yaşanmıyor ki.”

“Burhan Şevket de kaybeder miydi?”

“Seyrek olarak... Fakat çok mükemmel oynar.”

“Mükemmel oyun oynadığı muhakkak. Sanatı o. İstanbul’da ‘afişe’ edilmediği kulüp kalmadı.”

“Ne diyorsun?”

“Ailesinin onu Avrupa’ya değil, Küçükçekmece’ye gönderecek kadar parası yok. Avrupa’da tabii senin, şunun bunun kesesinden geçiniyordu. Bir mektebe girdi miydi?”

“Evet. Sciences Politiques’i bitirdi. Tahsili fena değildir, oldukça bilgisi vardır.”

“Zahmet etmiş, o kadar uzaklara gitmeden de bugünkü bildiklerini öğrenebilirdi. Kimya okudu, içkileri midesinde analiz ediyor. Nebatat okudu, yaprak sigaraların cinslerini tanıyor. Matematik okudu, iskambil kâğıtlarındaki rakamları mükemmel hesap ediyor. Sağlık bilgisi okudu, cildinin tazeliğini korumayı biliyor. Mademki kadınlarla konuşmayı, onları yaldızlı, boş cümlelerle avutmayı da biliyor, o hâlde edebiyatı da öğrenmiş demektir.”

Kudret, gülerek “İşi biraz büyültüyorsun ağabey,” dedi.

Cemil Kâzım ara sıra gözleri pencereye dalarak sözünü kesmedi.

“Olabilir Kudret. Bu adam belki de birçok şeyler öğrenmişti. Bundan ne çıkar? Beynimiz tıpkı bir fotoğraf makinesine benzer. Mektepte lüzumlu lüzumsuz birçok şeylerle boş camları doldururuz. Asıl hayata girdiğimiz zaman bu doldurulmuş camları sırasında ve zamanında birer birer çıkarıp *develope* edebilirsek ne âlâ! Fakat bunun için makinenin kapağını açmak lazımdır. Bunu da bize mektep değil, hayat öğretir. Bu da birçok uğraşma, çalışma, didişme ister. Bunu anlamadan kutuyu açmaya çalışırsak mutlak bir tarafını çatlatırız. Hemen bir ışık girer, artık o camlardan hayır bekleme! İşte bu kuru kafaları ne kadar sarsacak, sallayacak olsun, bozuk camların zavallı takırtısından başka ses vermezler.”

Kudret pencerenin kenarında, kol geçirilecek kadife atkının tüylerini tırnaklarıyla kazıyordu.

Cemil Kâzım durarak sordu.

“Sözlerimi dinlemiyorsun Kudret.”

Kudret uyandırılmış gibi silkinerek doğruldu.

“Yok, dinliyorum.”

Cemil Kâzım onun elini tutup acıyarak baktı.

“Kudret, gözlerinin içinde bir şüphe var. Sen ilk defa ben-den şüphe ediyorsun.”

“Haksızsın ağabey.”

“İnşallah Kudret. Yalnız sen sözlerimi unutma. Dürnev'den kendini sakın yavrum.”

Tren, kâh düdük çalarak kâh islim bırakarak kesiksiz bir homurdanma içinde, sarsıla sarsıla, uçar gibi gidiyordu. Cemil Kâzım başını pencereden çıkardı. Rüzgâr, saçlarını

dalgalandırıyor, bulanık, kurum karışık dumanlar, çarpışıyorlarmış zannını veren renkleri, şekilleri birbirine karışan köşkleri, ağaçları isli bir cam arkasına gizlenmiş gibi gösteriyordu.

O, Dürnev'den nefret ediyordu. Sadiye ile aralarına giren bu yabancı gölge nereden çıkmıştı? Büyükdere'de, Nişantaşı'nda, Sadiye nereye gittiyse Dürnev düzenli bir planla onun peşini bırakmamıştı. "Fakat sonunda becerdi, artık iyice pençesine aldı."

Kudret soruyordu:

"Ağabey, İstanbul ne kadar değişmiş."

"Hürriyet var, Kudret."

"Bir sene içinde bu kadar değişiklik. Doğrusu şaşıtm kaldım."

Cemil Kâzım içini çekerek "Hürriyete alışmak pek kolaydır," dedi, "fakat sindirebilmek biraz güçtür. Çünkü sınırını belirtmek zordur."

"Kaça göçe aldırın yok. Avrupa âdetlerini ne de çabuk öğrenivermişler. İki sene evvel pikniği kim bilirdi?"

"Gelişme bunlarla başlar oğlum. Ama yine bunları bilen yok. Burhan Şevket gibi muhterem insanların kılavuzluklarıyla birer birer öğreneceğiz. Hani bazı durgun, yosun bağlamış havuzlar vardır; üstündeki ince yosun tabakasını alacak olsan, sular berrak görünür, oysa asırlarca yavaş yavaş toplanan, sızan çamurlar, kirli havuzun dibine çökmüştür. Şimdi sular karıştı, çamurlar yüze çıktı, biraz daha geçsin, büsbütün bulanacak. Bu, yüzlerce senenin birikmiş pislikleri kolay temizlenmez. Eğer bu çamurda boğulmazsak, yüzümüze, üzerimize muhakkak sıçrayacak olan üç beş leke ile kendimizi ucuz kurtulmuş sayalım. Suların yeniden durulması için gene seneler lazım. Bizim nasibimiz buymuş Kudret."

Tren durmuştu, ayrılırlarken Cemil Kâzım, “Pazar günü Yakacık’a gidecek misin?” diye sordu.

Kudret düşünüyordu.

“Bilmem,” dedi, “sen gelmeyecek misin?”

“Söylemiştim ya, şüpheli.”

“Belki ben de gitmem.”

Cemil Kâzım başını salladı.

“Gideceksin Kudret... Gideceksin.”

“Ne demek istiyorsun?”

“Hiç.”

Cemil Kâzım yalnız kalınca acı acı güldü.

“Gideceksin Kudret... Gideceksin.”

Cemil Kâzım, Büyükdere’ye döndüğü zaman sinirleri bir çürük gibi sızlıyor, şakaklarını kızgın, alevli bir çember sıkıyordu. Günlerce süren bir güreşten kurtulmuş kadar, vücudu yorgundu.

“Sadiye’nin annesine nasıl haber vermeli? Gülend’am’ı gönderirim,” diye düşündü. Eve girmeye cesaret edemiyordu. Bahçedeki kanepeye oturdu.

Yalı, bu gece ona her gecekinden daha sessiz, daha ıssız göründü. Odasında oturacak olsa, arka tepelerin iç sıkıran karanlığı, yavaş yavaş uykuya dalan köyün gittikçe derinleşen sessizliği onu büsbütün boğacaktı.

Deniz çarpıntısız, durgun, koyu, siyah bir yağ gibi akıyordu. Suların kıyıya çarpan fısıltıları, gecenin sessiz boşluğu içinde yorgun bir nefes gibi dolaşıyordu.

“Sabahleyin çarçabuk doktoru çağırttılar, lütfen Yakacık’a gidip görünüz dediler. Nasıl, öyle değil mi doktor?”

Dürnev bunu söylemekle ne demek istemişti? Burhan Şevket'in alaylarındaki mana, maksat neydi?

Cemil Kâzım, Dürnev'e yüz vermemekle pek büyük bir yanlış işlediğini anlıyordu. Cemil Kâzım'ın yolunu kesen, onu her fırsatta iğneleyen, hatta gülünç duruma düşüren Dürnev değil miydi? Fakat Sadiye'nin yanında Dürnev'e yaklaşmak, ona gülmek, yalandan olsun güler yüz göstermek olabilecek şey miydi?

Kan çıkaracak kadar dudaklarını ısırıyor, öfkeyle yumruğunu dizine vuruyordu.

“Gitmeyecektim. Gitmeyecektim.”

Büyük bir kabahati ortaya çıkarılmış gibi utanıyordu. Dürnev'le Şevket'in maksatlarını anlıyordu, onlar açıkça alay etmişlerdi. Bu, Dürnev'in kadınca bir öç alması olabildi. Ama Burhan Şevket'in de aynı noktada birleşmesi? Bu, iki kardeşin anlaşmaları olamaz mıydı?

Şevket'in, Sadiye'ye karşı aldığı tavırlar, o aşırı hürmet, bir nezaket gösteriştense başka bir şey değildi. Bu hürmetin altında, yarın için bir pusu hazırlandığı besbelliydi. Cemil Kâzım, Burhan Şevket'in hâlini pek zavallı görüyordu. Sadiye'nin onu sevmesi, ondan hoşlanması olabilecek şey miydi? Onun neresi beğenilirdi? “Kadın kalbi? Bilinmez ki...” Cemil Kâzım için bu ihtimal bir azap, bir işkenceydi. Bunu düşündüğü zaman beynine ayrı ayrı ıstırap veren yüzlerce diken saplanıyordu. Sadiye'nin Burhan Şevket'i sevmesi değil, ondan hoşlanması bile Cemil Kâzım'a, hayalinin yıkılmasından çok insanlarda, hele kadınlarda güzellik, samimiyet gibi yüksek ve iyi olarak bilinen şeylerin iflası hükmünü verdiriyordu. Bu sahte vakar, bu silik, soğuk adam nasıl sevilirdi?

“Kâzım Bey, yemek yemeyecek misiniz?”

Gülendam Kalfa, kapının önünde korkak bir tavırla durmuş, onun cevabını bekliyordu. Cemil Kâzım elini alnından geçirdi.

“Hayır, hiç iştahım yok. Biraz da başım ağrıyor.”

Gölendam, uzun uzun ona baktı, sonra bir gölge gibi içeri çekildi, sessizce kapıyı kapadı. Cemil Kâzım, tekrar eski hâline dönmüştü. Rüzgâr, bir tüy yelpaze gibi alnını, saçlarını okşuyordu.

“Ah, bu gece kalsaydınız, ne olurdu Kâzım Bey.”

Sadiye bunu sormakla neyi anlatmak istemişti? Niçin canı sıkılıyordu? Ondaki artık gizlemeye lüzum görmediği bu taşkın şikâyete sebep neydi? Sadiye’nin Nedim Bey’i sevmediğini biliyordu. Fakat kocasından bu kadar nefret ettiğini hiç düşünmemişti. Kim bilir, belki bunda da Dürnev’in parmağı vardır?

“Çok canım sıkılıyor!”

Sadiye’nin, bunu söylerken yüzünün aldığı hüznün, acılık Cemil Kâzım’ı düşündürüyordu.

“Kadınlığın en büyük düşmanı can sıkıntısıdır.”

Demek Sadiye’yi artık ne kocası, ne ailesi, ne de çocuğu, hiçbir şey meşgul edemiyordu. O hâlde tehlike pek yakınlamıştı. Sadiye’nin sırf bir değişiklik olsun diye kendisini yabancı bir kucağa atmayacağı ne malumdu? Dürnev’in hazırladığı tuzağa hiç karşı koymadan kolayca düşüverecekti. “Zavallı Nedim Bey!” O dakikaya kadar sevmediği, hatta için için bir kin, nefret duyduğu bu adama karşı Cemil Kâzım’ın kalbinde ansızın bir acıma uyanmıştı. Bir gün gelip de ona acıyacağı, onu, kalbi sızlayarak düşüneceği bir kere bile aklından geçmemişti.

“Merhametinde biraz da sevinç var Kâzım! Evet, seviniyorsun. Fakat neye? İçinde öç almış insanların budala gururu da var. Kendini düşünmek, iyi... Ama düşmanın felaketi acaba seni sevindirecek bir şekilde mi olacak? şimdiye kadar onun hakkında çok yanlış düşündün. Nedim Bey bir kazaydı, bir tesadüftü. O, başkalarından üstün tutulmuş bir kimse de-

ğildi. Ona, layık olmadığı bir mevki vermiştin. Hem sen ona acılamakla bir şey kazanıyor musun?”

Sarı, bukle bukle saçlarını uçurarak yabani gül fidanları arasında koşan, yaralı serçenin ölümüne ağlayan Nigar’ın hayali gözlerinin önüne gelince duruyordu. Bu ince duygulu, zayıf kalpli kızcağız kana kana anne sevgisi görmediği gibi bir de baba hasreti mi çekecekti?

“Sen istesen kurtarırdın doktorcuğum.”

Nigar’a verdiği cevabı hatırladı.

“Vaktinde yetişmek...”

Peki nasıl? Buna bir şekil verebilseydi, yıllardan beri sürekli bir humma gibi beynini yakan gizli sıtmadan kurtulmuş olurdu.

4

Nedim Bey elindeki çorba kaşığını sofranın üzerine fırlatarak havlusunu hiddetle yere attı.

“İnsan lokantada daha iyi, daha temiz yer.”

Sadiye’nin yüzü sapsarı olmuş, dudakları titriyordu.

“Bey, gene ne var Allah aşkına?”

Kocasını haykırmak ister gibi ağzını açtı, sonra birdenbire yavaşladı.

“Ben sizin yerinizde olsam biraz sıkılır, sesimi çıkarmazdım. Şunun çorbaya benzer yeri var mı? Âdeta bulaşık suyu.”

Sadiye de sofradan kalkmıştı.

“Gene canınız kavga etmek istiyor.”

Pencerenin yanındaki koltuğa oturdu, kollarını kavuşturarak “Şimdi içiniz rahat etti mi?” dedi. “Haydi, devam edin. Sizi dinliyorum.”

Sadiye'nin, kaşlarını çatarak âdeta meydan okur gibi dik bir sesle cevap vermesi Nedim Bey'i şaşırtmıştı.

“Hiddetlenme, rica ederim.”

Sadiye sinirli bir kahkaha kopardı.

“Acaba hangimiz daha hiddetli?”

“Haksız mıyım? Aşçıyı, hizmetçileri idare etmek kadının işidir. Bu hâlden sen memnun musun? Haksızsam söyle.”

Sadiye dudaklarının ucuyla gülerek başını çevirdi.

“Bilmiyorum,” dedi. “Belki ikimiz de haklıyız. Fakat artık yeter. Bu yaşama tarzı senin hoşuna gidiyorsa o başka. Ben bundan hiç lezzet almıyorum.”

Nedim Bey'in biraz evvelki öfkesi geçmiş, sesi değişmişti.

“Nefret ediyormuşsun gibi bana bakıyorsun.”

Sadiye doğrularak hakaretle baktı.

“Bu suali size ben sormalıyım?”

“Seni sevmiyor muyum?”

“Nefret etseydiniz gene başka türlü azaba sokamazdınız ki... Deminki hiddetiniz neydi? Mademki bu kadar çabuk pişman olacaktınız, neden o kadar şiddetle hakaret ettiniz?”

Nedim, Sadiye'nin yanına oturmuştu.

“Sadiye, biliyorsun ki ben çok sinirli bir adamım. Ne yapayım, bazı bazı kendimi tutamıyorum.”

“Bu, yalnız dün, bugün değil. İki yıldan beri hemen her gün aynı hâl. Fazla yüz göz olmasın diye Nigar'ın sofrasını da ayırdık. Sonra kavga etmek için hep yemek zamanlarını seçiyorsunuz.”

Nedim Bey tekrar ayağa kalktı. Kalbinde tutuşan bir yangının kıvılcımları gözlerinde parlıyordu. Kısık, boğuk bir sesle Sadiye'nin yüzüne haykırdı.

“Evet... Başka zamanlarda hanımefendinin yüzünü görmek nasip olmuyor ki. Ancak sofrada görüşebiliyoruz.”

Sadiye onu şaşkın şaşkın süzüyordu.

“Ne demek istiyorsun?”

Nedim titreyen ellerini uzatarak bağıyordu:

“Ne demek istediğimi pekâlâ anladın. Bir ayın içinde üç gün evde oturdun mu? Günlerce, gecelerce süren misafirlikler. Öyle ya, gezme, eğlence varken evde oturulur mu hiç? Sonra da gene kabahatli ben. Söyle, cevap ver, haksızsın de, susarım. Bu kadarı fazla artık. Bu kadarı fazla. Söylediklerim yalan mı, yanlış mı?”

Sadiye başıyla onaylıyordu.

“Hayır, hayır. Söyle, seni dinliyorum.”

Nedim Bey hiddetle soluyordu.

“Evet, dinliyorsun. Ehemmiyet vererek değil, beni daha çok kızdırmak, büsbütün çileden çıkarmak için karşımda sessizce oturmuş, gülerek beni dinliyorsun. Ben sinirlenip hiddetlendikçe gözlerinin içi gülüyor, memnun oluyorsun.”

Sadiye kocasına acımiyordu, onun huysuzluklarına dayanmak pek zordu.

“Ağlayayım mı?” diye sordu.

Nedim Bey eline geçirdiği bir çatalı kıracakmış gibi sıkıyordu.

“Sahiden ağlanacak hâle geldin. İki gece için Yakacık’a gittin, tam bir hafta kaldın.”

Sadiye masanın üzerindeki çiçeklikten aldığı bir sarı gülün, dişleriyle yapraklarını koparıp koparıp yere atıyordu.

“Bunda bir fenalık mı var?”

“Herhâlde iyilik de yok. Hem artık bu eski, yeni ahbaplar benim canımı sıkmaya başladılar.”

Sadiye kapıya doğru gitmişti, dönerek “Vah zavallı Nedim,” dedi. “İşsizlik, parasızlık seni sahiden şaşırtmış.”

Kapıyı şiddetle çekerek dışarı çıktı.

Nedim onun arkasından koşup saçlarından yakalayarak yerden yere çarpmak, kırıp öldürünceye kadar dövüp tokatlamak istedi. Bağırarak oldu, sesi çıkmıyordu. Boğazından yalnız kısık bir hırıltı çıktı, inler gibi “Sadiye!” diyebildi.

Bir zaman sarsak, titrek bir hâlde durdu. Sonra görünmeyen bir kamçı ile dövülmüş gibi yanındaki kanepeye çöktü.

“Bitti... Artık benim için her şey bitti.”

İşsizliği, parasızlığı, bir çirkef çamuru gibi hakaretle yüzüne vuruluyordu. Sadiye’nin bu kadar kayıtsız, insafsız, kaba davranacağını hiç ummamıştı. Bir kocanın karısından bir parça şefkat, teselli beklemeye hakkı yok muydu? Şimdi ne yapacaktı? Bugün biraz kapalı bir şekilde fırlatılan hakaretler, yarın açık açık tekrar edilmeyecek miydi?

Onun felaketi babasının ölümüyle başlamıştı. Mukbil Paşa oğluna miras olarak bir yığın borç bırakmıştı. Nedim zaten Şura-yı Devlet’teki maaşıyla pek güç geçinebiliyordu. Fakat Meşrutiyet ilan olununca onu hemen kadro dışı bırakmışlardı. O günden sonra hayat, onun için rahatsız edici, ağır, manasız bir yük olmuştu.

Sadiye’nin, kaynanasının tavırları birdenbire değişmişti. Onun zavallılığına acıyan, hatta yarım ağızla bir teselli eden olmamıştı. Sadiye çocuğunu alıp sokağa çıkıyor, gece geliyor, bazı bazı eve uğramıyordu. İlk önce sormak istemişti ama kimse doğru bir cevap vermiyordu.

Karısından şüpheleniyordu. Onun peşine düşmek, gittiği, gezdiği yerleri öğrenmek istiyordu. Hâlbuki evden çıkmak için biraz parası olmalıydı. Tanıdıklarından alacağı borç para

onu kaç gün idare edecekti? Her gün evde oturuyor, bazı bazı kayıkla balığa çıkıyor, bazı da rıhtımda yalnız başına dolaşıyordu.

Hesabını düşünmeden para harcamaya, iyi, temiz yaşamaya alışmış bir adam için birdenbire en acıklı bir yoksulluğa yuvarlanmak, derecesi pek zor ölçülür bir felaketti. Fakat onu en ziyade Sadiye'nin neşesi, kahkahaları sinirlendiriyor, hırçınlaştırıyordu.

Başını elleri içine aldı, düşündü. Şimdi ne yapacaktı? Elinde iyi kötü bir diploma vardı. "Gitmeli," diyordu. "Anadolu'da bir memuriyet alıp gitmeli."

Fakat Sadiye? Onu nasıl bırakacaktı.

"Beraber gelir misin?" demeye kalkmaktan bile utanıyordu. Bu, Sadiye'yi, kendi zavallılığına güldürmekten başka bir şeye yaramayacaktı.

Sadiye'yi İstanbul'da bırakıp gitmek?

"Bunu yapamam. Bu olacak bir şey değil."

Sadiye tamamıyla serbest kalacak, istediği gibi gülüp eğlenecekti. Hem de kimlerle? O, sevilmediğini biliyordu. Aslında Sadiye'den istediği de bu değildi. Onun başkalarını sevmesi, yalnız bu hâl, onu çıldırtıyordu.

İki senedir bir kuruntu içinde yaşamıştı. Belki Sadiye gerçeği bilmiyordu, hâlin acılığını duyamamıştı. İçinde iki sene yaşadığı bu hayal kalesi, taşa çarpan bir cam gibi bir sözle, bir bakışla yıkılıvermişti. Şimdi ne bir ümit, ne bir hayal, hepsi, her şey sönmüş, bitmiş, bir yığın yıkıntı ortasında tek başına, yapıyalnız kalmıştı.

Bu boşuna, neticesiz boğuşmayı bırakıp kaçmak lazımdı. Kaçarsa bu işkence bitecek miydi, bu sefaletten kurtulacaktı mıydı? Aksine talihsizliğiyle eğlenecekler, Sadiye ve onun etrafını çeviren dostlar sevineceklerdi.

Sadiye'yi sevindirmektense onu azaba sokmak, hatta ağlatmak daha doğrudur. En büyük suçu kendinde buluyordu.

“Başka çare yok, kendimden kaçmalıyım. Hem ben kurtulmuş olurum, hem da araya girecek bir ölüm kâbusuyla onun hayatını zehirlemiş olurum.”

Nedim Bey günlerce düşündü. Geceleri rüyasında beyaz kefenli hayaletler görüyor, çırpınarak, boğuk boğuk sesler çıkararak uyanıyordu. Elleri cebinde, rıhtımın taşlarına oturarak saatlerce, bir saniye bile gözlerini ayırmadan denizi seyrediyordu.

İlk önce hiddet, ümitsizlik içinde düşerken aklına geliveren bu ölüm, kendini öldürme fikri beynine bir yılan gibi çöreklenmiş, onu bir dakika olsun bırakmıyordu. Nereye gitse, ne düşünse, hep o zehrin damarlarına yayıldığını duyuyordu.

Bir sabah ceketini giyerken cebinden halının üzerine paralar döküldü. Bir kolunu geçirmiş, öbür kolu asılı, şaşırarak durdu. Bu parayı cebine kim koymuştu? Belki Sadiye. Evet, Sadiye'den başka kim koyabilirdi? Sonra gözleri bulandı, ağzı kısıldı. Bir gece evvelki vakayı hatırladı.

Sadiye yemekten sonra Nedim'den sigara istemişti. Fakat onun uzattığı pakete bakarak “Bu tütün göğsüme dokunuyor, pek sert,” demiş ve şaşırarak sormuştu.

“Niye eskisi gibi birinci kalite içmiyorsun?”

Nedim biraz şaşırmış, “Hiç,” diyebilmişti. “Pek hafif geliyor da öksürtüyor.”

“Çünkü alamıyorum, param yok,” demeye utanmıştı.

Sadiye tekrar sormuştu:

“Sigara tabakan nerede?”

“Odamda.”

“Tuhaf... Artık hiç tabaka kullanmıyorsun.”

Birkaç dakika sonra gene şüpheli, ezici başka bir sual:

“Saat kaç?”

Nedim, duvardaki büyük asma saate bakmıştı. Sadiye, “O saat pek ileriye gidiyor. Senin saatin daha doğrudur,” demişti.

“Saatim bozulmuştu, tamire verdim.”

“Ya...”

Düşündükçe gözlerinin önünden kalın, iç içe geçmiş, kat kat bir perde sıyrılıyor, açılıyor gibiydi. Bir gece, Sadiye onun konsolunu karıştırıyordu. Nedim içeri girer girmez şaşalamış, “Mendil arıyordum,” demişti. Sadiye odadan çıkınca Nedim konsolun gözüne bakmıştı.

Bir köşede, mendil şasisinin yanında küçük abanoz kutunun yeri değişmiş, kapağı acele ile kapatılmamıştı. Sadiye yalan söylemişti. O, içinde yüzükler, iğneler duran abanoz kutuya bakmak için konsolun gözünü kapatmıştı. Kutuda eski, kırık, yalancı bir boyun bağı iğnesinden başka bir şey kalmadığını da elbette görmüştü.

Saatin, sigara tabakasının rehine konulduğunu, belki de satıldığını, tütünün kalitesinin niçin değiştiğini Sadiye anlamıştı. Demek mahsus sormuştu. Bunları sorarken dudak bükerek fazla saf bir tavır alışı, hemen inanmış görünmesi hep bilinçliymiş. Onun zilletiyle açıktan açığa eğleniyor, şimdi de cebine sadaka koyuyordu.

Sadaka... Bu paraya başa ne ad verilebilirdi? Kocasının ihtiyacını anlayınca neden böyle karışık bir yol seçmişti? Doğrudan doğruya ona söyleyemez miydi?

Sadaka... Hem bu yalnız bugün değil, aylardan beri sürüp geliyordu. Yalnız Nedim bunu anlayamamıştı. Gün aşırı gibi ya konsolun yahut sigara iskemlesinin üzerinde bazı yarım lira, bazı bir lira bulunuyordu. Sadiye unutmuş olacak diyor, sonra o parayı yerinde göremeyince tekrar Sadiye’nin aldığı nı sanıyordu.

Bir gün, uzun zaman giymediği bir yeleğin cebinde iki lira bulmuştu. Ona ne kadar sevinmişti. Belki bu parayı da o koymuştu. Demek bilmeden, hiç farkına varmadan karısının sadakasını kabul etmişti.

Bu atılan paraları muhakkak tekrar Sadiye mi alıyordu? Ya hizmetçilerden biri alıyorsa? O hâlde Sadiye bu paraları kendisinin aldığını sanmayacak mıydı?

Sadiye'nin böyle gizlice, unutulmuş gibi bir şekil vererek konsolun üzerine, öteye beriye para bırakması onun zilletini daha kuvvetle anlatmıyor muydu? Demek h l, açıkça, birbirinin yüzüne karşı söylenemeyecek kadar ağır, feciydi.

Karısının, böyle sessizce yardım etmesinde çirkin, iğrenç bir koku da vardı. Onun büsbütün düşürmek, çamura bula-mak istiyordu. Kime ait olduğu bilinmeyen, bilinse bile aralarında hiç sözü geçmeyen bu paraları almak, hırsızlık değil miydi?

Halının üzerinde parlayan altınlardan gözlerini ayıramı-yordu. Eğilerek bir tanesini aldı. Bu sadakayı kabul edince Sadiye'nin emri, hükmü altına girmeyi, âdeta köleliği kabul ediyor demekti.

Karısının parasıyla yaşayan erkekler yok muydu? Hiç a-lışmadan, uğraşmadan, kendi kazanmış kadar rahatlıkla ve sessizlikle karısının parasını, tamamıyla hak edilmiş bir şey gibi gururla harcayan koca dünyada yalnız kendisi miydi? Hayatlarını birleştirdikten sonra bu kadar ince düşüncelere ne lüzum vardı?

Fakat Sadiye bu parayı niçin cebine koymuştu? Ona acı-yor muydu? Eğer onda biraz acıma olsaydı, kocasına hakaret etmek için en küçük bir fırsatı kaçırmayacak kadar zalim, in-safsız olamazdı.

Sadiye onun fakirliğini, sefaletini bütün çıplaklığıyla yüzüne vurmak için bu parayı cebine koymuştu. Bunun ne

demek olduğu pek açıktı. Fakat o, ne kadar muhtaç olsa bu zilleti kabul etmeyecekti. Kocasının en düşkün, arkasız, te-sellisiz, yenik bir zamanında üstün görünmek fırsatını bulan bir kadının parası, görünürde bir hak tanılsa bile, gerçekte bir zehirdi.

Bu küçük maden parçası kızgın bir demir gibi avucunun derisini yakıyordu. Hiddetle odanın ortasına fırlattı. Kim bi-
bir belki de bu, bir sus payıydı. Sanki böylece “Benim param-
la, benim sayemde yaşıyorsun. Hayatını bana sattın. Hâlini
düşün, artık sus, hiç sesini çıkarma!” demek istiyordu.

Sadiye acaba onu hiç mi sevmemişti? Buna iyice bir karar veremiyordu. İki yıl evveline gelinceye kadar bunu düşün-meye bir sebep yoktu. Gene ara sıra kavga ediyorlar, hatta biraz ağır söz söylüyorlar ama pek çabuk barışıyorlardı. Ara-larında geçen her söz, şimdiki gibi, derin, kapanmayan bir yara gibi günlerce sızlayan bir acı bırakmıyordu.

Evvelce birbirlerine karşı aynı mevkideydiler. Sadiye bağırıldığı zaman, Nedim de susmuyordu, onun da sesi çıkı-yordu. Kırıldığı kadar kıracak kuvveti vardı. Bugün elinden silahları alınmıştı.

Beyni, karışık bir yumak gibi kâh çözülüp açılarak kâh dolaşıp tekrar düğümlenerek fakat her dakika biraz daha faz-la karışıyordu.

Sadiye ona niçin bu kadar eziyet ediyordu? Kocasını sev-miyorsa, tamam. Ama ondan nefret etmesi mi icap ederdi? Bir başkasını seviyorsa? Akla gelen en yakın düşünce buydu. Fakat kimi?

Kalbi bir iğne batırılmış gibi ağrıyor, damarları büzülerek çekiliyor, dişlerini sıkarak tırnaklarını yiyordu.

Kendisini sevmedikten, ondan nefret ettikten sonra kimi severse sevsin, Nedim için ehemmiyeti yoktu.

“Beybaba, geleyim mi? Bak sana ne getirdim?”

Nigar elinde büyük bir çiçek demeti, kapının önünde gülerek ona bakıyordu.

“Gel kızım.”

Nigar, koşarak babasının dizlerine çıkmış, yanağını onun yanağına sürerek “Hep senin sevdiğin çiçekler... Bu sabah ben topladım,” dedi.

Bu çocuk ne olacaktı? Beyninde bir damar kopmuş gibiydi. Bugün değilse bile birkaç sene sonra Nigar da her şeyi anlayacaktı. Evdeki zavallı vaziyetini o da hissedecek, başını eğmeden kızına bakamayacaktı. Belki Nigar da annesi gibi onu hor görerek süzecekti.

“Baba, sana ne getirdim?” diye açılan bu küçük eller, “Bak, senin sevdiğin çiçekleri bu sabah ben topladım,” diyen bu ufacık ağız, şimdi masum bir parıltı içinde gülen gözler, hep ayrı ayrı, şekil şekil ona karşı dönecekti.

Nigar’ı bir bohça gibi yere attı.

“Git odana. Canımı sıkma.”

Nigar, şaşkınlıktan ağlamayı bile unutmuştu. Babasına korkak korkak bakıyordu. Sonra bozulmuş, hırpalanmış çiçek demeti üzerine kapanarak ağlamaya başladı.

Nedim, onun feryadını işitmeyecek hâldeydi, beyni uğultular içindeydi. Gök gürlese, dünya yerinden sarsılsa gene duymayacaktı.

Kızından, hakaret görmese bile gene bu utanılacak vaziyetten kurtulamayacaktı. Kızının beğendiği bir kumaşı, istediği bir elması, hatta bir deste dikiş iğnesi... Küçük bir hediye bile alamayacaktı. Onun ne giyeceğini, nelerden hoşlandığını, neyi beğendiğini, bir yabancı gibi hep sonradan görüp öğrenecekti. Babalığın bir zevki de çocuğunun sevdiğini görmek değil midir?

Herkesi hayata bağlayan bir şey vardı. Fakat onun yaşaması için artık bir sebep kalmamıştı.

Nigar, başını çiçeklere sokmuş, omuzları sarsıla sarsıla ağlıyordu. Onu yavaşça kollarının arasına aldı. Gözlerinin yaşını eliyle siliyordu.

“Bir yerin acıdı mı kızım? Ben sinirliyim, biliyorsun.”

Çiçekleri koklayarak “Ne güzel çiçekler bunlar,” dedi.

Nigar, babasının boynuna sarılmıştı.

“Beybaba, sen beni hiç sevmiyorsun.”

“Bir baba çocuğunu sevmez olur mu? Hastayım Nigar, çok hastayım.”

Nigar yaş dolu gözlerini açarak “Hasta mısın?” diye sordu. “Neyin var?”

Nedim içinden “Yarın sen de bana güleceksin çocuğum. Hayır, kendime güldürmeyeceğim,” diyordu. Gece yarılarında karanlıkları yırtan keskin bir baykuş kahkahası gibi çirkin bir kahkaha salıverdi. Kızına da, karısına da eziyet edecekti.

“Hiç ümitlenmeyin, gülemeyeceksiniz.”

“Ben ölürsem ağlar mısın Nigar?”

Babasının kahkahası onu korkutmuştu, sonra bu sözden de bir şey anlamamıştı.

“Beybaba,” diyebilirdi.

Nigar’ı tekrar yere bıraktı. Göz bebekleri, ortasına ateş düşmüş bir kömür parçası gibi yanıyordu.

“Haydi kızım, annenin yanına git.”

Artık kararını vermiş, kararsızlıktan kurtulmuştu. Kalbinin genişlediğini duyuyor, daha rahat nefes alabiliyordu. Beynin içindeki her gün azar azar zehrini akıtan yılanı bir hamlede boğup bütün zehrini birden akıtmıştı.

Odasından çıktı. Hâlinde her şeye razı olmuş bir sessizlik vardı. Elleri arkasında saatlerce bahçede dolaştı. Yemeğe çağırdıkları zaman hiç cevap vermedi, arka koruya doğru yürüdü.

Gece yarısı, Cemil Kâzım'ın oda kapısını yumrukluyorlardı.

“Doktor bey! Doktor bey!”

Cemil Kâzım daha uykusu açılmamış, gözleri yarı kapalı, yataktan fırladı.

“Ne var? Ne oluyor?”

Sönük sönük yanan idare kandilinin yarı aydınlattığı sofada, iki gölge duruyordu. Gözlerini ovuşturarak dikkatle baktı.

“Ne var Süleyman Ağa?”

Acele ile bir battaniyeye sarılmış, üşüyormuş gibi çenesi atarak, bütün vücudu şakır şakır titreyen Gülendâmla Kalfa'nın yanında duran Sadiye'nin lalasını tanımıştı.

Süleyman Ağa'nın telaştan dili tutulmuştu.

“Aman doktor bey... Hani, siz bilirsiniz... Zahmet ama... Giyinin, sevaptır... Zavallı can üzerinde... Vakit geçirmeyin.”

Cemil Kâzım rüya görüyorum sanıyordu.

“Nedir, ne oluyor?”

Süleyman Ağa diliyle dudaklarını ıslatıyor, arada bir soluğu kesiliyormuş gibi durarak söylüyordu.

“Dağa taş... Kim bilirdi böyle bir niyeti olduğunu? Kıydı tatlı canına işte.”

Cemil Kâzım hiddetle bağırdı.

“Kimden bahsediyorsun?”

“Bizim damat bey... Biraz evvel kendini vurdu.”

Cemil Kâzım hâlâ anlayamamıştı.

“Kendini mi vurdu? Ne vakit?”

“Bir çeyrek var yok.”

“Öldü mü?”

“Bilmem ama çok ağır yaralı galiba. Vakit geçirmesek belki kurtulur.”

Cemil Kâzım tekrar odasına girdi. Eline ilk rast gelen bir pantolonu çabucak ayaklarına geçirdi, bağlarını bağlamaya lüzum görmeden fotinlerini giydi, ceketini bulamıyordu, şez-longun üstünde duran ropdöşambırını alarak sofaya çıktı.

“Gidelim Süleyman Ağa.”

Hızlı hızlı, koşar gibi yürüyorlardı. Yolda Süleyman Ağa'ya sordu.

“Nedenmiş? Ne oldu?”

O, ağzını büzüp kollarıyla anlaşılmaz işaretler yaparak anlatıyordu.

“Öğle üzeri bahçede dolaşırken gördüydüm. Hiç aklıma gelmedi böyle bir iş edeceği. Vallahi beyim, sen de görseydin mümkünü yok ummazdın. Bayağı senin benim gibi durgun bir hâl vardı üzerinde. Bir ağız koruya çıktıydı. Orada da ne kadar gezdi bilmem. Ben iskeleye gitmişim, fazla vukuattan haberim yok. Kalfaların deyişine bakarsan, akşam ezanında mı, yoksa daha sonra mı? İşte alacakaranlıkta yalıya dönmüş. Sofraya oturmuş. Küçük Dilfeza yok mu? Yemeği o dağıtıyormuş. ‘Damat beyin bu geceki kadar güldüğünü görmedim,’ dedi. Tövbe ya Rabbim estağfurullah, bir kaygısı olan güler mi? Akıl alacak iş değil be beyim, tasasız adam canına kast eder mi?”

Yalının önüne gelince Cemil Kâzım durdu.

“Neresinden vurmuş?”

Süleyman Ağa eliyle kalbini gösteriyordu.

“Göğsünden doktor bey, tam da can evine nişan almış.”

Bahçede bir başkalık yoktu. Ağaçların koyu gölgeleri arasında ateş böcekleri geziniyor, koru tarafından bir İshak kuşunun kesik kesik çığlığı duyuluyordu.

Yalının bütün ışıkları yanmıştı. Perdeler üstünde, telaşlı telaşlı sağa sola koşuşan kadın erkek hayalleri görünüyordu.

Servinaz Kalfa çenesini yumruklarına dayayarak sancılanmış gibi iki büklüm bir hâlde, geniş merdivenin en üst basamağına oturmuş, Cemil Kâzım’ı bekliyordu.

“Kâzım Beyciğim... Geldiniz mi? Allah sizden razı olsun. Elimiz ayağımız tutuldu. Ne yapacağımızı bilmiyoruz.”

Cemil Kâzım ne söyleyeceğini şaşırmıştı.

“Hasta nerede?”

Servinaz Kalfa ayaklarını sürüyerek önden yürüdü.

“Yukarıda, odasında.”

Cemil Kâzım elleriyle ropdöşambırının eteklerini tutarak merdivene doğru koştu, basamakları dörder dörder atlayarak çıktı.

Sofadaki büyük mermer masanın üzerinde, mavi bir tül geçirilmiş kırmızı atlas abajurlu bir lamba yanıyor, iki halayık, birbirinin omuzuna dokunarak kolunu çekerek gizli gizli konuşuyordu.

Hizmetçiler onun geldiğini görmemişlerdi. İyi kapanmamış oda kapısını itti. Karyolanın baş ucundaki ufak dolabın üstünde yarısına kadar yanmış bir mumun titrek alevi gölgeleri büyültüyor, Sadiye köşedeki koltukta oturuyor, başı eğik, parmakları saçlarına gömülmüş, yüzü görünmüyordu.

Odada, aynanın önündeki oturma saatin biteviye iniltisinden başka bir şey duyulmuyordu. Ayaklarının ucuna basarak ilerledi, parça parça kan bulanmış bir havlu yere atılmıştı. Halıda çamurlu ayak izleri görünüyordu.

Karyolaya yaklaştı. Nedim Bey, başı sola çarpılmış, gözleri boşluklara dalmıştı. Avurtları yorgun, dura dura atıyordu. Göğsünden sızan kanlar, boynundan, omuzlarından akarak yastıkları lekelemiş, yatağın çukur yerlerine göllenmişti. Boynunun damarları, hafif hafif kabarıp iniyor, boğazından hafif bir hırıltı çıkıyor, hava almak için güçlkle açılan ağzı, kara bir çukur gibi gözüküyordu. Entarisinin düğmelerini çözüp yakasını açtı, kan pıhtıları yarayı örtmüş, kurşunun nereden girdiği beli olmuyordu.

Sadiye başını kaldırmış, Cemil Kâzım'a bakıyordu.

“Ümit var mı Kâzım Bey?”

Sonra, Cemil Kâzım'ın yanına giderek başını onun omuzundan uzattı, gözleri kızarmış, sesi kırıktı. Cemil Kâzım bir şey söyleyemedi.

Hastanın gözlerinde hemen sönecek bir ışığın son parıltısı vardı. Dudakları kımıldadı, parmaklarıyla işaretler ediyor, doğrulmak, bir şey söylemek istiyordu.

“Sadiye,” dedi, “sen git.”

Sesi bir ıslık gibi çıkıyordu. Sadiye kararsızdı. Cemil Kâzım eliyle kapıyı gösterdi.

“Lütfen uşaklardan birini gönderin, eczaneyi açtırsınlar.”

Sadiye hemen yığılıp düşecekmiş gibi dizleri kesilerek, ayakları dolaşa dolaşa, tutuk adımlarla odadan çıktı.

Nedim düşük göz kapaklarını açmaya uğraşarak, gittikçe tükenen bir sesle “Kimseyi bir yere göndermeyin,” dedi. “Hiç nafile uğraşmayın. Kâzım Bey beni dinleyin. Kurtula-

çağımı zannetmiyorum. Yaramı bağlasanız elimle koparacağım. Ben kendim istedim.”

Yorulmuştu, boğazına bir şey tıkanmış gibi birden sustu. Ellerin damarlarının şişkinliği gözle görülecek kadar bir hızla sönüyordu. Son bir gayretle mırıldanır gibi “Ben artık,” diye fısıldadı, “ölmüş sayılıyım. Benimle uğraşmayın. Size soracağım... Ben öldükten sonra... Sadiye... Elbette bir kocaya varacak. Belki de sizinle... Siz ona hiç inanmayın, sevgisine de inanmayın. Belki sizinle... Ben bunu hissettim... Söyleyin... Doğru değil mi?”

Gözünün önünde, göğsünden kanlar akarak baygın yatan hastanın, bu hiç beklemediği sözleri, Cemil Kâzım’ın damarlarını dondurmuştu. Onu için için yiyen, kemiren, sonunda kızgın bir kurşunla kalbini parçalayan kurt bu muymuş?

Odanın havasına, birden rahatsızlık veren, sinsî bir ölüm kâbusu çökmüştü. Mumun biraz fazla yanarak uzayan fitili cızırdaya cızırdaya kıvrılmış, ortası mavi, kenarları turuncu, göz alan bir ışık, büyü kaynatılan büyücü çanağından çıkan bir hayal gibi, hastanın çehresini daha korkunç renklere boyamıştı.

Nedim, ferî kaçmış gözlerinde yanan bir ümit aleviyle Cemil Kâzım’ın gözlerine bakıyordu. Fakat o, sinirleri kopacak kadar gerilmiş, hastanın cevap bekleyen bakışlarından kurtulmak istiyor, göğsünün kemiklerini parçalayacakmış gibi çarpan bu et parçasını didik didik didikliyordu.

Nedim yumruklarını sıkarak son bir çabayla kımıldanmak istedi. Ama harcadığı kuvvetten yorulmuş, kollarını, ayaklarını oynatan, idare eden bağlar gevşeyivermişti. Gözleri büyüdü. Gırtlığından pek güç duyulur hafif bir soluk çıktı. Başı hâlsizce yastığın üstüne düştü. Bütün vücudu kısa bir sarsıntıyla kımıldadı. Sağ ayağı elektriklenmiş gibi çekilip uzandı. Yumrukları yavaş yavaş açıldı. Gerilen dudakları gülüyor gibiydi.

Cemil Kâzım orada niçin bulunduğunu, hastayı, kendi hâlini, her şeyi unutmuştu. Bir şey düşünemiyordu. Aynanın önündeki oturtma saatin biteviye tıkırtısı, beyninin içinde işliyor sandı. Omuzlarında bir kurşun ağırlığı vardı. İlk inanamadı, Nedim'in zayıf bileğini tuttu, sonra tüyleri ürpererek bu cansız, soğuk eli bıraktı.

Yatağın kenarından ayrılamıyordu, ölünün açık kalmış gözleri, mumun ışığı vurdukça hâlâ yaşıyormuş gibi parlıyordu. Cemil Kâzım bu kâh donuk kâh şeytanca parıltılarla yanan gözlerin inatçı bakışlarına dayanamadı. Elleriyle yüzünü kapayarak geri çekildi, biraz önce Sadiye'nin oturduğu koltuğa yığıldı.

Oda o kadar sessiz, beyni o kadar boşalmıştı ki bazı bazı soluklarının sesini, ölünün solukları sanarak ürperiyordu. Bir saat kadar uzayan dakikalar geçti. Mumun etrafında, kanatlarını yakarak gene çırpına çırpına uçmaya uğraşan bir pervane kendini konsolun mermeri üzerine atıyor, sonra ölünün donan, katılaştıran yüzüne konuyor, yeniden mumun alevine koşuyordu.

Niçin susmuş, cevap vermemişti. Nedim'in cevap bekleyen gözleri, karanlıkta parlayan iki kıvılcık nokta gibi hâlâ Cemil Kâzım'ın gözlerinin içine bakıyordu.

Neden “Hayır... Yalan!” diye bağırmamıştı? Sadiye'yi almak, onun tarafından sevilmek... Kendi kendisine bile tekarrüf edemeyeceği, her zaman için hayalde kalacağını zannettiği uzak bir ihtimali, bir başkasının ağzından işitmek Cemil Kâzım'ı şaşırtmıştı.

Nedim Bey'in son dakikasında kim bilir ne düşüncelerle sorduğu bu suale karşı cevap vermemekle Sadiye ile aralarında gizli bir münasebet olduğunu söylemiş gibi olmuyordu? Varlığına kendinin bile inanamayacağı böyle bir münasebete, ölen bir adamı inandırmıştı.

“Bu kadar küçülecek kadar sefilleştin mi Kâzım? Bir ölüye yalan söyledin. İşte senin cesaretin, hayata karşı kuvvetin yok. Bir dakika, bir saniye hayalindeki saadete erişmiş olmak kuruntusu, can çekişen bir adamı üzmeye, ona acı çektirmeye değer bir zevk miydi? Vereceğin cevapla belki o, daha rahat, daha kolay gözlerini kapayacaktı.”

Göz pınarlarına dolan yaşlar, derisini yakarak yanaklarından yuvarlanıyordu.

“İğrenç bir adam oldun. Sen bu kadar süfli olmayacaktın Kâzım.”

Oda kapısı açılmıştı, Sadiye başını uzatmış, fısıldayan bir sesle onu çağırıyordu.

“Kâzım Bey.”

Cemil Kâzım, saçlarını düzeltiyormuş gibi ellerini alnından geçirdi, yanaklarının ıslaklığını silerek ayağa kalktı.

Sadiye merakla bakıyordu. O, hiçbir şey söylemeden kapıya doğru gitti ve Sadiye’yi yavaşça kolundan tutarak sofaya sürükledi.

“Siz odanıza giriniz.”

“Nedim nasıl? Kurtulacak mı?”

“Belki.”

Sadiye elleriyle onun omuzlarını tutmuş sarsıyordu.

“Yoksa?”

O gözlerini kapadı, başını çevirdi.

“Siz şimdi odanıza gidin.”

“Cevap verin, öldü mü?”

“Hayır, hayır... Siz odanıza gidiniz diyorum. Çok ağır yaralı.”

Sadiye şüphelenmişti. Cemil Kâzım'ı iterek ilerledi.

“Hayır, göreceğim.”

Cemil Kâzım hızla yolunu kesti.

“Durunuz! Şimdi olmaz... Sonra...”

Sadiye onun elinden kurtularak odaya girdi. Cemil Kâzım sofada bir iskemleye dayanarak durdu. Karşındaki odalardan birinin kapısı gıcırdayarak açıldı. Nigar çıplak ayaklarını örtemeyen beyaz, kısa entarisiyle kapının bir kanadını tutmuş, uykusuzluktan çakmak çakmak olmuş gözleriyle ona bakıyordu.

“Ne var doktorcuğum? Beybabam hasta mı?”

Nedim'in odasından, Sadiye'nin boğuk boğuk çığlığı duyuldu. Nigar, evde kendisinden saklanılmak istenen, fakat gene tam olarak gizlenemeyen bir başkalık olduğunu anlamıştı. Annesinin çığlıkları, onu büsbütün korkuttu, yüzü ki-reç gibi beyazlaştı. Cemil Kâzım, Nigar'ı kucağına aldı.

“Ne kadar üşümüşsün Nigar abla,” dedi.

Sonra ropdöşambırını çıkararak Nigar'ı sardı.

“Beybaban hastalandı yavrum. Yarına bir şeysi kalmaz. Şimdi sen burada durma. Annen hastanın yanında. Yanlarına gidersen belki kızar. Biz seninle otururuz, olmaz mı Nigar abla?”

Nigar'ın ayaklarını elleriyle ısıtmaya çalışıyor, yüzünden, gözlerinden öpüyordu.

“Bizim eve gideriz. Ben sana masal söylerim.”

“Beybabamı göreceğim.”

“Sabah görürsün. Şimdi uyuyor.”

Aşağıda, merdiven başında, Servinaz Kalfa'ya rast geldi.

“Kalfa hanım, siz efendinin yanına gidiniz,” dedi.

Gözleriyle işaret ediyor, hâli anlatmak istiyordu.

“Bu gece Nigar benim misafirim. Sen de öyle söylersin. Anladın, değil mi? Sen durma, hanımefendinin yanına git. Anlıyor musun?”

Servinaz Kalfa’nın anlayıp anlamadığına ehemmiyet vermeden, kucağında tuttuğu Nigar’ı, ropdöşambırıyla iyice örttü, sonra yangından kaçır gibi, âdeta koşarcasına bahçeden çıktı.

Gülendam hâlâ battaniye omuzlarında, balkonda onu bekliyordu.

“Ne oldu efem?”

Cemil Kâzım soluk soluğa “Bir şey yok,” dedi. “Sen çabuk odamın lambasını yak.”

Nigar, uyku sersemi, yorgun başını Cemil Kâzım’ın avuçları arasına almış ovuyor, yumuşak bir sesle “Nigar abla,” diyordu, “yarın seninle neler yapacağız, biliyor musun? Akşama kadar gezeceğiz, koşacağız. Korudaki çınara kurduğumuz asma salıncakta da kolan vururuz. Hani senin çınıraklı çemberin vardı, onu da alırız. Ama ben senin kadar koşamam, sen ihtiyar doktorcuğuna acır, onu çok yormazsın, değil mi?”

Onun bir şey sormasına, söylemesine vakit bırakmadan hep o tatlı, sıcak sesiyle anlatıyor, anlatıyordu.

Nigar’ın gözleri yavaş yavaş kapanmaya başlamıştı.

“Böyle pek rahatsızsın Nigar abla. Başını yastığa koy. Biraz uzan. İstersen uyuma... Gene konuşuruz.”

İncitmekten korkar gibi elleri titreyerek Nigar’ı yatırdı, yorganı göğsüne kadar çekti.

“Karşı karşıya ne güzel oturuyoruz değil mi? Sana masal söyleyeyim mi? Ben ne masallar bilirim.”

Pencerenin yanındaki koltuğu karyolaya yaklaştırdı, bir eliyle Nigar'ın şakaklarından sarkan kıvrık bukleleri okşuyor, bir eliyle de yorganı düzeltiyordu.

“Bağdat padişahlarından birinin gayet güzel bir kızı vardı...” diye çocukluğunda annesinin fırtınalı gecelerde onu uyutmak için tekrarladığı bir masalı söylemeye başladı.

Nigar yavaş yavaş ateş gibi kızaran dudaklarını yummuş, yanakları pembe pembe olmuş, mışıl mışıl uyuyordu.

Cemil Kâzım ona uzun uzun baktı.

“Masal Nigar abla... Bu da yalan... Hep yalan... Sen uyu Nigar.”

Sonra onu uyandırmaktan korkarak usulca kalktı, lambayı biraz kıstı. Odaya rutubetli bir serinlik giriyordu, pencereyi gürültü etmeden kapadı. Ropdöşambırını giyerek koltuğa büzüldü.

Kulakları zonkluyor, vakit vakit Nedim Bey'in hasta sesi bir vızıltı gibi çınılıyordu. Mumun alevi altında renkten renge giren, ölünün süzük yüzü gözünün önünden gitmiyordu. “Sadiye elbette kocaya varacak... Belki de sizinle... Ben bunu hissettim,” demişti. Nereden, nasıl hissetmişti?

Yorgunluk, uykusuzluk, kısa bir zaman içinde geçen sessiz, gösterişsiz facia, onu ayrı ayrı sarsmıştı. Uyku, damarlarını bir afyon gibi uyuşturmuş, göz kapakları kendiliğinden kapanıyordu. Nigar'ın mırıltıları da ona bir ninni gibi tesir etmişti, başını ropdöşambırının yakasına sokarak koltuğa daha ziyade büzüldü.

Sadiye artık dul kalmıştı, serbestti. Fazla düşünmek istemiyor, düşünmekten korkuyordu.

Beyaz önlüklü bir hademe, Cemil Kâzım’a, “Bir bey ile iki hanım geldi, sizi görmek istiyorlar,” dedi.

Cemil Kâzım, hastanede, koğuşları dolaşarak sabah vizi-tesini yapıyordu.

“İki hasta kaldı. Onlara da bakayım, sonra...”

“İşleri aceleymiş. Çok durmayacağız, gideceğiz diyorlar.”

Cemil Kâzım kaşlarını çatarak hiddetle cevap verdi.

“Misafir odasına al, geliyorum.”

Yanında, hokka kalem tutan hasta bakıcısına elindeki tabela kâğıdını uzattı.

“Diyet, ikiden...”

Hastanın beyaz takkesinin altında daha soluk görünen, renksiz yüzü buruştu, ellerini açarak yalvarıyordu.

“Kulun, kurbanın olayım doktor bey. Söyle, bir dilim olsun ekmek versinler.”

Cemil Kâzım onun sağındaki karyolaya dönmüştü.

“Aslanım sana bugün ilaç yazmayacağım. Dün verdiğim şuruptan içeceksin. Haftaya hastaneden çıkarsın.”

Hasta kaşını gözünü oynatarak şikâyetle başlamıştı.

“Burada rahatım iyi doktor bey. Haftaya çıkartma ne olur. Bir ay daha burada yatayım. Çıkarsam nereye gideceğim? Çalışmak, para kazanmak lazım. Şu hâlimi görüyorsun. Sakat bir adamım, nasıl çalışırım? Koskoca devlet hastanesi benim içeceğim iki kaşık çorbayla mı ihya olacak? Garip se-vindireceksin be doktor bey.”

Cemil Kâzım kapının yanında, yorganı başına çekerek can çekişir gibi derinden inleyen hastaya baktı.

“Bunu yukarı koğuşa kaldırmalı,” dedi.

Koğuştan çıkarken hademeye sordu.

“Akşam nöbeti kimde?”

Hasta bakıcı düşündü.

“Arif Bey’de olacak.”

Cemil Kâzım gömleğini çıkarmıştı.

“Arif Bey gelmezse onun yerine ben dolaşacağım.”

Koridordan geçerken duvardaki büyük yuvarlak saate baktı.

“Saat on bir... Öğle olmuş.”

Bekleme odasına girmezden önce kapının önünde durdu. Onu görmek isteyenler acaba kimlerdi? İçeriden, kulaklarına pek yabancı gelmeyen tok bir erkek sesi, şen, oynak kadın kahkahası duydu. Kapıyı açınca şaşırdı.

Kudret, gülererek ayakta abartılı jestlerle bir hikâye anlatıyor, Dürnev gözlerini süzerek fazla gülmekten yorulmuş gibi elini göğsüne bastırmış, onu dinliyor, Sadiye, masanın kenarında resimli bir mecmuaya bakıyordu.

Cemil Kâzım’ın ayak sesini duyar duymaz Sadiye başını kaldırdı.

“Sizi gören ne olur, Kâzım Bey?”

Dürnev’le Kudret de dönmüşlerdi. Cemil Kâzım kekeliyordu.

“Hakkınız var efendim, kusurum çok büyük.”

Dürnev topuklarını yere vuruyordu.

“Beyefendiyi görmek için ayaklarına mı gelmeli? Bu ne kadar azamet.”

Sadiye, Dürnev’den yana çıkıyordu.

“Bizi büsbütün unuttunuz. Üç aydır yüzünüzü görmedik. Bir şeye mi darıldılar diye düşündüm. Kudret Bey’e sorduk, o da sizi görmüyormuş.”

Cemil Kâzım ellerini ovuşturuyor, bir sebep, özür bulmaya çalışıyordu.

“Bugünlerde çok işim var.”

Dürnev kahkahalarla gülmeye başladı.

“Ah, doktorcuğum, sen yalan söylemesini de bilmiyorsun. Günlerce yalıda bir başına kapanıyorsun. Bu ne işi böyle. Çile mi dolduruyorsun?”

Cemil Kâzım şaşırmıştı. Dürnev bunu nereden biliyordu? O, sanki içinden geçenleri anlamış gibi sözünü tamamladı.

“Bize kargalar haber verdi.”

Kâzım’ın hatırına gelmiyordu. Bir gün Servinaz Kalfa yalıya uğramış, Gülendam Kalfa’ya “Doktor bey hasta mı? Merak ettik,” diye sormuştu.

Dürnev, Kudret’e bakarken gözlerinin bakışı değişiyordu.

“Kudret Bey, hiç size benzemiyor. O sizin gibi vahşi değil. Çok ayıp ettiniz.”

Sadiye sitem ediyordu.

“Nigar’ı da mı hiç göreceğiniz gelmedi? Bugün ‘Biz doktora gidiyoruz,’ dedik. Bilir misiniz ne dedi? ‘Ben ona dargınım, gitmem,’ dedi. Sizin sevginize de inanmayacağım artık.”

Cemil Kâzım istemeyerek güldü.

“Bütün kabahati bana yüklettiniz. Siz de beni hiç aramadınız. Hele Kudret, üç aydır o da semtime uğramadı. Sahi Kudret, sana ne oldu çocuğum?”

Kudret, Cemil Kâzım’a bakmaktan çekiniyor gibiydi. Dürnev onu zor bir hâlden kurtarmak istedi.

“Bugün niçin geldik biliyor musunuz? Düğüne çağırmak için.”

Cemil Kâzım kalbi burkularak durdu. Gözleri, elinde olmadan Sadiye’ye gitti, soluk alıp almadığının farkında bile değildi. Sadiye çantasından çıkardığı kenarı dantelli küçücük mendiliyle burnunu siliyordu.

“Servinaz’ı evlendiriyoruz.”

Cemil Kâzım cellat satırından kurtulan bir kimse sevinçle titredi. Bir dakika evvel damarlarının çekilen kanı, yakan ve kavuran bir sıcaklıkla kalbine hücum etmişti.

“Ne vakit?” diye sorabildi.

Sadiye mendilini avucunda sıkarak “Bu hafta. Yalnız size bir ceza tertip ettik. Servinaz’ın vekili siz olacaksınız,” dedi.

Dürnev başını sallayarak ilave etti.

“Düğünden evvel bize bu üç aylık unutkanlığınızın hesabını vereceksiniz.”

Cemil Kâzım’ın kolunu tutmuştu.

“Dikkat ediyor musunuz? Unutkanlığınızın diyorum. Daha ağır söyledim ama gene acıdım.”

Cemil Kâzım, Sadiye’ye baktıkça şaşkınlığı artıyordu. Üç ay içinde Sadiye ne kadar güzelleşmişti. Rengi daha tatlı bir pembelikle kızarmış, gözlerinde bir humma ateşi yanıyordu.

Dürnev, Kudret’i göstererek “Emsalsiz bir akrabanız var,” diyordu. “Bizi bir gün bile yalnız bırakmadı.”

Sonra, Cemil Kâzım’ın kulağına fısıldadı.

“İster darılın, ister gücenin... Siz, kara gün dostu değilsiniz. İnsan dostlarını kederli zamanlarında yüzüstü bırakır mı?”

Sadiye masanın üzerine bıraktığı çantasını, şemsiyesini almıştı.

“Dürnev, saat on ikiye geliyor. Kâzım Bey’in belki meşguliyetleri vardır, mâni olmayalım.”

Cemil Kâzım çekinerek cevap verdi.

“Sitem etmekte haklısınız.”

Dürnev yakasından tutmuştu.

“Daha durunuz, sitem, serzeniş başlamadı. Kavga faslı evde.”

Sadiye gülerek “Aman Dürnev, Kâzım Bey’in gözünü korkutma, sonra hiç gelmez,” dedi.

Dürnev onu sarsıyordu.

“Ne haddine... İşte o zaman kıyametler kopar. Düğüne tam bir hafta var. Hafta içinde mutlaka geleceksiniz.”

Cemil Kâzım sordu.

“Konağa mı teşrif?”

“Hayır, hayır... Yakacık’tayız. Yazın Nişantaşı’nda ne işimiz var?”

Dürnev’le Sadiye odadan çıkmışlardı, Cemil Kâzım ya-vaşça Kudret’i kolundan çekti.

“Seninle konuşmak istiyordum Kudret.”

“Peki ağabey, ne vakit istersen.”

“Yarın bana gel.”

“Yarın bir arkadaşla söz vermiştim.”

Cemil Kâzım ona dikkatle baktı, bezgin bir sesle, “Pekâlâ Kudret,” dedi, “ne zaman boş vaktin olursa o zaman görüşürüz.”

Hastanenin bahçesinde güneşlenen takkeli, entarili hastalar Dürnev’le Sadiye’ye korka korka bakıyorlar, elleriyle birbirlerine işaretler ederek çirkin çirkin gülüyorlardı.

Demir parmaklıklı büyük kapının önünde Sadiye elini uzattı. Gözlerinde Cemil Kâzım'ın anlayamadığı, açık bir mana veremediği garip bir gülüş vardı.

“Bekleyeceğiz,” dedi. “Ada’ya gideceğimiz zaman bekletmiş, gelmemişsiniz.”

Cemil Kâzım onun canfes dokunmuş gibi olan yumuşak elinden vücuduna yayılan bir sıcaklıkla kendinden geçmişti. Avucunun içinde duran bir güvercin kanadı kadar hafif, yumuk elde öyle bir kendini bırakış vardı ki...

Dürnev, kapıda bekleyen arabaya girmişti, elini sallayarak “Hafta içinde bekliyoruz,” dedi.

Araba köşeyi dönüp gözden kayboluncaya kadar Cemil Kâzım kapının önünden ayrılamadı. Gene bahçeye girdiği zaman güneşe fazla bakmış gibi gözleri yanıyordu. Bir ağacın gölgesinde oturan tıraşı uzamış, çökük yüzlü bir hasta mendilini ağzına götürerek kesik kesik öksürüyor, biraz ötede elini şakağına dayamış, gözeri çukura batmış bir genç dalgın dalgın düşünüyordu. Havalandırmak için açılmış koğuş pencerelerinden beyaz takkeli başlar, sarı, hasta yüzler görünüyor, boğuk, sürekli bir öksürüğün arkasından uzun, keskin bir feryat iştiliyordu.

Ağlayan, sızıldayan, inleyen bu hasta insanlar arasında Cemil Kâzım kendisini daha düşkün, daha hasta buluyordu. Onların hastalıkları belli, dertleri meydandaydı. En ümitsiz bir hasta bile, gene bir ümit içinde yaşıyordu. O, bu hastalardan daha zavallıydı. Onlar, dertlerini açıkça söyleyebiliyorlar, bir yerleri ağrıdığı zaman feryat edebiliyorlardı. Derdini açabiliyor, inliyor, hayata isyan edebiliyorlardı. Derdini açmak, inlemek, hayata isyan edebilmek de bir kuvvetti. Kendisinde bu hakkı da göremiyordu.

Sıcak bir eylül sabahıydı. Güneş, tabiatı, sırma ipek tellerle örmüştü. Topraktan bir hayat kokusu fışkırıyordu. Yazın son günlerinde, güneşin bu aldatıcı görünüşü insanlara,

tabiata yeni, taze bir ruh vermiş, en ümitsiz gönüllerde bile ümitler filizlenmişti.

Cemil Kâzım bu gülen, neşeli tabiata kalbi ters düşüncelerle dolu, çok yenilmiş ve artık hiçbir tadı kalmamış yemeklere karşı duyulan bir tikslenme ile bakıyordu.

Üç ay... Sadiye'yi görmeyeli demek üç ay olmuştu. Hâlbuki o aradan yıllar, uzun, bitip tükenmeyen, her saati, her dakikası yüzyıl gibi uzayan yıllar geçti zannediyordu.

Üç ay... Çektiği işkencenin, duyduğu ıstırabın üç ay içinde çekilmesi, duyulması olacak şey miydi? Buna bir ömür bile yetmezdi.

Odada dolaşıyor, üç aylık hayatı birer birer gözünün önünden geçiyordu. Nedim Bey'in kendini vurduğu gecenin sabahı Servinaz Kalfa gelmiş Nigar'ı alıp Nişantaşı'ndaki konağa götürmüştü. Nedim Bey'i Hisar'da Şehitlik'e gömmüşlerdi. O ne sessiz, sedasız bir cenaze alayıydı. Nedim Bey'in eski bir kalem arkadaşından başka ağlayanı olmamıştı.

Sadiye, acaba hiç ağlamamış mıydı? Dürnev'e telgrafla haber vermişlerdi. Sadiye, onun koluna dayanarak yorgun bir tavırla vapura binmiş, yalıda Süleyman Ağa'yı bırakarak hep birden Nişantaşı'na gitmişlerdi.

Sadiye, "Bizi büsbütün unuttunuz," demişti. Cemil Kâzım acı acı gülüyordu. Çile dolduran bir derviş gibi üç aydır düşündüğü kimdi? Keşke unutabilseydi.

Unutabilseydi, ondan kaçmaya, uzak yaşamaya sebep kalmazdı. Sadiye'den ne kadar uzaklaşırsa kendini ona o kadar fazla yakın duyuyordu.

Kocası öldükten sonra, onun etrafında dolaşmak, peşi sıra gitmek, Cemil Kâzım'a çirkin, bayağı görünmüştü. Sadiye, kocasını hiç sevmemiş bile olsa, Nedim Bey çocuğunun babası, on yıl beraber yaşadığı bir adamdı, elbette kederlenecekti. Bir kadının kederli, yenik bir zamanından fayda ça-

releri aramakla, o kadının gözünde küçülmek tehlikesi yok muydu? Sonra, Cemil Kâzım'ın istediği bu değildi. Bir kadının zayıfken kendini sevmesi bir üstünlük sayılamazdı. Yalnız kendisi için sevdiğine kendisini inandıramayacaktı. Kalbine girecek küçük bir şüphe, bütün saadetini kanatacak bir diken olmayacak mıydı?

Onu teselli etmek için gidemez miydi? Bu düşünce kalbini korkunç bir isyanla dolduruyordu. Teselli... Niçin? Eğer Sadiye kocasını seviyorsa, sahiden teselliye ihtiyacı varsa Cemil Kâzım'ın hâli büsbütün adi, iğrenç olacaktı. Bir kadının kalbinde henüz ölmemiş bir hayali, zorla öldürerek onun yerini almaya uğraşmak adice bir hareket olmaz mıydı? Bir ölü ile uğraşmak haysiyetsizlik değil miydi?

“Kara gün dostu değilmişsiniz!”

Dürnev'e vereceği cevabı biliyordu. “Hangi gün aranızda neşelendiğimi gördünüz?” Aslında bu suçlama altında kalacağını da hesap etmişti.

Sadiye hiç kederli görünmüyordu. Bu üç ay, onun hayatında acaba hiçbir değişiklik yapmamış mıydı? “Kudret'e sormalıydım,” diyordu, “o elbette bilir.” Fakat Kudret'e nasıl, ne diye soracaktı? Onu dört ay evveli Dürnev'le Sadiye'ye tanıtan kendisiydi. Ona sormak biraz garip geliyordu. “Kudret, onlarla benden daha ahbap, daha dost olmuş.”

Kapıya vuruluyordu.

“Giriniz,” dedi.

Operatör Nazmi Bey kapıdan başını uzatmıştı.

“Yahu, bu ne dalgınlık! Uyuyor muydun?”

Nazmi Bey açık sarı saçlı, donuk mavi gözlü, şişman, kısa boylu, teklifsiz tavırlı bir adamdı. Hâlinde çok okuyan, çok çalışan insanların durgunluğu vardı. Otopsi masasında keskin bir hâkimiyetle oynayan elleri, her günkü maddi hayata karşı, bir çocuk iradesizliğiyle titrerdi. Dik, kumanda eder

gibi çıkan sesini, gürültülü kahkahasını duyanlar, onu kuvvetli sanırlardı. Hâlbuki onun bütün kuvveti gece sokakta korkusundan bağıra bağıra şarkı söyleyen bir adamın neşesi gibi, yapma, sahte bir kuvveti.

Cemil Kâzım esniyormuş gibi koltuğunu arkaya iterek gerindi.

“Hiç,” dedi. “Bugün epey yoruldum.”

Nazmi başından fesini atmış, pantolonunun cebinden çıkardığı büyük bir keten mendille terini kuruluyordu.

“Şişmanlık berbat bir illet be... Göksu testisi gibi sabahtan akşama kadar oturduğum yerde sızıyorum.”

Kapının yanındaki geniş bir koltuğa çökmüştü.

“Bu oda da hiç hava almaz ki kardeş... Bir sigara at. Gene yoruldum.”

Cemil Kâzım’ın verdiği sigarayı yakarken sordu.

“Senin nöbetin bitti değil mi?”

“Arif gelirse bitecek.”

Operatör Nazmi saf, mavi gözlerini açarak baktı.

“Arif gelirse mi bitecek? Gene seni buraya çaktı, beyefendi geziyor değil mi? Bugün gene ne masal okudu?”

Cemil Kâzım yazıhanenin önündeki koltuğa oturmuştu.

“Teyzesi hastaymış.”

Nazmi sigarasının ucunu ağzında çiğneyerek homurdandı.

“Teyzesi... Bilirim ben o madrabazın teyzelerini. Yüz, surat tertemiz. Sen de bu yalanlara inanıyor musun?”

Birden coşarak anlatmaya başlamıştı.

“Teyzesi hastaymış. Vallahi yalan. Çiftehavuzlar’daki ela gözlü teyze. Haydi efendim, ona sen kanarsın. Ben güç

yutarım. Biz de Taşmektep'te okuduk kuzum. Bulmuş senin gibi uysal, sessiz, nazik bir arkadaş, bildiği gibi oynuyor. Bu kaçınıcı oldu be Kâzım?"

Avuçlarını birbirine vurarak şakırdatıyordu.

"Ah, ne olur, bir gün yanılıp da senin yerine bana teklif etse... Ağzının payını alır, görür gününü."

Cemil Kâzım "Peki ama," dedi, "senin hiddetini anlamıyorum."

O, terden yumuşamış yakalığını mendilinin ucuyla düzeltmeye çalışıyordu.

"Nasıl kızmam? Can, o beyin canı. Keyif, o beyin keyfi. Sen mutlaka onu bekleyecek misin?"

"Ne yapayım, söz verdim."

Nazmi mendilini dizlerine yaymış, elleriyle ütölüyordu.

"Gördün mü aksiliği şimdi... Bugün ameliyatı erken bitirdim. Kâzım da nöbetten kurtuluyor, hazır hava da güzel, şöyle beraberce gezer, dolaşırız demiştim."

Cemil Kâzım boynunu bükerek "Ne yazık, imkânı yok," dedi.

Nazmi kalktı, onun yanına gitti. Çenesini okşayarak "Etme be Kâzım. Gel bugün gidelim. Sana pek ihtiyacım vardı," diye ısrar etti.

Cemil Kâzım bir kahkaha attı.

"Yavrum, sen de beni iş için çağırıyorsun."

Nazmi evet der gibi bir tavırla, "Dur be çocuğum, daha işi anlatmadım," dedi.

Cemil Kâzım'a daha ziyade yaklaştı, gözlerinin içi titriyordu.

“Bugün sana birini gösterecektim. Ben bir kadın seviyorum. Pek seviyorum da değil, fazla hoşuma gidiyor. Fakat Allah cezasını versin, ben güzellikten anlamam ki. Boyu bosu yerinde, kaşı gözü de zararsız. Bir kere de senin fikrini soracaktım. Sen güç beğenir bir çocuksun, kolay beğenmezsin.”

Cemil Kâzım, Nazmi’nin ne demek istediğini anlayamamıştı.

“Beni ne diye çağırıyorsun?”

Nazmi sıkılmıştı.

“Canım, sen güzelden, çirkinden anlarsın. Bu kadın benim hoşuma gidiyor diyorum ama bilmem ki belki de pek yavan bir şeydir.”

Cemil Kâzım elini onun omuzuna koymuştu.

“Sen galiba evleneceksin Nazmi?”

“Bir halt edeceğimi anlıyorum, yalnız başımızı derde soktuğumuza göre bari el âleme rezil olmayalım. Güzel bir şey olsun.”

“Mademki hoşuna gidiyormuş.”

Nazmi onun sözünü kesti.

“Canım, benim hoşuma gidene bakma.”

Bir hayali tokatlar gibi kolunu savurdu.

“Ben anlamam yavrum, anlamam. Dünyanın çirkin dediği bir kadında bir güzellik buluveririm. Bu herkese söylenmez ki. Gel de Arif’e anlat, dakika geçmeden yedi mahalleye destan oluruz. Senden başka kime danışırım?”

Cemil Kâzım düşünceliydi.

“Münasebetiniz ilerledi mi?”

Nazmi geri çekilerek baktı.

“Nasıl ilerledi mi? Yok efendim, o kadar uzun boylu bir şey değil. Kız kardeşimin arkadaşlarındanmış. Bir gün bize gelmişlerdi. Anneme sordum, ‘Çirkin denmez, güzelce,’ dedi. Kardeşim ahlakını methetti. Tesadüflerimiz sıklaştı. Yalnız anlayamadığım bir nokta var, hep evde bulunduğum geceler bize geliyorlar. Demek ki bu rastlaşmalar idare olunuyor.”

Cemil Kâzım soruyordu:

“Kız mı, dul mu?”

Nazmi gözlerini tavana dikti, alnını kaşıyarak “Vallahi, bunun farkında değilim,” dedi. “Galiba kız. Belki de duldur. Aman neme lazım fazlası. Sanki arada bir fark varmış gibi... Bir gece yalnız gelmişti, tabii evine götürmek icap etti. Ayrılrken birbirimizin elini sıktık. Gece, sokak kapkaranlık. Etrafta kimseler yok. O dakikada bir tuhaf oldum. Bilir misin bu el sıkma beni baştan çıkardı.”

“Anlamadım.”

“Sırf bir vazife, âdet olmuş diye, isteksiz, gevşek bir el sıkış vardır. Bu öyle değildi. Ben seninim demek ister gibi elini avucumun içine teslim ediverdi. Bunun manasını anlamaz mıyım artık. Lakin ben sahiden ihtiyarlamışım Kâzım, yoksa eskiden kucağıma atılsalar ehemmiyet vermezdim.”

Cemil Kâzım’ın sanki o dakikaya kadar gözlerinin önünde buzlu, kalın bir cam varmış da birdenbire çatlayarak kırılıvermişti, arkadaşının kolunu kuvvetle tuttu.

“Böyle el sıkmaların manası vardır değil mi?”

Nazmi kayıtsızca güldü.

“Manasız olur mu? Bir kadın duygularını nasıl anlatır? Kalkıp da senin boynuna sarılamaz ya...”

Cemil Kâzım omuzlarını silkti.

“Bununla muhakkak sevmesi mi lazım gelir?”

“Sevmese bile alakalı olduğunu göstermez mi?”

Cemil Kâzım'ın kalbinden ılık bir nisan rüzgârı esmişti. Nazmi'nin ellerini tuttu, gözlerini, onun gözlerinin içine dikti, sonra onu kucaklayarak yanaklarından öptü.

Nazmi şaşırarak “Çıldırıldın mı Kâzım,” dedi. “Ne oluyor-sun?”

Cemil Kâzım onu kolları arasında sıkıyordu.

“Sen bu kadınla evlen kardeşim. Sevmeyen güzel kadından, seven çirkin elbette iyidir. Biz her zaman, belki her yaşta sevebiliriz, fakat her vakit seilmeyiz.”

Nazmi'nin cevap vermesine vakit bırakmadan fesini giydirdi. Kapıyı açarak onu dışarı itti.

“Haydi git, onu gör. Kimsenin fikrine, ne diyeceğine aldıрма. Hükmü kalbin verecektir.”

Nazmi sendeleyerek şaşkın bir hâlde sofaya çıkmıştı. Bir şey söylemek istedi ama Cemil Kâzım'ın coşkunluğu ona da geçmişti, telkinle hareket eden kurulu bir adam gibi merdivenlerden indi.

Cemil Kâzım hummadan kurtulup da kendini bulan ve etrafını yavaş yavaş tanımaya başlayan bir hasta gibi şaşkınlık ve korku içindeydi.

Ayrırlırlarken Sadiye elini onun avuçlarına ne kadar manalı bir teslim oluşla bırakmıştı. Fakat Cemil Kâzım bundaki manayı hemen anlayamamıştı. Belki biraz titremişti ama bu bir karşılık sayılmazdı ki.

Pencereden giren bol, taşkın öğle güneşi odanın muşambasından beyaz badanalı duvarlara çarpıyor, yazıhanenin üzerinde duran küçük şişelerden, açık hokka kapaklarından sızarak geçen ışınlar tavanda parça parça oynaşıyorlardı.

Cemil Kâzım pencereden baktı. Güneşi hiç bu kadar parlak görmemişti. Yıllardan beri kaybettiği, fakat unutmadığı

pek sevgili, pek eski bir tanıdığa kavuşmuş gibi çarpıntı içinde titriyordu. Gözlerini açıp kapıyor, gördüğü renklere inanmıyordu. Ağaçlar, çimenler daha yeşil, taze bir yeşillikle yeşildi.

Bağırarak, haykırmak istiyordu ama bunun bir rüya olmasından, uyanıvermekten, bu lezzetin sürüp gitmemesinden korkuyordu.

Bahçede kesik kesik öksüren hasta, ayaklarını bir paçavra gibi sürükleyerek içeriye girmişti, Cemil Kâzım için o dakikada yapılamayacak bir şey yoktu. Bunu, bütün hastaları, herkesi kurtaracaktı.

Artık dünya ile barışmıştı. Kâh çılgın gibi koşmak kâh insanlara yaklaşmak, bütün tabiatı kucaklamak istiyordu.

Acaba Sadiye onu seviyor muydu? Sevmese bile onunla ilgileniyordu. Yalıya Servinaz Kalfa'yı göndermesi, sonra hastaneye kadar gelmeleri elbette maksatsız değildi.

Kendisini aramadığı için Kudret'e de kızmıştı.

“Affettim Kudret,” diyordu. “Mademki onu buraya sen getirdin, artık sana da kırgın değilim.”

Ve o gün akşama kadar yeni ötmeyi öğrenen bir kuş ace-miliğiyle en ufak şeylere gülerek bir çocuk neşesiyle bahçede gezindi, odaları dolaştı.

Doktor Arif gelip nöbeti teslim almamıştı. Cemil Kâzım bundan da başka bir haz duyuyordu. Başkalarının saadetine alet olmak, bir arkadaşını sevindirmek, yardım etmek, kalbine tatlı bir rahatlık veriyordu.

Gece hasta koğuşlarını dolaşacaktı, gömleğini giyerek odasından çıktı. Koridorlarda yanan seyrek hava gazlarının mavi, kasvetli ışığı altında beyaz gömlekli hademeler, hasta bakıcılar, kefenli hayaletler gibi sessiz dolaşıyorlar, ara sıra açılan bir koğuş kapısından keskin asit fenik, iyot kokuları

dağılıyor, sofanın sonundaki odadan çıkan kalın, tıkanık bir öksürüğe merdiven başındaki koğuştan perde perde yükselip sönen bir inilti cevap veriyordu.

Cemil Kâzım yukarı koğuşları geziyordu. Bir hastanın başı yastıktan kayarak karyoladan aşağıya sarkmış, yorgan ayak ucuna toplanmıştı. Karyolaya yaklaştı, hastanın başını eliyle düzeltiyordu, yere kâğıtlar düştü, eğilerek alıp baktı.

Bu, uçları sigara ateşiyle yakılmış, satırları arasına parmak parmak kan sürülmüş kirli bir mektuptu. Mektubun arasında bir kadın fotoğrafı vardı.

Cemil Kâzım hastayı tanımıştı. Onu bir ay evvel belediye çavuşları sedye içinde getirmişti. Kimdi? Nereliydi? Bilmiyordu. Yüzü yanık, esmer, ince çekik kaşlı dışarlıklı bir gençti. Kemikleri görülecek kadar derisi incelmış, gözleri oyuk oyuk, başı bir iskelet kafasına benziyordu.

Elindeki resme baktı. Bu alaylı bakışlı bir genç kadın fotoğrafıydı. Gözlerindeki fazla kuyruklu sürmeler, dudaklarındaki çapkın gülüş ne cins kadınlardan olduğunu anlatıyordu.

Mektubu okumak istedi. Bozuk bir imla, kırık, acemi bir yazı ile yazılmıştı. Birkaç satır heceleyebildi.

“Bu mektup gözüm yaşı, kanım damlasıyla yazdım. Yan-dım anacığım, hasretin ciğerimi deldi.”

İki üç satırda bir sıra sıra beyitler, ortasından ok geçmiş kalp, mektup taşıyan güvercin resimleri vardı. Fotoğrafı tekrar mektubun arasına sıkıştırdı, usulca yastığın altına koydu.

Ancak birkaç günlük ömrü olan bu genç taşralı, her hâlde talihli değildi. Kim bilir ailesinin ne ümitler, ne fedakârlıklarla İstanbul’a gönderdiği bu çocuk, bir dost eliyle okşanmadan, bir tanıdık sesi duymadan şu sessiz, yalnız hasta hırıltıları duyulan ilaç, ter, cerahat kokulu hastane koğuşunda ölüp gidecekti.

Onu bir iş tutsun, belki de okusun diye göndermişlerdi. Köyünün dar, değişmez hayatından şehirlerin uğultulu baş döndüren ikiyezölü kalabalığına karışınca şaşırması, kendisini idare edememişti.

Hasta, başını koyduğu yastığının altında, hayatının en muazzez tesellisi gibi mektubunu, resmini sakladığı bu kadın belki de onu aldatmıştı. Fakat o, ölümlle pençeleşirken bile aşkını unutmuyordu. Bu hasta, zayıf kalbin üç beş gün daha fazla çarpması belki bu sevginin bir mucizesiydi.

Aşağı koğuşlardan birinde, sabahleyin bir dilim ekmek isteyen, hastanede birkaç gün daha yatmak için yalvaran hastaları hatırladı.

O zavallıları neden gücendirmişti? Kursağına bir dilim ekmek girmekle o hasta ölmezdi. Üç, dört lokma ekmek parçası ona acı verse bile istediğini yapmış olmak zevki, ruhça bir şifa yerine geçerdi. En büyük iyileştirmenin ruhtan başladığını fen söylemiyor mu? Fen... Tabiatın aman vermez kuvvetine karşı fen neydi? Ümit kesilmiş, fennin kurtaramadığı hastaların günlerce yaşadıkları, hatta büsbütün dirilip ayağa kalktıkları görölmüyor muydu?

Sonra şu ihtiyar, fakir hasta, birkaç gün daha yatsa ne olurdu? Zaten kansız cansız bir adamdı, sesi, gözlerinin ürkek bakışı, cahil basit terbiyesiyle bir dilenciye de benzemiyordu. Dilenmediği için buraya düşmediği ne malûmdu? “Seni beslediğimiz yeter! Haydi, git çalış!” diyerek kolundan tutup sokağa fırlatıvermek pek kolaydı. Bunu herkes doğru, haklı bulur, kimse sesini çıkaramazdı. “Git, çalış!” diyeceklerdi. Şu derileri sarkan, gevşek sinirli kollar, adaleleri bir pelte gibi titreyen bacaklar ne iş görür, nerede çalışabilirdi? Eğer amele ise kazancını elinden patron almasa, sendika alacaktı.

“Git, çalış!”

Yaşamak, kazanmak için muhakkak çalışmak mı lazımdı? Küçük bir isteğinin bir dakika geriye kalmasına dayanamayarak isyan eden şımarık insanların hepsi çalışıyor muydu?

Açlık, yorgunluk, onu tekrar hasta edecek, üç gün sonra belki de daha perişan, bitik bir hâlde hastaneye dönecekti. İki kap sıcak yemek, bir kuru ot şilte için gözleri dolarak yalvaran bir fakiri sevindirmek, vazifesini unutturmaya değer bir insanlık zevkiydi. Koğuştaki karyolalara birer birer baktı. Battaniyelere sarılmış kâh sancıdan kıvrılarak çırpınan, tırnaklarıyla şilteyi, çarşafı parçalayan kâh başını yastığın arasına sokarak büzülüp yatan bu hasta insanlar hep aynı talihsizlik kurbanlarıydı. Onlar, eski idarenin gadrine uğramış kimselerdi. El, etek öpemedikleri için âmir olamamış, yüksek sesle yalan söyleyemedikleri için göze çarpmamış zayıf, korkak insanlardı.

İşte bir iki yıl evvelki istibdat idaresinin acıklı örnekleri daha henüz ortadaydı. Hiçbir değeri olmadan hesapsız para kazanmış, hatta mevki ve şöhret sahibi olmuş leşlerin, vatanını kendi çiftliği, vatandaşlarını bilinmeyen babasından miras kalmış köleler gibi idare etmek hakkını kendinde görecektik ve içinden çıktıkları kalabalığa hakaretle bakacak kadar arsız, terbiyesiz, küstah türedilerin hayat hakları vardı da fakir ve namuslu olmasından başka kabahati olmayan şu zavallı hayat zebununun üç gün rahat yaşamaya hakkı yok muydu? Ve bu müsaade geçmiş günahların bir kefareti sayılmaz mıydı?

Koğuşları gezdikten sonra bahçeye çıktı. Ara sıra, ince tiftik olmuş, esmer bulutlarla örtülen bir ay beyaz bir duman gibi bahçeyi kuşatmıştı. Yıldızlar donmuş birer su damlası gibi beyaz, renksiz görünüyorlardı. Bir çam ağacının altında unutulmuş bir iskemleye oturdu.

Rüzgâr yaprakların arasında bir sır gibi dolaşıyordu. Gölgeler vakit vakit açılıp koyulaşıyor, yere düşen kuru yapraklar hışırdaya hışırdaya uçuşuyorlardı.

Bu gece kendini hayata, insanlara daha yakınlaşmış hissediyordu. Hayat! Bu büyük bilmeceyi bu gece çözüyorum sandı. Hayat, iyiliği ve fenalığı hep bizim görüşümüze bağlı

bir şeydi. Bizi bahtsız eden çok defa kendi mantığımızın hatasıdır.

Şu hastanede bir gece yatmayı sefalet sayan bir kimse ile bir ay fazla kalmak için yalvaran insan aynı yaratanın mahlûkları değil miydi?

Dokunacağını, ağrı, sancı vereceğini bile bile bir dilim ekmek isteyen hasta ile parasını harcayarak yer bulamayıp can sıkıntısından kendini öldüren zengin arasında ne fark vardı?

Seven bir adam için sevgilisinin namusluluğu veya namussuz olmasından çok onun tarafından sevilme yetmez mi? Açık bonolar gibi namusun itibarını taşıyan bir kadın sevilmez de, namussuz damgası vurulmuş bir kadın sevilirse cemiyete karşı bir suç işlenmiş mi olur?

Cemiyet... İçinde riya, hile, yalandan başka bir şey olmadığı hâlde, köhne bazı âdet maskelerini takınarak bin bir bağ, şekil altında hep bir hak isteyen ve buna karşı ölen, yaralanan, düşen bir tek insana karşı küçük bir lütfunu bile esirgeyen heyula...

İşte dün geceki sert, kuru Cemil Kâzım'la, bu geceki iyilikçi, dost Cemil Kâzım... Dün gece bu hastalara düşman mıydı? Hayır! Gene onları seviyor, onlara acıyordu. Fakat bu gece hissi, mantığı değişmişti. Aradaki fark bu kadardı.

İçini çekerek ayağa kalktı.

“Saadet ve felaketlerimiz hep birbirimizin elinde. Sevgimiz, nefretimiz aynı kaynaktan akıyor. Hepsi kendini beğenmişlik. Galiba insan demek, kendini beğenmiş demek.”

Sabah, yataktan kalktığı zaman vücudunda bir hafiflik duydu. Sinirleri dinlenmiş, gözleri parlıyordu. Pencerelemi açtı. Serin, taze bir hava yüzünü okşadı. Gerindi, ciğerlerini şişirerek uzun uzun nefes aldı.

Bugün öğleden sonra nöbetten kurtulacaktı. Hiç işi yoktu. “Yakacak’a giderim,” dedi. Tıraş olurken küçük el aynasında yüzüne dikkatle baktı. Sandığı kadar yaşlı görünmüyordu. Bakışlarında ümit eden, hayata bağlı insanların sevinci, neşesi vardı. Yumuşak, dolgun bıyıklarında tek tük görünen beyazları koparmak istedi. Sonra hüznle güldü, yarın gene çıkacak değiller miydi? Giyinirken üzüldü, hastaneye gündelik, eski, hatta biraz ütüsüz kıyafetiyle gelmişti. “Eve gidip değiştirmeli,” diyordu. Fakat o zaman vapura yetişemezdi. Zaten geç vakit, karanlıkta gidecek, kim farkında olacaktı?

Hastanede umduğundan fazla kaldı. Vapurla gidip biraz deniz havası almak istiyordu. Fakat iskelede üç saat beklemeye dayanamadı, trenle gitmeyi kararlaştırdı.

Yolda birçok ahababa, arkadaşına rastladı. Onlarla ne konuştu, nelerden söz ettiler, hiçbirini bilmiyordu. Kalbi garip bir düşünce ile titriyordu. İçinde çabuk yetişmek isteyen bir sabırsızlık vardı. Niye evvelce haber vermemiştii? Böyle habersiz gittiğı belki de daha iyiydi.

Kartal’da indiğı zaman güneş batmış, lambalar yakılmıştı. İstasyondaki arabalardan birine atladı. Yollara esmer alacakaranlık çökmüş, ağaç kurbağalarının kesiksiz, uzayan ısıkları beygirlerin kâh sert kâh kuru nal seslerine karışıyor, rüzgârın birden esmesiyle kalkan bir toz dumanı, kayalığa çarpan bir dalga gibi yükseliyor, birdenbire de kayboluveriyordu.

Sadiye onu görünce ne yapacaktı? Nasıl karşılayacaktı? Şimdiye kadar hep kendini dinlemiş, etrafına hiç bakınmamıştı. Kim bilir beceriksizliğine Sadiye’yi ne kadar güldürmüştü?

Araba durmuştu. Bağ kapısından sessizce girdi. İleride sarı, korkak bir ışık ağaç dallarının arasından parlayıp kararıyordu. Köşke yaklaşıncı Kudret’in sesini duydu. Set üzerinde komşu bağ duvarına bitişik kameriyede büyük bir asma fener yanıyor, Kudret’le Burhan Şevket karşı karşıya otur-

muş, piket oynuyorlardı.

Çamın altına beyaz keten örtülü bir sofra kurulmuştu. Ayaklı, toparlak içki kadehleri, küçük küçük meze tabakları, bir yemişlik, ufak ufak doğranmış ekmekler, buza yatırılmış kristal rakı sürahiyle tam bir işret sofrasıydı.

Burhan Şevket kâğıtlarını düzelterek gülüyordu.

“Hiç durmadan kazanmak da pek zevksiz oluyor.”

Kudret hırçın bir sesle haykırdı.

“Rica ederim, gene manierlere başlama, oyununu oyna.”

“Peki, peki... Kızma efendim. Kâğıdım altı. Sen altıyı bulamadın. Altı, on beş, yirmi bir. Tersa valeden yirmi dört, tersa onludan yirmi yedi.”

“Üç as... Üç dam altı... Yüzü kestim... Galiba lezar da bende.”

“Ah, o karo asını vermeliydin, o zaman tam kaput olurdu. Ama gene hiç kendini sıkma, öyle de parti, böyle de... Ruaları bozmasaydım on dört daha der, yüzü sayardım.”

“Oynarız.”

“Hay hay.”

Cemil Kâzım’ı görünce şaşırdılar. Burhan Şevket iskambilleri masa üzerine bırakarak “Böyle ansızın mı gelirler?” dedi. “Küçük bir haber sarkıtsaydınız, eh şöyle biraz hazırlanırdık. Efendimizi ağırlayamayacağız.”

Kudret kâğıtların ucunu tırnaklarıyla çıtlatıyordu.

“Bugün içime doğmuştu, muhakkak gelir demiştim. Öyle değil mi Şevket?”

“Ben de her vakitki gibi inanmamıştım.”

Sonra Kudret’e dönerek “Artık oyunu bırakalım,” dedi. “Zaten seni yüz elli geçiyorum.”

Cemil Kâzım itiraz etti.

“Hayır, hayır... Devam ediniz. Ben seyredirim.”

Şevket, “Piket bilir misiniz?” diye sordu.

O, kaşlarını kaldırarak güldü.

“İskambil kâğıtlarını bile güç tanırım.”

Yeniden oyuna başlamışlardı. Cemil Kâzım, Şevket’in yanına oturdu, onu seyrediyordu. Kumar oynamadığı, piketten anlamadığı hâlde Şevket’in kâğıtlarına bakarken şaşmaktan kendini alamadı. Şevket masanın üzerine kâğıt atarken arada bir ıskartaya çıkarılan kâğıtlara da bakıyordu. Cemil Kâzım bir sigara yakmak için eğilmişti. Döndüğü zaman Şevket’in kâğıtlarını değişmiş gördü. Onun elinde, evvela iki papaz vardı, hâlbuki papazlar şimdi üçleşmişti. Hilesini yüzüne tükürmek istedi, fakat sustu. Buraya ne maksatla gelmişti.

Kudret’e de acıyordu.

“Nesine oynuyorsunuz?”

Burhan Şevket ehemmiyet vermeyen kayıtsız bir sesle cevap verdi.

“Hiç... Ne olacak? Fakir işi. Beş lirasına.”

Cemil Kâzım, Kudret’e baktı. O, bakışlarının rastlamasından korkuyormuş gibi gözlerini kâğıtlardan ayıramıyordu.

Dürnev elinde peçetelerle sofraya doğru geliyordu.

“Beyler, oyununuz daha bitmedi mi? Artık lambayı verseniz.”

Çatalları düzeltirken Sadiye’nin sesi duyuldu.

“Dürnev, orada limon var mı?”

Burhan Şevket son kâğıdını da oynamıştı; boş bir sigara paketinin arkasına yazdığı rakamları hesaplıyordu.

“Üç sayı istiyorum. Sen yüz elli kadar istiyorsun. Nasıl olsa çıkarım.”

Sonra yüksek sesle Dürnev’e, “Her şey tamam,” dedi. “Yalnız bir eksiğimiz var. Sofraya bir tabak daha koyunuz. Misafirimiz var.”

Dürnev salata tabağının yerini değiştiriyordu. Şaşırarak durdu.

“Nasıl misafir?”

“Gel de gör.”

Dürnev kameriyeye girince ellerini çırparak haykırdı.

“O, bu ne tenezzül... Ayağınıza sıcak su mu dökmeli?”

Sonra Sadiye de yanlarına gelmişti.

“Kabahatlerinizi yavaş yavaş affettiriyorsunuz.”

Şevket ayağa kalkarak feneri aldı.

“Bu daracık yerde oturamayız. Baksanıza, yarımız içeride, yarımız dışarıda haydi masa başına.”

Hep birden kameriyeden çıktılar. Dürnev yüzünü buruşturuyordu.

“Fakat bu olmadı, size ikram edemeyeceğiz ki.”

Cemil Kâzım bir iskemle alarak oturmuştu.

“Böyle daha iyi değil mi?”

Havlusunu ile tabağın içini temizleyen Şevket, “İşte şöyle bir çilingir sofrası,” dedi.

Dürnev rakı sürahisini alarak bakıyordu.

“Şevket Bey... Şişe maşallah yarılanmış.”

“Vallahi dayanamadım.”

“Öğle yemeğinde de epey içmiştin.”

Şevket çirkin bir kahkaha salıverdi, gözlerini süzerek içki hakkındaki fikirlerini anlatmaya başladı.

“Ayyaşlarla cimriler birbirlerine benzerler. Birinin para, öbürünün içki hırsı hep aynı şeydir. İkisi de kanmak nedir bilmezler. Ben ayyaş değilim. Hatta ayyaşlıktan nefret ederim. Fakat içki içiyorum, çünkü bu ruhun bir ihtiyacıdır. Bazı anlar olur ki kafa isyan eder, onu avutmak, hatta uyutmak lazım gelir. İçkinin kurtarıcı eline ruhunu ve vicdanını teslim edersin.”

Gözlerini Sadiye’ye dikerek söylüyordu.

“Sarhoşluk bir duygu zorlamasıdır. Romalılara imrenirim, o ne *orjî*dir efendim. Avrupa’da su yok, şarap var. Sarhoşluk zarif, ince, medeni insanların bir gıdasıdır. Ama sarhoşluğun bu şeklini, bu cinsini size anlatamayacağım ki. Düşünen, yorulan bir beyin için bundan daha mükemmel bir istirahat hatıra gelebilir mi? Bazı bazı düşünmemek istediğiniz, fakat gene de istemediğiniz hâlde her an, her dakika düşündüğünüz şeyler vardır. Kendi kendinizi aldatmak, boş ümide kapılmamak için içmelisiniz.”

Cemil Kâzım, Şevket’in çözükle bir yumak gibi hiç kopmadan uzayan bu saçmalarını dinlemiyordu. Kalınca bir çam dalına asılı duran fenerin tozlu camlarından dökülen kirli bir ışık, sofradakilerin yüzlerini parça parça gölgelendiriyordu. Sadiye kollarını iskemlenin arkasına geçirmiş, hafif hafif sallanıyor, Dürnev yaslanır gibi gevşek, yorgun bir tavırla Kudret’in sandalyesini tutmuş, dudaklarında hiç eksilmeyen bir gülümseme ile gözlerini kırparak ona bakıyordu. Burhan Şevket’in şiş kapaklı gözleri ispirtonun ateşiyle daha fazla kızarmış, elleri kadeh tutarken titriyordu.

Sadiye, yakası kapalı, Frenk gömleği biçiminde beyaz, ipek bir bluz giymiş, ince çiçekli, siyah bir boyun bağı bağlamıştı. Bu sadelik içinde o kadar zarif, o kadar göz alıyordu ki... Belinde, gümüş tokalı, enli bir kemer vardı. Biraz uzun,

siyah eteğinin altından görünen küçük ayakları sinirli kımıldanışlarla durmadan oynuyordu.

Dürnev fazla dekolte bir gömlek giymişti. Ara sıra, terlemiş gibi eliyle yakasını açıyor, omuzlarının istek, hırs uyandıran donuk beyazlığı göze çarpıyordu.

Cemil Kâzım, evvela bir iki kadeh içildikten sonra yemek yiyeceklerini sanmıştı. Hâlbuki kadehler dolup boşalıyor, meze tabakları değişiyor, yemeği kimse düşünmüyordu. Burası samimi bir ahbap, aile sofrasından çok âdeta bir cümbüş meclisine benziyordu. Sadiye hiç yüzünü buruşturmadan, hatta susuz, alışkın bir tavırla rakı içiyordu. O vakte kadar Sadiye'nin rakı içtiğini bilmiyordu. İki, üç ay içinde mi alışmıştı?

Sadiye'nin gözleri mahmurlaşmış, yanakları pençe pençe kızarmıştı. Cemil Kâzım'a eğildi. Tatlı bir pelteklikle dili dolaşıyordu.

“Sizin dostluğunuz bu kadar mı?” diye sordu. “Bakın, Nigar yanınıza gelmedi, hâlâ dargın.”

O, geldiğinden beri etrafına bakınarak Nigar'ı arıyordu.

“Geç geldiğim için belki uyumuştur dedim.”

“Nigar hiç bu vakit uyur mu?”

Dinleyen olmadığı hâlde, elini kolunu oynatarak sözünü kesmeyen Burhan Şevket'e, “Nigar'ı çağırır mısınız?” dedi. “Bu akşam unuttunuz.”

Şevket ağır ağır yerinden kalktı.

“Haklısınız. Bu unutkanlık âdeta bir hastalık. Her şeyi unutuveriyorum.”

Sallanarak yürüyordu, Dürnev arkasından bağırdı.

“Sallanmayalım. Gene tamam oldun.”

O dönerek zorla açılan göz kapaklarının altından sönük, boş bir gözle baktı, kan oturmış bir çürük gibi morarmış sarık dudaklarını büzerek gülmek istedi.

“Kim? Ben mi?”

Sadiye, Cemil Kâzım’ın kadehini uzatmıştı.

“Siz hiç içmiyorsunuz Kâzım Bey.”

“Zaten üç dört kadehten fazla içemem ki.”

Dürnev, şımarık bir çocuk gibi dargın dargın bakıyordu.

“Hiç nazik değilsin doktor. İnsan zehir olsa iç. Kudret Bey’e teklif edilse reddetmez.”

Kudret’in kadehini doldurdu.

“Hatırım için bir kadeh içersiniz değil mi?”

Kudret göz bebekleri küçülmüş, iskemleden biraz yana kayarak desteği alınmış bir manken gibi kollarını sarkıtmış, hâlsiz duruyordu. Kadehi almak için doğrulmak istedi, fakat yalnız omuzlarını oynatabildi. Dürnev telaşla “Durun, ben içiririm,” dedi.

Kudret, acı bir ilaç içiyormuş gibi yüzünü buruşturdu, yutkundu. Dürnev katılacak gibi kahkahalarla gülüyordu.

Cemil Kâzım hiddetini yenemedi.

“Kâfi artık. Görmüyor musunuz, zavallının bir kadeh içecek hâli kalmamış.”

Onun itirazı, Dürnev’in canını sıkıyordu.

“Doktor, seninle de oturup güle oynaşa konuşulmaz ki. Herkesin neşesini kırarsın. Okkalarla rakı içmedi ya. En fazlası sızar. Başka ne olur?”

Cemil Kâzım sustu. Ne diyebilirdi? Dürnev’den çok Kudret’e kızılıyordu.

Sadiye boyun bağıını gevşetiyordu.

“Of, bu gece hiç esmiyor, ne kadar sıcak.”

Sofraya fırtına başlangıçlarının sinsi korkunç sessizliği çökmüştü. Dürnev’in hırçınlığına Cemil Kâzım’ın hiddetlendiğini Sadiye anlamıştı.

“Düğünümüzden konuşmadık,” dedi. “Gündüz nikâhtan sonra Servinaz’ı arabayla Soğanlık’a göndereceğiz. Gece de ahabplarımıza ziyafet vereceğiz. Davetlilerimizden bazıları siz de tanırırsınız. Hemen biz bizeyiz. Fazla kalabalık olursa eğlenemeyiz. Bakın kimler gelecek, sayayım... Annemin üvey dayısı Lütfullah Paşa... Pek şen, pek tatlı bir adamdır. Kızı Nermin...”

Aklına bir şey gelmiş gibi durdu.

“Gelin size Nermin’i alalım. Ne güzel kızdır.”

Cemil Kâzım başını salladı.

“Bazı ne tuhaf düşünürsünüz. Beni evlendirmek neden hatırıma geldi?”

Sadiye, gözlerini indirerek “Hiç,” dedi, “öyle hatırıma geldi. Sonra Şevket Bey’in arkadaşlarından Nami Bey. Kız kardeşi Leyla... İkisi de gayet şık, alafranga insanlar. Daha sonra bağ komşumuz Numan Kaptan. Aman, o bir tiptir. Ölü-yü güldürür.”

Dürnev ekledi.

“Sakar avcı Veli Bey’i unuttun. Asıl tip odur. Bilmem ama o adam galiba âşık.”

Yerinden kalkmıştı, Cemil Kâzım’ın yanına geldi, elleriyle onun yüzünü okşayarak “Darıldın mı doktorcuğum?” dedi. “Mahsus, şaka söyledim. Senin o kadar hoş darılışın var ki... Elinden çikolatası alınmış çocuklara benziyorsun. Haydi, gül bakayım. Somurtma ya.”

Sadiye'ye, "Yemeği söyleyeyim mi?" diye sordu.

"Söyle artık, vakit geç oldu? Hem Şevket Bey'e de bak, nerede kaldı?"

Cemil Kâzım'a, "Dürnev fena kız değildir. Biraz alaycıdır, size takılmayı sever, gücenmediniz ya?" diye sorma gereği duydu.

"Hayır."

Burhan Şevket, Nigar'ı kucağına almış, yürüyüşünü bozmamak için adımlarını hesaplı atarak geliyordu.

"Nigar, bu akşam yüzümü kara çıkardı. Dadısının dizine başını koymuş uyuyordu."

Cemil Kâzım kollarını açarak Nigar'ı çağırdı.

"Bana söyledikleri doğru mu? Şimdi sahiden dargın mıyız?"

Nigar ne yapacağını bilmeden duruyordu. Sonra ayaklarının ucuna bakarak Cemil Kâzım'a sokuldu.

Burhan Şevket, Kudret'in bardağını alarak içine cebinden çıkardığı küçük amonyak şişesinden iki damla damlattı.

"Monşer, bu akşam sana çarptı. A! şunu iç, biraz kendine gelirsin."

Cemil Kâzım, Nigar'ı dizlerine oturtmuş, çenesini tutarak saçlarından öpüyordu. Şevket eline geçen dolu bir kadehi bir yudumda içmişti, Sadiye'nin kadehini aldı, yarısına kadar rakı, üzerine su koydu.

"Nigar, bu gece içmeyecek miyiz?"

Cemil Kâzım evvelâ şaka ediyorlar sandı, onlarla beraber güldü. Nigar'ın yüzünde hiç şaşalamayan bir durgunluk vardı, ciddi bir tavırla elini uzattı.

"Nasıl Nigar abla, sen rakı içiyor musun?"

“Ne olur doktorcuğum?”

Cemil Kâzım, bakışlarıyla Sadiye’den soruyordu. O, baygın bir gülümseme ile “İçer, alışkındır,” dedi.

Elinde olmayan bir hareketle Nigar’ı yere bıraktı. Nigar kadehi elinde tutarak annesinin çatalıyla meze tabaklarını karıştırıyordu. Sonra gözlerini yumarak birden içti.

Cemil Kâzım sırtında soğuk bir elin dolaştığını duydu. Bütün vücudu bir saniye ürperdi.

Yemekte, Sadiye ile Dürnev lakırdıyı birbirinin ağzından kaparak düğüne ve çağırılanlara dair bilgi veriyorlardı. Bahçeyi baştan başa donatacaklardı. Şampanyalar açılacak, likör, şarap, rakı, içkinin türlü, mezelerin çeşidi bulunacak, dans edilecekti. Lütfullah Paşa’nın kızı Nermin çok güzel piyano çalıyordu, Leyla’nın kemanı da çok parlaktı. Nami Bey’in dansı görülecek şeydi. Geleceklerin hepsi köşkte yatamayacaklardı. Lütfullah Paşa, komşu Veli Bey’de misafir kalacak, Nami Bey’le Leyla köşkte yatacaklardı.

Burhan Şevket, iki üç lokmada bir rakı içiyor, yemek getiren, tabak değiştiren Servinaz Kalfa ile şakalaşıyordu.

“Dinliyorsun ya... Hep senin şerefine, köy yerinden oynayacak.”

Cemil Kâzım’a dönüyor, “Darısı başımıza değil mi doktor?” diyordu.

Cemil Kâzım, ara sıra sorulan bir suale “Evet, hayır,” gibi kısa cevaplar veriyor, küçük parçalara batırdığı çatalını bazı bazı ağzına götürmeyi unutarak bir zaman havada tutuyor, sonra gene tabağına bırakıyordu. Kafası işlemiyordu. Sanki bir el onu sıkarak durdurmuştu. Dirseklerini masaya dayamış, sofradakileri ayrı ayrı gözden geçiriyordu. Hepsini yavaş yavaş kendilerini bırakmışlar, sahte eğreti şeyler kalmamıştı. Şimdi onlar Allah nasıl yaratmışsa o hâldeydiler. Kendilerine yakıştırdıkları, alışkanlık hâline giren tavırları, tabiiyetlerine

katılan yapma güzellikleri bırakmışlardı. Her dakika düzeltilen, idare edilen eksikler, kusurlar birer birer sırtıyordu.

Dürnev bardağına su koyarken, ekmek verirken Kudret'i sarsıyor, hatta hafifçe  imdikliyordu. Burhan şevket burnu tabağa dokunacak kadar eğilmiş, homurdana homurdana yemek yiyordu.

Fakat Sadiye, onun teklifsizliğinde de başka bir tatlılık vardı. Beyaz ipek bluzun altında pembe teni görülüyor, fenerin soluk ışığı vurdukça uzun kirpikleri yanaklarını gölge-liyordu.

Sofradan kalktıkları zaman Burhan şevket ayakta duramıyor, dili bir papağan dili gibi yuvarlaklaşmış ağzında dönüyordu.

“Birer küçük kadeh şartr z... M kemm l bir *dijestiv*dir.”

Dürnev, kolundan tutarak onu durdurdu.

“Artık fazla oldu, yetişir.”

O, parmaklarıyla saçlarını karıştırmaya başladı.

“Bir sigara içmeme de müsaade buyurulmaz mı?”

Dürnev yüzünü ekşitti.

“Git kameriyede yalnız başına iş. Bu yaprak sigaraların kokusuna dayanamıyorum. Hele yemekten sonra, mideme bulantı geliyor.”

Nigar, başını iskemleye dayamış uyuyordu. Cemil Kâzım, Sadiye'ye, “Küçüğü yatırırsanız,” dedi. “Böyle pek rahatsız olacak. Geceler biraz serin oluyor. Siz de yorgunsunuz.”

Sadiye elini alnından geçirdi.

“Hayır, bir şeyim yok. Yalnız biraz başım sersem. Saat kaç?”

“Bir bu uğ  geçiyor. Uyursanız a ılırsınız.”

“Çok geç olmuş.”

Nigar’ı uyandırmıştı.

“Haydi kızım, yatalım.”

Cemil Kâzım’a, “Rahatsız oldunuz,” dedi. “Sabaha görüşürüz değil mi?”

“Şüphesiz efendim.”

Sadiye, Nigar’ın elinden tutarak köşke doğru gitti. Cemil Kâzım ayakta, onların arkasından baktı. Dürnev, Kudret’e “Burada uyuyacaksınız,” diyordu. “Kalkınız, yatağınıza giriniz.”

Kudret bir külçe gibi dizleri bükülerek kalktı.

“Of, başım ne dönüyor.”

Cemil Kâzım dişlerinin arasından, “O kadar çok içecek ne vardı? Haydi biraz dinlen,” diye mırıldandı.

Kudret suçlu suçlu önüne bakıyor, bir sarhoş yufka yürek-liliği ile dudakları titreyerek hemen ağlayacakmış gibi gözle-rini kırıştırıyordu.

“Ağabey, seninle konuşacaktım.”

“Sabah konuşuruz çocuğum.”

“Bana kızmadın ya?”

“Ben mi Kudret? Ben mi sana kızacağım? Hayır.”

O, derdini dökmek istiyordu.

“Fakat ağabey, sana söyleyeceklerim var.”

“Biliyorum Kudret... Sonra.”

Dürnev, “Siz de yatsanız doktor, bahçede oturacaksanız kahve söyleyeyim,” dedi.

“Hayır, sigaramı içip geleceğim.”

Dürnev, Kudret'in koluna girmişti, kapının önünde durdular. Cemil Kâzım içeriden sızan bir ışıkla bu iki gölgenin, sarılır gibi birbirine yaklaştığını gördü. Oturamadı. Kalbi sıkışıyor, solukları darlaşıyordu. Kameriyeye baktı. Burhan Şevket, başı masanın üzerine düşmüş, ateşi sönmüş purosunu sımsıkı tutarak sızmıştı. Boğazlıyorlarmış gibi korkunç, boğuk bir hırıltı ile horluyordu.

Yabani gül fidanları arasındaki yoldan geçip bağı dolaşmak istedi. Servinaz Kalfa onu çağırıyordu.

“Doktor bey, kahvenizi getirdim.”

Tekrar döndü.

“Teşekkür ederim, size zahmet oldu. Dürnev Hanım’a istemem demiştim.”

“O söyledi ama benim içim rahat etmez ki. Yemekten sonra kahve içmeden olur mu? Tabiatınızı bilirim, sade kahve pişirdim.”

Etrafa korkak bakışlarla bakıyordu.

“İşte gördüğünüz gibi, her gün böyle... Gece yarılarına kadar rakı, rakı...”

Kâzım'ın yanına oturmuştu, sesini alçaltarak “Siz yabancımız sayılmazsınız,” dedi. “Ben küçük hanımın gidişini beğenmiyorum. Korktuklarım başıma gelecek galiba. Eski-den bir iki gün gelip kalıyorduk, şimdi haftalarca buradayız. Rahmetli Nedim Bey öleli büsbütün işi azıttı. Neme lazım, doğrusunu söylerim, toprağını sevsin, Nedim Bey çok insan adamdı. On sene yanında bulundum, bir acı sözünü duymadım. Sinirliydi, delişmendi, bir saati bir saatine uymazdı. Vara yoğa bağırırdı ama ağzından bir kötü lakırdı çıkmazdı. Rakısı, kumarı yoktu. Bütün kusuru, huysuzdu. Natura bu, herkesin bir olmuyor. A, ne olsa kişizadeydi. Bu soysuzları ne yapayım? İki kardeş bir olmuşlar, küçük hanımı soyuyorlar. Giymiyor, onlara giydiriyor, üç ayın içinde Arafat'ta so-

yulmuş hacıya döndük. Buraya ilk misafir geldiğimiz zaman evin hâlini bir görmeliydiniz. Sağlam bir bardak, temiz bir havlu yoktu. Şimdi bir bakın baştan aşağı dayadılar, döşediler. O sizin Kudret Bey yok mu? Ah, cahil çocuk... Ondan aldıkları da cabası. Çocuk gitmek ister, yakasına sarılır, bırakmazlar. Antlar, yeminler, ben söylemesini beceremem, ne diller dökmezler. Bunlar, oyunlu insanlar.”

Eliyle kameriyeyi gösteriyordu.

“İşte gece gündüz, içer içer sızar. Ne dayanıklı adammış, gözden esirgenen kıymetli biri olsaydı çoktan ölürdü. Buna bir şeycikler olmuyor. Kudret Bey’i kumara alıştırdı. Yiyim yeri etti.”

Köşke manalı manalı bakıyordu.

“O, Dürnev Hanım yok mu? O da başka türlü para çekiyor. Köşkün içinde neler dönüyor, hep biliyorum ama ne yapayım, söylemek, yüzlemek¹² bana düşmez. Biz eski terbiye gördük, haddimi bilirim. Büyük hanım o kadar söyledi, ben de köpekler gibi yalvardım, kime söz dinletirsin. Varsa onlar, yoksa onlar...”

Cemil Kâzım elini şakağına dayamış, şaşkın şaşkın dinliyordu. Servinaz Kalfa gözlerinden damla damla dökülen yaşlar buruşuk yanaklarından titreye titreye yuvarlanarak yavaş sesle söylüyordu.

“Sizin de başınızı ağrıtıyorum. Ah, içim yanıyor, Kâzım Beyciğim, Nigar’ın hâli ne olacak? Ona yüreğim parçalanıyor. Ortaya bir de düğün çıkardılar. Ben memnunum, aralarından gideyim, gözüm görmesin bari. Yalnız Nigar’ı göreceğim gelecek. Küçük hanım da elimde doğdu sayılır ama Nigar başka. Bilseniz o ne içli çocuk. Büyük adamlar gibi vallahi, her şeyi biliyor, anlıyor.”

¹² Kusurunu ya da suçunu yüzüne karşı söyleyerek birini utandırmak, yüzüne vurmak. (y.h.n)

Pike hırkasının yeniyle gözlerini siliyordu.

“Kâzım Beyciğim, ne olur, bir kere de siz söyleyiniz, sizin hatırınızı sayarlar. Sonra Kudret Bey’in de kulağını бүкүн. Gidiş, gidiş değil.”

Servinaz Kalfa sofrayı toplamaya başlamıştı.

“Beni başlarından savmak istiyorlar. Benim aralarında bulunmam işlerini bozuyor.”

Tabakları, kadehleri büyük bir tepsiye yerleştirdikten sonra Cemil Kâzım’a döndü:

“Kudret Bey’le bir odada yatacaksınız. Rahatsız olacaksınız ama köşkte başka oda yok ki.”

“Ne ehemmiyeti var? Ben sıkıntıya alışkınım.”

Servinaz Kalfa gene köşke girmişti. Cemil Kâzım gecenin karanlığı içinde kendini бүsbütün kaybolmuş sandı. Sırtında benek benek kırmızı pullar yanıp sönen siyah heyulalara benzeyen Adalar, yıldızların uzak parıltıları, her şey silinmiş, gözlerine kapkara bir perde çekilmişti.

Buraya, ne ümitler, ne hayallerle gelmişti? Hakikat, bir kızgın demir gibi damarlarını, sinirlerini dağlamıştı. Bütün düşünceleri, hayalleri çirkefe atılan eski paçavra kuklalar gibi cansız zavallı bir hâlde çamurlara gömülüvermişti.

Düşman güllesiyle yıkılmış sarayının kalıntılarını seyreten yenilmiş bir hükümdar gibi beyninin içinde kurduğu hayal sarayını, gözlerini kapayarak seyretmeye çalışıyordu.

İşte şu kameriyede yan yana oturuyorlar, Sadiye başını onun omuzuna dayamış, elleri ellerinde, gözünden berrak damlalar yuvarlanarak sessiz sessiz ağlıyor, o senelerden beri kendi kendine söylemeye korktuğu hicranları, sefaletleri, Sadiye’nin saçlarını öperek kulaklarına fısıldıyor. Sonra bu iki hayal, birden gelen bir heyecanla birbirine sarılıyor, dudakları birleşiyor.

Cemil Kâzım bu azap verici hayali uzaklaştırmak için gözlerini ovuşturuyordu. Kameriyeye baktı. Burhan Şevket iskemle devrilerek yere düşmüş, ayakları kameriyenin eşiğinden dışarı çıkmış, yüzükoyun yatıyordu. Cemil Kâzım'ın sinirleri bir an hiddetle tutuştu. Onun başını topuklarının altında ezip parçalamak istedi. Fakat bu kirli et yığının dokunmaktan iğrendi.

Kudret'in yattığı odaya girdiği zaman kalbi çekiçle vuruyorlarmış gibi ağrıyordu. Kudret, ağzı yarı açık, göğsü hırıldaya hırıldaya uyuyordu. Genç yüzü korkunç bir şekilde gerilmişti. Kudret'in yatağının yanına diz çöktü. Onun doğduğu günü, çocukluğunu, ilk gençliğini hep ayrı ayrı biliyordu. Onu hakiki bir kardeş kadar sevmişti. Hâlbuki o da kendisinden uzaklaşıyordu. Onu da mı kaybedecekti? O da mı duygusuz, zevksiz yabancılar kervanına takılıp gidecekti? Hayatı hep kendi hayalinin renkleriyle gören bu çocuğu kurtarmak lazımdı.

Küçük el lambasını koyarken masanın üzerinde bir fotoğraf albümü gördü. Yarı soyunmuş, ayakta, bu çoğunu tanıdığı fotoğraflara merakla birer birer bakmaya başladı. Burhan Şevket'in Avrupa'da çıkarılmış şapkalı bir resmi... Dürnev'in kocası Hurşit Bey... Dürnev kürek çekerken... Burhan Şevket bir kara yağız beygirin dizginlerini tutmuş, süvari kıyafetinde...

Cemil Kâzım albümü kapayacaktı, fakat son yapraklar arasında daha yapıştırılmamış kartpostalları da görmek istedi. Sadiye ile Nigar'ın bir arada çekilmiş fotoğrafını görünce durdu. Sadiye bir bahçe iskemlesine oturmuş, Nigar kolunu onun boynundan geçirmiş ayakta duruyordu.

Resmi lambaya yaklaştırarak dikkatle bakıyordu. Sadiye'nin oya gibi, her çizgisinde başka bir güzellik görünen, tabiatın sanatkâr eliyle işlenmiş, renk ve hayat dolu yüzü, Nigar'ın biraz korkak, masum bakışları, Cemil Kâzım'a neden

olduğunu bilmediği hâlde ağlamak arzusu vermişti. Onlar aynı dalda açan, biri gonca, biri tam açılmış iki çiçeğe benziyordu. İkisini de fena yaratılmış olabilirler miydi? Bu güzel yüzlerin, çirkin duygularla kararması, insanlar için olsun, tabiat için olsun affolunmaz bir günah olurdu. Şimdi onlar, ihtimal birbirine sokularak uyuyorlardı. Kendi kendine “Uyu Nigar,” diyordu. “Seni bütün tehlikelerden, bütün bu görünen acı, zehirli dikenlerden kurtarmak için çalışacağım. Sen uyu yavru serçecik. Hayat, elbette zannolunduğu kadar acımaz, sert değildir.”

Sadiye’ye karşı pek haksız düşünüyordu. Ne Sadiye ne de kendisi bu gece herkesin içinde açıkça konuşabilirdi. Kudret’in, Dürnev’in yanında ne söyleyebilirlerdi? Sadiye belki de bu imkânsızlığa kızmıştı.

Bu gece olmazsa başka bir gün görüşemezler miydi? Mesela perşembe günü... Düğün günü, o kadar kalabalık içinde Sadiye elbette fazla içemezdi. O zaman onunla konuşmak, açılmak da olabilirdi. Hem bin bir gürültü arasında onlarla kim uğraşacaktı.

“Budalalık etme Kâzım, biraz cesaret, başka bir şey lazım değil,” dedi.

Sadiye ile Nigar’ın resmi bir mıknaş gibi gözlerini çekiyordu. Sonra korkarak durdu. Oda kapısı kapalı, anahtar da üzerindeydi. Kudret aynı hâlsizlikle yatıyordu. Fotoğrafi elleri titreye titreye gene dudaklarına yaklaştırdı ve bayıltıcı bir koku koklamış gibi içini çekerek uzun uzun öptü.

Bu gece Sadiye ile aynı çatı altında yaşıyorlardı, bunu düşünmek bile Cemil Kâzım’ı saadetten deli etmeye yeterdi.

İsteddiği bir bebek alınmayınca eski bebeklerini de kıran, sonra ağlayarak bu kırıkları yeniden ekleyip yapıştırmaya uğraşan çocuklar gibi, Cemil Kâzım da biraz evvel yıktığı hayalindeki sarayı yeniden yapmaya başlamıştı. Yatağına girdi, dudaklarında bir saadet gülümsemesi vardı. Uyudu.

Bağ kapısından köşke giden ince, kum döşeli yolun kenarlarındaki ağaç dallarında uzaktan bakılınca kızarmış olgun meyveler gibi sallanarak renk renk yanan kâğıt karpuz fenerlerin arasına yeşil, sarı, kırmızı, mor camlarında leylek, yanardağ, ejder resimleri görünen Japon fenerleri asılmıştı.

Köşkün iki kanadı açık kapısından dar, uzun taşlığa kurulmuş, üzeri baştan başa çiçekler, taze yapraklarla süslenmiş büyük bir sofra görünüyordu.

Odaların pencereleri açılmış, bahçeye, ara sıra insan gölgeleriyle kararan dilimler dökülüyordu. Kameriyeye, set üzerine hasır yayvan koltuklar, geniş kanepeler konulmuştu. Kapının üstündeki büyük odadan inceli, kalınlı çığlıklar, kahkahalar duyuluyordu.

Sadiye, köşe penceresinden sarkarak titiz bir sesle, “Kâzım Bey,” dedi, “sizi bekliyoruz.”

Set üstündeki alçak, rahat koltuklardan birinde sigarasının, karanlıkta mavi dalgalarla yükselen dumanlarını gözleri dalarak seyreden Cemil Kâzım doğrularak cevap verdi.

“Geliyorum.”

“Başka gelen oldu mu?”

“Hayır.”

Sadiye pencereden çekilmişti. Cemil Kâzım istemeye istemeye yerinden kalktı. Başında hafif bir ağrı vardı. İçeride, misafirlerin yanında, bu her fırsatta kendilerinden söz açan ve herkesin de dinlemesini isteyen, hep kendini beğenmiş insanların yanında, bir tat alıyormuş gibi görünerek hatta zorla gülerek oturup zoraki konuşma işi Cemil Kâzım’ı âdeta hasta etmişti.

Sabahtan beri yorulmuş, harap olmuştu. Nikâhta vekillik alınırken Servinaz Kalfa’nın titreyen sesi, sonra arabaya bi-

neceği zaman Sadiye'nin boynuna sarılarak hıçkırarak hıçkırarak ağlaması kalbini hüznle doldurmuştu. Servinaz Kalfa'nın dört gece evvel, etrafına korkak korkak bakınarak gizli, yankı bir sesle kulağına fısıldadığı şikâyetlerini unutamıyordu. Servinaz Kalfa'yı pek eskiden beri tanıyordu. Fakat bu tanışıklık, tıpkı her gün önünden geçilen, hatta bazı bazı durarak seyredilen, lakin içini gezmek, görmek hatıra gelmeyen eski, yıkık binaları tanımaya benziyordu. Bu eski, yıkık yapılar, günün birinde büsbütün yıkılıverir, onun durduğu zaman bize kapalı olan güzelliğini bilmediğimiz hâlde gene üzülmür, gözümüzün önünden, her vakit görmeye alıştığımız bir şeyin bir gün yok oluvmesine acırız.

Servinaz Kalfa bir maziydi. Cemil Kâzım kalbinde bir bere sızlayışı duydu. Sadiye, bütün geçmişle bağlarını birer birer koparıp atıyordu. Nedim Bey ölmüş, Servinaz Kalfa evden atılmıştı. Annesi Mürüvvet Hanım zaten hasta, yarım bir insandı. O da çok geçmeden bu kervana katılarak uzaklaşacaktı.

Artık Sadiye, yeni arkadaşlarla, yeni ufuklara doğru koşuyordu. Onu, gördüğü, alıştığı hayatın yolundan çevirip arkasında neler gizlendiği belli olmayan, şüpheli, karanlık ufukların yoluna sürükleyen insanlarla beraber yürüyecekti.

Hayır, bu pek kolay olmayacaktı. Birdenbire kendine güldü. Sadiye'yi onların arasında böyle yalnız, koruyucusuz bırakarak mı buna engel olacaktı? Misafirlerin yanında gülünç olsa, sıkıntıdan ölse bile dişini sıkıp her şeye katlanmalıydı.

“Hastalarını iyi etmek için verdiğin ilaçların acılığını düşünüyor musun? Biraz da bu zehirlerin acılarını sen tat!”

Yukarı kattaki odaya girince Dürnev koşarak yanına geldi.

“Doktor, galiba sen kara sevda geçiriyorsun. Böyle bir başına karanlıklarda dünyaya küsmüş gibi oturmakta ne tat buluyorsun?”

Cemil Kâzım, eliyle anlaşılmaz işaretler ederek “Öğleden beri başımda tuhaf bir ağrı var,” dedi.

Dürnev onu kolundan tutarak kapı ile pencerelerden biri arasına konulmuş içki masasına doğru götürdü.

“Bir kadeh bira iç... Açılırsın.”

Odadakileri gösteriyordu.

“Hep içtik, siz de içmezseniz olmaz. Fakat fazla kaçır-
mayın. Ne o, yüzüme niye öyle tuhaf tuhaf bakıyorsun. Bili-
yorum, gene içinizden kızmaya başladınız. Yanınızdan kaç-
yım, belki gene kavga ederiz.”

Pencerenin önünde sigara içen Kudret’in yanına gitti.

“Nami Bey’le Leyla gelmediler. Son tren gelmedi mi?”

Kudret saatine baktı.

“Son tren geleli üç çeyrek oluyor. Eğer kaçırmadırlarsa bi-
razdan gelirler.”

Burhan Şevket beyaz sivri sakallı, top yüzlü, yusyuvarlak
bir ihtiyarla konuşuyordu.

“Size dargınız paşa hazretleri, sık sık teşrif buyurulsa
minnettar edersiniz.”

Sadiye’nin üvey dayısı Lütü Paşa, ellerini göbeğinin üze-
rine kavuşturmuş, yumuk parmaklarının ucuyla altın köste-
ğiyle oynuyordu.

“İhtiyarladım Şevket Bey. Tren, vapur, sonra o kalabalık,
o iğrenç kokulu kalabalık beni pek rahatsız ediyor.”

Cemil Kâzım nereye oturacağına karar verememişti, Sa-
diye ona yaklaştı.

“Siz Veli Bey’in yanına oturunuz,” dedi. “Onunla pek ko-
lay anlaşacağınıza hiç şüphe etmiyorum.”

Cemil Kâzım, Sadiye'ye hayretle baktı. Sadiye bunu nasıl anlamıştı? Veli Bey, saçları vakitsiz dökülmüş, kır bıyıklı, zayıf, kısa boylu, çok sevimli bir ihtiyardı. Cemil Kâzım onu görür görmez sevmişti. Herkes de onu seviyordu. Fakat bu sevgi ile beraber onunla insafsızca alay ediyorlardı. O, bazı bazı terbiyesizlik şeklini alan şakalara bile hep gülümseme ile karşılık veriyor, gözlerinin zeki, memnun parıltısıyla gülüyordu.

Cemil Kâzım onun yanına oturduğu zaman Dürnev, “Doktorcuğum,” dedi, “şimdi hazır ol av hikâyelerine. Fakat sen hep ters dinle. Bildircin avına çıkar, zağarlarını vurur, döner.”

Sadiye de gülmeye başlamıştı.

“Aşağı bostandaki korkuluğu görmeyin, saçmadan delik deşik olmuş. Veli Bey'e sorarsanız 'küme kaldırırken' oldu der.”

Sağdaki kanepeye biraz çarpık oturmuş, kabarık saçlı, dik bıyıklı bir bahriye zabıtine dönerek sordu.

“Öyle değil mi Numan Bey?”

Numan Kaptan sağ omuzunu kaldırarak “Tabir yanlış değil ama küçük bir düzeltme yapmalı, ‘güme gitmek’ demeli, güme giden de bostan korkuluğu...”

Burhan Şevket, tek gözlüğünü takarak Numan Kaptan'a bakıyordu.

“C'est un bel esprit.”¹³

Odadakilerin hepsi gülüyor, yalnız Cemil Kâzım gülemiyordu. Veli Bey onun durgunluğuna dikkat etmişti; yavaşça, “Siz niçin gülmüyorsunuz azizim,” dedi. “Kızarım diye mi çekiniyorsunuz?”

Cemil Kâzım'ın cevap vermediğini görerek sözlerine ekledi.

13 Fr.: Bu güzel bir ruh. (y.h.n)

“Neden kızayım? Mademki herkes gülüyor, biz de güleriz. Hayatta gerçekten gülünecek şeyler olduğuna kendimizi inandırmaktan başka çare yok.”

Cemil Kâzım onun beyaz yüzüne bakıyordu. Bu, değişik parıltılı gözler sanıldığı kadar saf, aptal değildi. Bu adamın kuvvetine hayran olmuştu. O haykıran, gülen, alay eden, çirkin çirkin şakalaşan, karışık, yarım zevkli koca bir kalabalığa karşı için için gülüyor, onları aldatarak hepsiyle ayrı ayrı eğleniyordu.

Oda kapısı açılarak elinde bir deste nota ile uzun boylu bir genç kız girmişti. Lütfullah Paşa ellerini karnına vurarak bağırdı.

“Bravo Nermin... Bizi saatlerce beklettin. Ne hazineler keşfettin bakayım?”

Nermin, iri siyah gözlerini süzerek alnına düşen bir demet saçını eliyle arkaya itti.

“Ben söylememiş miydim? Weber’in *La Derniere Pensee*’sini bulamadım.”

Veli Bey çekine çekine sordu.

“O havayı çok mu seversiniz?”

“Tabii, sizin o *şedövr* çiftetellileriniz kadar güzel değildir.”

Veli Bey aynı durgun tavırla “İsterseniz aratıp bulduralım,” dedi.

“Burada mı? Bu köyde Weber’i kim tanır?”

“Weber çelebinin *Pensee*’si bir kısım köylere, memleketlere verilmiş bir imtiyaz mıdır?”

Burhan Şevket, Veli Bey’in cevabını da alkışlamayı unutmadı.

“Köyümüzü müdafaa etmenizden dolayı tebrik ederim.”

Nermin'e döndü.

“Hanımefendi,” dedi, “Nami gelmezse zaten müzik yapamayacağız.”

Bahçede ayak sesleri duyuluyordu, Dürnev pencereden baktı.

“Müjde, geliyorlar!”

Veli Bey, Cemil Kâzım'a gene yavaşça sordu.

“Alafranga musikiyi sever misiniz?”

“Dinlenecek bir şey olursa...”

Veli Bey onun sözünü kesti.

“Demek anlıyorsunuz?”

“Biraz.”

“Ben de severim ama...”

Burhan Şevket çabucak aşağıya inmişti. Nami, yanında iki kadınla konuşarak geliyordu.

Nami kısa boylu, az şişman, kavisli bacaklı, fazla şık, fazla sahte bir adamdı. Uzun, tablalı kırmızı fesi, etekleri geniş kloş pardösü ile mühür mumu çıkarılmamış Benediktin şişelerine benziyordu. İsa'ya darılıp gökten yere inmiş bir havari azametiyle insanlara yarı acır, yarı hor görürlükle bakıyordu.

Kız kardeşi Leyla'nın boyu ondan uzundu. Delikleri biraz yandan görünen düz, çekik burnu, koyu ela gözleriyle güzel bir kızdı.

Nami, Burhan Şevket'e, “Mil pardon monşer,” dedi, “tren rötar yaptı. Ne memleket... Dakikanın, saatin hiç kıymeti yok. Hiddetinden istasyonda âdeta bir skandal çıkaracaktım.”

Solunda çarşafın pelerinininden omuz kemiklerinin çıkıklığı görünen zayıf, orta boylu kadını gösterdi.

“Dikkat etmedin monşer, bak Fahire’yi de getirdim. Nasıl, müthiş bir sürpriz değil mi? Primadonnasız konser nasıl olurdu? Çok rica ettim.”

Burhan Şevket, Fahire’nin önünde saygı ile eğildi.

“Bizi minnettar ettiler efendim.”

Sonra gülerek yukarı çıktılar. Burhan Şevket oda kapısını açarak yol gösterdi. Veli Bey, Fahire odaya girer girmez ayağa kalktı ve Nermin’e “Size küçük bir hizmette bulunabilir miyim?” dedi. “İstediğiniz nota sanırım burada, bir ahbabımda var. Bir kere arayalım.”

Nermin gözlerini açarak sevinçle haykırdı.

“Ne lütuf!”

Burhan Şevket, Nami’ye Cemil Kâzım’ı tanıtıyordu.

“Doktor Cemil Kâzım Bey... Nami Bey.”

Nami başını eğerek ilave etti.

“Muharrir.”

Veli Bey, Cemil Kâzım’a “Doktor bey,” dedi, “birkaç dakika benimle gelmenizi rica edeceğim.”

Cemil Kâzım yanlış anladığını zannetti.

“Nasıl efendim?”

Veli Bey, gözünü kaşını oynatıp eliyle onun ceketini çekerek “Evet de, itiraz etme,” demek ister gibi işaretler ediyordu.

“Geceleri gözüm görmüyor. Yollar da bozuk. Doktor bey hâlime acıdılar. Lütfen fakirle beraber gelecekler.”

Sadiye itiraz etmek istedi.

“Yok, doktoru götürmenize razı değiliz.”

Veli Bey ellerini ovuşturarak “Şimdi geleceğiz efendim, zaten şuracıkta bir yer. Siz de fazla insafsız olmayınız,” di-yordu.

Cemil Kâzım’ı kolundan çekerek odadan çıkardı. Sofada, elini ağzına siper ederek mırıldandı.

“Az kaldı belaya çatıyorduk. Yürü gidelim azizim.”

Köşkün kapısının önünde durdu. Kollarını açarak “Oh,” diye geniş bir nefes aldı. Cemil Kâzım bağ kapısına doğru yürümek istedi, Veli Bey onun sırtını okşadı.

“Yok yok... O tarafa değil. Sizi pek uzağa götürmeyeceğim. Şuraya, kameriyeye girelim. Oturur, tatlı tatlı konuşuruz.”

“Dediğiniz notalar?”

Veli Bey Cemil Kâzım’ın şaşırmasına gülüyordu.

“Bahane azizim... Nota filan hep bahane. Ne yaparsın, dünya, yalan dünyası.”

Kameriyeye girmişlerdi, Cemil Kâzım’a bir sigara uzattı.

“Şu sigaraları ateşini göstermeden yakıp mektep çocukla-rı gibi avucumuzun içinde saklayarak içelim.”

Cemil Kâzım sesini çıkarmadan onu dinliyordu. Veli Bey oturduğu koltuğa iyice yerleşti.

“Sizi kaçırmamın sebep ve hikmetini birazdan Fahire Ha-nımefendi’nin o ruh okşayan sedasını duyunca anlarsınız,” dedi.

Sonra tavrı değişti, sesinde içten gelen bir sıcaklık vardı.

“Sizi görür görmez nasıl bir insan olduğunuzu anladım. Alafrangayı sever misiniz diye sorduğum zaman ‘Biraz,’ dedi-niz. Eminim ki, bu bilir, anlar geçinen, malın cinsine üstündeki etikete bakarak paha biçen, alaca zevkli adamlardan daha iyi anlıyorsunuz. Ben bu suali onlara sormaya cesaret edemem. Öyle ya, krala ‘Kral tarafında mısın?’ diye sorulur mu?”

Durgun ve neşeli, temiz yüzü öfkeyle buruşmuştu.

“Weber’in *Pensee*’sini anlamazlar. Dillerine doladıkları Mendelson, Wagner, Beethoven’ı... Hiçbirini anlamazlar. Bu yüksek musikiyi, terbiye görmüş kafaların haz duyabileceği sanat eserlerini bu zavallıların yumruk kadar kafaları nasıl kavrayabilir? Edebiyatta da aynı hâl görülmüyor mu? Romanda, hikâyede, şiirde hep aynı kozmopolitlik. ‘Traviata onun ruhunun derinliklerinde, ara sıra bir sevgi sarhoşluğu ürpermesi uyandırır’, ‘Her gece Karmen’in o şuh, o şiir ve baygın musikisini, onun o alil ve ağlayan, teselli veren nağmelerini yağıdırır.’ Bu boş laf edebiyatında ne var? Neyi anlatıyor? Nami Bey denilen adama dikkat ettiniz mi? Size tanıştırdıkları sırada ‘Muharririm,’ demişti. Evet, muharriridir. Her yeni çıkan gazeteye, mecmuaya, her yere bayrak bayrak yazı yazar. Fakat bu zavallıların ne de garip talihleri vardır. Her devirde, her zaman imzaları görünür, yalnız onlardan söz açan olmaz. Önceden yayımlanmış bir yazısı, ardı ardına, hatta gene o gazetede on defa çıkarılsa gene kimse farkına varmaz, herkes yeni bir şey okuyorum sanır.”

Alt katta, kapının yanındaki odadan akort edilen bir keman sesi geliyordu, Veli Bey başını sallayarak güldü.

“Konser başlıyor,” dedi. “Şimdi yanlarında olmalıydık da hepsinin ne tavırlar aldıklarını görmeliydik. Fahire Hanım, Fransızca şarkı söyleyecek, babasını tanırım, Laleli’de komşumuzdu. Fahire cami avlularında ceviz oynayarak büyüdü. Mahalle çocuklarıyla takunyalarını çıkararak kavgaya tutuşurdu. Babası ölünce annesi fena yola döküldü, Laleli’den Beyoğlu’na yükseldiler. Fahire bugün alaturka musikiden nefret ediyor.”

İçeride, piyano gürültülü bir havaya başlamıştı. Keskin bir kadın sesi kemanın perde perde uzayan titreşim nağmelerine karışıyor, vahşi bir feryada benziyordu.

Cemil Kâzım kameriyenin ıslak bir mahzene benzeyen serin karanlığı içinde Veli Bey'in cam gibi parlayan gözlerine bakıyordu.

“Onlarla konuşurken pek anlaşılmış görünüyorsunuz,” dedi.

Veli Bey bir sigara daha yakmıştı.

“Ben, dünya ile anlaşılmış bir adamım Kâzım Bey. Dünya benim dostumdur. Demin söylediklerime bakarak onlara kızıyorum zannetmeyiniz. Aksine onlarla konuşmaktan zevk alıyorum. Ben, her cins insanlarla düşüp kalktım. Bir hamalla konuşmaktan ne kadar zevk alırsam, bir diplomatı dinlemek de bana aynı zevki verir. Ben gençken böyle değildim. Ailem zengindi, şımarık büyüttüler. Küçük yaşta evlendirdiler. Bahtiyar olmamam için bir sebep yoktu, fakat ben memnun değildim. Günün birinde talihim değişti. Neden, nasıl oldu, hâlâ bilmiyorum, yıldızım birden sönüvermişti. Karım, evdeki Arnavut bahçıvanla kaçtı. Babam kumar masasında ansızın öldü. Annemi, paramı, her şeyimi kaybettim. Memur oldum, âmirlerimden birinin açığını kapatmak için bir suçlu göstermek lazım geldi. İdare için beni azlettiler. Ticaret yaptım, ortağım dolandırdı. Önceleri hiçbir sebep yokken hayata dargındım, kalbim isyan ve kin ile doluydu. Lakin bu sonu gelmeyen çarpmalar altında sızlanmaktan da korkuyordum, ürkek olmuştum, kendimi yavaş yavaş miskince bir tevekkülle kaptırıyordum. Hayatı, kendi hayalimden bir şey katmadan görmeye başladım. Meğer hayatın bütün sırrı buradaymış... Aşka, kadına, insanlara değerlerinden fazla ehemmiyet vermemek.”

Durdu, ciğerlerinde toplanan havayı bir nefeste boşalttı.

“Hayatı sevmeye, olduğu gibi görüp anlamaya başladık-tan sonra insanlar bana zulüm edemediler. Eskiden onlardan kaçıyordum. Meğer bu, sağlam bir yol değilmiş. Aralarına karışınca beni unuttular. Ben, senenin on iki ayı burada, şu

harap köşkte otururum. Her gün bir misafir gelir, beni de ziyafetlere, eğlencilere çağırırlar, hiçbirini kaçırmam.”

Keman ağır bir melodi çalıyordu, Veli eliyle dizine vurdu.

“Rica ederim, Numan Kaptan’ın lodos, poyrazdan nasırlaşmış kulakları bu havadan ne anlar? Geçen ay Dolayoba’da bir köy düğününe çağırılmıştık, eline tahta kaşıkları alarak bir Konyalı oynamıştı ki vallahi ben bile neşelendim, karşısına geçip şıkır şıkır oynayacağım geldi. Bu ağır hava ona tesir eder mi? Hele Lütfullah Paşa’ya dikkat etmelisiniz. Musikiden o kadar etkilenir ki, gözlerinden inci gibi yaşlar dökülür. Fakat kalbinin yufkalığı babasını jurnal etmesini önleyememişti. Babası Taif Zindanı’na sürüldüğü gün vezaret almıştı. Odada ne diyordu, duydunuz; o kalabalık, iğrenç kokulu kalabalık paşa hazretlerini rahatsız ediyormuş. İğrenç kokulu kalabalık kim, biliyor musunuz? Halk, hâlâ sırtından geçindiği mazlum sürü, yani sen, ben... Meşrutiyet ilan olunca bu herif de bir yana savuştuydu, şimdi hep birer birer geliyorlar. Onlara her gün vapurlarda, trenlerde rastlıyoruz. Parmaklarında elmas, pırlanta yüzükler, incili, yakutlu kravat iğneleri... Altın, gümüş saplı bastonları, şemsiyeleriyle paralarının etiketlerini üzerlerinde taşıyan bu eski devir yadigârları hâlâ bizden sıra, saygı bekliyorlar. Bir gün öldüler mi gazetelere para ile yazdırılmış yarım sütunluk bir methiye ile bütün rezaletlerin üzerinden bir sünger geçirilir, mevlitler okutulur, şehrin göbeğine diktikleri yaldızlı, yakıcı mersiyelerle süslenmiş mezar taşlarıyla adlarını temize çıkarıverirler.”

Piyanonun sesi uzaktan gelen bir su şıkırtısı gibi damla damla akıyordu, küçük bir sessizlik oldu, arkasından bir el şıkırtısı koptu.

Veli Bey ayağa kalkmıştı.

“Galiba fasıl bitti,” dedi. “Belki bahçeye çıkarlar, bizi burada görmesinler.”

Cemil Kâzım’ın koluna girerek sözünü tamamladı.

“Şimdi notayı bulamadım diye ne eğlenecekler.”

Keyifli keyifli gülüyordu.

“Eğer işin iç yüzünü bilseler, büsbütün gülerler ama be-reket, farkında değiller. Siz de duydunuz, bana ‘Sakar avcı,’ diyorlar. Doktor, ben doğru dürüst silah tutmasını bile bil-mem. Fakat kış yaz köpeklerimi yanıma alır, silahımı omuz-layınca ava çıkarım. Bugüne kadar bir tek kuş vurduğumu bilmiyorum. Her vakit elimi kolumu sallaya sallaya torbam boş olarak dönerim.”

Cemil Kâzım sordu.

“Demek yalnız başınıza kırlarda gezmekten hoşlanıyor-sunuz.”

“Hayır, ne gezmek, ne de avlanmak için. Zavallı kuşca-ğızları kurtarmak için. İki tutam tüy, bir avuç et parçasına hırslanan avcıların şerrinden onları kurtarmak için. Nerede bir kuş kümesi görsem, boşuna silah sıkar, kaçıırım.”

Köşke girerlerken Cemil Kâzım’a baktı.

“Başınızı ağrıttım doktor bey.”

“Bilakis pek memnun oldum.”

“Sizin orada sıkıldığınızı gördüm. Gençken ben de size benziyordum. Ara sıra buraya gelirim, sizden de bahsederler, sizi arkanızdan tanıdım. Siz bu meclislerin, bu âlemin ada-mı değilsiniz. Ama ne çare... Bu hayata karışacaksınız. Niçin uzak duruyorsunuz? Allah, dünyayı bir kısım insanlar eğlen-sin diye yaratmadı. Senin de onlar kadar bu toprakta hissen var. Sen de gül, iç, neşelen...”

Cemil Kâzım onu dinlerken beyninde toplanan ağır buha-rın yavaş yavaş dağılıp uçtuğunu, bu gök kubbe altında bir-birini anlayabilen, aynı ruhta, aynı duyguda, aynı yaradılıştaki insanlar da bulunabileceğini hissediyordu. Bir şey söyleye-medi, onun bir kadın eline benzeyen küçük yumuşak elini kuvvetle sıktı.

Köşkün kapısında Nigar, koşarak Cemil Kâzım'ın boynuna atıldı.

“Doktorcuğum, iki saattir seni arıyorum.”

“Ne var Nigar abla?”

“Ne olur, bir parçacık benimle gelir misin?”

“Nereye gideceğiz, yavrum?”

Nigar onun ellerinden çekerek hırçın hırçın tepiniyordu.

“Kuzum doktorcuğum, ne olur?”

Cemil Kâzım ümitsizlikle omuzlarını kaldırdı.

“Ah Nigar abla... Gene sözünden çıkamayacağım.”

Veli Bey'e dönmüştü, ayrılmak için iznini isteyecekti, fakat boğazı kurumuş gibi yutkundu, ağzını açamadı. Veli Bey'in gözlerinde iri iki damla yaş parlıyordu. Bir şey söylemeden göz göze bakiştılar. Veli Bey bir an içinde on yaş ihtiyarlamış görünüyordu. Nigar'ın sarı, kıvrır kıvrır saçlı başını ellerinin içine alarak örselemekten korka korka dudaklarını yaklaştırdı, titrek, çekingen bir öpüşle öptü ve arkasına bakmadan duvara tutuna tutuna yürüdü, misafir odasına girdi.

Cemil Kâzım, bu sakın, temiz ruhlu ihtiyarın da için için kanayan bir yürek yarası olduğunu anlamıştı. Nigar'ın elinden tuttu.

“Nereye gideceğiz Nigar abla?”

Nigar kısa, siyah çuha eteği, geniş, devrik yakalı beyaz, keten gömleği ile bu gece daha az çocuk görünüyordu.

“Doktorcuğum,” dedi, “yukarı bağ yolunda köy çocukları var. Bahçede yanan fenerlere bakıyorlar. Şu Japon fenerleri yok mu? İşte onlardan birer tane istediler. Ne olur, verelim. Görsen hepsi de fakir. Ayaklarında çorap yok, üstlerindeki kıyafetler yamalı, yırtık... Üç, dört fener verirsek ne çıkar? Sevinirler, fena mı?”

Cemil Kâzım, Nigar'ın yüzüne bakamadı, ağlayacağım diye korktu. İnsanlar ya çocukken iyi oluyorlar, sonra hayat onları bozuyor yahut iyi olmak için çocuk olmak lazım geliyordu. Misafir odasında, rahat koltuklara yaslanarak içki, sigara içen, gülmek, neşelenmek için yoktan sebepler arayan tok insanlar, kapılarının önünde, bahçe duvarlarının üzerinden başlarını uzatarak iki dakika çalgı sesi duymak isteyen renk renk ışıklarla yanan oyuncak fenerlere içleri titreyerek hasretle bakan aç, çıplak insanları, şu çocuk kadar düşünüyorlar mıydı?

Nigar'la birlikte bağ yoluna çıktılar. Mumu biten fenerlerden yanık bir kâğıt kokusu geliyordu. Cemil Kâzım, Nigar'a sordu.

“Sen kendin niye götürüp vermedin?”

“Boyum yetişmiyor ki...”

Cemil Kâzım, Japon fenerlerini birer birer göstermeye başladı.

“Bunu alalım mı? Bak, bu daha güzel.”

Nigar dikkatle bakıyor, kâh olmaz kâh alalım diyor, tamamıyla eş olmasa bile fenerlerin birbirine benzemesini istiyordu.

“Sonra aralarında kavga ederler.”

Nigar'ın beğendiği bir fenere Cemil Kâzım'ın da boyu yetişememişti. Köşke kadar gidip iskemle getirmek uzun sürecekti. Nigar yerde bulduğu ucu çatal, kuru bir dal parçasını uzattı.

“Bununla alamaz mısınız?

Cemil Kâzım feneri aldı.

“Artık yeter,” dedi. “Şimdi götürüp verelim.”

Fakat bağ kapısında çocukları göremediler. Recep Çavuş koltuğuna kalın bir sopa sıkıştırmış, Karabaş'ın zincirini çö-

züyordu. Onların yaklaştığını görünce homurdanarak şikâyet etti.

“Nedir be bu mahalle piçlerinden çektiğimiz? Gündüzü bitirdiler, şimdi iş bindi geceye. Salıvereceğim Karabaş’ı üzerlerine görürler günlerini alimallah.”

Cemil Kâzım kaşlarını çatarak sert bir sesle cevap verdi.

“Çocukların ne zararı dokunuyor, ne yapıyorlar?”

Recep Çavuş sopasını sallıyordu.

“Dokunmuyor bir zararları ama dua et sen şu sopaya...”

Cemil Kâzım, Recep Çavuş’a meram anlatamayacağını anlamıştı, Nigar’a usulca, “Yarın sabah kendi elinle verirsin,” dedi.

Nigar başını onun koluna dayamış, hırsından ağlıyordu.

“Doktorcuğum, bari sen söyle de bir daha onları kovmasın.”

“Peki Nigar, peki söylerim.”

Recep Çavuş’ta işini yaptığını bilen insanların kanaati vardı.

“Ah küçük hanım, sensin ya hep onları buraya alıştırıran. Bana kalsaydı vallahi bağın kenarından birini geçirtmezdim.”

Cemil Kâzım, Nigar’ı okşuyordu.

“Sabah veririz Nigar, olmaz mı?”

Sonra Recep Çavuş’a döndü.

“Haklısın,” dedi, “fakat köpeği salıverme. Bak kimseler yok. Zincirini bağla, belki bir misafir filan gelir, ayıp olur.”

Recep Çavuş donuk bir bakışla ona baktı, elinin tersiyle karışık, pos bıyıklarını düzeltti.

“Orası benim de aklıma geldi.”

Cemil Kâzım kalbinde garip bir isyan duydu. Çitlerin kenarında bahçede yanan fenerleri seyreden fakir çocukları bu adam nasıl, acaba ne duygularla kovabiliyordu? O çocuklar kendi cinsinden, aynı çamurdan yoğurulan insanlardı. Açlığın, yoksulluğun acısını çekmeyen ve her zaman emir veren insanlara kızmıyor, onların bu anormal hâllerine isyan etmiyor da omuzlarında aynı sefaleti, aynı eziyeti taşıyan zayıf sürüyü taşıyor, üzerlerine köpekleri saldırıyordu.

“Ah o köpeğin yerine asıl seni bağlamalı. O tasma Karabaş’tan çok senin boynuna, senin gibi çalınan hakkını istemeyip önüne atılan kuru bir kemiğe karşı esirlik eden miskinlerin boynuna layıktır.”

Sofrada Cemil Kâzım’ı bekliyorlardı. İlk çıkışan Dürnev oldu.

“Doktor gene çocukluğun mu tuttu? Şen, hoppa bir adam da değilsin ama çocuklarla nasıl arkadaş oluyorsun, anlamıyorum.”

Nami Bey, Cemil Kâzım gelmezden evvel başladığı sözün birdenbire kesilmesine kızmıştı.

“Belki bu bir nevi zevktir,” dedi, “fakat herhâlde pek basit bir zevk.”

Cemil Kâzım, Sadiye ile Nigar’ın arasına oturmuştu. Veli Bey, Nami’ye cevap verdi:

“Biz de basit insanlarız.”

Nami karşılık vermeye tenezzül etmediğini belli eden bir tavırla elini saçlarından geçirdi.

“Onu demek istememiştim,” dedi.

Sağında oturan Nermin’e dönerek yarıda kalan hikâyesini söylemeye başladı.

“Bu konserde bulunmalıydınız hanımefendi. Union Française’i *frekante* etmiyordu. Fakat şimdiden sonra her vakit gideceğim. Ne kadar *enterese* oluyorum bilmezsiniz. Bu konser için *janti* bir makale yazacağım.”

Cemil Kâzım, Nigar’ın sorduğu bir suale cevap veriyor, bazı bazı da konuşulan bir şey hakkında fikrini söylüyordu.

Tabakların önünde şekil şekil kadehler duruyor, isteyen şarap, rakı, isteyen parlak teneke kovalara yatırılmış şampanyalardan içiyordu. Cemil Kâzım’ın karşısına Nermin oturmuştu. Ona baktıkça Cemil Kâzım’ın şaşkınlığı artıyordu. Nermin ile Sadiye’nin çehrelerinde o kadar ortak çizgiler vardı ki uzun zaman Sadiye’yi görmese de biraz loş bir yerde Nermin’e rast gelse, onu Sadiye zannetmemesi mümkün değildi. Sadiye’nin dört gün evvel “Size Nermin’i alalım,” demesindeki manayı şimdi kuvvetle anlıyordu. Bu âdeta açık bir itiraftı. Sadiye, ona kendi hakkındaki fikrini daha nasıl anlatabilirdi. “Biraz cesaret,” diyordu, “bir parçacık atılganlık.”

O zamana kadar elini sürmediği kadehlerden birini aldı. Şaraptan hazzetmez, yemek arası rakı içemezdi. Küçük bir duraklamadan sonra geniş bir şampanya kadehini Sadiye’ye uzattı.

“Bir kadeh lütfeder misiniz?”

Sadiye beyaz dişlerini gösteren manalı bir gülüşle, “Ne o! Perhizi bozuyor musunuz?” dedi.

Cemil Kâzım ikinci kadehte tatlı bir rüya âlemine girmişti. Etrafını pembe bir buğu içinde görüyordu. Sofradakilere birer birer bakıyordu.

Kudret, bulanık bakışlarla Dürnev’den gözlerini ayırmıyor, Numan Kaptan, Fahire’ye açık bir hikâye anlatıyor, Fahire hafif çılgınlık kopararak başını çevirip eliyle yüzünü kapatıyor, Veli Bey bir şey görmüyor, duymuyormuş gibi dalgın, düşünceli, Burhan Şevket başını eğmiş, saygı ile Ner-

min'i dinliyor, Lütfullah Paşa yüzü biraz kızarmış, lokmalarını ağır ağır çiğneyerek lakırdıya karışmıyor, Leyla, Burhan   evket'in kadehine şarap koymak istiyor, fakat Burhan   evket yalvararak i  memekte inat ediyordu.

Cemil Kâzım, çözemediği bir bilmece içinde bunalmıştı. Burhan   evket bu gece ağzına bir kadeh içki koymamıştı. Yukarıki odada bile rakı masasının yanına yakla  mamı  tı. Cemil Kâzım düşündü. "Ayyaş herif," dedi, "kendine g  venemiyor, bir kere ba  larsa kendini alamayacak. Rezil olmaktadır korkuyor." Kahkahalarla gülüyordu.

Onun, birdenbire tapası açılmış bir gaz gibi taşıp gülmesi Sadiye'ye garip gelmişti.

"Bu gece nedense pek ne  elisiniz."

Cemil Kâzım sırtını iskemleye dayayarak biraz geri çekilmiş, sofranın kenarında, trampet çalar gibi parmaklarını oynatıyordu.

"Hakkınız var," dedi. "  mr  mde hiçbir gün bu geceki kadar ne  elenmedim. Neden? Niçin? Şimdi sormayınız, size hepsini söylemek mümkün olabilse..."

Nigar'ın çenesinden tutarak başını çevirdi.

"  yle değil mi Nigar abla?"

  u sofa, çevresinde oturan insanlar, her şey, gözle görülemeyen, elle tutulamayan hava gibi bir t  le sarılmış, bayılır, can çekişir gibi ağır bir ahenkle sallanıyor, sallanıyordu.

Cemil Kâzım gülmek istiyordu. Yanında, karşısında bulunan, bazı bazı bir nokta gibi küçülerek sonra dev gibi irile  ip her an değişerek tuhaf şekillere giren yüzler de gülüşüyorlardı. A  zına götürdüğü kadeh birdenbire bir dudak oluveriyor, elindeki çatalı ince bir bilek kuruntusu ile sıkıyordu.

Dürnev sofradan kalkmıştı, "Kahvelerimizi bahçede içelim," dedi.

Sofradakiler, kimi havlusunu atarak kimi kadehindeki son damlayı da içerek birer ikişer kalkıyorlardı. Cemil Kâzım parmakları arasında ezdiği ekmek içlerinden yuvarlaklar yapmakla uğraşıyordu. Veli Bey hafifçe omuzuna dokundu.

“Doktor, bahçeye çıkalım, serin serin otururuz, buranın havası insanı boğuyor.”

Cemil Kâzım sofraya tutunarak kalktı; Veli Bey sordu.

“Kolunuza gireyim mi?”

Cemil Kâzım kaşlarını kaldırarak durdu, cevap vermedi. Sonra Veli Bey’in koluna girdi, birlikte yürüdüler.

Bulunanlardan kimi bir arkadaş almış, gizli bir köşeye çekilmiş konuşuyor, kimi aşağı bağ yolunda, bahçede, kâh yabani gül fidanları arasında kâh ışığı kararmış fenerlerin sallandığı ağaç kenarlarında dolaşıyorlardı.

Veli Bey çamın altındaki iskemlelerden birini çekerek Cemil Kâzım’ın oturduğu koltuğa yaklaştırdı. Sadiye, kolunu Lütfullah Paşa’nın omuzuna dayamış, başını geriye iterek kahkahalarla gülüyordu.

Cemil Kâzım bu kahkahanın ahengiyle dünyanın bir tüy gibi nasıl olup da kanatlanıvermediğine şaşıyordu. Onun gözüyle görülmedikten, onun duygularıyla düşünülmedikten sonra dünyanın ne zevki, ne neşesi vardı. Sadiye onun omuzuna da kollarını atacak ve böyle yalnız bir gün, bir gece, bir saniye değil, her gün, her an, aynı kahkahalarla, belki de daha mesut, daha canlı kahkahalarla gülecekti.

Ah, bu duygular... İsteyip de söylenemeyen, beklenip de gelmeyen şeyler...

Hayır, o, bu gece istediğini söyleyecek, beklediği gelecekti.

Karşıda Adalar, kıvrılan, kopan, uzayan sarı kırmızı parıltılı binlerce ayaklarıyla birer polip gibi duruyorlardı. Pen-

dik'te manevra yapan bir lokomotifin kesik, yorgun soluğu, bazı bazı bir posta treninin yükseklerden akan bir çay uğultusu gibi duyulan ray gürültülerine karışıyordu.

Veli Bey, kameriyede birbirine yaslanarak ağız ağıza öpüşüyorlarmış gibi fısıldaşan Dürnev'le Kudret'e bakıyordu. Numan Kaptan'la Fahire'nin gölgeleri sık kütükler arasında kaybolmuştu. Nermin, Nami'nin kolunda köşkün arkasında geziniyorlar, Leyla, Burhan Şevket'in ellerinden tutmuş, gülererek ateşli ateşli konuşuyorlardı.

Cemil Kâzım gözlerini kapamış, gene hayalindeki âleme dalmıştı. Veli Bey elini çenesine dayamış düşünüyordu. Başını Cemil Kâzım'a çevirdi.

“Doktor, biliyor musun,” dedi, “havada, ciğerlerimize dolan bu ılık havada, sinirlerimizi gıcıklayan bir koku var. Benim bile ihtiyar, harap kalbimde bir bahar uyandı, belki içkiden, belki de havadan.”

Parmağıyla Burhan Şevket'i gösteriyordu.

“Şu adam hoş a gider mi? Ama onun aşkta, kadınlara karşı olan başarısı akla şaşkınlık verecek kadar çoktur. Belki incinir diye yüzüne bakmaya kıyamadığın bir kadın bunun avucunda kanadı yanık bir pervane gibi can verir. Neden seviyorlar? Her kadında bir macera hevesi vardır, belki de o, zamanında işini yapmayı beceriyor. Zaten aşk, gözü bağlı bir uçuruma yuvarlanmak gibi bir şey. İnsan ne sevdiğinin, ne de sevmediğinin, neden, nasıl olduğunu anlayamıyor. Bu muamma nereden, ne vasıtalarla insanın kalbine, beynine sokuluyor, bu bilinmez ki.”

Sarı, pul pul, enli bir kuşak gibi gökyüzünü baştan başa kuşatan, sık yıldızlara bakıyordu.

“Şu samanyoluna bakın... Göge avuç avuç altın tozu serpilmiş gibi. Buna birçok isimler vermişler. Kehkeşan, Samanuğrusu, Hacılaryolu... Bu yıldız kervanı hiç zamanını

şaşırmadan vakit vakit gökyüzünden geçer, kaybolur, gene görünür. Kimi uzak, pek uzak kimi biraz yakın. Bazılarının etrafında küçük küçük, zerre yıldızlar bir halka çevirmişler, bazılarının etrafında, siyah bir boşluk var. Fakat şu köşede, bütün bu birbirine sokularak âdeta omuz omuza akıp giden kervandan ayrı duran Çoban Yıldızı'nı görüyor musun? Bu kervan, hep onun yanından geçer, o aynı berrak parıltı, aynı yakınlıkla göz kırparak gülümser.”

Çoban Yıldızı'nın uzak, keskin parıltısı, denize bir altın iğne gibi saplanmıştı. Veli Bey, elini uzatmış işaret ediyordu.

“Şu yıldızın da birçok adı var: Zühre, Venüs, Çoban Yıldızı... Yani aşk, ihtiras... Derler ki her insanın gökte, yaşadığı zaman boyunca parlayan, ölümüyle birlikte sönen bir yıldız varmış. Bunu bilmiyoruz. Yalnız biz insanlar da bu yıldızlar gibi kendi âlemimizde bir an parlayıp sönüyoruz. Hayatımız işte şu Hacılaryolu... İnsanlar alay alay, Çoban Yıldızı'nın etrafında, kimi pek yakından, kimi pek uzaktan etrafında dolaşarak geçip giderler. Bu bizim aşkımızın, kutsi bir miras gibi atadan evlada geçen, bugün benim kalbimi, yarın senin damarını tutuşturacak olan kıvılcımın, ihtirasın yıldızı. San-ki Allah, kâinatı yaratırken insanların zavallı aşkları için de gökte küçücük bir kandil yakmayı unutmamış. Bu çok eski mabedin kubbesinde aşk için, ihtiras için adanmış ölmez bir kandil gibi yanıyor.”

Cemil Kâzım, sarı bir inciye benzeyen Çoban Yıldızı'ndan gözlerini ayıramıyordu. Baktıkça gözlerinde her şeyi büyüten mercekler varmış gibi bu küçücük yıldız büyüyor, yakınlaşıyor, alev alev yanan bir küre hâlinde gözükürken birdenbire değişiyor, Sadiye'nin gülen beyaz çehresi görünüyor, sonra bu hayal, o büyümlü dürbün tersine çevrilmiş gibi hızla uzaklaşıyor, kayboluyordu.

Cemil Kâzım gözünü açtığı zaman kendisini bir zindana atılmış zannetti. Köşkün kapısı kapanmış, yukarı katta, köşedeki odanın penceresinin ıstırları arasından titrek mum ışığı sızıyor, bahçedeki fenerlerin hepsi sönmüş, yalnız bağın aşağısında, bahçıvan kulübesinin önündeki asma fener sönük sönük yanıyordu.

Bağda ağustos böceklerinin, ocak çekirgelerinin aralıksız cırcırları, komşu bostandaki kuyudan gelen kurbağa vırakları sessizliği besteliyordu. Çamın altındaki hasır koltuklardan bir kısmı üst üste bir kenara atılmıştı. Hatırlamak istiyor gibi etrafına bakındı, bahçede kimseler yoktu.

Biraz doğrulmak istedi. Ayakları uyuşmuş, omuzları ağrıyor, kollarını oynatamıyordu. Kıyafeti çiymden ıslanmıştı.

Kalktı, iki adım attı, birden ağaca tutunarak durdu. Köşkten mi, bağ yolundan mı, nereden geldiği pek belli olmayan bir ses, Sadiye'nin sesine benzeyen bir kadın sesi duymuştu. Çamın buruşuk kabuklu gövdesini sıkarak çarpıntı ile bekledi. Saç dipleri ince ince ateş gibi yanıyordu.

Biraz sonra, bir erkek sesine benzeyen pürüzlü, kısık bir mırıltı duydu. Kumların çıtırtısı yakınlaşmaya başlamıştı. Sadiye bu vakit bahçede gizli gizli kiminle dolaşıyordu? Karanlıkta gölgeler iyice seçilmiyordu. Bu kadın acaba, Sadiye miydi? Fakat kütüklerin seyrekleştiği yerden, yolun setle birleştiği küçük meydanda göründükleri zaman, endamını daha uzun, daha ahenkli gösteren dar, beyaz giysisiyle Sadiye'yi tanımıştı.

Cemil Kâzım gömleğinin beyazlığı uzaktan görünmesin diye ceketinin yakasını kaldırdı. Çamın kalın gövdesine siper alarak saklandı.

Sadiye hafif sallanarak yürüyordu. Onun arkasından gelen gölge Burhan Şevket'ti. Cemil Kâzım haykırmamak için yumruğunu ısıırıyordu.

Sadiye kameriyenin önünde durmuştu. Burhan Şevket onun yanına sokuldu, ellerinden tuttu. Cemil Kâzım nefesi kesilmiş, sık sık soluyordu. Sadiye şimdi ellerini kurtaracak, onu tokatlayacaktı.

Burhan Şevket, Cemil Kâzım'ın duymadığı bir sesle Sadiye'nin kulağına bir şeyler söylüyordu. Sadiye silkinerek yürümek istedi. Cemil Kâzım ne yapacağına karar verememişti, gözleri karanlıklardan imdat arıyordu.

Burhan Şevket, Sadiye'nin bileklerini sıkıca kavramıştı. Avını parçalamak için üzerine atılan yırtıcı bir hayvan iştahıyla Sadiye'yi kendine doğru çekti, başını onun boynundan geçirerek ağzını ağzına yaklaştırdı.

Cemil Kâzım bir saniye, son bir ümitle titredi. Sadiye elbette bu iğrenç hâle dayanamazdı. Çırpınıp haykırarak, tırnaklarıyla onun gözlerini oyup yüzünü, dudaklarını yırtacaktı. İşte o zaman Cemil Kâzım, Burhan Şevket'in üzerine saldırarak, bir yılan gebertir gibi başını ayaklarının altına alıp ezecekti. Saçları bir diken gibi kafasına batıyordu. Kalbi durmuş, nefes almıyor, damarlarında bir damla kan dolaşmıyordu. Lakin Sadiye, yaralı bir ceylan gibi soluyarak Burhan Şevket'in omuzuna düşmüştü.

Cemil Kâzım gözlerini kapadı, orada duramayacaktı, korkuyordu, bir delilikten, her şeyden, kendinden korkuyordu. Sendeleye sendeleye yürüdü. Vücudunun her tarafı ayrı ayrı, keskin sivri uçlu bıçaklarla doğranıyor gibiydi.

Bağ kapısına giden ince kum döşeli yolda ayağına bir dal takılarak düştü. Kalkarken o kuru dal parçasını aldı.

Boyu yetişemediği bir feneri almak için Nigar'ın uzattığı dal parçasıydı. Artık her şey mi ona karşı çıkmıştı? Dalı bir saman çöpü gibi parça parça kırıp attı. Bağ kapısını ayağıyla iterek açtı. Beyni bomboştu, yalnız ayakları vücudunu sürükliyordu. Nereye gidiyor, niçin yürüyor, bilmiyordu.

Yol üstünde küçük bir evin açık penceresinden bir ut sesi geliyordu. Gecenin bu bırakılmış saatinde kendi kendine inleyen, feryadını yalnız karanlıklara dinleten bu dertli kimdi?

Durdu, bir kadın ılık, hüznü, titrek bir sesle şarkı söylüyordu.

“Gülmedim hiçbir taraftan, benim için kimse ağlamaz da, neylerim.”

Evin önündeki bozuk kaldırımın tamiri için yığılmış taş kümesinin üzerine oturdu, başını ellerinin içine aldı, hayatta yenilenin bir tek kendisi olduğunu sanmıştı. İşte bunda da yanılmıştı, bu yolda da yalnız değildi. Bütün insan acıları, kederleri mutlaka bir yenilme ile mi sona eriyordu? Kalbindeki son avuntu da yok olmuştu. O ümit de boşa çıkmıştı. Ağlamaktan, ağlayabilmekten sevinçli, kalbinin bütün zehri, bütün acısıyla, gözleri yanarak boğula boğula ağladı.

İKİNCİ BÖLÜM

Hacılarıolu

1

Merdiven sahanlığındaki, eski divanhane saati, hasta bir göğüs gibi hırıldayarak çınlamaya başlamıştı. Uzun, yün hırkasına sarılmış, şezlonga uzanarak kitap okuyan Sadiye doğrularak dinledi. Saatin her çınlayışını o da tekrarlıyordu.

“Bir... İki... Üç... Dört...”

Saçından çıkardığı bir firketeyi okuduğu sayfaların arasına koyarak kitabı kapadı, şezlongun yanındaki küçük etajerin üzerine bıraktı.

“Saat dört,” dedi, “Nigar nerede kaldı? Şimdiye kadar gelmesi lazımdı.”

Ayakları üşüyordu. İçi pamuk astarlı, kenarları beyaz tüylü, kısa ökçeli terliklerini giyerek kalktı. Karyolanın karşısında duran büyük çini sobanın kapağındaki oval deliklerden halının üzerine vuran titrek parıltılar sönmüştü. Uzun demir maşa ile odunluktan aldığı kısa, kalın kesilmiş kuru odunları küllenmeye başlayan korların üzerine attı.

Soğuk, karlı acı bir şubat akşamıydı. Rüzgâr, pencerelerin önünde vahşi ısıklar çalarak dışarıda beyaz devlerle çarpışıyordu. Bahçeler, yollar karın beyaz örtüsü altında bırakılmış, sessiz, hareketsiz duruyor, çıplak ağaçlara beyaz yapraklı

sarmaşıklar sarılmış, uzaktan görünen damlar beyaz birer kalpak giymiş gibiydi.

Nigar bu akşam mektepten gelecekti. Onu şimdi yatılı mektebe vermişti. Doğduğu günden beri hiçbir sıkıntısını görmediği, eziyetini çekmediği bu çocuğun şimdi böyle yanından bir hafta uzaklaşmasından Sadiye mahzun oluyordu. Sonunda Nigar'ı da mı feda etmişti?

Sobaya attığı kuru odunlar neşeli çıtırtılarla yanıyor, oda-ya hafif bir is kokusu dağılıyordu.

Hem de kimin için? Niye? Küçük bir nefeste sönmüverecek bir kıvılcımı, bir kasırğa gibi ufukları saran bir yangın sanmıştı. Fakat o kıvılcım her gün biraz daha kuvvetlenerek işte bütün hayatını yakıyordu.

Burhan Şevket'le evleneli iki sene oluyordu. Bu iki sene, parça parça yıkan, deviren zelzele sarsıntıları gibi hep birbiri ardından gelen felaketler içinde geçmişti. Dört yanındaki ölümler, harabeler yolunu kesiyordu, artık geri de dönülemezdi.

Burhan Şevket'i sevmiş miydi? Hayır. Sinirleri, çevresi ona hainlik etmişti. Çocukluğundan beri hayalinde bin bir güneşle tutuşan göğşe, ne zaman ellerini uzatsa, ne vakit yükselmek isterse her seferinde kollarını tutan, ayaklarını çelen, onu mutlaka düşüren bir engel çıkmıştı. Genç kızken zamana göre elleri sımsıkı bağlıydı. Sokağa yalnız çıkamıyordu, gönlünün istediği bir erkekle serbestçe konuşamıyordu. Nedim Bey'le evlenmesi bir hükümlünün zincir değiştirmesine benzemişti. Sokakta peçesi açık gezdirmemişlerdi. Erkek yüzü olarak yakından görebildiği ancak dükkâncılar, mağaza uşakları, tüccar kâtipleriydi. Onlara da korka korka bakmış, bazı bazı kirpiklerini oynatarak dudaklarını kımıldatarak gene çekine çekine o da pek az olarak işaretleyebilmişti.

Başka duyguda bir kadın olsaydı belki Nedim Bey'i sever, mesut olabilirlerdi. Fakat Sadiye, kocasına, benliğine, varlığına sokularak için için yiyen, kemiren bir kurt gözüyle bakıyordu.

Hürriyetin ilanı, içinde her an taşmaya hazır duran bu gizli kaynağı birden taşırmış, bir sel gibi onu bütün gücüyle kavramıştı. Ama bu büyük sel yalnız kendini mi sürüklemişti? Onunla birlikte birçokları da yuvarlanıp boğulmuşlardı.

Sobada kâh ince mavi bir duman çıkararak kâh sönüp sonra birden tutuşarak yanan odunların alevinde, sevdiği, nefret ettiği çehreler zaman zaman görünüyorlardı.

İşte Nedim Bey... Boynu, göğsü kanlar içinde, gözleri açık, ağzı kısılmış yatıyor. Yıkık bir köy evinde, sarsak, hastalıklı bir ihtiyarla baş başa vermiş, dünyadan, insanlardan uzak yaşayan dadısı Servinaz Kalfa gözlerindeki yaşları hırkasının yeniyle silerek ona bakıyor.

İşte annesi... Yatakta son çırpıntılarla kıvranıyor, şiş bacaklarını oynatmak istedikçe yatağa biraz daha gömülüyor. “Onunla evlenmene razı değilim!” diyen hasta, cansız gözleriyle yalvarıyor.

Yanarak kor olup düşen bir kabuk parçasının alevinde bir başka yüz görünüyor. Doktor Cemil Kâzım... Onun açık, içten yüzündeki acıyı, ıstırabı görmemek için Sadiye yerinden fırladı.

Pencereden, siyah kanatlı gece perileri sinsî adımlarla odaya dolmaya başlamıştı. Beynindeki bu hatıra kalabalığı, karanlıkta onu boğacaktı. Kapıyı açarak seslendi:

“Peyman, lambayı getir.”

Cemil Kâzım’ı iki yıldır görmemişti. Neredeydi? Ne olmuştu? Yakacık’ta düğün gecesinin sabahı erkenden çıkıp gitmişti. O günden sonra hiç görüşmemişlerdi. Kudret, Büyükdere’ye gitmiş, fakat Cemil Kâzım’ı bulamamıştı. Gülen-dam onun cuma sabahı, üstü başı toz toprak içinde, perişan bir hâlde geldiğini söylemiş. Cemil Kâzım eve girince doğru odasına çıkmış, başı ateş gibi yanarak sayıklaya sayıklaya tam on gün humma nöbetleri içinde yatakta yatmış.

Düğün gecesi içkinin verdiği neşe ile gülüyor, hayatından memnun görünüyordu. Ona ne olmuştu?

Cemil Kâzım çok durgun, çok gururlu adamdı. Sadiye onun gözlerindeki gizli ateşi, kadınlığının içten gelen duygusuyla anlamıştı. Fakat o kibrini, gururunu kırıp kalbini açmaktan korkmuştu.

Cemil Kâzım'ın aşkı damarları gevşeten, sinirleri yakıp kavuran bir aşk olmayacaktı. Bu ateş sadece insanın kalbini, sinirlerini bir nisan güneşi gibi okşayıcı bir ılıklıkla ısıtan, ipekten örülü, incelik, şefkat dolu sönük bir ateşti. Ama Sadiye'nin istediği bu değildi. O öyle bir ateş istiyordu ki insanı derisinden geçerek damarlarından ta iliklerine kadar sarsın, kalbi yansın, dudaklarında hiç sönmeyen, kudurtan bir ateş dolaşsın, gözleri hep dumanlı, beyni sarhoş yaşasın.

Fakat genç kızlığından beri hayalini kaplayan bu dinmek bilmez hasret, bugün de aynı acılıkla kanıyordu. Birkaç gün bile gerçekleşemeyen bu istek, bu hasret, onu hep böyle durmadan aldatacak mıydı?

Kapı açılarak elinde büyük bir lamba ile küçük bir hizmetçi kız girmişti. Sadiye ona sordu:

“Nigar daha gelmedi mi Peyman?”

Peyman lambayı kösedeki lavabonun mermeri üzerine koyarken cevap verdi.

“Hayır hanımefendi.”

Sadiye sinirli bir hareketle parmaklarını çitlatarak “Beyefendi nerede?” diye sordu.

“Yemek odasında oturuyorlar.”

“Gene içki mi içiyor?”

Peyman gözlerini indirerek “Evet,” dedi.

“Peki kızım.”

Peyman ne yapacağını bilmeyen bir hâlde duruyordu.

“Sizin için de aşağı gelsinler diyor.”

“Olur, geliyorum.”

Peyman çıktıktan sonra Sadiye odada hiddetle gezindi. Bu her gece böyleydi. Burhan Şevket evde kaldığı günler sabahdan içmeye başlıyor, sonunda ya sofra başında yahut da bir koltukta sızıyordu. Kulübe gittiği geceler de yarı sarhoş sabaha karşı eve geliyordu. Kulübe gitmesin de evde içsin. Sadiye buna razıydı. Şevket’in kumarı, korkulu bir şekil almaya başlamıştı. Nikâhlarının ertesi günü bütün işlerini Şevket’e bırakmıştı. Sadiye’nin para işlerine hiç aklı ermiyordu. Fakat içinde garip, anlaşılmaz bir korku vardı. Haftanın birçok günleri evde çay ziyafetleri veriyorlar, hemen her gece gibi misafir eksik olmuyordu. Kendisinin tuvaleti, kocasının kumarı, Nigar’ın mektep masrafı... Bunlar hep para ile olurdu. Ellerine geçen para ne kadardı, sonra ne harcanıyordu? Hiçbirini bilmiyordu.

Şevket aşağıdan bağıyordu.

“Sadiye, yukarıda ne yapıyorsun? İn aşağı artık!”

Sadiye cevap vermedi. O, sesini yükselterek bağırmakta devam ediyordu.

“İn aşağıya! Nigar geldi.”

Sadiye hemen kapıyı açtı.

“Nigar niçin buraya gelmiyor?”

“Siz efendimiz, niçin teşrif etmiyorsunuz?”

“Peki geliyorum.”

Lambayı biraz kısarak sobanın kapağını kapattı, hızla odadan çıktı.

Merdivenin aşağı sahanlığında Burhan Şevket, yukarı çıkmak isteyen Nigar’ın kollarından tutmuş, onun çırpınmasına,

titizlenmesine gülerek alay ediyordu. Nigar, annesini görür görmez onun kollarına atılmak istedi. Şevket bırakmıyordu.

“Bana ‘beybaba’ dersin bırakırım.”

Nigar bir büyük insan inadıyla kaşlarını çatmış susuyordu. Şevket onun inadına karşı ısrarını artırmıştı.

“Demezsən, ben de bırakmam.”

Nigar başını doğrultarak haykırdı.

“Demeyeceğim!”

Burhan Şevket’in kolları gevşemişti, bir saniye kinle baktı, ispiptodan damar damar kanlanmış gözlerinde bir alev yandı. Parmaklarını kısıkaç gibi sıkarak Nigar’ı ensesinden tuttu, havaya kaldırdı, salladı, sonra yere attı. Sadiye şaşırıp kalmıştı, “Şevket!” diyebilirdi.

O, anlaşılmayan bir homurtu ile yumruklarını sıkmış, arkasını dönerek yemek odasından içeri girmişti.

Sadiye, Nigar’ın üzerine kapandı, onun küçük ellerinden tutarak öpmeye başladı.

“Nigar, bir yerin acıdı mı çocuğum? Haydi kalk... Görmüyor musun sarhoş. Yoksa seni sever. Sen de zıddına gitmemeliydin, istediğini söyleyeydin ne olurdu? Çocuk değilsin kızım, biraz hâlden anla. Annenin üzülmesini ister misin?”

Nigar annesinin yüzüne bir garip bakıyordu. Gözleri kuydu. Sadiye şaşırmıştı, Nigar’ın böyle bir iş karşısında ağlamadığını ilk defa görüyordu.

Nigar ağlamasın... En küçücük bir şeyden ağlayan bu çocuk, hakaret gördüğü hâlde ağlamasın. Onun bu isyanı, bir çocuk titizliğine benzemiyordu. Demek zayıf, aşağılık görünmek istemiyordu. Nefreti o kadar büyük, o kadar derindi. Ana kız, sual ve cevabını birbirlerinin gözünden okuyarak bakıştılar.

Sadiye o zaman dikkat etti. Nigar artık yavaş yavaş çocukluktan çıkıyor, bir genç kız oluyordu. Öpmeye, okşamaya bile cesaret edemedi. Onun gözlerindeki sert, dik bakışlar Sadiye'yi korkutmuştu.

“Odaya girelim mi?” dedi. Sesinde korkak bir titreyiş vardı.

Nigar sesini çıkarmadı. Yemek odasının kapısını açacağı zaman durakladı. Sadiye onun duraklamasındaki manayı anlamıştı.

“İstersen odana çık kızım. Yemeğini Peyman'la göndereyim.”

Nigar acıyormuş gibi annesine baktı.

“Kiminle oturayım anne?”

Evet, kiminle oturacaktı? Eğer Servinaz Kalfa olsaydı, şimdi Nigar'ı onun yanına gönderir, avuturdu. Ne düşünse, nasıl davransa hep çaresizliklerle karşılaşılıyordu. Nigar annesinin sıkıntılı hâline acıyarak baktı. Tokmağı şiddetle çevirerek kapıyı açtı.

Burhan Şevket ayaklarını bir iskemleye uzatmış, sofranın yanına çektiği maroken koltukta oturuyordu. O, Sadiye ile Nigar'ın odaya girdiklerini duymamış gibi sigarasını parmaklarında çevirerek arada bir elini uzatıyor, büyük bir su bardağına doldurduğu rakıdan yudum yudum içiyordu.

Sadiye biraz sinirli bir sesle, “Bu gece kulübe gitmeyecek misin?” dedi.

Şevket omuzlarını kaldırarak cevap verdi.

“Hayır... Galiba epey zaman da gidemeyeceğim.”

“Neden? Artık kumarı terk mi ediyorsun?”

Şevket, çatalına batırdığı ufak kesilmiş bir ekmek parçasını gene tabağa bıraktı.

“İster istemez bırakacağım. Bu yakınlarda şansım pek fena. Durmadan kaybediyorum. Parasız kumar oynanmaz.”

Nigar’a tuhaf tuhaf baktı.

“Sonra anlatırım... Şimdi yeri değil.”

Sadiye, bu gece Burhan Şevket’in kulübe gideceğini biliyordu. Cuma günleri kulüpte bakara gecesi idi. İki yıldan beri Şevket’in bir kere bile bakara geceleri evde kaldığını görmemişti. Hatta çok defa rahatsızken günlerce yataktan kalkmamışken o gecelerde, paltosuna sarılıp kapalı bir arabaya binerek mutlaka kulübe gitmişti. Yanlarında fazla para bulunmasa gene bir yerden borç almış büyük bakara partisini kaçırmamıştı.

Eğer kocasının söylediği doğru ise borç para bulamayacak kadar itibardan düşmüşlerdi. Sahiden paraları kalmadı ise ne yapacaklardı? Nigar sofrayı örtüsünün kenarıyla oynayarak susuyordu? Gözleri dalgın, hülyalıydı. Kendisi, Nigar ne olacaktı? Eskiden hesapsız halayıklar, hizmetçiler, uşaklarla dolan bu büyük konakta, küçük bir ahretlikle hemen hemen yalnız yaşıyorlardı. Zaten bu konağın kendilerine büyük geldiğinin farkındaydı. Annesinin sağlığında, onu bir cendere gibi sıkı, oturmamak için sebep, fırsat aradığı bu geniş, ferah odalar, şimdi ona dost, sevimli bir yüzle gülümsüyorlardı. Hayatta her şey, kaybedilmek ihtimali akla gelince mi kıymetleniyordu?

Yemek zamanına kadar zihni bir ihtimalden öbürüne atlayarak acı bir kararsızlık içinde düşündü, düşündü.

Peyman’ın sofraya üzerine koyduğu yayık çorba kâsesinin kapağını açarken Burhan Şevket’e sordu.

“Daha içecek misin? Yemek yemeyecek misin?”

Kocası, göz kapaklarını yorgun yorgun oynattı, dili dolaşarak “Biraz yiyeceğim ama...” dedi. “Çorbadan istemem.”

Odada, tabaklara dokunan çatal bıçak seslerinden, ara sıra bir bardağa boşaltılan su şırıltılarından başka bir ses duyulmuyordu. Nigar başını eğmiş, isteksiz isteksiz yemek yiyordu. Sadiye onun bir hareketini gözünden kaçırmıyordu. Yavaşça “Nigar,” dedi, “bugün biraz geç geldin, mektepten geç mi bıraktılar?”

Nigar annesine sitemle baktı.

“Beni aldırmaya birini gönderirsiniz diye bekledim.”

Sadiye kıpkırmızı olmuştu.

“Ben de düşündüm kızım ama kimi gönderirim?”

Nigar sustu, bakışlarında “Sen gelip alamaz mıydın? Azat günleri mektebe kadar gelerek soğuğa, kara, yağmura bakmayarak titreye titreye saatlerce çocuklarını bekleyen anneler var. Yavrusunun bir haftalık ayrılığına dayanamayan nineler, beli bükülmüş, bastonuna dayana dayana yollarda sürünen ihtiyar nineler bile geliyorlar. Her çocuk gülermek mektepten çıkıyor, kapıda kendisini annesinin, dadısının, herhâlde onu düşünen ailesinin gönderdiği bir adamın yanında evine gidiyor. Nice boynu bükük yetimler, kimsesiz çocuklar da uzak bir akraba, eski bir aile dostu, hatta yabancı bile olsa gene bir gölge bulabiliyordu. Hâlbuki ben küçük bir himayeden, ufak bir teselliden bile mahrum bu öksüzlerden daha öksüz, bu yetimlerden daha yetim kimsenin gelmeyeceğini, bir kimse tarafından düşünülmediğimi bile bile arkadaşlarımla yanında zavallı görünmemek, baştan atılmış bir kız olduğumu onlara da anlatmamak için saatlerce bekledim,” demek isteyen bir sitem vardı. Sadiye, kızının gözlerindeki bu açık küskünlüğü görmemek için başını çevirdi.

Yemeğin sonunda “Kahve ister misiniz?” sualine Burhan Şevket, büfeyi işaret ederek “Peyman,” dedi, “büfenin yukarı gözünü aç, orada siyah, yuvarlak bir şişe var, onu getir.”

Sadiye, Nigar’ın ellerinden tuttu.

“Senin odanın sobasını yaktırttım Nigar. Yalnız korkarsın, gene Peyman yatağını getirip senin yanında yatacak.”

“Pekiyi anne.”

Sadiye söylemek istediği bir şey varmış gibi durdu, düşündü. Sonra birden ayağa kalktı.

“Ben bir kere odana bakayım. Beraberce çıkarız, seni yattırırım, olmaz mı?”

Sadiye odadan çıktığı zaman Burhan Şevket, Peyman’ın büfeden alıp getirdiği likör şişesini titrek elleriyle okşar gibi yakaladı. Dudağının kenarında toplanan tükürüklerini yutarak Peyman’a bağırdı.

“Hani bunun kadehi?”

Peyman, gene büfeye giderek küçük bir kadeh getirmişti. Burhan Şevket, Peyman’ın uzattığı kadehi alacak yerde, onu belinden kavradı, kendisine doğru çekti. Peyman çırpınarak geri çekilmek, kaçmak istedi.

“Beyefendi ne yapıyorsunuz? Bırakınız... Bırakınız beni!”

Burhan Şevket öbür elinde tuttuğu likör şişesini de sofranın üzerine bırakarak onu iki eliyle tuttu. Peyman koluyla yüzünü kapatıyor, bir eliyle de onu itiyor, fakat Burhan Şevket, Peyman’ın ümitsizce çırpınışlarına hiç aldırmıyordu. Peyman’ı sarsa sarsa, daha kuvvetle sarıldı. Onun açık ensesine salyalı, şiş dudaklarını yapıştırdı. Tüm bunları hâlâ odadaki Nigar’a aldırış etmeyerek yapmıştı.

Nigar sapsarı olmuş, gözleri büyümüş, sıtma nöbeti geçiriyormuş gibi titriyordu. Ağzını açtı, bağıramadı. Elini yüzüne götürdü, ayaklarının ucuna basarak odadan çıktı. Sofa karanlık, sessizdi. Merdivenin tırabzanına dayandı, kuvveti kesilmiş, korkudan kalbi çatlayacak gibi çarpıyordu. Alt basamakların birine çöktü.

Yukarıdan elinde lamba ile Sadiye iniyordu. Başını merdiven basamağına koyarak ağlayan Nigar'ı görünce şaşırılmıştı.

“Ne var Nigar? Ne oldun kızım?”

Nigar kollarını açarak annesinin kucağına atıldı.

“Hiç... Hiçbir şey yok anne. Bir şey yok.”

“Gene sana fena muamele mi etti?”

Yemek odasına doğru yürüyecekti, Nigar onun dizlerine sarılarak tuttu.

“Hayır, bir şey yok. Bana bir şey yapmadılar. Gitme oraya... Lüzum yok.”

“Peki, neden ağlıyorsun?”

Nigar'ın sesi hıçkırıklarla kesiliyordu.

“Yukarı odaya çıkacaktım. Sofa karanlıkmiş. Birdenbire ayağım halıya takıldı, düştüm, dizim acıdı. Karanlıkta da korktum.”

Sadiye onu kollarında sıkıyordu.

“Vah yavrum, dizin çok mu acıdı? Koskoca kız oldun artık. Hanım kızlar korkar mı? Ayıp ayıp...”

Nigar gözlerini annesinin hırkasının eteklerine siliyordu.

“Evet anne... Ayıp... Hem çok ayıp.”

Sadiye gene lambayı almıştı.

“Haydi, odana çıkalım. Seni sıkıca örteyim. Uyuyuncaya kadar ben baş ucunda beklerim.”

Nigar'ı odasına götürdü, onu dizlerine oturarak sevdi, okşadı, sonra onu yatağına yatırdı, elleriyle ayaklarını ısıtıyordu.

“Bak, ayakların demir gibi olmuş. Şimdi sen uyursun, Peyman gelinceye kadar ben buradayım.”

Nigar annesine yalvardı.

“İstemem anne... Peyman burada yatmasın.”

Sadiye gülüyordu.

“Neden? Daha demin karanlıkta korkudan ağlıyordun.”

“Hayır, anne ağlamam artık. Hiç ağlamam. Yalnız yata-
yım ne olur? Peyman’ı istemem. Hem ben uyuduktan sonra
neden korkayım? Korkacak bir şey yok ki...”

“Ya gece yarısı uyanırsan?”

“Uyanmam anneciğim, vallahi uyanmam.”

“Korkmak kibrine mi dokundu? Ne garip çocuksun Nigar.
Peki, yalnız yat kızım.”

Nigar küçük yorganının içinde büzülmüş, gözlerini man-
gal altında ısınan bir kedi mahmurluğu ile ağır ağır açıp ka-
pıyordu. Sadiye eliyle battaniyeyi düzeltti, Nigar’ın yastıkta
demet demet dağılan saçlarını okşuyordu. Nigar sordu.

“Anne doktor nerede? Artık o bize hiç gelmiyor?”

“Hangi doktor?”

Nigar gözleri dalarak “Kâzım Bey,” dedi, “o beni ne ka-
dar severdi anne.”

Sadiye şaşırarak “Şimdi nereden aklına geldi?” diye sordu.

“O da saçlarımı tıpkı şimdi senin okşadığın gibi okşardı.
Anne, Kâzım Bey beni senden çok severdi. Bize darıldı mı?
Niçin gelmiyor? Anne sen bilirsin, söylesene?”

Sadiye içini çekti.

“Bilmiyorum kızım... Ne bileyim?”

Nigar’ın gözleri yavaş yavaş küçülüyordu.

“Anne, Kâzım Bey olsaydı, şimdi bana masal da söyler-
di.”

“Ben masal söylemesini bilmem ki kızım.”

Nigar yorganı çekerek yüzünü örtmüştü. Sadiye bu çocuk kalbindeki sırrı anlayamıyordu. Nigar’ın sızıltısı, hastalık ateşinden kaynaklanan kulak çınlamasına benzer bir çınla-yışla kulaklarından gitmiyordu.

“Kâzım Bey, beni senden çok severdi.”

Eskiden belki, fakat şimdi? Gün geçtikçe Nigar’a karşı daha fazla bir alaka duyuyordu. Onu sever, okşar, öperken kaybolan çocuğunu bulmuş bir anne sevinciyle içi yana yana bağrına bastırıyordu.

Nigar daha çocukken onu niçin bu kadar kuvvetle seve-memişti? Bugünkü fazla alakalanmasının sebebi neydi?

Yalıda, hasta yattığı bir akşam annesi kendi hastalığını unutmuş, sabaha kadar Sadiye’nin baş ucunda beklemişti. Sadiye vakit vakit uyanıp gözlerini açtıkça annesinin sol-gun yüzünü görüyordu. “Anne, niçin uyumuyorsun? Git yat. Ben iyiyim, merak etme.” Annesi hüznle boynunu bükmüş, “Ben zaten çocuk delisi bir kadındım,” demişti, “ama insan ihtiyarlayınca evladını daha fazla seviyor, büsbütün çocu-ğuna düşkün oluyor. Onu bir saniye gözünün önünden ayırmak istemiyor. Sen de çocuk annesi oldun Sadiye. Bugün belki ço-cuğunu sevmiyorsun ama yarın mutlaka seveceksin. Ona sen, kendin de şaşacaksın, fakat o gün gelecek benim ne duyduğu-mu ancak o zaman anlayacaksın. İhtiyarladığın zaman çocu-ğunu sevmeden, okşamadan geçen günlerine acıyacaksın.”

İhtiyarladığı zaman... Demek en sonunda bu uğursuz saat çalmaya başlıyordu? Hayır, daha ihtiyarlamamıştı, ihtiyar sa-yılmazdı, hiç ihtiyar değildi.

Kalbi birden kinle dolmuş, yorganın altında küçük vücu-dunu büzerek tortop yatan Nigar’a baktı. İçinde, hakkı çalın-mış insanların isyanı vardı. Konsolun gözünü çekerek yuvar-lak el aynasını aldı.

Gözlerindeki o için için yanan ateş hâlâ sönmemiştir. Göz kapakları biraz düşmüş, burnunun kenarlarından çenesine doğru ince bir çizgi belirmiştir. Şakaklarında, gülerken konuşurken yüzünün çizgileri oynadıkça belli olan ince çizikler oluşmuştur. Dudakları, çenesi alnı hiç bozulmamıştır. Boynun altında göğse doğru küçük çukurlar görünüyordu. Biraz semirse bu çukurlarla birlikte şakaklarındaki, dudaklarının kenarlarındaki çizgiler de kaybolurdu.

Aynayı konsolun gözüne attı. Pek yakından, dikkatle bakılırsa görünebilen bu kırışıkların hiç ehemmiyeti yoktu. Zaten yaşını göstermiyordu.

Yaşı? En büyük düşmanı buydu. Biraz renk, biraz boya ile bu düşmanın hücumlarını da defetmek kolaydı. Fakat çocuğu? O her gün biraz daha büyüyerek inkâr, kandırma yollarını kapıyor, yüzüne ihtiyarlığını, yaşını haykırıyordu.

Fakat kalbi... O, hiç işlenmemiş, hiç dokunulmamış, yeni, taze bir hava içinde, belirsiz isteklerle dolu, her zamankinden daha genç çarpıyordu.

“Sadiye, artık şu kitabı elinden at da konuşalım.”

Burhan Şevket yeleğinin düğmesinden sarkan ince saat zinciriyle oynayarak şezlongun yanında, ayakta duruyordu. Sadiye, başını dayadığı yastığı düzelterek “Söyle,” dedi, “seni dinliyorum.”

Burhan Şevket gözlerini açarak hiddetli hiddetli baktı, sonra Sadiye’nin elindeki kitabı hızla çekerek yatağın üzerine fırlattı.

“Bırak şu kitabı da beni dinle. Aklın, fikrin orada. Söylediklerimin birini dinlemeyeceksin.”

Sadiye, bol penuvarının eteklerini toplayarak cevap verdi.

“Buyurunuz, dinliyorum.”

Burhan Şevket şezlongun bir ucuna oturdu.

“Yok Sadiye, eğer alay ederek dinleyeceksen, hiç söylemeyeyim. Ciddi konuşalım.”

Kuliste başladığı kahrkabayı kesmeden facia oynamak için sahneye vakitsiz çağırılmış bir aktör gibi tavrı değişmişti. Yarı hiddetli, yarı kederli görünüyordu.

“Sana pek mühim, hayati bir işten bahsedeceğim.”

Sadiye onun sinirli hâinden şüphelenmişti. Tâsalı gözlerle kocasına bakıyordu. O sözüne devam etti.

“Evvela dün gece Nigar’ı biraz incittim, özür diliyorum.”

Sadiye başını sallayarak “Teşekkür ederim,” dedi.

“Fakat Nigar da inat etti. Ben onu ne kadar seviyorsam, o benden kaçıyor. Hem efendim, parmak kadar çocuğun tahkirine de dayanılmaz ya. Niçin bana beybaba demiyor. Bu bir onur meselesidir, beni babalığa layık görmüyor mu? Eğer senden şüphe edecek olsam, çocuğa bir öğretene var diyeceğim.”

Sadiye onun sözünü kesti.

“Biliyorum, sen haklısın. Nigar haksız.”

“Rica ederim kinayeye lüzum yok. Gerçekten büyük kabalık ettim, niyetimin iyiliğinden şüphe edilmesi doğrusu canımı sıkılmıştı.”

“Mühim, hayati işten bahsedecektin?”

“Evet... Cidden mühim. Seninle baş başa verip düşünelim, vakit geçirmeden bir karar vermek zorundayız.”

Sadiye merakla sordu.

“Neye?”

Burhan Şevket, bir eli pantolonunun cebinde, öbür eliyle saat zincirini çevirerek odada dolaşmaya başlamıştı.

“Evvela hayatımızdan bahsedelim. Misafirler, ziyafetler bütçemizi sarsmadı desem yalan. Hayat eskisi gibi değil, her şey pahalandı. Sonra senin terzi hesapların, evin masrafı, Ni-gar, şu, bu... Aslında bunlar ayrı ayrı göze çok görünmüyor ama toplanınca epey bir yekûn tutuyor. Buna karşılık gelir kapılarımızın birçoğu kapandı. Beyoğlu’ndaki han hissesinden elhamdülillah, üç aydır bir şey aldığımız yok. Bir tamir belasıdır çıktı, üste veriyoruz. Bahçekapı’sındaki dükkânı satmamalı imişiz, şimdi oralar pek kıymetlendi. Galata’daki şarap deposu şimdi elimizde olsaydı işimiz işti.”

Durdu, aklında hesaplar yapıyormuş gibi gözlerini tavana dikerek bir zaman düşündü. Sadiye kocasının bu böyle gururlu, üstten olan tavırlarına alışmıştı. Tasa içinde, kalbi sıkışarak onu dinliyordu. Burhan Şevket’in yalandan, yapmacık bir nezaketle söze başlaması, hiç hayra alamet değildi. Bu, biraz tehlike işaretlerine benzerdi. Sadiye, bu başlangıçların sonu her vakit bir felaketle düğümlendiğini öğrenmişti.

Burhan Şevket karyolanın yanındaki masanın üzerinde duran Sadiye’nin ince sigaralarından aldı.

“Bu aksaklık epey zamandır sürüyor. İşlerimizi kati surette temizlemeliyiz. Hanı ipotekten kurtaramazsak, yok pa-hasına gidecek. Sonra ufak tefek borçlarımız da var. Ben bir çare düşündüm.”

Ellerini ovuşturuyor, başını iki yana sallayarak gözünü kaşını oynatıyordu.

“Mutlaka benim dediğimi yapacaksın demiyorum. Ben yalnız fikrimi söylüyorum. Mal senin, benim karışmaya hakkım yok. Zararın neresinden dönülürse kârdır. Ne çare, balonu düşmekten kurtarmak için yükümüzden bazılarını satmalıyız.”

Sadiye sesi kısılarak sordu.

“Ne demek istiyorsun? Açıkça söyle.”

“Yalıyı satalım.”

Sadiye'nin rengi uçmuştu. Hipnotize edilmiş gibi ayağa kalktı, pencerenin yanına gitti. Bahçede, rüzgârla savrulup uçuşan karların beyazlığı sanki kara, kirli bir renk almıştı.

Burhan Şevket sigarasını sobanın tablasına atarak ona yaklaştı.

“Zaten boş duruyor. Geçen yaz da, bu yaz da bir gün bile gidip oturmadık. Kiraya da veremiyoruz. Kiraya vermek için biraz tamir ister. Ne ile tamir ettireceğiz? Gün geçtikçe daha viranlaşıyor. Büsbütün kıymetten düşecek. Bir faydamız yok. Dahası üste vergi veriyoruz. Bugün iyi bir fiyat bulabilirsek hanı kurtarıriz, borçlarımızı temizleriz. Hatta biraz da para artar, onunla da bir dükkân, han hissesi gibi küçük bir irat alabiliriz.”

Sadiye onu daha fazla dinlemek istemedi. Mademki bunu yapmak zorundaydı, mademki sonu değiştiremeyecekti, uzak veya yakın olmasının ne ehemmiyeti olabilirdi? Hayatları bu şekilde girdikten sonra bugün değilse yarın gene aynı tehlike ile karşılaşmayacaklar mıydı?

“Peki,” dedi, “nasıl istersen öyle yap.”

Burhan Şevket onun ellerinden tutmak istedi.

“Ma parole, ben de çok üzgünüm. Fakat bu öyle bir mecburiyet ki... Düşün bir kere...”

Sadiye şiddetle ellerini çekti.

“Anlıyorum.”

Fakat Burhan Şevket karısının en ehemmiyetsiz, en küçük bir isteğini bir emir sayan, onun acılarını paylaşan şefkatli, iyi istekli bir koca tavrı takınmıştı.

“Hayır, senin üzülmene istemem. Biliyorum, bu yalının senin gözünde manevi değeri büyüktür. Satalım demekle hemen satılmadı ya... Başka bir çare düşünüyoruz.”

Sadiye eliyle kapıyı gösteriyordu.

“Hayır, hiç üzgün değilim. Hem neden? Yandı deriz, olur biter. Sen istediğin gibi yap. Bana bir şey sorma. Yalnız rica ediyorum, beni biraz rahat bırak.”

Burhan Şevket sobaya dayanarak bir zaman durdu. Sadiye'nin huyunu biliyordu. Bir şey söylemedi, onu kendi hâline bırakmayı daha uygun buldu, ağır ağır yürüyerek odadan çıktı.

Sadiye pencereden bakıyor, bir şey görmüyordu. Gözlerini kapadı, kafasının içinde bir güneş batıyordu. Ufukta mor, kızıl harelî bulutlar esmer tüllere bürünerek ateşten bir küre şeklinde, siyah, korkunç kayalıkların arkasına çekilen güneşle beraber baygın bir yürüyüşle süzülüp gidiyorlardı.

Bu batan güneş, kendisiydi. “Akşam Güneşi” artık o kıyılarda görünmeyecekti. Bu kızıl batışın arkasından, simsiyah bir gece yaklaşıyordu.

Sadiye kararsız, ölçüsüz bir kadındı. Beyni, sinirlerinin kumandası altında sanki bir göçebeydi. Her şeye kolay alışır, kolay vazgeçerdi. Bir gün evvel kendisini üzen, hırpalayan bir düşünce, bir gün sonra aynı kuvvetle onu güldürür, neşelendirirdi.

Ertesi sabah uyandığı zaman hayattan memnundu. Sebepsiz gülüyordu. Yatakta saatlerce tembel tembel gerindi.

Ara sıra, açılıp kapanan soluk bir kış güneşi, ağaç dallarındaki karları eritmiş, bahçelerde, yol kenarlarındaki ağaçlar diken diken, büyük karaçalı demetlerine benziyordu.

Satılmadan evvel bir kere olsun yalıyı görmek istiyordu. Nigar'ı alıp Büyükdere'ye gidecekti. Burhan Şevket hayır demekten korktu.

Sadiye vapura yetişmek için acele acele giyiniyordu. Eldivenlerini iliklerken sordu.

“Kaça satabiliriz?”

Burhan Şevket onun yüzüne bakarak durdu.

“Neyi satacağız?”

Kocasının unutkanlığına kızılıyordu.

“Sen sahiden bunuyorsun Şevket... Yalılı satmıyor muyuz?”

“Evet. Her şeyi unutuyorum. Kafamın içinde vakit vakit bir boşluk oluyor. Çok fena.”

Sadiye gene sordu.

“Yalılı kaç satabiliriz?”

Burhan Şevket düşünce düşünce cevap verdi:

“Arkadaki koru ile beraber yalı su içinde¹⁴ on bin lira eder. İpotek kaldırma masrafı, vergiler, emlakçı parası, pul vesai-reyi çıkarırsak elimize sekiz bin liraya yakın bir para geçer.”

“Müşteri var mı?”

“Bakalım, arayacağız.”

Sadiye yolda, vapurda, hep bu on bin liranın hesabını yapmakla vakit geçirdi. Borçlarını verdikten sonra elbette birkaç bin lira kendilerine kalacaktı. Giydiği kürkü hiç beğenmiyordu, hem modası geçmiş, hem rengi çok açıktı. Nigar’la eş bir kürk yaptıracaktı. Sonra neler almayacaktı...

Sokakta, dükkân camekânlarında gördüğü, beğendiği, fakat almak için o güne kadar bir istek duymadığı, mesela bir tarak, köşesinde altın “S” markalı, yılan sırtı küçük bir el çantası, üzerine mine sular işlenmiş gümüş bir pudralık, hatta şekilleri bile aklında kalmamış bir yığın eşya...

Bindikleri vapur tenhaydı. Yan kamaralardan birinde Nigar’la karşılıklı oturmuşlardı. Sadiye buğulu camına başını

14 Su içinde: (Bir mal için fiyat olarak) En azından, kolaylıkla, en aşağı. (y.h.n)

dayadığı pencereden bakıyordu. Kıyıları tamir için ötesine berisine parça parça beyaz boya atılmış soluk renkli eski bir tabloyu andırıyordu. Sanki bu tablo bir bobin gibi kıvrılmıştı, vapur ilerledikçe hızla açılarak manzaralar değişiyordu.

Deniz, kıyılardan sızan çamurlarla karışarak limonküfü bir renk almıştı. Sert, dikenli bir rüzgâr hırçın dalgaları to-kathiyordu.

Sadiye mantosunun eteklerini dizleri arasına sıkıştırmış, elleriyle çenesinde tuttuğu vualet yarı yüzünü örtüyordu.

Vapur acı acı düdüğü çalarak Hisarburnu'ndan geçerken Sadiye elleriyle ihtiyarsız olarak Şehitlik'e baktı. Kırılmış, yosun tutmuş, yarı devrilmiş, yeşil boyaları, parlak yıldızları solmuş, fesli, iri kavuklu mezar taşları, karların ördüğü be-yaz beyaz ağ altında birbirlerine sokularak hep aynı mana, aynı ifade ile görünüyorlardı. Dost, düşman, güzel, çirkin, iyi veya fena, herkes burada yan yana yaşadıkları zamanın boş yorgunluklarını dinlendirerek sessizlik ve tevekkül için-de yaşıyorlardı.

Buraya ilkin babasını, sonra Nedim Bey'i, daha sonra da annesini gömmüşlerdi. Belki şimdi hepsi de toprak olmuştu.

Sarkık memesine bez torba geçirilmiş bir keçi taşları yı-kılmış bir taş mezar arasından fişkırarak kurumuş, diken-li otları hırsla, iştahla kemiriyordu. Onun yakınında, demir parmaklıklı bir mezarın mermer seddine oturarak soğuktan morarmış ayaklarını sallayan, yırtık mintanlı bir çocuk ara sıra keçinin ipini çekerek gülüp haykırıyordu.

Sadiye kalbinde gittikçe büyüyen bir hicran acısı duydu. Bu karlar eriyecek, kuru otlar çiçek açacak, şu çocuk büyü-yecek, keçiye "Vaktin geldi," denilip kesilecek, mezar ara-larında bile gelincikler, papatyalar, mineler açacak... Sonra gene kış fırtınaları başlayacak, kar bulutları gökyüzünü kap-layacak, gene zemheri geceleri ufku karartacak...

Mademki yaşamanın ölümden başka bir sonu yoktu, fazla düşünmek, boşuna üzölmek, aslında her an kendiliğinden kaybolan günleri büsbütün kısaltmaktan başka neye yarayacaktı?

Vapur, Büyükdere'ye yaklaşıyordu, Nigar annesinin yanına gitti.

“Anne, geldik, kalkalım mı?”

İskelede, çatlak kenar muşambalarını kapamış, tek atlı bir araba buldular. Arabacı tırnaklarını hohluyor, ısınmak için ayaklarını vurarak basıla basıla siyah, katı bir çamur hâline gelmiş karların üzerinde tepiniyordu. Atın başını silkip hiddetli hiddetli salladığı boş yem torbasını boynundan çıkardı, yedeğe alır gibi beygirin yularından tuttu, kamçısını şaklatarak arabanın yanında yürümeye başladı. Beygirin ayakları karda beyaz çukurlar açıyor, tekerlekler ara sıra görünmeyen bir taşa çarpıyor yahut rüzgârın yığıldığı tepeciklere saplanarak duruyordu.

“Deeeh... Gözünün elifine tükürdüğümün mereti... Deeehhh!”

Sadiye gittikçe pişman olmaya başlamıştı. Islak muşambalarla örtölen araba sıkıntılı, boğucu bir karanlık içindeydi. Yollarda kimseler yoktu. Vakıit vakıit deniz tarafından bir martının çığılığı duyuluyor, sokak başlarında bazı bazı, yüzü, gözü sarılı bir insan hayali görünöüp kayboluyordu.

Yalının bahçesi karlarla örtölüydü. Mutfak tarafındaki küçük dairenin bir oda penceresinden çıkarılmış soba borusundan rüzgârın lif lif dağıttığı zayıf bir duman çıkıyordu.

Arabacı, kapının çingırağını uzun uzun çaldı. Çingırağın sesi otlaktan dönen koyun sürülerinin çan sesleri gibi bir zaman koruda çınladı durdu.

Süleyman Ağa sırtına geçirdiğı, içine koyun pöstekisi dikilmiş, kalın aba gocuğunun kollarını sallayarak gelip kapıyı

açtı. Karşısında Sadiye ile Nigar'ı görünce dili tutulmuş gibi bakakaldı. Sadiye para verirken arabacı sordu.

“Dönecekseniz bekleyeyim.”

Araba ile dönmek istemiyordu. Karlara bata çıka, üşü-yerek yürümek, rüzgâr havalandırdıkça kirli muşambaları yüzlerine çarpan, arada bir soluğu kesilerek duraklayan hasta beygirin çektiği bu araba ile gitmekten daha iyiydi.

“Hayır,” dedi.

Bahçenin küçük daire tarafında karlar biraz çiğnenerek dar bir yol açılmıştı. Yalının geniş mermer merdivenleri tamamıyla kapanmış, düz bir yokuş gibi duruyordu.

Nigar, küçücük adımlarıyla hiç yürüyemiyordu. Süley-man Ağa onu kucağına almak istedi.

“Küçük hanım. Seni kucağıma alayım, yol açmadan im-kânı yok yürüyemezsiniz.”

Sadiye de yorulmuştu.

“Doğru,” dedi, “sana zahmet olacak ama...”

Süleyman Ağa, bir kabahat yapmış gibi utanarak önüne baktı.

“Zati işim ne ki? Ben kazma kürek alıp yol açana kadar bizim odada bekleseniz derim. Soba da yanıyor. Üşümüşsünüzdür, ısınırsınız.”

Sadiye ile Nigar'ın soğuktan yanakları, burunları kızarmış, dudakları titriyordu. Süleyman Ağa'nın açtığı küçük bir kapıdan girdiler. Mutfığa giden malta döşemeli aralıktan geçtiler. Süleyman Ağa tokmak tarafı tutula tutula abanoz rengi almış, boyasız tahta bir kapı açtı. Gözlerinin içine kadar kızarak “Sizlere layık değil ama kusura bakmayın. Rahatsız olacaksınız. Affedersiniz,” dedi.

Yanık sac kokusuyla karışık sert, ekşi, kekre bir bekâr koku, sıcak, gönül bulandırıcı bir hava yüzlerine çarptı. Oda-

nın ortasında bir sac ördek soba güröl güröl yanıyor, borunun çürümüş alt dirseğindeki deliklerden zaman zaman kıvılcımlar çıkıyordu.

Hasırları patlayarak atlarına tahta, keçe çakılmış iki iskemle çekerek sobanın karşısına oturdular. Döşeme tahtaları kirden kuka rengine girmiş, sobanın etrafı yer yer yanıklarla kararmıştı. Bir köşede tahta bir kerevet üzerine serilmiş ince bir şilte, şiltenin ortasına gelişi güzel atılmış, yağdan parıl parıl yanan kaba dikişli kapsız bir yorgan, zifir tutmuş Eskişehir taşlarını andıran renkte, yırtıklarından fitil fitil pamuklar taşmış, yüz­süz bir yastık duruyordu. Sapı kırık, küflü bir balta kapının yanına dayanmış, sobanın altına kıymık, ucu yanık çıra parçaları, kurusun diye odunlar konulmuş, pencere kenarlarında kırmızıbiber, soğan, sarımsak hevenkleri asılmıştı. Duvarlara, çiğ renkli taş basma resimler çakılmıştı.

Mesudiye zırlısı Dolmabahçe önünde demirlemiş... Hareket Ordusu'nun İstanbul'a girişi... Gazetelerden kesilmiş, sakallı, bıyıklı, göğüsleri kordonlu, nişanlı, kumandan, paşa resimleri...

Nigar, lastiklerinin içine dolan karları silkerek ayaklarını ısıtıyor, Sadiye çantasından çıkardığı esanstan damlatarak sık sık mendilini kokluyordu.

Süleyman Ağa iri çivili kunduralarını taşlarda sürüyerek geldi.

“Buyurunuz,” dedi.

Yalı, Sadiye'ye hiçbir zaman bugünkü kadar soğuk, fena görünmemişti. Süleyman Ağa yağı kurumuş kilidin içinde anahtarı zorla çevirerek kapıyı açarken Sadiye yıllarca insan eli dokunmamış paslı bir mezarlık kapısı açılıyor sandı.

Panjurlar arasından sızan donuk, ölgün ışıklar, halı, kanepeler üzerinde ince, yol yol çizgiler yapıyordu. Keçeleri kaldırılmış merdivenlerden çıktılar. Ayak sesleri, boş sarnıca bir kova atılmış gibi tavanlarda ses veriyordu.

Annesinin yattığı odaya girdi. İyi kapanmadığı için rüzgârla açılmış bir pencereden girerek kornişine yuva yapmış bir çift kumru, kanatlarını duvarlara çarparak uçmaya başladılar.

Süleyman Ağa çatlamış bağdadileri görüyor, damar damar su sızan rutubetten kabarmış sıvalara eliyle dokunarak anlatıyordu.

“Bakın bir kere şu hâle. Günahtır vallahi burayı bu hâlde bırakmak. Kaç kereler konağa vardım söyledim. Sözüme mi inanmadınız, nedir, kulak veren olmadı. Görmeden inanılacak şey mi bu? Ekmeğinizi yiyorum, gözüme dizime durur. Ben elimden geldiği kadar bakıyorum ama ne fayda? Buna masraf etmek ister. Şurada yatıp kalkıyorum, Allah’a bin şükür, hâlimden şikâyetçi değilim ve lakin içim kan ağlıyor. Yazları da gelmiyorsunuz artık. Koskoca yalı perişan oldu. Hiç olmazsa beş on liralık bir tamirat yapsanız. Zıyan olup gidecek.”

Sadiye odadan odaya geçerek şaşkın şaşkın dolaşıyordu. Her girdiği odanın havası cildini yakarak ta kalbine kadar üşütüyordu. Üzerlerinden Boğaz’ın sert rüzgârı geçen, Şehitlik’te karların altında yatan, servilerin gölgesinden başka tesellileri olmayan mezarların içi belki bu sessiz, boş odalardan daha sıcaktı.

Oraya niçin geldiğini kendi kendine soruyordu. Eşyalarından hangisini ayıracaktı, ne alacaktı, bir şey hatırlamıyordu. Cenaze çıkan evlerden fukaraya dağıtılan ölü eşyaları gibi yalıdaki her şey gözünde soğumuştı.

Bir kanepede unutulmuş bir bebeği severek okşayan Nigar’ı çağırırdı.

“Haydi, artık gidelim.”

Nigar bebeğini de beraber alıp gitmek istiyordu. Sadiye, “Ben sana daha iyisini alırım,” dedi. Bebeğini fırlatıp attı.

Kaçmak istiyordu. Gençliğini hatırlatan bu yerler, annesi, dadısı, kocası ile beraber yaşadığı odalar sanki canlanmış, dile gelmişler de onu çağırıyorlar, yanlarına çekmek istiyorlardı. Merdivenlerden koşarak indi, bahçenin büyük demir kapısı önünde durarak Nigar'ı bekledi.

Süleyman Ağa çömelmiş, Nigar'ın eldivenli ellerini tutarak öpüyor, yüzüne gözüne sürüyordu.

“Küçük hanımcığım, bari sen söyle de bu yaz buraya gelin. Bak, beni burada yetim gibi bıraktınız. Âlem üste para veriyor da buralara hava değişimine geliyor. Sen hele gel de bak nasıl canlı canlı koşarsın, oynarsın. Sana ne salıncaklar kuracağım göreceksin.”

Sonra doğrularak Sadiye'yi etekledi.

“Allah ömrünüzü ziyade etsin, siz benim efendizadele-rimsiniz. Şurada sayenizde yaşıyorum. Sağ olun, var olun da gene gelmeyin. Benimkisi gönül arzusu. Yoksa şu odacıkta oturmam ne nimet.”

Sadiye hakikati söyleyemedi.

“Sen Nişantaşı'na gel artık Süleyman Ağa. Kışın burada barınmak çok güç.”

Süleyman Ağa elleriyle buna karşı koyuyordu.

“Hiç olmaz. Bakın hele şu aklınıza getirdiğiniz şeye... Ben alışkırım. Vallahi hâlimden hoşnudum. Süleyman bu, nelere göğüs germedi.”

Sadiye onun telaşına kederli kederli gülümsedi.

“Biliyorum,” dedi.

Sonra çantasından çıkarıp hazırladığı bir lirayı usulca Süleyman Ağa'nın eline sıkıştırdı.

“Allahaismarladık Süleyman Ağa. Bu hafta içinde konağa gel. Muhakkak seni göreceğim.”

Süleyman Ağa yerden selamlar veriyor, “Emredersiniz hanımcığım, baş üstüne,” diyordu.

İnce toz gibi kar yağmaya başlamıştı. Nigar’ın elinden tutarak yürüyordu. Kapanan demir kapının sesini ürpererek dinledi.

Yolda Nigar birdenbire durdu.

“Nigar niye durdun? Haydi, yürü kızım.”

“Anne, doktorun yalısına bak.”

Yağan kardan, yalnız önünü görerek yürüdüğü için etrafına bakmaya vakit bulamıyordu. Döndü. Cemil Kâzım’ın yalısına baktı.

Küçücük bahçeyi aylandızlar kaplamıştı. Duvarla aynı seviyede yığılı duran karlar kapının günlerdir açılmadığını gösteriyordu. Balkona sarılmış sarmaşıklar parmakları söke-rek yere düşürmüştü.

Sadiye hayreti büyüyerek bakıyordu. Pencereelerde stor yoktu. Saçaklardan yarı kopmuş bir pervaz tahtası, rüzgâr salladıkça kaplamalara vuruyor, kuru bir ses çıkarıyordu. Evin kapısına bir ucu yırtılmış beyaz bir kâğıt yapıştırılmıştı. Kapının üzerindeki yazı güneşten, yağmurdan silinip solmuş, uzaktan okunmuyordu. Bahçenin kapısını iterek karları açtı, bacakları dizlerine kadar gömülüyordu. Merdivenin önünde durarak okudu.

“Satılık yalı.”

Hayatında esen karayeller yalnız kendi yuvasını yıkmakla kalmamıştı, etrafını da hırpalamış, kırmış, zedelemiş, dağıtmıştı.

İskelenin loş bekleme odasındaki tahta sıraya oturarak bir türlü gelemeyen vapuru beklerken dişleri çatırdıyor, kirpikleri yanıyordu. Nigar’ın yüzüne bakamadı, ağlamamak için başını çevirdi.

Satmaya karar verileli aylar geçtiği hâlde yalı nedense satılamıyordu. Sadiye önceleri Burhan Şevket'in kumarda kazanmaya başladığını, yalıyı satmaya lüzum kalmadığını sanmıştı. Fakat kocası her gün parasızlıktan şikâyet ediyordu. Sadiye içinden çıkılmaz bir muamma hâline giren bu yalı meselesinden bir şey anlamamaya başlamıştı. O zamana kadar hiç farkında olmadıkları bir yoksulluk içinde yaşıyorlardı. Burhan Şevket hanın, dükkânların birkaç aylığını birden kaldırarak almış, hepsini de kumarda kaybetmişti. Evlerine misafir çağırıyorlar, yemekler veremiyorlardı. Sadiye, kendisinden çok kocasının bu yoksulluğa nasıl katlanabildiğine şaşıyordu.

Ne zaman yalı meselesini açsa Burhan Şevket kayıtsızca dudak büküveriyordu. Bir gün tellalları gördüğünü, iyi bir istekli çıktığını söylüyor, bir hafta sonra omuzlarını silkerek "İsteyen yok ki... Zaten kim alır? Bedava versen alan yok işte," diyor eline geçen şeyleri kırarak bar bar bağıriyordu. Başka bir gün, "Yüzdük yüzdük kuyruğuna geldi. Yarın muameleyi bitirip kaparo alacağım," diyor, ama ertesi akşam Sadiye'nin, "Kapora aldın mı?" sualine ağzını açarak şaşkın şaşkın bakıyor, "Ne kaporası? Ben, kapora filan bilmiyorum. Git işine!" cevabını veriyordu.

Sadiye kocasının kararsız hâllerinden şüphelenmişti. Aca-ba mahsus mu yapıyordu? Bir saat evvel söylediği bir sözü bir saat sonra hatırlayamıyor, hatta inkâr ediyordu.

Burhan Şevket artık geceleri sokağa çıkmıyor, bazı bazı arkadaşlarının telefonla, kapıya kadar gelerek ısrar ettikleri hâlde kulübe de gitmiyordu. Sabahları, yataktan kalkar kalkmaz kıyafetini giymeden odasından çıkmazken şimdi akşama kadar elleri arkasında, merdivenlerden inip çıkarak odadan odaya pijama ile dolaşıyordu. Günler geçiyor, tıraş bile olmuyordu.

Yerinde kullanmak için düşünölmüş, tartılmış nükteleri, hoş sözleri âdeta unutmuştu. Söylediğı sözün ortasında birdenbire duruyor, sonunu getiremiyor, saatlerce alnını kaşıyarak düşünüyor, sonra biraz önce konuştuğı şeyle hiçbir bağı bulunmayan başka bir şeye geçiyordu.

Kıyafetine olan dikkati de bitmişti. Boyun bağı gevşek bir düğüm gibi yakalığın kenarından sarkıyor, ütülenip ütülenmediğinin farkına varmadığı pantolonu, paçaları potinlerinin arkasına takılarak kırış kırış duruyordu.

Bir gün, kocasının gözlerine yakından, dikkatle baktı. Bu gözlerdeki bakış, düşünen, duyan, muhakeme eden bir adam bakışı değildi. Onlarda, gözü açıkken rüya gören bir hasta dalgınlığı, etrafını anlamadan gözden geçiren bir çocuk hâli vardı.

Burhan Şevket yavaş yavaş başka bir adam oluyordu. Sadiye önce kocasını gizli gizli içiyor sandı. Adım adım onun peşine düştü, gözetledi. Burhan Şevket rakı değil, en hafif içkileri bile içemiyordu. Bazı bazı sofrada, içmek istediğı bir kadeh rakıyı boğazına kılçık kaçmış gibi güçlölkle yutabiliyordu. Bu bir kadeh rakının sarhoşluğu günlerce, haftalarca sürer miydi?

Bütün işler yüz üstü kalmıştı. Kimlerden, nerelerden para aldıklarını Sadiye bilmiyordu. Vereceğı cevaba inanmamakla beraber, gene kocasına soruyor, o, ya karışık yerler, isimler sayıyor yahut işitmiyormuş gibi Sadiye'nin yüzüne bakarak susuyordu.

Borçlular kapıya gelerek yüksek sesle rahatsızlık vermeye başlamışlardı. Nigar'ın taksiti de yaklaşmıştı. Bahar gelmişti, yeni giysilere ihtiyacı vardı. Sıkıntısından bunalmıştı. Eskiden beri tanıdığı bir kuyumcuya birkaç parça elmasını sattı. Ama bu hâl böyle süremezdi.

Dürnev'e başvurmak istedi. Yanında Dürnev olsaydı, hâl, bir dereceye kadar düzelirdi. Dürnev alım satım işlerinden

anlar, pazarlık etmesini bilir, kolay aldanmaz, kiracıları sıkıştırır, mutlak para bulurdu. Burhan Şevket kardeşini de darıltmış, o da konağa gelmiyordu.

“Ben gider, görürüm,” dedi.

Aynanın önünde peçesini iğnelerken biraz durdu. Altı aydan fazladır Dürnev’le dargındı. Dürnev bir gün kardeşinden ödünç para istemişti. Burhan Şevket’in kumarda kaybettiği, titiz, aksi günlerinden biriydi. Dürnev’in üzerine yürüyerek bağırmıştı, “Bıktım senin bu dilenciliğinden artık. Yok diyorum, sana verecek on param yok!” Sonra nispet verir gibi zoraki kahkahalarla gülmüştü. “Âşığın da mı züğürtledi küçük hanım? Aptallara çatacağına gözünü açaydın. Senin sersemliğinin cezasını da biz mi çekeceğiz?”

Dürnev, yüzüne şamar gibi çarpan bu hakarete karşılık vermemiş, dudaklarını ısırarak odadan çıkmıştı. Sadiye onu sofada tutmuş, teselli etmek, gönlünü almak istemişti. Lakin o Sadiye’nin ellerinden kurtularak hiddetle haykırmıştı.

“Yapmayacağım şeyleri bu adam bana yaptırtacak. Günahı boynuna.”

Başını sokak kapısının kenarına dayamış, gözlerinde yaşlarla, sesi hıçkırıktan burkularak “Ben fena kadın değildim Sadiye... Benden on yaş büyük, hiç sevmediğim, sevemediğim bir adama verdiler. Gene sebep kardeşimdir. Bu ana kadar kocama acıyordum. Onu ihtiyar, hasta hâlinde terk etmedim,” diye inlemişti.

Sadiye, Dürnev’in yanaklarını okşayarak “Ben de senin kardeşin sayılırım, ne istiyorsan ben vereyim,” demişti.

Dürnev dişlerini sıkıp bağırmıştı.

“Eskiden olsaydı belki senin paranı alırdım. Fakat bugün, sen onun karısısın. Onun ne yılan olduğunu bilmezsin. Benim yüzümden sen niye üzüleceksin?”

Sokak kapısını şiddetle açmış, kaçır gibi hızla çıkıp gitmişti.

Arabada, ona ne söyleyeceğini, ne özürler döküp sayacağını düşünüyordu. Şevket ne olsa kardeşi, hem de hastaydı. Onu affetmeliydi. Kardeşine acımasa bile Sadiye'ye de mi acımazdı? Evde büsbütün yalnız kalıyordu. Geceleri manasız, durgun bakışları, her zaman bir gülümseme ile dört yanına bakan kocasıyla karşı karşıya oturmak da ona korku veriyordu.

Araba Laleli Caddesi'nden sola saparak dar, karanlık sokaklara girmişti. Sadiye köşe başlarında, arabacıya eliyle gidecekleri sokağı tarif ederek yol gösteriyordu.

Yerinden oynamış irili ufaklı taşlara, Terkos anahtarlarına çarparak kesilmeyen bir sarsıntı içinde sağa sola yalpa vura vura ilerleyen araba, büsbütün dar, manastır koridorlarına benzeyen ıssız bir sokağın önünde durmuştu. Arabacı, kamçısını ayaklarını dayadığı ön siperin kenarına yerleştirdikten sonra yere atlayarak "Hanım, bu yoldan araba geçmez," dedi.

Sadiye de arabadan inmişti.

"Peki, sen burada bekle."

Arabacı ellerini pantolonunun ceplerine sokup boynunu çarpıtarak beygirlere baktı. Sağ ön bileği sekili¹⁵ at art ayaklarını açmıştı. Arabacı Sadiye'ye döndü.

"Hanım acele etme. Beygir hacet göreceksin, üstüne sıçramasın. Burası kibar mahalle, kaldırım yok ki kaçasın."

Sadiye utanarak başını çevirdi. Arabacı, diken diken kırıl bıyıklarının gölgelediği kalın dudaklarını namlu ağzı gibi yuvarlaklaştırarak ısıklı çalıyor, arka tekerleklerin çamurluklarındaki zifos¹⁶ serpintilerine dişlerini gıcırdatarak bakıyordu.

15 Seki: Atların bacaklarında görülen, tırnağa bitişik biçimde başlayıp diz üzerine kadar devam edebilen beyaz lekeler. (y.h.n)

16 Rumca Zifos: Yerden sıçrayan çamur. (y.h.n)

“Bunların adı sokak be... Beyoğlu’nun sokaklarını nasıl aramam? Çamuru, çamura benzer. Tüh! Bak şu lastiklerin hâline. Bir aylık ömürleri eksildi. Beyoğlu Caddesi’nde bedava müşteri taşısa adam gam yemez. Şanı, şöhreti yetişir. Evlere bak. Geç karşısına da üç İhlas bir Fatiha oku. Dört mahalleyi satsan enkazcı bir ev parası vermez.”

Arabanın ön tarafındaki açılır kapanır küçük kanepeyi kaldırarak bir sünger çıkarmıştı. Kâh çamurlukları temizliyor kâh dingilleri, tekerlekleri gözden geçiriyor, arada bir başını kaldırarak kulakları kızıp kişneyen, kazır gibi nallarını hırçın hırçın taşlara vuran beygirlere sesleniyordu.

“Tek dur ulan Kalyopi! Derviş! Sen de aksilendin. Neye huysuzlanıyorsunuz be? Tecelli işte bak, benim sesim çıkıyor mu? Anladım, susadınız. Eh sabreden derviş, muradına ermiş. Şimdi Maslak’taki kırık yalağın çamurlu suyuna da fıtsınız ama hiç bana gelmezsiniz. Buralarda çeşme falan hak getire. Tırnağınızı kaşıyıp oturun. Bu ne âmin takkeli mahalle! Hayır, sahipleri bile buraya uğramamış. Yuh böyle mahallenin ervahına! Bizim Dolapdere’deki ahır daha şenliklidir be!”

Sadiye buraya bir kere daha gelmişti. Dürnev ilkin hiç göstermek istememiş fakat Sadiye’nin durmadan istemesine karşı gelememişti. Sadiye evin şeklini hayal meyal hatırlayabiliyordu. Ama bütün evler birbirine benziyordu.

Sanki burası, İstanbul’dan ayrı, uzak bir köy mahallesiydi. Sokak kapılarının kenarlarından açılmış ufak oluklardan akan, köpükleri peynir peynir olmuş sabunlu, kirli sular, sokağın inişli yokuşlu yüzünde kâh ip gibi ince bir çizgi olarak süzülüyor kâh güneş görmemekten yazları bile kurumayan yağmur birikintilerini taşıyordu.

Evlerin içindeki sesler, sokakta imiş gibi duyuluyordu. Kuyunun taşlarına çarparak acı feryatlar çıkaran bir bakraç sesi, çıkrık gıcırtilarına karışıyor, acemi bir mızrapla çalınan,

kirişleri gevşek bir udun titrek sesi, mermerlerde öten takunya takırtıları arasında işitilmez oluyordu.

Karşılıklı cumbalar birbirlerine dokunacak kadar eğilmişlerdi. Hac dönüşü boyanmış bir yeşil kapının önünde yeni yürümeye başlamış, donsuz, çıplak kafalı bir çocuk ellerini sokarak çirkef sularıyla oynuyor, uçmasın diye ayaklarına kısa ip bağlanmış bir ispenç horozu vakit vakit öterek atlama taklidi yapıyormuş gibi seke seke yürüyordu. Kanat gererek civcivlerini gezdiren beyaz benekli bir tavuk, tahta kapı eşiklerine tık tık vurarak dolaşüyor, zayıf kaburgaları çıkmış bir tekir kedi, devrilmiş bir süprüntü tenekesine başını sokmuş, karıştırıyordu.

Mahallede bir arabanın durması âdeta bir hadise olmuştu. Camına kâğıt yapıştırılarak kafes yapılmış pencerelerden, perde değneğiyle destek vurulmuş sakat cumba aralıklarından beyaz namaz bezi örtülü, alaca yemenili başlar, usulca açılan bir camın patiska perdesini aralayarak bakan meraklı gözler görünüyordu. Tavuk peşinde civcivlerini koşturarak beygirlerden dökülen gübreleri eşelemeye, iyi sindirilmemiş arpa tanelerini gagalamaya başlamıştı.

Önünde çocuk duran yeşil kapı açılarak başörtüsünün bir ucu ağzına sıkıştırılmış, yalnız gözleri görünen beyaz bir baş gözükmüştü.

“Hu, Saim... Gel buraya evladım. Bak beygirlere, sonra seni hap yaparlar.”

Mahallenin sessizliği Sadiye’yi şaşırtmıştı. Dürnev’in evi hangisiydi? Sokağı da pek iyi bilmiyordu. Yeşil boyalı kapıdan başını uzatan kadın, beyaz fistolu kolunu uzatarak çocuğu almaya çabalıyordu.

“Akşam efendibaban gelirse söylerim, seni döver.”

Çocuk burnunu çekerek yırtık patiklerini sürüye sürüye kaçmak istiyordu.

“Gelmicem işte.”

Kadın, Sadiye’ye sordu.

“Hanım, birini mi arıyorsunuz?”

Sadiye, ellerini kilitleyerek ümitsiz bir tavırla cevap verdi.

“Hurşit Bey’in evini arıyordum.”

Kadın çocukla uğraşmaktan vazgeçmişti. Sadiye’nin tuvaletine hayran hayran bakıyordu.

“Hani şu mümeyyiz Hurşit Bey mi?”

“Evet.”

“Dürnev Hanım’ın kocası.”

“Evet o.”

Kadın kapıyı biraz daha açarak yarı beline kadar görünmüştü, elini sola doğru uzatarak “Onlar bu sokakta oturmazlar,” dedi. “İşte şu köşe yok mu? Sapınca karşınıza gelecek tahini boyalı ev... Önünde...”

Kadın sözünü bitirmemişti, evin içerisinden çatlak bir kadının sesi duyuldu.

“Kız Remziye... Kiminle konuşuyorsun? Saka mı geldi?”

Remziye başını içeri sokarak cıyak cıyak bağırdı.

“Saka şimdi gelir mi? Herif vükelâ olacakmış, keyfi gelmeden kılını kıpırdatmaz. Akşam ezanlarında şöyle bir uğrayıverir.”

Pürüzlü ses derinden cevap verdi.

“Öyledir de kiminle çene yarıştıırıyorsun?”

“Babaanne, bir hanım Hurşit Bey’in evini soruyor.”

Gürültülü bir geçirmeden sonra bir öksürük işitildi.

“Alık kız, Hurşit Bey mekânı değiştireli yıl oluyor. Adamcağızın gelmesi yaklaştı ayol. Onu burada ne arıyorlar,

Edirnekapısı Mezarlığı'na gitsinler. Hele sen dur bakayım. O hanımı ben bir göreyim.”

Sadiye gösterilen sokağa doğru yürümek üzereydi, birdenbire dönerek durdu. Remziye, kapıdan çekilerek yaşlı bir kadın başı görünmüştü.

“Hurşit Bey’in evini mi arıyorsunuz?”

Sadiye tekrar başını sallayarak “Evet,” dedi. Yaşlı kadın dişsiz çenesini çarpıtarak “Siz onun nesisiniz?” diye sordu. Gözlerinden uzaklıkları delen keskin ışıklık oklar fişkırıyordu.

Sadiye bir dakika düşündü.

“Akrabasıyım.”

“Hurşit Bey, sizlere baki merhum oldu. Siz İstanbul’da değil miydiniz? Nasıl oldu da duymadınız.”

Sadiye fazla bir şey sormaya, söylemeye cesaret edemiyordu.

“Dışarıdaydım efendim, yeni geldim. Haremi Dürnev Hanım şimdi burada oturmuyor mu?”

Remziye’nin babaannesi zayıf kemikli elleriyle kalçalarına dayanıp Sadiye’yi şaşkın şaşkın baştan aşağı süzdü.

“A! Sizin bir şeyciklerden haberiniz yokmuş. Rahmetlinin ölümüne sebep o aşüftedir. Yaptı, etti, sonunda gâvur içlerine gitti.”

Sadiye’nin eldivensiz elindeki zümrüt, elmas yüzükler, nohut büyüklüğünde inci çarşaf iğnesi, pelerininin altından görünen üzerine camgöbeği tül geçirilmiş koyu vişne ipek bluz, omuzlarından bele, belden ayaklara doğru hiçbir pot bırakmadan inerek düzgün bir ahenkle vücudunu saran siyah gron çarşafı, fukaralıktan, yoksulluktan kararmış gözler için pek az görülür bir manzaraydı.

İhtiyar kadın, kapıyı açarak utangaç bir sesle “Tenezzül ederseniz buyurunuz, bir acı kahvemizi içmez misiniz? Biraz dinlenirsiniz,” dedi.

Sadiye anlamak, öğrenmek istiyordu. Kekeleyerek “Teşekkür ederim,” diyebildi.

Fakat eşikten ayağını atar atmaz durdu. Üzerindeki çivi uçları parıl parıl yanan, fazla silinmekten âdeta cilalanmış tahtalara basmaktan çekiniyor gibiydi.

“Ayaklarım çamurlu da efendim.”

Remziye kenarından bir ucu kapının büyük mandal topuzuna bağlanmış bir ip geçirilmiş yan penceresinin içinden bir bez alarak eğildi.

“Sileyim hanım teyze!”

Sadiye telaşla yaptırmamak istedi.

“Rica ederim, bırakınız ben silerim. Ant verdim, vallahi olmaz, mümkün değil... Olmaz... İskarpinlerimi çıkarırım, ne olur efendim.”

Remziye çarçabuk doğruldu.

“Size terlik getireyim.”

“Zahmet etmeyiniz. Böyle daha iyi.

İskarpinlerini çıkarmıştı, Remziye içerden koşarak getirdiği terlikleri zorla giydirdi.

“Teşekkür ederim kızım.”

Remziye sokak kapısı açıldığı zaman içerisi görünmesin diye asılmış beyaz patiska perdeyi araladı.

“Buyurunuz,” dedi.

Bu mahalleler, bu evlerin içi Sadiye için bilinmeyen bir âlemdi. Ara perdesinden geçince küçük bir sofaya girdiler. Sağda bir ayak merdivenle inilen bodur bir kapı vardı. Tam

karşıda, parmaklığına mor salkım sarılmış bir pencere, pencerinin yanında, yukarı kata çıkan, tırabzanları esnemiş dar bir merdiven görünüyordu. Merdiven altındaki boşluğa tahta kapağı üzerinde kalaysız bir maşrapa duran musluklu, geniş karınlı bir küp, tandır şeklinde bir kerevet üstüne oturtulmuştu. Pencere ile duvar arasına gerilmiş ipte, ıslak, küçük çocuk donları, zıbın, faskalar asılıydı.

Yaşlı kadın bir eliyle dizini tutup öbür eliyle duvara dayanarak her basışta başka ses veren merdivenleri çıkıyordu. Sadiye ayaklarına büyük gelen şıpşıp terliklerle yürüyemiyordu.

Yukarı katın dört köşe sofacığında da döşeme tahtalarından beyaz badanalı duvarlarına kadar ufacık bir leke, bir tırnak kazıntısı, göze çarpar bir kir yoktu. Rüzgârdan korunmak için aralarına gazete kâğıtları yapıştırılmış tavanında bile hususi bir temizlik vardı.

Bahçe üzerindeki odaya girmişlerdi. Sadiye bu tek pencereli, daracık odada Nişantaşı'ndaki konağın sekiz pencereli odalarında duyamadığı bir ferahlık duymuştu.

Renkleri, örnekleri birbirine uymayan eski yol keçeleri eklenerek yere halı gibi serilmişti. Kapının sağında beyaz emaye tokmaklı, yeşil boyalı bir dolap duruyordu. Dolabın biraz yukarısına sırçaları dökülmüş, camı özlü dikdörtgen bir ayna asılmıştı. Bir kenarı pencereye dayanmış dokuma kılıflı alçak sedirin arkasındaki duvara eski fes, çuha parçalarından düzgün kesilerek birbirlerine renkli pampakilerle dikilmiş büyük bir örtü çakılmıştı.

Pencerenin dış tarafında ensiz bir tahta üzerinde, destek değneklerine yumurta kabukları konmuş, küpe çiçeği, karanfil saksıları duruyordu. Sadiye bahçeye bakıyordu. Bu küçücük bahçe, yalının korusundaki büyük havuzdan daha küçüktü. Tam ortasında, bilezik taşından boş bir kova sarkan bir kuyusu da vardı. Komşu bahçeleri ayıran tuğla duvarların

diplerinde kırık kiremitlerle çiçek payı ayrılmış bu mendil kadar ufak bahçede, yüze gülen, neşeli, sevimli bir ruh vardı. Remziye'nin ninesi soruyordu:

“Kahveniz şekerli mi olsun efendim?”

Sadiye o kadar utangaçlaşmıştı ki ne cevap vereceğini şaşırmıştı. Başıyla, “Siz bilirsiniz,” der gibi “Evet,” dedi.

Remziye çıkınca yaşlı kadın içini çekti.

“Remziye benim torunumdur,” dedi. “Oğlumun yadigârı... Hüseyin'im Yemen'de şehit düştü. Toprağını sevsin, gelinim de ince hastalıktan gitti. O kapının önünde gördüğünüz çocuk da Remziye'min yavrusudur. Remziye'm daha on yedisini bitirmedi. Ona bakarken yüzüm gülüyor ama bir içimi sorun. Anası gibi ince hastalığa tutulacak diye her an aklım yerinden oynuyor. Sağ olsun kendisi de pek inattır.”

Remziye'nin çocuk anası olduğuna Sadiye hiç ihtimal verememişti.

“Pek küçük evlendirmişsiniz.”

“Gelinim öldükten sonra büsbütün yalnız kaldık. Erkek-siz ev idaresi kolay değil.”

Koynundan, üstünün yaldızlı, kırmızı yazıları, mavi foyaları dökülmüş, rejinin sigara kutularına benzeyen eski bir teneke kutu çıkarmıştı. Sadiye'ye uzattı.

“Kaçaktır ama pek sert değildir.”

Sadiye nezaketle kabul etmedi.

“Göğsüme dokunur efendim, içemem.”

“Siz bilirsiniz.”

Kutunun kapağını açıp toz tütünlerin arasından pek uflanmamış kırıkları seçerek incecik bir sigara sarmaya başlamıştı.

“Damadım Feshane fabrikasında çalışıyordu. Gündeliği azdı. Oradan çıktı. Allah rahmet eylesin Hurşit Bey’in bir tanıdığı varmış; o, söyledi... Şirketin bafurlarını (vapurlarını) tamir eden fabrikaya yazıldı. O da memnun, biz de. Allah tuttuğunu kolay etsin. Evinin ekmeğini getiriyor. Oğlumun acısını unutturdu.”

Sadiye’yi oraya niçin çağırdığını unutmuş, damadının huyunu, Remziye’yi nasıl gelin ettiğini, oğlunun şehitlik haberini aldığı zamanki üzüntüsünü, gelininin ölümünü, komşularını, bu sessiz mahallenin küçücük harap evinin tarihini anlatıyordu.

Sadiye, her felaketi sükûn ve tevekkülle karşılayan, yaşadığı sürece çektiği mihnet ve yoksulluklardan olağan şeylermiş gibi bir dille söz açan bu düşük kaşlı, soluk mavi gözlü, ince boyunu ihtiyar kadına bakıyordu.

Demek Remziye, bu yıkık çatıyı yerle bir olmaktan kurtarmak için, on yedisinde gelin edilmişti. Onun akranları daha çocuk sayılıyorlar. Hatta birçokları boylarının kısalığından faydalanarak kısa etekli çocuk elbiseleri giyiyorlardı. Remziye’nin taze fakat solgun, kansız yüzünde bir genç kız neşesi, çocukluktan kurtulamamış genç kadın hoppalığı, şımarıklığı yoktu. Her hâlinde yaşlı bir kadın ciddiliği vardı.

Onlar fukaralığa, sefaletle o kadar alışmışlardı ki damarlarında buna karşı isyan cesareti kalmamıştı. Bu ev rüzgâr alan yüksek bir tepede olsa sıkı, sert bir karayelle hemen çöküverirdi. Sofada, odalarda eşya denecek bir şey yoktu. Sadiye, bu sabun boyasıyla boyanmış soğuk bezden perdelerle tahta sildirmeye utanırdı. Güneş bile onlara karşı hasis davranıyordu. Hâlbuki onların şikâyet edecek kuvvetleri de yoktu.

Buranın insanları, hayvanları, taşı, toprağı, aynı kanaat hamuruyla yoğrulmuşlardı. Evlerden ümidini kesip süprüntü tenekesini karıştırarak karnını doyurmaya çalışan kedi, arpayı ancak gübre yığınlarında bulabilen civcivler, komşu

bahçelerde şarkı söyleyerek çamaşır iplerine yamalı entariler, patiska donlar asan genç kız, parmaklarına sıkıştırdığı izmariti burun deliklerini aarak ciğerlerine kadar çeken yaşlı kadın, ninesini açlıktan kurtarmak için on yedi yaşında gelin olan Remziye hep aynı hava içinde bitmiş, kalpleri aynı tevekküle bağlı, ıstırabı toprağın kabul etmesi kadar tabii bulan mahlklardı.

Onların gözünde hayat parayı ve ekmeği önüne, arkasına, yanlarına, ne kadar olduğunu filan gözetmeden, gelişi güzel serpen gözü bağlı bir heyula idi. Bu kr heyulanın avuç avuç fırlatıp attığı para ve ekmek herkesin önüne, kısmeti ne kadarsa, o kadar rastlayacaktı.

Sadiye, Remziye'nin biraz kızararak uzattığı küçük, kulp-suz kahve fincanını elleri titreyerek aldı. Onlara bakarken kendi kıyafetinden utanıyordu. Eğer onlardan birisi yalının, konağın kapısını çalsa, bir bardak su istese yahut bir ev soracak olsa uşaklar, hizmetçiler, bir dilenci kovar gibi "Allah versin!" diye kapıyı yüzlerine kaparlardı.

Dünyada zenginler, fakirlerden korkarlar. Onlara sırasına göre hakaret ederler, sırasına göre de sürünmek istemezler, kaarlar. Fakirler de ise aksinedir, asıl hakaret etmek onların hakkıyken zengirlere sokulmak, yaltaklanmak ihtiyaını duyarlar.

Remziye, kapının yanındaki değirmi yer minderine oturmuş, arada bir göz ucuyla Sadiye'ye bakıyordu. Sadiye kahvesini içince, fincanı almak için hızla kalktı. Ninesi tatlı bir dille "Haydi kızım," dedi. "Mutfağa in de bir kere bak, ocak sönmesin, çamaşır tenekesinin altında çocuğun kirlileri vardı. Onları da bir su yıka."

"Peki, babaanne."

Sadiye kendi yaşayışıyla bu sessiz, fakir yaşamayı karşılaştıracak oldu. O, ömründe bir gün bile bu huzuru bulamamıştı.

İhtiyar kadın yemenisinin omuzuna düşen, ufak cam boncuklarla işlenmiş ucunu, mavi damarlı, ince parmaklarıyla arkaya iterek sordu.

“Siz Hurşit Bey’in uzak akrabasısınız galiba? Buralarda sizi hiç görmedim.”

“Evet. Bir kere gelmiştim.”

“Onun için duymamışsınız.”

Gözlerini kapadı, tempo tutar gibi elini dizine vurarak devam etti.

“Gani gani rahmet eylesin, Hurşit Bey melekler gibi bir adamdı. Vaktiyle eşi dostu o kadar söyledi, ‘Alma o kadını!’ Ama kim dinler. Kadının yazılana karşı durulmaz. Dürnev Hanım’ı zaten ilk gördüğüm zaman gözüm tutmadıydı. Bu yaşa geldim, böyle karılık kocalık görmedim. Şetaret Bacı ile otura otura zavallı adamın gönlü, gözü karardı. Dürnev Hanım ayda yılda bir kocasının yanına uğruyordu. Hurşit Bey’in dayanmasına da şaşıyordum doğrusu. Kocası ile geçineme-yecektiye vaktiyle aklı neredeymiş, varmayaydı. Dürnev Hanım, Hurşit Bey’den küçüktü. Küçüktü ama büsbütün de bebek değildi ya. Ferah ferah otuzunu aşmış bir kadındı. Birdenbire gençleşme hevesi başladı. Biz sonradan duyuyoruz, meğer dışarıda bir dost peydahlamış. Dur bakayım, adı neydi oğlanın? Kadri... Kadri galiba? İşte öyle bir isim. Belki, siz de tanırırsınız Şevket Bey vardır, Dürnev Hanım’ın ağabeysi, yoluk yüzlü sarhoşun biri... İşte onun arkadaşlarındanmış. O, tuvaletler boşuna olur mu hiç? Ondan sonra efendiceğizime, için için, fıkır fıkır kaynarken sevda kabı günün birinde köpürdü, taşiverdi. Böyle olacağı zaten belliydi.”

Sadiye kalbi bir yaprak gibi titreyerek dinliyordu.

“Ne oldu efendim?”

Yaşlı kadın tütün tenekesini açarak gene sigara sarıyordu.

“Ne olsun kadını! Dürnev Hanım, dostu Kadri Bey’le Alaman memleketine kaçmışlar. Kocasına da bir mektup göndermiş. Sanki pek kocasını düşünür kadın da haber vermesi eksikti. Hurşit Bey ‘Karım bugün, yarın gelecek,’ diye ümitle yaşar giderdi. Biçareye, mektubu okur okumaz, selamün kavlen, inmeler inmiş.”

Durdu, zihnini toplamak istiyor gibi gözlerini yumdu. Dudağına yapışmış bir tütün kırpıntısını parmağının ucuyla sildi, sonra elinin tersiyle ağzını kuruladı.

“Ben o gün Remziye ile Şehzade’ye, eltime gitmiştim. Akşam ezanında eve döndük. Baktık, damadım kapıda bekliyor, bizi görünce ‘Duydunuz mu mümeyyizin başına gelenleri?’ dedi. Şaşırdık. Hurşit Bey, aşçısı Şetaret’i fırına göndermiş. Evde yalnızmış. Kapı çalınmış, postacı bir mektup getirmiş. Hurşit Bey kapıyı kendi açmış. Komşuların bildikleri, gördükleri bu kadar. Şetaret fırından döner, kapıyı çalar, açılmaz. Çalar, açılmaz. Yumruklar, tekmeler, nafile. Komşular da merak ederler. Öyle ya, birdenbire adama ne oldu? Bizim alt yanımızda komiser Kâmil Efendi oturur, ona haber verirler. Uzatmayalım efendim, kapıyı kırarlar. Bir de ne baksınlar, Hurşit Bey kapının önündeki taşlıkta boylu boyuna yatmıyor mu? Evvela bayılmış sanırlar; sarsarlar, yüzüne su serperler. Bayılmamış ki ayılsın. Gözleri ıslı ıslı parlıyormuş. Orada bulunanlar da şaşıırırlar. Ne var, ne oldun? Cevap yok. Biçare öyle ağız, dil vermeden öyle bir kalıp yatarmış. Kâmil Efendi ne olsa hükûmet adamı. Buna gelinceye kadar neler görmüş geçirmiş. Dikkat eder, Hurşit Bey’in sıkılı yumruklarında buruş buruş bir kâğıt var. Zorla kâğıdı alır, açar, okur. O okurken damadım da yanında imiş. Dürnev Hanım, kocasına yazmış ki ‘Ben seninle yaşayamayacağım artık. Başka birini seviyorum. Beni unut. Ben dostumla Alaman’a gidiyorum.’ Hepsi bu kadar değil. Kocasına teselli de veriyormuş. Damadım uzun uzun anlattı ama ben aklımda tutamadım. Hurşit Bey bir hafta yatakta ölümle cenkleşti. Karısını çok seviyordu. Şetaret anlatıyor, Hurşit Bey, Dürnev Hanım’ın

gelmediği günler bir yerde durup oturamaz ağrısı tutmuş gibi aşağı yukarı dolaşmış. Şetaret, ‘A! Beyefendi, niye kendini bu kadar üzüyorsun?’ dedikçe ona bağırırmış. ‘Karı sus! Ben onu yalnız karım gibi değil, kızım, çocuğum gibi de seviyorum. İçimin ateşini Allah’tan başka kimse bilmez!’ Aa... Muhabbetin bu kadarı vallahi fazla. Bari gönül verilecek, ahım şahım bir şey olsaydı. Eh, bir parça boy, biraz renk. Ona gelinceye kadar ne kadar güzeller var.”

Susmuştu. Onun karmakarışık anlattığı vakayı, Sadiye hayalinde en küçük noktasına kadar görmeye çalışıyordu. Dürnev’in, Hurşit Bey gibi yaşlı ve fakir sayılabilecek bir adamla evlenmesinde de bir sır vardı. Dürnev, öyle köşe mahallelere gelin gidecek bir kız değildi. Acaba ne gibi sebepler onu bu karanlık izbe yollara düşürmüştü? Burhan Şevket’e sormak mümkün olsaydı...

Unutmaya çalıştığı gerçeğe gene yüz yüze gelmişti. Eve nasıl dönecekti? Bütün cesareti kırılmıştı.

Gemi battıktan sonra, dalgalar arasında küçük bir tahta parçası görerek ümide kapılan kazaya uğramış kimseler gibi, onun bütün ümidi de Dürnev’deydi. Fakat hiç umulmayan bir anaför, o tahta parçasını çekip yutuvermişti. Artık, denizin ortasında birbiri üzerine atılarak homurdana homurdana saldıran dalgalarla yardımsız, tek başına boğuşacak çırpınıp uğraşacaktı.

Yaşlı kadın, “Allah düşmanıma vermesin, bu hastalık, hiçbir hastalığa benzemiyor. Anlatamam ki... A, pek merakıma dokunduydu. Görseydiniz...” diye anlatmaya başlamıştı.

Sadiye kulakları uğuldayarak ayağa kalkmıştı.

“Fazla rahatsız etmeyeyim efendim, araba bekliyor.”

Yaşlı kadın doğrulmak istemişti. Fakat yerinden kalkamıyordu, emekler gibi kapıya kadar iki kat yürüdü. Sonra kapıyı açıp seslendi.

“Hu Remziye... Bak buraya kızım. Misafir hanım gidiyor.”

Sadiye sofaya çıkmıştı. Yaşlı kadının ellerinden tuttu.

“Siz inmeyiniz efendim.”

“Mümkün değil... Hiç olacak şey mi?”

Merdiven başından, aşağıki sofanın bir kısmı görünüyordu. Sadiye inmek için tırabzanı tutmuştu. Adımını atamadı, şaşırarak durdu. Remziye, Sadiye’nin iskarpinlerini eline almış, bir bebek okşar gibi okşuyor, kâh kolunu gererek uzak-tan seyrediyordu.

Sadiye’nin buralarda umduğu, düşündüğü huzur ve sessizlik, içerisinde canlı gömülmüş insanlar yatan bir mezar sessizliğinden başka bir şey değildi. Küçük bir vuruşla bu mezarın bir köşesi çökünce hemen inilteler, feryatlar çıkıyordu.

Sadiye onlara yardım etmeyi düşünüyordu. Fakat nasıl yardım edebilirdi? Para verse ne namla, ne şekilde verecekti? Bir fincan kahvelerinin ücretiymiş gibi, önlerine üç beş kuruş sadaka atmak onların gösterdikleri saygıya, nezakete çirkin bir karşılık olmaz mıydı?

Yaşlı kadın tekrar seslendi.

“Remziye kızım, seni çağırıyorum, duyuyor musun?”

Sadiye’ye dönmüştü.

“Bir mevlit okutan olmadı. Mevlitten vazgeçtim, bari kırkında bir lokma döktüreydiler.”

Remziye, “Acaba gören oldu mu?” gibilerden etrafına bakınarak iskarpinleri yere bıraktı. Hızla toplanmıştı, sesi titreyerek cevap verdi.

“Geliyorum, babaanne.”

Sadiye onu seyrettiğini göstermemek için geri çekilmişti. İhtiyar kadına, “Sizden bir ricam var,” dedi.

Yaşlı kadının şaşırmış bakışları altında sözünü tamamladı.

“Hurşit Bey benim uzak akrabamdır ama kendisini çok severdim. Bir mevlit okutmak istiyorum. Fakat İstanbul’da çok durmayacağım. Sevaptır, masrafını versem siz okutturur musunuz?”

Güneş vurmuş gibi, yaşlı kadının gözleri kamaşmıştı.

“Ah kadını... Vallahi pek hayır işlersiniz.”

Sadiye çantasından birkaç lirayı saymadan, utanarak ihtiyar kadına uzattı.

“Size de zahmet olacak.”

O, avucunun içinde parlayan altınlara saygı ile bakıyordu.

“Bu çok... Bu kadar masraf gitmez.”

Sadiye bir mazeret bulmaya çalışıyordu.

“Kim bilir efendim, belki eksik gelir. Şayet artarsa küçüğe şeker alırsınız. Benim hediyem olur.”

Yaşlı kadının gözlerinde birdenbire tutuşan parlaltının anlamasını anlamak, görmek istemedi, merdivenlerden acele acele indi.

Arabacı adımlarını aça aça dolaşıyordu.

“Bu ne konferans be. Dünyanın dalaveresine akıl ermez ki. Şişli’nin tangoları böyle mahalle karılarıyla ne konuşuyorlar? Bilirim ne siyaset okunduğunu. Hokkabaz şakşağı gibi beğendin vur, beğenmedin vur. Kahvesi yok ki şöyle otur da bir insan yüzü gör, iki çift gır çek, bir yorgunluk al. Ha babam yerinde say. Beklemekten imanım gevredi be.”

Sadiye’yi görünce neşelendi.

“Akşam oldu, hiç çıkmayacaksınız sandım.”

Sadiye arabaya girmişti, arabacı da yerine atladı, terbiyeleri düzeltirken başını döndürerek sordu.

“Hava güzel, şöyle Abide’ye doğru çekeyim mi?”

Sadiye başıyla “Hayır!” dedi.

3

Sonbahar yaklaşıyordu. Önüne rastlayan şeyi kıran, hırpalayan, inatçı, asi rüzgârlar esmeye, kurumuş sarı yapraklar nemli topraklara bir gözyaşı gibi damlamaya başlamıştı. Bir-biri üzerine yıkılan sarhoş bulutlar gökyüzünü karartıyor, yol kenarlarında kuru gazeller rüzgârla savruluyor, çıplak ağaç dalları inleye inleye çırpınıyorlardı.

Sadiye kollarıyla dizlerini kavuşturarak gözleri duvarda belirsiz bir noktaya dalmış düşünüyordu.

Yağmur damlaları pencere kanatlarında, çinko oluklarda biteviye tıpırtılarla düşüyor, rüzgâr ıslak yelpaze gibi camlara dokunuyor, nereden geldiği belli olmayan bir araba gü-rültüsü bir kapı çingırağının uzun çınlayışları arasında uzaklaşıyordu.

Nigar masanın yanında Fransızca, resimli bir antolojinin sayfalarını çevirerek resimlere bakıyordu. Yan odadan Burhan Şevket’in boğuk boğuk horlaması duyuluyordu.

Sadiye kafasının içine dolan hayallerle boğuşmaktan yorulmuş gibi başını geriye attı, kollarını açarak sinirli sinirli gerindi.

Bu gece de yalnızdı. Yarın Nigar mektebe gidecek, büsbütün yalnız kalacaktı. Kocasıyla artık konuşamıyordu. Burhan Şevket sual sorulup cevap alınacak hâlden çıkmıştı. Onunla karşı karşıya oturmak, yarım saat bile dayanılamayacak bir azaptı. Tıraşı uzaya uzaya çehresi, aralarına kır düşmüş kara bir çemberle çevrilmişti. Onun yalnız şekli, insanlığını gösteriyordu. Ara sıra ağzından manasız sözler çıkıyor, dudaklarının kenarlarından ince salyalar akıyordu. Yanındaki-

leri de tanıyamıyordu. Herkese bir yüzmüş gibi aynı ifade ile bakıyordu.

Sadiye'ye bir arkadaş, bir can yoldaşı lazımdı. Kış, sabah olmak bilmeyen uzun geceler de yaklaşıyordu. Sadiye büyük konağın soğuk karanlık koridorları andıran, gözü üşüten sofalarında yalnız dolaşmaktan korkuyordu.

Sobada yanan ateş bile kalbindeki ürpertileri gideremiyordu. Tırnaklarını avuçlarına batırarak dişlerini sıkıyor, bir nakarat gibi kendi kendine tekrar ediyordu.

“Ne yapmalı? Ne yapmalı?”

Bir gün bulduğu çareyi bir gün sonra beğenmiyor, başka bir yol arıyordu. Biri de hakikat olmayan ne fikirler peşinde kafası yorulmuştu.

Remziye'nin ailesini konağa alsaydı... Fakat Remziye'nin kocası nasıl bir adamdı? Evine sokacağı yabancılar onun rahatını büsbütün kaçırmayacaklar mıydı?

Dadısı Servinaz Kalfa'yı getirtmek olabilirdi. Lakin ona ne yüzle başvurabilirdi? Burhan Şevket'in, Dürnev'in sözlerine aldanarak onu kirli, eski bir paçavra gibi silkip atmıştı.

Kocasının hâlinden eve misafir de gelmiyordu. Nigar'ın mektepte olduğu geceler, yağı tükenerek yavaş yavaş sönmeye başlayan lambanın karşısında elini şakağına dayayarak düşünürken kendi sesini bazı bazı başka birinin sanarak koddan titriyordu.

Bari Cemil Kâzım olsaydı? Onun çabuk affeden, masum, günahsız gözlerinin şefkatli bir buse gibi incitmeden saran bakışları Sadiye'nin yalnızlıktan yıkılmış, yıprak gönlüne bir teselli olacaktı. O da neredeydi? Ne olduğunu, nereye gittiğini bilmiyordu.

Eskiden, yeniden tanıdığı bütün insanları birer birer gözünün önüne getiriyordu. Son bir şey olarak Veli Bey'i hatırladı.

Veli Bey, hem Sadiye'yi sayar, hem Nigar'ı çok severdi. Aslına bakılırsa onlara karşı tavrı, muamelesi, sevgisi değişmeyen bir Veli Bey kalmıştı. Kır eğlentileri düzenlenir, yemekler verilirken ışığa koşan pervaneler gibi etrafını kuşatan, candan ahbap görünen, güler yüzlü, kibar dostların biri gelmiyordu. Üvey dayısı Lütfullah Paşa geçen yaz mehtapta bir gezinti teklif etmişti. Sadiye onun bu teklifini kabul edemeyecek bir hâldeydi. Lütfullah Paşa manalı manalı gülmüş ve kızını çağırarak erkence meclisten ayrılmıştı. O geceden beri ne onlar gelmiş, ne de Sadiye onlara gitmişti.

Nami Bey sadece parası için dört çocuklu geçkin bir kadınla evlenmiş, Avrupa'ya seyahate çıkmıştı. Sadiye, Leyla'yı ara sıra kâh arabada kâh otomobillerde görüyor, uzaktan baş işaretleriyle selamlaşıyorlardı. Esasen Leyla gibi ana dilini çetrefil konuşmayı şıklık, kibarlık sayan, özenti Frenk taklitçilerinden Sadiye hoşlanmazdı. Burhan Şevket bile sıra düştükçe yüzüne karşı söylemekten çekinmemişti.

“Sadiye, eğer sen yüksek, zengin bir ailenin kızı olmasaymışsın, tam eli bayraklı bir mahalle dilberi olurmuşsun. Sen âdeta bayağılıktan hazzediyorsun. Hâlâ dansı öğrenemedin. Şık bir kadın için dans çok ehemmiyetli bir meseledir. Dil bilmiyor değilsin. Hâlbuki söylemeye korkuyorsun.”

Kalabalık eğlentilerde insanların birbirlerini ayrı ayrı dinleyip anlaşmaları mümkün. Konuşmalar, umumi bahisler üzerinde dolaşır, birinin fikrini öbürü tamamlar. Sadiye, o âlemlerden uzaklaştıkça bu gerçeği anlıyordu. Dost sandığı birçoklarıyla aralarında ufak bir duygu, emel yakınlığı yoktu. Öyleleri vardı ki, yemeklerde Sadiye ile saatlerce hayatlarının en gizli sırlarını açıp dertleşmişlerdi. Şimdi sokakta onlara rastladığı zaman ya görmemezliğe geliyorlar yahut kabaca başlarını çeviriyorlardı.

Yalnız Veli Bey'le Numan Kaptan bunlara benzemiyorlardı. Numan Kaptan biraz fazla senli benli bir adamdı. Yolu

düştükçe konağa uğruyor, sokakta rast geldikçe uzun uzun konuşuyordu.

Veli Bey büsbütün başka yaratılıştaki bir adamdı. Onun cana yakın, tatlı sesi, susuzluktan yanmış bir adama serin bir pınar şırıltısı gibi ümit ve neşe verirdi. Sadiye onun nasihatlerine muhtaçtı. İşlerine bakmasa bile bir akıl öğretirdi. Fakat bu yağmurlu, kısa günlerde Yakacık'a gidip gelmek çok zordu. Bir mektup yazarak çağırmak istiyordu. Kendisi yazmayacaktı, Nigar'ın hatırını kırmazdı. Mektubu nasıl yazacağını kızına anlattı.

“Veli Bey'e sen yaz... Önümüzdeki cumaya muhakkak gelsin,” dedi.

Nigar koyu lacivert gözlerini açarak dinliyordu.

“Peki anne.”

“Yarın mektebe giderken postaya atarsın. Mutlaka gelesiniz, bekliyoruz diye yaz.”

“İstersen şimdi yazayım, oku.”

Gülüyordu.

“Veli Bey benim imla yanlışlarımla alay eder.”

Veli Bey'i cuma günü beklerken hafta ortasında Numan Kaptan gelmişti.

“Veli Bey hasta,” dedi. “Mektubunuzu almış, cumaya kadar belki iyi olur, kendim giderim diyordu. Ama gene içi rahat edemedi. Bu sabah beni çağırtmış. Severim ihtiyarı, gamseleyi geçirince sırtıma, soluğu köşkte aldım. Mektubunuzu gösterdi. ‘Kaptan, benim hiç hâlim yok. Sen git, bir kere gör. Hasta olduğumu da anlat. Ne emrediyorlar, anla bana da haber getir,’ dedi. Hani ara sıra takılır alay geçerim ama Veli Bey altın gibi, vallahi sapına kadar adamdır. Hâli olsa vallahi yataktan kalkıp gelecek. ‘Bak bana Nigar mektup yazmış.

Nigar'ın yazısı,' diyor da başka şey demiyor! Eski insanlar hakikatli oluyorlar."

Sadiye mahzun mahzun gülümsüyordu.

"Çok insaniyetlidir, bilirim."

Sonra boynunu bükerek ilave etti.

"O da hastaymış. Hep benim talihsizliğim..."

Numan Kaptan fesini sol kaşının üstüne bastırdı. Bir eliyle de göğsünü ovuyordu.

"Şevket Bey de rahatsızmış."

Sadiye içini çekti.

"Evet. Hem hiç iyi olmayacak gibi."

Numan Kaptan fesini çıkararak havaya fırlattı, sonra iki eliyle yakaladı.

"İşte bu aynasız havadis. O da canlardandı. Kolay kolay yıkılmazdı ama dönecek havada pupa yelken engine açılmaz. Haydi bir alabora. Artık uğurlar olsun, dibi ha... Yıldız karayel karışık esti mi dümen tutmaz, sancak, iskele, alabanda... Pusulayı al da o zaman metaforaya as..."

Şevket'in hastalığını sormaya lüzum görmeden bir fırtınalı havada kaptan köprüsünde imiş gibi telaşlı hareketlerle bağıra bağıra söylüyordu. Sadiye ona cevap veremiyor, bir kelimesini bile anlamadığı hâlde başıyla evet diyerek zar zor dinliyordu.

Numan Kaptan asıl bahsi büsbütün unutmuş, Yakacık'taki ziyafetlerden, Servinaz Kalfa'nın düğününden, geçmiş günlerin silinmiş hatıralarından laf açıyor, kâh kasıklarını tutarak gülüyor kâh elini ağzına götürerek ıslık çalar gibi garip garip sesler çıkarıyordu.

Numan Kaptan, Dolayoba'daki bir sünnet düğününe dair tafsilat veriyordu.

“Düşünün be yahu... Hayalsiz sünnet düğünü olur mu? Dolayoba’da Karagözcü bulmak meseledir. Öyle ya, ne arar Hacı Ahmet’te kav, çakmak... Sonunda baktım olmayacak, çocuklar sızlanıyorlar. Kolları sıvadık, konudan komşudan kutu kapağı, defter kabı, mukavva buldurduk. Başladım Karagöz kesmeye... Bizde sanat mı yok?”

Oturdukları odanın kapısı hafifçe gıcırdayarak açılmıştı. Numan Kaptan durdu, sözünü bitiremedi. Burhan Şevket kirli tırnaklarıyla karışık sakalını kaşıyarak başını kapıdan uzatmış, bakıyordu. Numan Kaptan hemen yerinden kalktı. Onun hastalık hâliyle tıraşı uzamış sanıyordu.

“Geçmiş olsun Şevket Bey,” dedi, “atlattınız ya inşallah?”

Burhan Şevket yüzünün bir çizgisini oynatmadan, taş gibi duruyordu. Numan Kaptan ona doğru yürüdü.

“İşte yataktan kalkmışsınız. Fazla lazım değil. Birkaç güne kalmaz kendinizi toplarsınız. Şöyle karşılıklı gani gani bir içeriz. Buyurun biraz konuşalım canım.”

Burhan Şevket, Numan Kaptan’ın ilerlediğini görünce eliyle kapının kenarını sımsıkı tuttu, pörsük, şiş kapaklı gözlerini yumarak maden sesi çıkaran bir kahkaha ile gülmeye başladı. Numan Kaptan olduğu yerde mihli kalmıştı. Sadiye’ye dönerek baktı. Sadiye elleriyle yüzünü kapayarak başını eğdi. Burhan Şevket gülmekten vazgeçmişti boynunu çarpıtarak haykırdı

“Hii... hi... hi!”

Sonra çekilerek kapıyı kapadı.

Numan Kaptan şaşırılmıştı.

“Şaka mı yapıyor? Yoksa sarhoş mu?”

Fakat Sadiye’nin kederli, ümitsiz bakışları karşısında donup kaldı.

“Ne oldu? Sabahları mahmurluk mu bozuyor?”

“Hayır. Şimdi ağzına bir kadeh rakı koymuyor. Hasta.”

“Bu ne biçim hastalık böyle? Bir doktora filan göstermediniz mi?”

“Rakıdan vakitsiz bunamış.”

Numan Kaptan kabul etmiyordu.

“Dünya âlem rakı içiyor. Yalnız rakıdan olmaz. Şevket Bey’in içmediği içki mi vardı? Mübareğin dudağı değmesin bir kere, belediye kimyageri gibi her çeşit içkinin çeşnisine bakardı.”

Gazel okur gibi elini yanağına koyup başını sallıyordu.

“Vah vah... Acıdım doğrusu. Bu ne olacak şimdi?”

“Bilmem. Veli Bey’i de onun için çağırmıştım.”

“Zannederim evde de yalnızsınız.”

“Evet. Şimdi Nigar da mektepte.”

Numan Kaptan alnını buruşturarak düşünüyordu.

“Güç iş. Bunun çaresine bakmalı. Veli Bey’e ne söyleyecektiniz?”

“Hiç... Gelip bir kere görseydi.”

“Ben gider, olduğu gibi anlatırım. Böyle hastalıklarla uğraşmak da derttir. Bir başınıza olmaz. Size bir arkadaş lazım.”

“Ben de düşünüyorum.”

Numan Kaptan ellerini ceketinin yan ceplerine sokarak pencereden bakıyordu; geriye dön kumandası verilmiş bir asker gibi topuklarını kuvvetle birbirine vurarak döndü.

“Benim bir teyzem var. Ayaspaşa’da oturur. Zaten fakir, kimsesizdir. Söyleyeyim, gelsin. Sessiz bir kadındır.”

Numan Kaptan'ın fikrini Sadiye sevinçle karşıladı.

“Teşekkür ederim, yalnız pek yaşlı olmasın da.”

Numan Kaptan bıyıklarının uçlarını çiğneye çiğneye cevap verdi.

“Elbet... Sonra ona bakmak için ayrıca adam ister. Hayır, Macide Hanım güçlü kuvvetli bir kadındır. Her iş elinden gelir. Taş taşıt gık demez. Ben öylesini size tavsiye eder miyim? Teyzem dediğime bakmayın, dilim alışmış da çocukluğumdan beri öyle derim. Macide Hanım benim sütannemin gelinidir.”

Sadiye biraz sıkılarak sordu.

“Evli mi?”

Numan Kaptan düşünür gibi oldu.

“İhtiyar bir kocası vardı ama çoktandır görmedim, belki de kalıbı dinlendirmişti.”

“Acaba gelirler mi?”

“Şu düşündüğünüz şeye bakın. Gelirler de söz mü? Gelmeyip de ne halledecekler? Oynaya oynaya gelirler.”

“Siz ne gün haber verirsiniz?”

“Siz ne vakit emrederseniz? İsterseniz şimdi gidip söyleyeyim.”

Sadiye hiç sesini çıkarmamıştı. Numan Kaptan, “Bana müsaade,” dedi. “Bu akşama olmazsa yarın sabah muhakkak buradadırlar. Şimdilik Allahımsarladık.”

“Beni düşünüp geldiğinize pek çok teşekkür ederim. Bu lütfunuzu hiç unutmayacağım.”

“Lütuf filan demeyin. Ahbaplığımızı bu kadar olsun ispat edemedikten sonra kurusıkı dostluk neye yarar.”

“Veli Bey’e de geçmiş olsun deyiniz. Fırsat bulursam Yakacık’a geleceğim.”

Numan Kaptan elini havada savurarak “Gelin ya... Önümüzde pastırma yazı var. Biraz da gezersiniz. Soğanlık’a gideriz, dadı kalfanın gönlü hoş olur,” dedi.

Fesini düzelterek odadan çıktı.

Sadiye şaşkınlıktan kendini alamıyordu. Numan Kaptan, Yakacık’ta en az ehemmiyet verdiği, ancak görülünce akla gelen, basit ahbaplardandı. Onun bazı bazı kabalık derecesine varan senli benliliği, küfür karışık, açık cinaslarla konuşması, kendiliğinden teklifsiz oluvermesi, saygısız hâlleri, Sadiye’yi çok defalar sinirlendirmişti.

“Yanlış düşünmüşüm,” diyordu, “aldanmışım. Sahte, ki-birli insanlardan daha iyi, daha dost... Dünyada herkes nazik olamaz ya.”

Numan Kaptan’ın teyzesi Macide Hanım acaba nasıl bir kadındı? Arkadaşlığına dayanılamayacak bayağı bir mahalle karısı ise? Yahut çatık kaşlı, karanlık yüzü, huysuz, geçimsiz bir kadın da olabilirdi.

O gece rüyasında değneğini kakarak titreye titreye yürüyen, dişsiz, buruşuk yüzlü yaşlı mahalle karıları gördü. Hep birden Sadiye’nin üzerine saldırıyorlar, sonra gülerek değneklerini havada sallaya sallaya oynuyorlardı. Arada bir sıçrayarak uyanıyor, elleriyle gözlerini ovuşturarak etrafına bakınıyor, kandilin buzlu pembe cam külahından dökülen pembe ışığın aydınlatamadığı karanlık köşelerde de aynı oyunun sürdüğünü sanıyordu. Vakit vakit uyandı ve bu korkulu rüya sabaha kadar onu rahatsız etti.

Sabah, Peyman kahve getirmişti.

“Bir hanım geldi. Numan Bey göndermiş. Aşağıda bekliyor,” dedi.

Sadiye merakla sordu.

“Nasıl bir kadın? Çok mu yaşlı? Çirkin mi?”

“Orta yaşlı bir kadın.”

“Söyle, buraya gelsin,”

Peyman kahve tepsisini masanın üzerine bırakarak çıkmıştı. Sadiye, gözlerini kapıdan ayıramıyordu. Biraz sonra Peyman’la birlikte, uzun boylu, eskilikten tiftiklenmeye başlamış siyah çarşafı, zayıf bir kadın girdi.

“Macide Hanım siz misiniz?”

Macide çabuk ilerleyip Sadiye’yi etekledi.

“Evet, hanımefendiciğim.”

Macide, Sadiye’nin düşündüğü gibi bir kadın değildi. Kupkuru, kansızlıktan koyu bir sarılık almış esmer yüzündeki çizgiler tırnakla çizilmişse benziyordu. Yuvarlak kapaklı, tekerlek gözleri güldüğü, konuştuğu zaman fırır dönüyordu. Kaşları, rastık çekilmiş gibi dümdüzdü. Kenarları uçuklamış, ince dudaklarının arasından uçları sigaradan sararmış, dipleri küflü bir yeşillik almış çürük dişler görünüyor. Ağzının her oynayışında, sivri burnunun geniş kanatları hızlı hızlı açılıp kapanıyordu.

Sadiye’nin, Macide hakkındaki ilk fikri “Ben bu kadını bir yerde gördüm, ama acaba nerede?” demek oldu. Macide, o kadınlardandı ki insan, onlara her gün, her yerde, münasebet alsın almasın, her tarafta rastlar. Ağzından ilıştırılmış, kara soluk çarşafıyla siz yürürken otururken peşiniz sıra gelir. O, bazı bazı dilencidir, derisi kemiklerine yapışmış elini uzatarak hep aynı ses ve aynı yırtık yaygara ile “Allah kazadan, beladan esirgesin. Allah gençliğini bağışlasın. Allah kem gözden, kem sözden, düşman şerrinden korusun. Allah...” peşinizden koşar, kolunuzdan çeker, önünüze geçer, adım atırmaz, sadakayı zorla alır. O bazı bazı cami avlularında, mezarlık kenarlarında su satar. Kâh küçük bir sepete doldurduğu taze francala, dilim dilim kesilmiş ekmek peynirlerle pazar

yerlerini dolaşır kâh hamamlarda natır, ustalık eder. Hizmetçisiz kaldığınız zaman kapılarından ayarttığı ahretlikleri size getiren kolcu da o kadındır. Evinize çamaşır yıkamaya gelen, tahta silen, kazan taşıyan bekçilerin arkasından, koltuğuna pamuk, lif bohçasını sıkıştırarak ölü yıkamaya giden kadın da odur.

Sadiye ona biraz da korku ile bakıyordu.

“Numan Bey size bir şey söyledi mi?”

Macide karyolanın ayak ucundaki uzun tüylü ayı postunun üzerine diz çökerek oturmuştu.

“Evet, hanımefendiciğim. Kaptan bey bana hepsini anlattı. Beyefendi de hasta imiş. Siz hiç merak etmeyin, hastaya bakmasından da ne olacak? Sevabı yeter.”

Sadiye’nin verdiği sigarayı yerden temenna ederek aldı, ortasından ikiye böldü, yarısını, göğsünden çıkardığı kırmızı tütün paketinin içine koydu, yarım sigarayı da kâğıdını yırtarak paketteki kırıklarla karıştırdı, kalın bir sigara sardı.

“Bu hazır sigaralardan lezzet almıyorum. Pek sıkı yapıyorlar da çekilmiyor. Tütünleri de pek hafif.”

Çarşafının eteğini sıyrarak beyaz iç eteğinin cebinden fitilli bir çakmak çıkardı. Üfleye üfleye sigarasını yaktı.

“Sigara kâğıtları pek fena, hanımefendiciğim. İki nefes çekmeden sönuveriyor. Kutu kutu kibrit taşısam yine dayandırmak mümkün değil. Bizim mahallede bir tütüncü vardır. Hep ondan alışveriş ederim. Her seferinde de ‘Kuzum Abbas Efendi, iyisinden ver,’ derim. Hıznır tütüncü, yine bildiğini okur.”

Sadiye ona evdeki hâli ve Burhan Şevket’in hâlini anlattı.

“Bu akşam eşyalarınızı getirirsiniz. Yatak getirmenize lüzum yok. Fazla yatağımız var.”

Sonra dedi ki:

“Eşiniz hayatta mı?”

Macide sigara dumanı kaçarak sulanan gözlerini parmaklarıyla ovuşturuyordu. İnler gibi bir sesle “Ah! Asıl yarama dokundunuz. Eşim sizlere ömür, geçen yaz vefat etti. Hanım-cığım, ondan ayrılmak bana güç geldi. Birbirimize o kadar alışmıştık ki. Ölenle ölünmüyor. Bir var, bir yok dünyası.”

O söyledikçe Sadiye’nin üzerinde bıraktığı ilk nahoş tesir kaybolmaya, hatta onun lakırdılarını biraz eğlenceli bulmaya başlıyordu. Macide, öyle fıkır fıkır kahkahalar atıyordu ki insan gözünü yumsa, genç, oynak bir kadınla konuşuyorum sanırdı.

Sadiye, kendi kendine, “Birkaç gün tecrübe ederim, pek sıkılırsam evine yollarım,” diyordu. Fakat aradan bir hafta geçmemişti, Macide’yi evine göndermek değil, o gitmesin diye yüreği titriyordu.

Macide, dört gün içinde evin idaresini eline almıştı. Evvela Burhan Şevket’e bakmak, Sadiye sokağa çıktığı zamanlar evi yalnız bırakmamak için geldiği unutulmuş, o hükmü geçer bir kâhya kadın hâli takınmıştı.

Sadiye bu hâlden memnundu, geceleri yatağa girdikten sonra Macide, ayı postunun üstüne oturuyor, sigarasının dumanlarını savurarak gözlerini süze süze ona gerçek olduğuna bin bir yemin ederek hikâyeler anlatıyordu.

Macide’nin konağa yerleştiği günden sonra, Numan Kaptan da gelip gitmeyi sıklaştırmıştı. Sabah akşam, vakitli vakitsiz, kâh ayaküstü uğruyor kâh saatlerce oturuyor, hatta yemeğe kaldığı da oluyordu.

Veli Bey hâlâ hastaydı. Numan Kaptan’ın her gelişinde Sadiye onu soruyor ve hep aynı cevabı alıyordu. Sadiye yavaş yavaş Veli Bey’den ümidini kesmeye başlamıştı. Hanı rehinden kurtarmak, fazla sıkıştıran alacaklıların ağzını ka-

pamak için yalıyı ucuz pahalı demeyip çarçabuk satmak, mutlaka yapılmalıydı. Numan Kaptan da bu fikirdeydi.

“İki sene sonra enkazcıya satılacağına şimdiden işi temizleyivermeli. Bizim tellal Sempat’a işi veririz. O yapar, yakıştırır. Siz hiç üzülmeyen, uğraşmadan Defterhane’ye gider, bir takrir verirsiniz, o kadar.”

Sadiye hemen razı olmuştu.

“Aman, kaçta satılırsa satılsın. Borçtan kurtulayım da biraz ferahlayayım. Pek bunaldım.”

Macide Hanım da bu fikri pek akıllıca buluyordu.

“Elbette hanımcığım. Koskoca konağın idaresi kolay mı? Ben sizin yerinizde olsam, konağı da satarım, şöyle konak yavrusu, küçücük bir eve çıkarım. Elinize para geçer.”

Sadiye onu da düşünmüştü fakat açıkça söylemeye cesaret edemiyordu.

4

Macide Hanım ellerini birbirine vurarak merdiven başından haykırıyordu.

“Hanımefendi, gel! Sofranın hâline bak. Eyvahlar olsun, yüreğime inecek! Çıldırma işten değil... Rabbim, aklım sana emanet.”

Sadiye, Nigar’ın odasında unuttuğu tarağını almak için sofaya çıkıyordu, heyecanla durdu.

“Ne var Macide Hanım?”

Macide’nin sesi, cenaze çıkan evlerde koparılan çığlıklara benziyordu.

“Sorma arslanım. Elceğizimle hazırladığım sofranın hâlini görme. Hay yüreğime baygınlıklar çöktü.”

Sadiye telaşla aşağı inmişti. Yemek odasına girer girmez, o da bir çılgılık kopardı.

“A... Bu ne kepazelik!”

Ağır bir ziyafet için sabahtan hazırlanan sofranın üzerinden sanki bir kasırğa geçmişti. Sürahiler devrilmiş, örtü kenarlarından tıpır tıpır sular damlıyor, çiçek yaprakları, küçük çerez tabaklarının içine dolmuş, havlular, çatal bıçaklar karmakarışık, sofranın ortasında tortop bir hâlde duruyor, beyaz keten örtünün üzerinde çamurlu, yağlı avuç, parmak izleri, pençe pençe lekeler görünüyordu. Sofranın ayaklarından büfe önüne, iskemle altlarına kadar bardak, tabak kırıklarından, zeytin çekirdekleri, uçlarından ısırılmış ekmek dilimleri, yarısı dişlenmiş meyvelerden adım atılacak yer kalmamıştı.

Kapı aralığından girmiş bir sarı kedi, etrafını koklayarak sinsi sinsi sofranın altında dolaşıyordu. Büfenin üst raflarının aynalı kapakları da açılmıştı.

Sadiye, iskemlelerden birini yığılır gibi oturdu.

“Macide Hanım, anlatsana... Ne oldu?”

Macide bir sürahinin dibinde kalmış birkaç damla suyu bir bardağa dökerek yudum yudum içiyordu.

“Kim yapacak? Şevket Bey’in marifeti.”

“Gene mi?”

“Öyle ya... Sen olacağına bak. Hanımım, darılma, hiç gücüne gitmesin. Beyin ama artık buna ne can dayanır, ne para.”

Sadiye kollarını yanına sarkıtmış, Macide’ye bakıyordu.

“Biraz evvel yukarıda, odasındaydı. Ne vakit indi, ne vakit burayı karıştırdı? Ben bir şey duymadım.”

Macide hırkasının yakasını ısırarak anlatmaya başlamıştı.

“A! Bazı da mahsus yapıyor diyeceğim geliyor. Merdivenden ne de sessizce iniyor. Ayaklarının sesi duyulmuyor vallahi... Kaşla gözün arasında alan taran ediyor.”

Arada bir bardağı ağzına götürerek son damlaları uzun nefeslerle çekiyordu.

“Peyman’la sofrayı kurduk. Baktım limon yok. Peyman’ı bakkala gönderdim. Ben de odanın kapısını sıkıca kapadım. Mutfağa indim. Fasulyeyi bir taşım daha kaynasın diye ocağın üzerinde bırakmıştım. Aşçının işi zaten başından aşkın, yemeğe mi baksın, mezelere mi? Hangi birine yetişecek? Tencereyi ateşten indirmez de unutursa rezil, kepaze olur. Kapağı açtım, tam kıvamına gelmiş, suyunu da çekmiş. Sirkeyi, zeytini hazırlayayım dedim. Mutfaktaki sirke bozulmuş, şu dolaba bir küçük şişe sirke saklamıştım. Merdivenleri çıkarken birdenbire bir şingirtide koptu. Baktım, yemek odasının kapısı açık. Yüreğim ağzıma geldi. Öyle ya, kedi desem, kedi kapıyı nasıl açar? Peyman gelse anahtar yanında değil, muhakkak zili çalacak, haberim olur. Belki sizsinizdir diye içimde küçük bir ümit vardı. Kapıyı şöyle bir ittim de ne göreyim? Şevket Bey masanın üzerine abanmış, eline ne gelirse avuçlayıp ağzına atıyor. Beni görünce de aldırmadı. Kendimi tutamadım, ‘Eyvah!’ diye bir çığlık kopardım. O benim bağırmamdan mı korktu acaba, ekmek tabağını kaptı, arkasına bakmadan kös kös gitti.”

Sadiye sordu.

“Bugün yemeğini vermediniz mi? Karnı aç mıydı?”

Macide bir elini göğsüne bastırmış, öbür eliyle de tarif ediyordu.

“Hangi aç? Ne yemeği, ne kahvaltısı, birini unutmadım. Sabahleyin çayını, sütünü verdim. Tam dört dilim ekmek kestim, hem de öyle üvey ana dilimleri değil, hep kalın kalın. Reçel, zeytin, peynir, kilerde ne varsa hepsinden koydum. Tepsiyi aldığım zaman parmağım ağzımda kaldı, tabaklar

ayna gibi parlıyordu. Öğle yemeğini de, biliyorsunuz, çukur tabaklara dolduruyorum, maşallah, onu da piri pak yedi. A hanımım ne yese doymuyor, yine han kesildi. Geçen cuma, yemekten sonra Nigar Hanım'ın bisküvi tenekesinin dibine darı ektiği zaman da aç mıydı? Onun akli duralı boğazı açıldı. Bir şey ortaya bırakmaya gelmiyor, yemezse, mıncıklayıp atıyor. Pek muzır oldu, ne yapacağız bilmem ki? Sağ olsun sözden anlayacak hâlde değil ki.”

Şevket'in hâli, Sadiye'yi de düşündürmeye başlamıştı. Burhan Şevket evde sessiz sedasız etrafı harap eden bir afetti. Uyumadığı yahut oturmaktan sıkıldığı zamanlar boş bakışları, dudaklarının memnun gülümsemesiyle tavan arasından bodruma kadar konağı baştan başa geziyordu. Bazı bazı, Sadiye misafirlerle otururken içeriye giriyor, Macide ile Peyman onu odadan zorla çıkarıyorlardı. Eğer kocasının bu elinde olmayarak yaptığı saygısızlık zararlı olmasaydı Sadiye belki bir dereceye kadar üzerinde durmayabilirdi. Ama çok defa pek pahaliya mal oluyordu.

Macide kollarını kavuşturarak Sadiye'den soruyordu.

“Hanımım, şimdi ne yapacağız?”

Sadiye hiddetle, “Yeniden hazırlayacaksınız,” dedi.

“Bu kadar masraf ziyan sebil oldu. Bereket ben mezelerden ihtiyatlı davranıp biraz artırmıştım. Haydi onlarla çeşit düzeyim. Şu kırılan bardak, çanağın yerine ne koyacağız?”

“Bugünlük komşulardan iste... Yarın öbür gün yenisini alırız.”

Kapıyı vurarak dışarı çıkmıştı. Sofradaki bambu koltuklardan birine oturarak hırsından ağlamamak için dişlerini sıkıttı. Acıtacak kuvvetle yumruğunu dizlerine vuruyordu

“Yenisini almalı.”

Her gün hiç akılda olmayan bir masraf kapısı açılıyordu. Salondaki antika vazolar, yukarı sofadaki kristal ayna, büyük

cam kılıflı, mine kadranlı oturtma saat, en sıkıntılı zamanlarında bile iyi bir fiyat teklif edildiği hâlde satmaya kıyamadığı Sevr çay takımı... Kıymetleri olmadığı için çabuk unuttulan, göze görünmeyen birçok şey hep Burhan Şevket'in sakarlığına kurban gitmişti.

Yemek odasındaki Çin küpü hâlâ eşsiz duruyordu. Bugün bardaklar, yarın üç beş tabak, kâse ya kırılıyor yahut Burhan Şevket içine tükürdüğü için atılıyordu. Bu kırılan, atılan hep durmadan eksilen eşyanın yeri boş kalıyor, yenisi alınamıyordu. Bu fırtına sürdükçe bir şey almak da mümkün olmayacaktı.

Sadiye ne kadar idareli harcamak isterse gene elindeki para ile istediği gibi yaşamak olamazdı. Yalı satılmıştı. Fakat o para ile han ipotekten kurtarılmamıştı. Ufak tefek borçlar verilmediği gibi üste de borç edilmişti.

Peyman, elinde küçük bir kese kâğıdıyla yemek odasına girdi. Sadiye içindeki ümitsizliğe, isyana rağmen Peyman'ın çılgılığına gülmekten kendini alamadı. Biraz sonra Macide sofaya çıkmıştı. Sadiye'nin oturduğu koltuğun yanına giderek ayaklarının dibine çömeldi.

"A... Öyle kara kara düşünme, arslanım. Ucunda ölüm yok ya. Ne yapalım? Koskoca dağ gibi gençler devrilip gidiyor. Üç beş tabak kırılmış ne çıkar? Bununla kalsın inşallah."

"Nasıl kızmam Macide Hanım. Kaç aydır buradasın, bir misafir geldiği var mı? Ara sıra Numan Bey, bir iki ahbap geliyor. Biraz eğlenelim dedik, ne vakittir istiyordum. Bir ziyafet verecektik, işte o da burnumdan geldi."

Macide onun dizini okşuyordu.

"Yok, sen tasa etme. Ben sofranın üzerini üstünkörü düzelttim. Şimdi Peyman yerden kırıkları toplar, bir temiz de süpürür. Eskisinden âlâ nizamına koyarız."

Sadiye içini çekerek “Başka bir gün olsaydı, hiç canım sıkılmazdı Macide Hanım, fakat bu gece misafirlere karşı mahcup olmak istemem,” dedi.

“Bunda mahcup olacak ne var? Eğer dar vakitte olsaydı, bak o zaman ben de sizinle beraberdim.”

“Onu düşündükçe aklım çileden çıkıyor ya.”

Macide’ye eğilmişti, sesini yavaşıttı.

“Biliyor musun Macide Hanım ben bu yaşayışa fazla dayanamayacağım. Gezdiğime, güldüğüme bakma. Her dakika yine bir münasebetsizlik mi olacak diye çarpıntıdan ölüyorum.”

Macide yere bağdaş kurmuştu.

“Hanımım, boğaz dokuz boğumdur derler ya, onu bana sorun. Kaç defalar dilimin ucuna geldi. Kendimi zor tuttum. Hani sözümü kötüye almayın. Hiç ben sizin fenalığınızı ister miyim? Siz açtınız da söylüyorum yoksa... Biz, bunun bir çaresine bakalım. Yok yere yüreciğin üzüyor. A! Hiç farkında olmaz mıyım? Ben helak oluyorum vallahi.”

“Bu öyle bir dert ki kurtuluşu yok. At, atamazsın; kov, kovamazsın. Dedim ya imkânı yok.”

Macide bir sigara sarıyordu.

“Öyle de bir imkânı var ki...”

“Nasıl?”

“Çook... Bir hastaneye kaldırtırız yahut da biraz para verir, baktırtırız. Geçen gün siz sokakta idiniz. Kaptan bey gelmişti. Onunla da hep sizi konuştuk. O da bu fikirde.”

Sadiye gözleri dalarak dinliyordu.

“Nereye, kime gönderirim?”

Macide sözlerinin tesirini anlamak istiyormuş gibi onun yüzüne dikkatle baktı.

“Sizin, Soğanlık’ta dadınız varmış. Ona gönderseniz...”

Sadiye’nin sesini çıkarmadığını görerek cesaretlenmişti.

“Zaten kadıncağızın hâli vakti de pek yerinde değilmiş. İşte bu da bir vesile olur. Ben ayalimi severdim ama bu hâle gelseydi, kudretim yetişirse borç eder, harç eder, bulur buluşturur, ellere para verir, gözümün önünden uzaklaştırırdım. Bakmaya insanın içi dayanmıyor. Ölü değil ki ağla da matemini tut. Dostlar başından ırak hanımım. Bu hepsinden zor.”

Sadiye düşünceliydi.

“Âlem ne der sonra? Pek çirkin olmaz mı?”

Macide bağırmamak için eliyle ağzını kapamıştı.

“İnsan içine çıkarılacak hâlde mi ayol? Hem neden çirkin olacaktı... Sen âlemi düşündüğün kadar, âlem seni düşünüyor mu? Meşhur meseldir... El için yanma nara. Ha burada durmuş, ha orada... Ona, şimdi çul da bir çaput da... Doğru doğru dosdoğru.”

Uyutmak ister gibi gözlerini Sadiye’nin gözlerine dikmişti.

“Hanımım, sen kendine acımıyorsan o başka... Günah değil mi sana a Müslüman? Sevgi ise, a hiç akıllar almaz, merhametse ondan çok sen acınacak hâldesin.”

Sadiye ayağa kalkmıştı.

“Sus Macide Hanım... Söylediklerinin hepsini düşündüm ama...”

Macide cevap vermedi. Fazla üzerinde durmak istemiyordu. O gün, hatta ertesi gün küçük sebepler çıktığı hâlde hiç lafını etmedi. O Sadiye’yi gizlice gözlüyordu. Sadiye konuşurken yemek yerken arada bir durup dalıyor, sanki varmak istediği neticenin yolunu arıyormuş gibi durmadan düşünüyordu.

Bir gece Burhan Şevket, odasındaki mangalı devirmiş, kıvılcımlı küller halıyı, tahtaları yakmıştı. Eğer oradan rastgele

Macide geçmeyip de gürültüyü duymasaydı yangın çıkacaktı. Çocuk gibi her an onunla uğraşmak lazım geliyordu.

Bu vaka, Sadiye'nin son tereddüdünü de kırmıştı.

“Hakkın varmış Macide Hanım. Ne yapıp yapıp bunu bir yere göndermeli. Evde tutamayacağız. Gittikçe acayipleşiyor.”

Hayat, aşk ne garip hâlleri, ne umulmaz sonları olan şeylermiş. Evden kovmak istediği adam için iki üç sene evvelsi, annesini darıltmış, dostlarını, ahbablarını gücendirmişti. Her davranışında bir incelik, bir zariflik bulduğu, sözlerindeki nüktelere, cinaslara hayran kaldığı, geçici bile olsa yine bir an kendini kolları arasına bıraktığı adam şimdi sesini duymamak için kaçtığı bu kirli sakallı adam mıydı?

Macide sevincini göstermemek için başını eğerek entarisinin eteğini düzeltiyordu. Yumuşak bir sesle “Sonunda sözüme geldin ya, hanımım! Allah saklasın, haberimiz olmadan bir kaza da çıkaracak. Biz ağır uykudayken konak cayır cayır yanıp kül olacak da kurtaran bir kul olmayacak,” dedi.

Sadiye utanarak sordu.

“Acaba Soğanlık'a mı göndersek? Dadım ister mi bilmem.”

Macide dudaklarını kıvrarak güldü.

“Para insana neler yaptırmaz.”

Sonra bir pişmanlık hâli alarak devam etti.

“Yok hanımım, siz benim sözlerime bakmayın. Ben iyiliğiniz için söyledim. Eğer sonunda pişman olacaksanız, göndermeyelim, burada kalsın. Burada da bakarız. İşten kaçan insanlar mıyız?”

Sadiye şiddetle, “Hayır,” dedi, “fakat nasıl göndersek, kiminle?”

Macide ona sokulmuştı, kelimelerin üzerinde durarak ağır ağır söylüyordu.

“Hani bir maksat için filan değil. Kaptan beyle konuşuyorduk da, söz arasında ‘Bana söylesinler, iki tersaneli getirir, gürültü, dırıltı çıkarmadan, tereyağından kıl çeker gibi sessizce, Soğanlık’a aşırırveririm,’ dedi. Allah için söyleyim, Numan Bey erkek çocuktur. Sizin bir sözünüzü iki etmez. Bugün haydi deyin, baş üstüne der. Yarın akşam belki uğrar, isterseniz bir söylerim.”

Numan Kaptan geldiği zaman Macide “Oğlum, biraz seninle konuşacağım,” dedi. Onu yukarı Sadiye’nin yanına çıkartmadı. Misafir odasında sigaranın birini söndürüp birini yakarak uzun uzun anlattı.

Numan Kaptan avurdunu şişirerek fiskeler vuruyordu.

“Hah şöyle be... O budalanın kahrı çekilir mi? Rahat rahat iki kadeh rakı içemiyordum. Kapıdan göründü mü insanda ne keyif kalıyor, ne neşe. Yonca tarlasına girmiş eşekler gibi her tarafa saldırıyor. İyi sabır doğrusu. Ben olsam şimdiye kadar çoktan pasaportunu vermiştim.”

Macide onun kolundan çekerek “Benim söylediğimi sakın ona açma, e mi? Bahsi döndür, dolaştır, oraya getir. O kendiliğinden açar. O zaman ‘Pekiyi,’ dersin. Ah, beni öyle bir beladan kurtarıyorsun ki. Ömrüm oldukça dua edeceğim. O alık herifin elinden neler çektiğimi bir Allah bilir.”

“Ben hallederim o işi.”

Sadiye razı olmuştu. Numan Kaptan, “İki nefer getiririm, kollarına girince ufaktan bir karga tulumba, haydi uğurlar olsun. Ben de beraber giderim. Yalnız birkaç gün evvelinden dadı kalfaya haber vermeliyiz. Bu akşam köye erken dönerim, siz iki satır bir şey yazınız, dilim döndüğü kadar ben de anlatırım, olur biter,” diyordu.

Sadiye kederliydi.

“Numan Bey, vallahi utanıyorum.”

Burhan Şevket’in Soğanlık’a gönderileceği gün Sadiye evden kaçmıştı. Akşam, kapının çingırağına dokunmaktan korkuyordu. Kapıyı açan Macide’ye sordu:

“Ne oldu? Gitmek istemedi değil mi? Bağırды mı? Bir gü-rültü çıkarmadı ya?”

Burhan Şevket, aksine sokağa çıkarıldığına sevinmişti. Kıyafetlerini giyerken Macide ile Numan Kaptan onun kolu-na girerek kapıdan çıkmışlardı.

“Kaptan Bey iki tersaneli de getirmişti ama hiç gerek kal-madı. Kuzu gibi tın tın yürüdü gitti.”

Sadiye, Macide’yi dinlerken dalgın dalgın başını sallıyor, arada bir pencereden bakıyordu. Bulutlar, geceyi vaktinden evvel getirmiş, ince toz gibi bir yağmur yağmaya başlamış-tı. Bu yağmur sanki damla damla, zerre zerre onun kalbine yağıyordu. Dadısının evi gözünün önüne geliyordu. Bu tek katlı, toprak köy evinin tek basık pencereli, en kurak havalar-da bile nereden meydana geldiği anlaşılamayan sızıntılardan küf kokan toprak tabanlı dört köşe odacığında, kırık şişesine sigara kâğıdı yapıştırılmış, küçük bir el lambası yanıyor, Bur-han Şevket’le Servinaz Kalfa, birbirlerini hiç sevmemiş bu iki insan karşı karşıya oturmuşlar, yine birbirlerinin hissini, dilini anlamadan bakışıyorlardı.

Yağmur fazlalaşmış, gelecek fırtınayı anlayarak karşı damların saçaklarına tüneyen serçeler birbirlerine sokuluyor-lar, gagalarını kanatlarının altına almış, titreşiyorlardı.

“Numan Bey, acaba ne vakit uğrar?”

Macide lambanın fitilini düzeltmekle uğraşıyordu.

“Hanımefendi merak etmesin, ben akşama döner, haber getiririm,” dedi.

“Kaptan beye zahmet oldu. Hava da ne fena...”

Macide perdeleri indirmeye başlamıştı.

“Hayır, hayır. Ahbap arasında zahmet olur mu? O sevdiklerine hizmet etmekten lezzet alır.”

“Yağmur ziyadeleşti, ıslanacak.”

“Bahriyeli kısmı fırtınaya, yağmura alışıktır.”

Sadiye cevap vermedi. Zaman zaman bir koltuğa oturuyor, birkaç dakika geçmeden hızla ayağa kalkıyor, perdeyi aralayarak dışarıya bakıyor, kâh sofaya çıkıp dolaşıyordu. Burhan Şevket’i Soğanlık’a göndermekle ne kazanmıştı? Acaba onu da mı arayacaktı? Yalnız Nigar’ın haberi yoktu. Nigar muhakkak sevinecekti. Evlerine girdiği günden beri, Burhan Şevket’e ısınamayanlardan birisi de Nigar’dı.

Merdiven sahanlığındaki divanhane saati yediyi çalmaya başlamıştı. Sadiye’nin kalbine garip bir hüznün çöktü. Burhan Şevket yedide eve gelir, dokuza kadar oturur, sonra kulübe giderdi. Hiçbir ölüm Sadiye’ye bu kadar tesir etmemişti. Bu öyle bir ölümdü ki, mezarı, kitabesi ayakta, yaşıyordu.

Macide ara sıra odaya giriyor, ya unutulmuş bir tepsiyi, fincanı alıp çıkıyor yahut yemek, sofraya için bir şey soruyordu.

Numan Kaptan paçalarından sular akarak sıırıslıklam bir hâlde gelmişti. Sadiye ellerini ovuşturuyor, “Vallahi pek üzüldüm Numan Bey,” diyordu. “Ne kadar ıslanmışsınız. Bari ceketinizi çıkarınız da kurutalım. Islaklık içinize geçecek, hasta olursunuz. Soğanlık’tan, Yakacık’a gideydiniz, hem daha yakın, hem de yağmura tutulmazdınız.”

Numan Kaptan mendille fesini kuruluyordu.

“Kartal’dan trene atladım, hava açıldı. Köprüye çıktığım zaman bir ela gözlü yağmurdur aldı. Fırtınayı hesap etmiştim ama bu kadar yakın tahmin edememişim. Aldırmayın, biz vardiyada, ne sağanaklar gördük, geçirdik.”

Sadiye gözlerini indirerek “Bugün...” dedi.

Durdu, fazla sormaya cesaret edemiyor gibiydi.

“Şey... Nasıl oldu?”

Numan Kaptan ceketini çıkarmış, Macide’ye uzatıyordu.

“Macide Hanım, şu ceketin yaşını bir kuru bezle aliver.”

Sadiye’ye dönerek “Affedersiniz,” dedi, “huzurunuzda ceket çıkarıyorum ama emretmiştiniz de...”

Oturarak anlatmaya başladı.

“Hiç... Ne olacak? Macide Hanım söylemedi mi? Buradan çıktık, tıpış tıpış yürüdük. Ver elini Soğanlık. Kartal’dan arabaya binmiştik. Hilmi Efendi’nin önünde indik. Zaten dadı kalfa da bizi bekleyecekti. Elimle teslim ettim. Döndüm, geldim. Neferlere lüzum kalmadı bile. Kıpırdanacak hâli mi vardı? Görmüyor muydunuz, salata gibi olmuştu.”

Trene nasıl bindiklerini, Burhan Şevket’in yollarda kâh haykırarak etrafına alık alık baktığını, perde arkasında karagöz oynatan hayaliler gibi elini ensesine, dizine vurarak anlatıyordu.

Macide onun ceketini getirmişti.

“Öyle yaş ki bezle silinir, kurulanır gibi değil. Bunu mangala tutmalı yahut soba kenarına asıp öyle kurutmalı.”

Numan Kaptan ceketi alıp muayene etti.

“O kadar ıslanmış mı? Vay canına, öyle ya... Artık onu otelde kurutmalı. Hoş otellerde de ateş bulmak ayrı bir meseledir.”

Sadiye çekine çekine sordu.

“Otele mi gideceksiniz?”

“Tabii. Bu vakitte, ne tren var, ne vapur. Yakacık’a nasıl giderim? Aksaray’da tanıdıklarım var ama evvelden haber

vermedim. Şimdi oraya taban tep, bir de bak ki evde yoklar, öp babanın elini.”

Yağmur hızını artırmış, iri tanelerle camları dövüyor, fosforlu kalem gezdiriliyormuş gibi perdelerin arkasından şimşek parıltıları vuruyordu. Sadiye birden bir düşünceye dalmıştı. Numan Kaptan bugün Sadiye için yorulmuş, ıslanmıştı. Şimdi, onu bu havada, otele göndermek nezaketsizlik olmaz mıydı?

“Burada kalsanız.”

Numan Kaptan şaşırılmış gibi etrafına bakındı.

“Nasıl olur... Canım, niye rahatsız olacaksınız?”

Macide ısrar ediyordu.

“Ne rahatsızlığı? Ben yatak yaparım. Hazır, üstün başın da kurur.”

Sadiye de, Macide’yi tasdik etti.

“Burası yabancı yeriniz değil. Bu ıslaklıkla tekrar sokağa çıkarsanız, üşür, muhakkak hasta olursunuz.”

O tekrar oturup oturmamakta kararsızdı:

“Üşümenin ehemmiyeti yok. Caddeye çıktım mı, selatinlerden birine dalarım, dört kadeh çekince ateş gibi kızışı-
şırım.”

“Biz size rakı buluruz.”

Numan Kaptan oturmuştu. Kollarını göğsünün üzerine kavuşturdu, dervişler gibi baş kesti.

“Huu,” dedi, “piri gücendirmek olmaz.”

Sadiye, usulca Macide’ye “Gel,” dedi. Beraber odadan çıktılar. Sadiye sofada durdu. “Macide Hanım, şimdi sen Şevket’in kıyafetlerinden bir tane çıkar, Numan Bey’e ver. Üstündekileri al, mutfağa götür, kurusun, olmaz mı? Ben

yemek odasına iniyorum, Peyman'ı çağırır, öteberi hazırlatırım.”

Macide boynunu bükerek “Peki hanımım,” dedi.

Sadiye yemek odasında, Peyman'la tabakları, bardakları düzeltiyor, meze hazırlıyordu. Numan Kaptan kapıdan girerken Sadiye kahkaha ile gülmeye başladı.

Burhan Şevket'in pantolonu Numan Kaptan'ın uzun bacaklarını tam olarak örtememiş, paçalarından alaca çoraplar sırtıyordu. Ceketin önü ve arkası bol bir çuval gibi sarkmış, kolları kısa gelerek Frenk gömleği taşmıştı.

Numan Kaptan avuçlarını, çalpara gibi birbirine vurarak yürüyordu.

“At hırsızına döndüm be yahu! İnsanı kıyafetmiş adam eden... Zibidi diye işte buna derler.”

Teklifsizce sofraya yanaştı.

“Kusura bakmayın. Erenlerin sağı solu olmaz. Vakti ke Rahet geldi, geçiyor bile. Yüksek müsaadelerinizle haddim olmayarak bir tane parlatacağım.”

Bir su bardağını yarisına kadar rakı doldurdu.

“Esas şartlardandır, ilk kadeh bir nefeste yuvarlanacak.”

Dediği gibi yüzünü buruşturmadan yarım bardak rakıyı bir nefeste içti.

“Oh... Şimdi kendime gelebildim.”

Sadiye içmek istemiyordu, Numan Kaptan “Çok değil, şöyle iki kadeh. Yemekten evvel cila verir,” diye üzerine düşüyordu.

Fakat kadehlerin sayısı arttıkça Sadiye'nin isteksizliği de gevşiyordu. Sadiye sofranın bir ucunda, geniş bir koltuğa oturmuş, gittikçe gözleri küçülerek yanakları kızarmaya başlamıştı. Macide, Sadiye'nin yanında bir iskemleye ilişmiş,

vakit vakit sessizce uzanan eli meze tabaklarının üzerinde dolaşıyordu. Numan Kaptan sofranın öbür ucunda, yakalığını gevşetmiş, boyun bağını çözmüş, rakı içtiği zamanlar ara vererek durmadan seyahatlerinden, eski maceralardan, ufak tefek çapkınlıklarından söz açıyordu.

Rüzgâr, camları sarsarak vahşi bir sesle haykırıyor, yağmur damlaları titrek bir ışıkla parlıyor, korkunç gürültüler boşluklara çarpa çarpa uzaklarda boğulup sönüyordu.

Macide esneyerek ayağa kalkmıştı.

“Hanımım, müsaade edersen ben biraz bir şey yiyeyim. Pek içim ezildi.”

İstediği müsaade verilip verilmediğine bakmadan kapıyı yavaşça açtı. Sadiye şimşek çaktıkça gözlerini kırpmıyor, eliyle yüzünü kapatıyordu. Hava sinirlerini bozmuş, rakı garip bir sarhoşluk vermişti. Macide kapıdan çıkarken sordu.

“Macide Hanım, Numan Bey’in odasını hazırladınız mı?”

“Peyman’a söyledim ama bir kere de ben bakarım.”

Macide çıkmıştı. Numan Kaptan’ın gözleri cam gibi parlıyor, şakaklarındaki damarlar hızlı hızlı atıyordu.

“Bir kadeh, beraber içeceğiz,” dedi.

Sadiye başıyla hayır işareti yaptı.

“Fazla içtim, hastalanırım. Artık siz de içmeyiniz. Yemek yiyemeyeceksiniz.”

Numan Kaptan boş meze tabaklarına çatalıyla vuruyordu.

“İçtikten sonra ben yemek yiyemem ki... Haydi, siz de bir tane içiniz. Hatır için ne çıkar... Bu son!”

“İsrar etmeyiniz.”

Numan Kaptan, Sadiye’ye garip garip bakıyor, gözlerinde zaman zaman bir kıvılcım parlayıp sönüveriyordu, razı olmuş göründü.

“Pekâlâ, ısrar etmiyorum.”

Sadiye tuhaf bir vaziyette kalmıştı. Gözlerini kapasa mi-desi bulanmaya başlıyor, başı dönüyordu. Odasına çıkıp so-yunsa belki rahat edecekti, fakat misafirini nasıl yalnız bıra-kabilirdi?

Peyman masanın üzerine bir pirinç şamdan bırakmış “Nu-man Bey’in şamdanını getirdim, hanımefendi. Başka bir em-riniz var mı?” demiş, sonra Macide ile yukarıya, odalarına çıkmışlardı.

Numan Kaptan her kadehi “Bu son,” diye içiyor, ikide bir Sadiye’ye dönerek “Biraz meze lütfeder misiniz? Çok değil, iki zeytin, birkaç parça ekmek,” diye meze istiyordu.

Sadiye belki onuncu defa büfeden zeytin, peynir çıkarır-ken sofadaki saat on ikiyi çalıyordu. Sadiye’nin sarhoşluğu yavaş yavaş geçmiş, başına hafif bir ağırlık çökmüştü. Nu-man Kaptan’a hayretle bakıyordu. Burhan Şevket hem çok, hem karışık içerdi. Lakin hiçbir gün Numan Kaptan kadar dayanabildiğini Sadiye görmemişti. Numan Kaptan’ın sar-hoşluğu da ayrı çeşittendi. O içtikçe açılıyor, gözlerine zeki bir parlaklık geliyor, yüzünün çizgileri gerilerek biraz vahşi, tam bir erkek sertliği alıyordu. Bu yüz, bu vücut, ilimle, ter-biyeyle şekli değiştire değiştire bugünkü hâle giren erkeğin, yılların selleri üzerinden aşarak hiç bozulmamış, ilk mayası-nı, aslını korumuş bir örneğiydi.

Onun kaba, haşın tavırlarında dışisine tahakküm eden, kuvvetini iyi bilen bir erkek gururu, azameti vardı. Artık hiç konuşmuyorlardı. Sadiye onunla göz göze gelmekten çeki-niyor fakat o aynı dik, hatta biraz da küçük gören, serbest, küstah bir bakışla, Sadiye’yi süzüyordu.

Büfenin kapağını koklayarak dolaşan kedinin tüylü halı üzerindeki ayak sesi odanın sessizliği içinde duyulabilen tek sestti. Yağmur dışarıda bütün şiddetiyle yağıyor, hiç aralık vermeden gök gürlüyordu.

Sofadaki saat gene saat başını çalıyordu. Sadiye artık çınlamaları saymıyordu. Numan Kaptan masaya tutunarak ağır ağır doğruldu.

“Odamı gösterir misiniz?”

Bu seste kırbacını şaklatarak kölesine emir veren, “Göster, yürü!” der gibi hiçbir itiraz kabul etmeyen korkunç bir emir vericilik vardı. Sadiye’yi gizli bir isyan sarsmaya başlıyordu. Bir şey söylemedi, Peyman’ın getirdiği şamdanı aldı.

“Buyurunuz,” diye yol gösterdi.

Numan Kaptan önden yürüyor, Sadiye’nin, o sanki bir anda dönecekmiş, üzerine saldıracakmış gibi, sebepsiz bir heyecan içinde kalbi sıkışıyordu. Elindeki pirinç şamdanı kendini koruyacak bir silah sanarak sıkıyordu. Fakat Numan Kaptan gayet sakin bir tavırla adım atıyordu. Sofanın ortasında durarak sordu.

“Hangi oda? Bu katta mı?”

Sadiye de durmuştu. Sesi tıkanarak merdivenin yanındaki misafir odasının kapısını gösterdi.

“Evet, bu katta,” dedi, “işte şu oda.”

Numan Kaptan kapıyı açarak girdi. Sadiye dışarıda kalmıştı. “Şamdanınızı almayacak mısınız?” diyecekti. Lakin Numan Kaptan ayağı bir sigara iskemlesine takılarak sendelemişti. Dizini ovuşturarak topal topal yürüdü.

“Az kaldı düşüyordum,” dedi.

Sadiye kapının önünde elinde şamdanla duruyordu. Mumun alevinde siyah karıncalar uçuşuyordu sandı. Şamdanı yere bırakarak kaçmak istedi. Fakat bilmediği, anlamadığı bir kuvvet sanki onu kollarından tutmuş, ayaklarını bağlamış, onu bir yere kıpırdatmıyordu. Numan Kaptan ona doğru ilerlemişti. Gözleri şaşkınlıktan büyüyerek ona baktı.

“Eliniz titriyor, üşüyor musunuz?”

Sadiye cevap vermedi. Numan Kaptan gene sordu.

“Korkuyor musunuz?”

Şamdanı almak için uzattığı el Sadiye’nin bileğini tutmuştu. Numan Kaptan’ın parmakları bir kıskaç gibi Sadiye’yi kuvvetle içeri çekti. Şamdan yere düşmüştü. Karanlıkta bir an birbirinin gözlerinin içine baktılar. Sadiye kısık bir sesle “Bırakınız,” dedi.

Haykırmıyordu, hâlinde fazla bir telaş da yoktu. Numan Kaptan kapıya dayanmıştı. El yordımıyla rezeyi buldu, kili-din içinde dönen bir anahtar gıcirtısı duyar duymaz Sadiye, Numan Kaptan’ın üzerine atıldı. Karanlıkta kısa bir boğuşma oldu. Numan Kaptan, Sadiye’nin bileklerini çevirerek kollarını arkaya kaldırmak istemişti. Sadiye vücudundan umulmaz bir çeviklikle silkinerek kaçmıştı.

Odanın zifiri karanlığında birbirlerini göremiyorlardı. Birden çakan bir şimşek odayı aydınlatmıştı. Sadiye duvara dayanmış, burnunun delikleri açılıp kapanarak kesik kesik soluyordu. Numan Kaptan bir koltuğun arkalığını tutmuş, tırnaklarıyla kumaşı yırtacak gibi sıkıyordu. Şimşeğin bir saniye süren aydınlığı onun Sadiye’ye yaklaşmasına yetmişti. Sadiye etrafını köpekler sarmış yaralı geyik gibi çırpınıyordu. Numan Kaptan dişlerini gıcırdatarak kudurmuş gibi homurdanıyordu, onun saçlarından tutup başını sarsmaya başladı.

Gene bir şimşek çakmıştı. Kendi hâlinden ürkerek durdu. Sadiye’nin bluzunun yakası yırtılmış, kombinezonunun kurdeleleri omuzlarında parça parça sarkıyordu. Saçları bir demet gibi göğsüne düşmüştü.

Fakat Sadiye niçin bağırıyor, evdekileri yardıma çağır-mıyordu? Pencerenin camını kırarak feryat edemez miydi? Yukarı kattakiler ölü değiller ya, elbet biri olsun uyanırdı. Acaba bu boğuşmadan bir lezzet mi alıyordu? Onun bu ses-siz, inatçı hâli pek de bir karşı koymaya da benzemiyordu.

Numan Kaptan onu gene yakaladı, hızla sarstı, yere yuvarlanmasına vakit bırakmadan çıplak ensesine yumruk vurdu. Sadiye boğuk bir feryat çıkararak halının üzerine kapandı. Numan Kaptan ona zulüm ettikçe hırsı, öfkesi artıyordu. Tekmelemek istedi, fakat Sadiye ayaklarını yakalamış, çekiyordu. Sarsıldı, dizleri bükülerek bir külçe gibi yere yıkıldı. Kollarını gererek bütün kuvvetiyle Sadiye'yi tokatlamaya başlamıştı. İkisi de canları acıdığı hâlde hiç bağırıyorlardı. Karanlıkta birbirinin kanına susamış iki vahşi hayvan gibi halının üzerinde boğuştular, boğuştular.

Bir an geldi ki, Sadiye'nin kuvveti kesilerek kolları gevşedi ve biraz sonra büsbütün kımıldamaz oldu. Numan Kaptan da yorulmuştu. Birden vaziyeti, nerede olduğunu hatırladı. Sadiye onun saldırılarına karşı koymuyordu. Ne olmuştu? Ölmüş mü, bayılmış mıydı acaba?

Gözleri karanlığa alışmıştı. Korkarak eğildi, fakat şaşkınlıktan kalbi duracak gibi oldu. Sadiye, göz kapakları yarı açık, beyaz dişlerini göstererek en güzel, en baygın gülümseyişiyle memnun, mesut gülüyor, en yumuşak bir teslim oluşla kollarını ona doğru uzatıyordu, dudakları hafifçe kımıldadı:

“Ruhum,” diyebildi.

5

Nigar'ın mektepten geleceği akşam, Peyman bahçenin demir parmaklığına dayanmış, onu bekliyordu. Nigar'ı görür görmez koştu, küçük yan kapıyı gıcırdatarak usulca açtı.

“Küçük hanım, buradan gir, büyük kapıyı çalma.”

Nigar şaşırarak bakıyordu.

“Gene ne var Peyman?”

Peyman parmağını ağzına götürerek sır arkadaşı tavrıyla, “Havadislerim var,” dedi.

Nigar'ı konakla bahçe arasındaki renkli camekânlı ara kapıdan geçirerek limonluğa götürdü. Limonluk yıllar vardı ki bakımsızlıktan harap olmuştu. Kenar ve tepe camları kırılmış, köşeler kat kat örümcek tutmuş, raflar rutubetten çürüyerek çökmüş, toprakları dökülmüş saksılar birbiri üzerine devrilmişti. Kapının yanında borusuz bir sac soba duruyor, duvarlarda iri, tüylü ayaklı örümcekler geziniyordu. Kuru çiçek kökleriyle karışık bir toprak yığınının üzerine telleri fırlamış, iki ayağı kırık, astarsız, eski bir koltuk atılmıştı.

Nigar paltosunun enli kadife yakasını açarak sordu:

“Kim bilir ne fesatlıklar birikti?”

Peyman tersine kapatılmış büyük bir limon saksısının kenarına ilişerek “Otursana,” dedi.

Peyman hafif çil yüzlü, kalkık burunlu, ince dudaklı, kısa boylu, bodur bir kızdı. Küt parmaklı, ayaları nasır tutmuş elleri, tahta silmekten tabanları düzleşmeye başlamış taraklı ayakları, bir iple boğulmuş gibi birden incelip hemen kalçalarla birleşen kalın beli, biri koyu mavi, öbürü açık ela gözleriyle güzel ve kusursuz sayılamazdı. Vücudunun en dikkate çarpan yeri sanki gerçek değerini biliyormuş da övünerek kabarmış gibi duran dik ve taşkın duran göğsüydü.

Peyman, Anadolu mu, Rumelili mi? O bilinmezdi. Onlar öyle melez bir tiptir ki vücutları, parça parça memleket, ırk hatırlatırlar. Evinize nasıl, ne suretle girmiştir? O da bilinmez. Günün birinde çıplak ayaklarını çamurlarda sürüyen, saç diplerinde dizi dizi sirkeler parlayan aç bir çocuk görürsünüz. Eski bir hırka, yırtık bir fanila vermek isterseniz. Dört gün sonra, size sabah kahvenizi o getirir, onu kim alıkoymuştur? Siz de aldırış etmezseniz yahut bir akşam ezanında elinde bir kâğıtla küçük bir kız kapınızı çalar. Bir tanıdığınız kâğıdı getireni tavsiye ediyordur. Yetimdir, öksüzdür, memleketin garibidir, açtır. Acır, eve alırsınız. Gözü açık, eli işe yatkındır. Bitleri temizlenir, vücudundaki uyuz bereleri kay-

bolmaya, dibinden kestirdiğiniz saçları yavaş yavaş çıkmaya başlar.

Fakat siz, daha ona çorap giymesini, el yüz yıkamasını, tırnak kesmesini öğretilmeden, bir de bakacaksınız o, gözlerine, şişe mantarlarını karartarak sürme çekmesini, dudaklarını, yanaklarını çikolata kâğıtlarıyla boyamasını, hatta ucu kırık fırketeleri... öğrenmiştir.

O tenhada saldırır, kalabalıkta utanır hâldedir. Gözlerinin rengini ancak erkekler görür. Soğuk havalarda, kollarını sıvayarak çamaşır yıkar, çıplak ayaklarına doladığı kirli paçavra ile sokak kapısının mermer basamaklarını silerken acımak elinizden gelmez. Çünkü o ya zerzevatçının eşeğine taş atar, bakkalın çırağıyla şakalaşır yahut koyu mor fesi imanına yıkılmış, bol paçalı, yumurta ökçe yemenili, kara yağız niyetçinin bile söylemeye sıkılacağı bir şarkıyı kâh ıslıkla, kâh gülererek hiç aldırmadan söyler. Komşularınızı ondan öğrenirsiniz, civarınızda genç, bekâr erkek mi var? Şık, aşüfte kadınlar mı? Hem bunları, sofrada tabak değiştirirken, bardağınıza su koyarken, gazetenizi elinize verirken o kadar ustalıkla söyler ki hiç yadırgamadan dinlersiniz.

Kilidin manasız bir ihtiyat, duvarın bir işe yaramaz engel olduğunu o ispat eder.

Evinize ne kadar merasimsiz, teşrifatsız gelmişse yine o kadar sessiz, gürültüsüzce gider. Bir sabah kahvenizi yine eski emektar kalfa getirir, “Kız kaçtı,” der. Bütün tafsilatı bu kadardır.

Onlar nerede yetişmişlerdir ve nereye giderler? Bu bilmece çözülmez. Nüfus tezkereleri varsa size söyledikleri isim, orada yazılan ismin aynı değildir. Ama babalarının adı her vakit Abdullah, annelerinininki Havva’dır. Yaşları da belli olmaz, bakkala başörtüsüz, çarşıya yeldirmesiz gider. İtiraz eden yalnız ihtiyar dadıdır. “Bu kız çocuk değil, kavruk... Örtünsün artık, günah,” der.

Peyman, Nigar'dan yedi sekiz yaş büyüktü. Fakat Nigar ondan daha boylu, daha gösterişliydi. İkisinin arasındaki yaş farkını anlamak için gözlerdeki manayı anlamak gerekiyordu.

Nigar yer beğenmiyordu. Saksı kırıklarına basarak titiz, hırçın hareketlerle dolaşıyordu.

“Ay, merak ettim, söylesene kız!”

Peyman gözlerinin içi gülerek “Şevket Bey gitti,” dedi.

Nigar yanlış anladığını sanmıştı.

“Haydi oradan yalancı!”

“A! Küçük hanım, ne vakit yalanımı tuttun? Soğanlık'a gitti vallahi. Orada dadınız varmış. Annen gönderdi. Tam beş gün oluyor.”

Nigar sevincinden sıçramaya başlamıştı.

“Şimdi evde yalnız kaldık değil mi? Ne iyi! Ben onu hiç sevmemiştim Peyman.”

“Ben de öyle.”

Nigar küçücük eliyle Peyman'ın koluna dokundu.

“Hınzır seni... Eskiden böyle söylemiyordun ama.”

Peyman yüzünü elleriyle saklayarak fıkır fıkır gülüyordu.

“Aman küçük hanım, o zamanlar başkaydı. Alık olduktan sonra da başka...”

Nigar'ı kolundan tutup çekerek kendi oturduğu saksının yanına oturttu ve elini onun omuzuna attı.

“Hani bir akşam sen korkmuştun, o gece asıl benim korkumu görmeliydin! Annene söylersin diye tir tir titredim.”

“Ama ayıp değil miydi?”

Peyman, Nigar'ın yüzüne acıyarak bakıyordu.

“Küçük hanım, sen hâlâ çocuksun. Bunda bir fenalık yok ki...”

“Fenalık yoksa anneme söylememden neye korkuyordun?”

“Canım her şey söylenir mi? Hanım kıskanır diye korktum.”

“Niçin kıskansın?”

“İnsanın sevdiği bir erkek başka bir kadına bakar da kıskanmaz mı?”

“Annem, onu seviyor muydu?”

“Hem de çok severmiş.”

“Sen nereden biliyorsun?”

Peyman sol gözünü kırparak yayık yayık güldü.

“Bir gün iki genç hanım gelmişti. Hanımefendi bir aralık odadan çıktı. Ben de kahve tepsisini almaya girmiştım. Mısır hanımlar birbirleriyle fısıldaşırlarken duydum.”

Nigar onun dizini çimdikledi.

“Kâfir, nasıl çabucak duyarsın!”

Peyman koynundan bir tütün paketi çıkarmıştı. Nigar kapmak istedi.

“Dur, acele etme o kadar. Sen içemezsin vallahi, pek sert. Gıcık yapıyor.”

“Annemin sigaralarından değil mi?”

“Şimdi hanımefendi de bu sigaralardan içiyor.”

“Ver bakayım.”

Paketi kaparak içinden bir sigara almıştı, iyice muayene ediyordu.

“Sert diyorsun ama üzerinde tatlı sert yazılı.”

Peyman küçük bir kâğıda sarılmış, kırmızı uçlu tahta kibritlerden çıkarıp terliğinin altına sürttü, alevi söndürmemek için elini siper ederek sigarasını yaktı.

“Rejinin uydurması.”

Nigar paketi geri vermişti.

“Annem bu tütüne ne vakit alıştı? O çikolata gibi kahve-rengi kâğıtlı, ucu yaldızlı, ince sigarlardan içerdi.”

Peyman sigarasının dumanlarını ağız dolusu savurarak “Numan Kaptan alıştırdı,” dedi.

Nigar şaşırmıştı.

“Numan Kaptan mı?”

“Senin haberin yok Nigarcığım. Yalnız kaldık diye hiç sevinme. Numan Kaptan burada, temelli yerleşti.”

Nigar onun kolunu çürütecek kadar kuvvetle çimdikledi.

“Sus hıncır! Yalan söyleme.”

Peyman bağırmamak için dudaklarını ısırıyordu.

“Ohhh! Canımı acıttın... Vallahi çürümüştür.”

“Böyle yalan söyledikçe hep etlerini koparacağım.”

Peyman darılarak dönmüştü.

“Ben de bir şey söylemeyeceğim.”

Nigar durdu. Peyman’ın boynuna sarılarak öpmeye başladı.

“Söyle Peyman... Kuzum, canım söyle.”

“Söylemeyeceğim.”

“Üzme beni, haydi şekerim söyle. Numan Kaptan ne diye burada kalıyor? Söylesene.”

Peyman gülerek gene Nigar’a döndü.

“Uslu durursan söylerim,” dedi. Sonra sigarasını yere atarak ayağıyla üzerine bastı.

“Şevket Bey’i Soğanlık’a göndereceklerdi. O gün annenle beraber sokağa çıktık. Çarşıya uğradık. Aman, Kalpakçılar-başı’nda bir Askerî Tıbbiyeli gördüm, bayıldım. Kız gibiydi vallahi.”

Nigar, çok normal dinliyordu.

“Evet, sonra?”

“Sonrası... Akşama eve geldik. Biz yoldayken hava bir kararmış, bir kararmıştı ki sorma. Eve girer girmez bardaktan boşanır gibi bir yağmurdur başladı. Ben sabahleyin mendilleri asmıştım, bahçeye çıktım, mendilleri toplarken kapı çalındı. Koştum, açtım. Kaptan Bey gelmiş. Gelmiş ama ne hâlde? Görseydin, gülmeden katılırdın. Fesi limon kabuğuna dönmüş, paçalarından zırıl zırıl sular akıyor. Ceketini mutfığa, sobanın yanına koydumdu, vallahi, tütsü verir gibi buram buram dumanlar çıktı. Ona, Şevket Bey’in kıyafetlerinden birini verdik. Vücut vücut değil ki... Biraz daha dursa hep boy doğacakmış. Vallahi kırıldık gülmeden. Dıral Dede’nin düdüğüne döndü.”

Nigar da Peyman’la beraber gülüyordu.

“Sonra, Peyman, sonra?”

Peyman, Numan Kaptan’ın kıyafetini, rakı hazırladıklarını, kapı arkasından dinlediği açık hikâyeleri, en ufak noktasına kadar ellerini çırparak kaşını, gözünü oynatıp vücudunun her parçası ayrı ayrı oynayarak anlatıyordu.

“Nihayet uykumuz geldi. Macide Hanım’la odalarımıza çıktık. Sabahleyin hanımefendinin kahvesini götürdüm. Kapıyı vurdum, ses yok, vururum ses yok. Merak ettim, usulca kapıyı araladım. A! Hanımın yatağı bozulmamış bile. Odada

in cin yok. Doğru Macide Hanım'a koştum. Alık karı, sersem sersem yüzüme baktı, 'Acaba sokağa mı çıktı,' demez mi?"

Nigar, Peyman'a daha çok sokulmuştu, nefesleri birbirine dokunuyordu.

"Pekiye ama annem o vakit nereye gider?"

Peyman başını öfkeyle çevirdi.

"Dur da dinlesene... Biz Macide Hanım'la mutfağa indik. Baş başa verip epeyce düşündük, öyle ya, nereye gitti, ne oldu? Evi arayalım dedik. Belki fazla içti, sarhoş oldu, yanlışlıkla başka bir odaya girip sızdı kaldı. Ah alık yârim dese-ne. Biz onu nerelerde arıyorduk, hâlbuki o, nerede imiş!"

Gözlerini Nigar'ın gözlerinden ayırmayarak tamamladı.

"Misafir odasında... Anladın mı?"

Nigar, Peyman'ın ehemmiyetle anlattıklarından da bir şey anlamamıştı ama anlamadım diyemedi.

"Evet, sonra?"

"Sonrası bu. Bir ara gene odasına baktık. A, hanımefendi yatakta, yorganı yüzüne çekmiş yatıyor. Demin neredeydi? Haddin varsa sor. Beni dışarı çıkardılar. Macide Hanım odada kaldı. Kulağımı anahtar deliğine dayadım. Mır mır bir şeyler konuşuyorlar, işitebilirsen işit. Tam üç gün hep hasta yattı. Dün çamaşır değişiyordu. Dolaptan temiz gömlek çıkartıp verdi. Gömleği giyerken kaçtırtmadan bir baktım, ensesi omuz başları, hep kuruş kuruş, mosmor çürük içinde."

Limonluktan görünen, konağın yan pencerelerinden biri açılmış, Numan Kaptan'ın kabarık saçlı başı görünmüştü. Göğsü sarsılarak pürüzlü pürüzlü bir zaman öksürdükten sonra genzini kazıyarak bahçeye tükürdü. Geri çekilerek pencereyi kapattı.

Peyman yüzünü ekşiterek "Pis mundar herif... Yine mide yapıyor," dedi.

Nigar bır Peyman'a, bır merdiven tarafına bakıyordu.

“Numan Bey sahiden burada mı?”

Peyman, Nigar'ı omuzlarından tutup sarstı.

“Deminden beri ne nefes tüketiyorum burada ya? Evin beyi. Geceleri sofada rastlamamak için bucak bucak kaçıyorum. Öyle kanlı, korkunç gözleri var ki.”

Nigar düşünüyordu.

“O misafir değil mi?”

Peyman öfkeyle yerinden fırlamıştı.

“Ne misafiri? Evin beyi diyorum. Emir, hüküm onda şimdi.”

Sözünü tamamlayamadı. Koku almış cins köpekler gibi birden durdu, kulak kabartarak dinledi.

“Beni çağırıyorlar.”

Nigar onun eteğinden yakalamıştı.

“Olmaz, söyle de öyle git... Söylemeden bırakmam.”

Peyman çırpınıyordu.

“Allah aşkına küçük hanım, bırak! Şimdi gitmesem, Macide Hanım arar. Bizi burada görürse azar ıstırır. Bak, daha sigara dumanları da belli.”

Nigar'ın ellerini okşuyor, yalvarıyordu.

“Hem sen de burada durma, sessizce ara kapıdan geçer, gene bahçedeki kapıyı açıp sokağa çıkar, kapıyı çalar, serbest serbest girersin.”

Nigar razı olmuyordu.

“Haydi söyle, üzme beni Peyman... Söyle ne olur!”

Peyman, eteğini Nigar'ın ellerinden kurtarmıştı.

“Gece odanıza gelir, söylerim,” dedi. Koşa koşa limonluktan çıktı.

Nigar mektepten yeni geliyormuş gibi büyük kapıyı çalıp konağa girdiği zaman Macide Hanım’la karşılaşmıştı.

“Ah, şükür yetiştirene, sen mi geldin bebeğim... Bir hafta derler ama alimallah gözüme yıl gibi görünüyor. Dün gece gene rüyamda görmüştüm.”

Nigar onu dinlemeden hızla yürüdü. Numan Kaptan, kollarını geçiremediği bir hırka sırtında, ayaklarında şıpidik terliklerle merdivenden iniyordu. Nigar’ı görünce tırabzanlara dayanarak durdu.

“Hoş geldin be küçük! Sende ne haber var bakalım? Valahi özledimdi be yahu! Ne duruyorsun? Çıksana merdiveni. Uzun etme, sana bir hayır ettim, keyfin gelecek. Bilir misin selametledik babacığını.”

Nigar dikkat etti, Peyman yalan söylememişti. Numan Kaptan’da her zamanki bir misafir, bir ahbaplık çekinmezliğinden çok “evin erkeği” hâli vardı. Nigar’a olan iltifatında bir koruyuculuk, bir tahakküm hiss olunuyordu.

Nigar, Burhan Şevket’i bir dakika olsun sevmemiş, ona bir türlü ısınamamıştı. Fakat onun yerinde Numan Kaptan’ı görmek, Nigar’a pek hüznün verici hâl gibi geliyordu. “Baban şimdi bu adam,” diye Burhan Şevket’i gösterdikleri zaman nefretten boğulmuştu. Hâlbuki Burhan Şevket sırasına göre nazik, ruhça olmasa bile şekilce kibar, zarif bir insandı. Numan Kaptan’ın terbiyesi, nezaketi nerede başlayıp nerede bitiyordu? Bunun sınırını bilmek zordu. Hakaret ediyor zannını veren bir sözü, bazı bazı bir iltifat yerine geçiyordu. Onun ağzında cümlelerin, sıfatların, kelimelerin manaları, şekilleri hemen değişiveriyordu. En acıklı bir vakayı anlatınca gülünç bir kalıba giriyordu.

Nigar, büyük bir kadın gibi ciddi ciddi merdivenlerden çıkmaya başladı. Numan Kaptan da farkında olmuştu.

“Bu ne ciddilik be... Sen ne ağır kızmışsın. Kışızadeliğin belli.”

Terliklerini sürüyerek ağır ağır aşağı indi. Nigar, annesiyle konuşacaktı. Oda kapısının önünde biraz duraladı. Odada kimseyi bulamadı. Fakat sonra sofadan Sadiye'nin sesi duyuldu.

“Sen misin Peyman? Bir şey mi istiyorsun? Buradayım.”

Nigar hemen sofaya çıktı.

“Ben geldim anne!”

Sadiye, elinde ıslak bir bezle karşıdaki odanın kapısı önünde duruyordu.

“Ne vakit geldin? Merak etmeye başlamıştım.”

Nigar'ı kucaklamak istedi, lakin elindeki bezi yere atamadı, Nigar'ın o odaya girmesini istemiyormuş gibi, şaşkın bir hâlde etrafına bakındı.

“İstersen benim odaya gidelim. Orada otururuz. Burası pek karışık.”

Nigar, annesinin hâinden şüphelenmişti.

“Eğer işin varsa, ben de yardım ederim.”

Sadiye biraz sıkılarak “Yok,” dedi, “ütü yapıyordum da.”

Nigar gözlerini açarak “Ya,” diyebilirdi. Annesinin ütü yaptığını ilk defa işitiyordu. Sadiye'nin önlemesine aldırma-yarak yarı açık kapıdan, âdeta kayar gibi odaya girdi.

Sadiye kızına bir şey söyleyemedi. Yalnız onun gözlerine bakamıyor, kâh maşa ile ütünün ateşlerini düzeltiyor kâh pirinç hamam tası içinde ıslattığı ince ütü bezini sinirli sinirli sıkıyordu. Nigar annesinin utanma hâline hak vermişti. Çünkü Sadiye, paçalarında daha dikiş kabalığı yatışmamış, yeni yamadığı belli olan bir pantolon ütülüyordu. Nigar, Numan Kaptan'ın dizlerinin havı dökülmüş, koyu lacivert pantolonunu tanımıştı.

Sanki birbirlerine söylenecek sözleri kalmamış gibi hiç konuşmuyorlardı. Nigar çekinerek sordu.

“Numan Bey’in pantolonu mu anne?”

Sadiye, Nigar’a baktı. Acaba doğruyu saklamak söylemekten daha mı iyi olacaktı? Evdekiler ona anlatmayacaklar mıydı? Hem de daha büyütölerek yanlış bir şekilde anlatılacak ve kendi hakkında söylenecek her söze, yalan bile olsa Nigar inanacaktı. Sadiye bu hâle üç beş gün içinde o kadar alışmıştı, bu, ona o kadar normal geliyordu ki kendisi gibi Nigar’ın da anormal saymayacağını sanıyordu. Yalnız, nasıl anlatacaktı? Onu düşündüren, işin esasından çok anlatmanın şekliydi.

“Evlendim, Numan Kaptan artık benim kocam,” diyemezdi. “Dostum,” dese Nigar’a bu sözün manasını da anlatmak lazım gelmeyecek miydi?

Nigar annesinin cevap vermediğini, sualinin onu düşündürdüğünü görmüştü. Gene sormadı. Bu susma, Sadiye’yi daha eziyor, hırpalıyordu. Elindeki ütüyü, sacayağının üzerine şiddetle bıraktı.

“Evet kızım.”

Nigar, işitmemiş gibi gene sessiz bir tavırla bakıyordu. Sadiye bir iskemleye oturarak “Nigar, belki hatırına fena şeyler gelmiştir,” dedi.

“Ne gibi anne?”

Nigar’ın masum hâli ona cesaret vermişti.

“Kızım, sen de görmüyor musun? Şevket’in hastalığı işlerimizi altüst etti. Bir evi idare eden erkektir. Şevket’i dadımın yanına gönderdim. Ona orada iyi bakarlar. Adamımız olsa, burada da bakılırdı ama ne çare... Allah razı olsun, Numan Bey geldi de... Ben rica ettim, işlerimize bakıyor. Yoksa hâlimiz pek haraptı.”

Sadiye yutkunarak durdu. Nigar'ın gözlerinde bir parıltı yanmıştı. Nigar onun sözlerine inanmıyor, hatta için için gülüyordu.

Sözüne devam edemedi.

6

Numan Kaptan ayaklarını uzatmış, Sadiye'ye potinlerinin bağlarını bağlatırken sordu.

“Yarın gece sofrayı kusursuzca tanzime geçeceksin ya. Haydi bakalım, göster kendini.”

Sadiye yalvarır gibi baktı.

“Yarın gece olmaz Numan. Pazara kalsın, ne olur.”

“Sabah sabah günaha sokma beni. Yarın gece dedim, başka laf yok.”

“Yarın gece Nigar mektepten gelecek.”

“Hoş geldi, sefa geldi. Ne yapalım?”

Sadiye'nin sesi titriyordu.

“Senin arkadaşların gelecek, içeceksiniz. Bir genç kız... Onların arasında... Hiç münasebet almaz.”

“Aldırma be. Onların hepsi can adamlardır, hâlden bilirler. Hem kızınıza ne bundan? Yanlarına çıkmasın, odasında otursun.”

“Pazara bırakamaz mısın?”

“Olmaz... Hepsinin işi gücü var. Perşembe akşamı içerler, cuma günü de yatar, kafalarını dinlerler.”

Sadiye potinlerin bağlarını bağlamıştı, Numan Kaptan onu tekmeler gibi iterek kalktı.

“Söz bir, Allah bir... Külahları değişmeyelim.”

Sadiye işin üstünde durmanın faydasız olduğunu anlamıştı. Numan Kaptan sigarasını parmakları arasında gevşetiyordu, bir şey söyleyecek oldu, sonra vazgeçmiş gibi oda kapısını hiddetle açarak çıktı.

Sadiye, Numan Kaptan'a karşı duygularını anlayabilmekten acizdi. Bu adama karşı olan zaafı neydi? O zamana kadar aşk diye tanıdığı şey kendi kuruntusu ile vücut bulmuş bir hayal, can vermeye uğraştığı bir kuklaymış. Numan Kaptan'dan bir gün olsun fazla bir iltifat, üstünkörü bir saygı, şiddetli bir alaka görmemişti. O bazı bazı küfür ediyor, hatta şakaya getirerek tokatlıyordu. O hakaret ettikçe Sadiye'nin sevgisi, alakası artıyordu.

Sadiye'nin aşkı çirkeflerde açan çiçeklere benziyordu, köklerinden pislik temizlense, o çiçekler hemen solarlar.

Sadiye, Nigar için üzülüyordu. Numan Kaptan'ın arkadaşlarının ne şekilde adamlar olacağını kestirmek pek kolaydı. İki kadeh içtikten sonra yüksek sesle konuşacaklar, açık hikâyeler anlatmaya başlayacaklar ve bu rezilce hikâyeleri Nigar da işitecekti.

Kendisi için bir yaşama ihtiyacı hâline giren bu kokmuş havayı, kızının da koklamasını istemiyordu. Ama bu, çaresi olmayan bir şeydi. O, ne kadar istemese, karşı dursa, gene buna engel olmak elinde değildi. Eğer kendi kuvvetine sahip, kendi kendini idare edebilecek bir hâlde olsaydı, belki bu seli durdurabilirdi. Ama bir coşkun nehir gibi etrafını yıkarak köpüren, taşan selin ortasında bir saman çöpü gibi hiç çırpınmadan, çırpınmaya vakit bulmadan, kendini bırakmış, yuvarlanıp gidiyordu.

Sessiz, gürültüsüz bir hayat onun için ölümle birdi. Nigar'ı kurtarmak için Numan Kaptan'ı feda etmeliydi. Düşünüyordu. "Pek boşuna korkuyorum. Eve gelecek misafirlerin Nigar'a ne zararları dokunacak? Odasından çıkmaz oturur. Daha olmazsa Macide Hanım'la birlikte komşulara gönde-

ririm. Orada akranlarıyla güler, eğlenir.” Bu fikri bulduğuna sevinmişti. Numan Kaptan’dan öğrendiği bir şarkıyı söylemeye başladı.

Perşembe akşamı, misafirler gelmeden evvel Macide Hanım’ı çağırdı.

“Nigar’ı al, birlikte Nemika’ya gidiniz. Gece de orada kalırsınız.”

Cuma günü misafirlerin ne vakit gidecekleri belli değildi, Nigar’ın onlarla karşılaşmasını da doğru bulmuyordu.

“Cuma günü Nigar doğruca mektebine gider. Ben hafta ortası onu izinle mektepten aldirtirim.”

Annesinin teklifine Nigar’ın canı sıkıldı. Peyman, ona ziyafet için meraklı şeyler söylemişti.

“Anne, evde otursam ne olur?”

Sadiye kaşlarını çatarak Nigar’ı azarladı.

“Nigar, sen gittikçe densiz bir kız oluyorsun. Senin dediğin değil, benim dediğim olacak. Elbet benim de bir bildiğim var.”

Nigar annesinin öfkesine ehemmiyet vermiyordu.

“Haftada bir gün geliyorum, o günü de misafirlikte mi geçireceğim?”

Sadiye ellerini kalçalarına koyarak Nigar’ın karşısında durdu.

“Aa... Vallahi bu kızın huyu değişmiş. Cevabıma cevap veriyor. Eskiden başını eğer, ‘Peki anneciğim,’ derdin. Sana ne oldu böyle?”

Kapının yanında, gözleri fır fır dönerek, anne ile kızın konuşmasını dinleyen Macide Hanım, usulca Nigar’a yaklaştı.

“Peki deyiver, kızdırma anneni kızım.”

Sadiye, Macide Hanım'a dönerek "Nemika Hanım'a gidelim diye günlerce vırvır başımın etini yerdı. Bak, şimdi ayak diriyor. A, hanım, kızımı bir fitleyen var. Ben bilmez miyim onu. Ben bu kadar naza gelemem," dedi.

Nigar o gün hiç istemeyerek, zorla evden çıkmıştı. Yolda Macide Hanım'a, "Numan Bey'in misafirlerini sen tanıyor musun Macide Hanım?" diye sordu.

Macide çarşafının yakasını tutarak silkti.

"Onu sorma kızım. Hepsini bilirim. Pek hoyrat, nadan insanlardır."

Numan Kaptan'ın çağırdığı beş arkadaşın ikisi genç, üçü orta yaşlı idi. Bir ev sahibi ciddiliğiyle gelenleri Sadiye'ye birer birer tanıttı.

"Ali Bey Kaptan, adıyla sanıyla Ali Reis... Bizim cemaatin ele başısı... İhvan bir arada toplandık mı, o reislik eder."

Ali Kaptan kısa boylu, şişman, yanaklarına damar damar kan oturmuş, pıhtı burunlu, lop çehreli bir adamdı. Kırçıl kaşları kirli diş fırçalarını andırıyor, boyalı bıyıklarının dip-leri hafif beyaz görünüyordu.

Numan Kaptan sıra, mevki gözeterek tafsilat veriyordu. Ali Kaptan'ın yanında duran zayıf, uzun boylu, genç irisi bir bahriye zabitini gösterdi.

"Nail Bey... Gördün mü efendiyi? Onun böyle efendi efendi durduğuna hiç aldanma. Bir kere kafası kızdı mı, kâinata duman attırır."

Nail Bey'in sağına oturarak sancılanmış gibi eğilmiş, doksan dokuzlu bir mercan tespih çeken, tıraşı uzamış, çökük avurtlu, sönük bakışlı birine döndü.

"Hazret, İsmail Efendi. Bizim, eski bordro kâtibi. Hani o

da çekirdekten yetişmedir. Susma be İsmail'im, sensiz meclisin yüzü gülmez be.”

Koyu siyah gözlü, açık alınlı, dar omuzlu, orta boylu esmer bir genci işaret ederek “Fırtına Celil... Al gözünden kibarı. Bu fırtınanın hiç mevsimi yoktur. Bir kere aklına esmesin, ortalık allak bullak olur. Cam, çerçeve şöyle bir iniverdi mi, her taraf lahzada tertemizdir,” dedi.

Pencerenin önünde, bir eli pantolonun cebinde, öbür eliyle bıyığını kıvrırarak düşünen, çatık kaşlı, iri kemikli birine bakarak “Niyazi Beyefendi... Pek alargada duruyorsunuz,” dedi.

Numan Kaptan onları tanıtırken Sadiye ayrı ayrı selam veriyor, fakat biri de tenezzül edip başıyla, gözüyle olsun bir harekette bulunmuyordu. Numan Kaptan arkadaşlarına Sadiye'nin adını söylemeye lüzum bile görmedi, Ali Kaptan'ın yanına oturdu. Ayak ayak üstüne attı, emir verir gibi Sadiye'ye, “Siz efendimiz de, şöyle bir kileri, muftağı bir dolaşsanız... Bildiğiniz üzere bizler hafif tertip çıkmaya başlayacağız,” dedi.

Sadiye, ancak işitilir bir sesle cevap verdi.

“Peki.”

Sadiye o zamana kadar pek çok davetlerde, yemeklerde bulunmuş, ya kendi evinde yahut gittiği meclislerde her cins ve her şekilde erkekler görmüş, fakat Numan Kaptan'ın arkadaşlarına benzeyenlere hiç rastlamamıştı.

Onlar, kadın denen mahlûkun, Âdem'in böğründen koparılmış bir parça olduğu hikâyesini bir gerçek olarak kabul edilmiş insanlardı. Kadının onlarca üç şekli, üç mevkii vardı: Ana, karı, dost.

Ana, evde yumruk altında çalışan, sökükle diken, yemek pişiren, bulaşık yıkayan ve çocuk yetiştiren, kısacası erkeğin her türlü rahatını yerine getirmek işiyle uğraşan, hastalığına

kızılan, nedense ölümüne sevinilen, yediği ekmek, içtiği su fazla görülen, aç da, çıplak da kalsa yine sızıldanmaya hakkı olmayan bir mahlûktu.

Karı, yaşlanan anaya yardım için eve alınan ve ana öldüğü zaman onun yerine geçecek bir yedek makineydi. Bunların gördükleri iş gibi kaderleri, talihleri de ortaklı.

Dost, erkeğe en çok yakın, fakat atılması en kolay olan kadındı. O ya kendisinin, ya başkalarının parasını, sevgilisine harcayacak, dayak yerken gülecek, neşeli olsun, kederli olsun her zaman güler yüz gösterecek, sevgilisinin bir sadaka gibi uzattığı öpücükleri minnetle şükranla karşılayacaktı.

Ali Kaptan oturduğu koltukta şişman vücudunu zorla döndürerek Niyazi Bey'e seslendi.

“Gene ne pis pis düşünüyorsun?”

Niyazi, Sadiye odadan çıktıktan sonra yumruğunu pencerenin kenarına dayadı, camı dirseğiyle sarsıyordu.

“Bırak be, dinini, imanını seversen. Bileydim ben işin böyle olduğunu, adımımı atmazdım.”

Numan Kaptan şaşkın şaşkın sordu.

“Ne o, temiz oda, temiz sofraya sığıt mı nazik tenini küçük bey?”

“Vallahi ben bu yemek meselesini de Numan'ın palavralarından biri sanmıştım. Kendi kendime ‘Gene kim bilir, bizi ne tapon yere sürüklüyor,’ dedim. Burası âdeta paşa konağı.”

Numan Kaptan gülüyordu.

“Ne zannettin ya... Düdüğüm, ben az adam mıyım?”

İsmail Efendi başını kaldırarak “Ondan şüphe ettiğimiz yok ama... Aması var,” dedi.

Nail Bey, İsmail Efendi'nin sözünü kesti.

“Evdeki pazar çarşıya uymadı değil mi?”

Numan Kaptan etrafına şaşkın şaşkın bakınıyordu, kollarını aarak haykırdı.

“Aranızda yine bir şeyler dönüyor ama anlamıyorum. ıkarın ağzınızdan şu baklayı. Adamı verem edeceksiniz.”

Niyazi arkadaşlarının yüzüne bakarak gözleriyle soruyor gibiydi.

“Biz bir halt ettik Numan.”

Numan Kaptan büsbütün alıklaşmıştı.

“Allah aşkına bırakın şu şakayı. Anlatın bana da. El birliğiyle beni sinir illetlerine uğratmaya mı niyet ettiniz?”

Niyazi, elini Numan Kaptan’ın omuzuna koyarak ciddi bir tavırla söylüyordu.

“Doğrusunu istersen bizi böyle bir yere çağıracağını ummuyorduk. Senin tabiatındır, alay edersin, şöyle kibar, böyle kibar dersin, sonu palavra çıkar. Bunu da onlar gibi zannetmiştim.”

“Pekiye, sonra?”

“Numan’a bir oyun oynayayım dedim. İsmail’in de, Celil’in de, hatta Nail’in de haberi var, onlara gizliden söyledim.”

Celil itiraz etti:

“Kararımı verip yapacağını yaptıktan sonra bize söyledin, bunda bizim ne günahımız var. Kabahati bizim üzerimize atma.”

Niyazi, “Kabul ettim, bütün kabahat benim,” dedi.

Numan Kaptan’ın kulağına eğildi.

“İyice eğleniriz diye ben Neriman’a haber gönderdim.”

Numan Kaptan beynine topuzla vurulmuş gibi inledi.

“Sulumanastır’a mı? Eyvah!”

Ali Kaptan göbeğini oynatarak kıs kıs gülüyordu.

“Eh bayıldım bu numaraya. Sulumanastırlı Neriman da geldi mi, âlâ âlâ hey... Meclisin hayrını gör. Sağlam zom oluruz.”

Numan Kaptan, Niyazi’nin kolundan yakalamıştı.

“Şimdi ne yapacağız? Neriman zapt olunur bela değildir ki. Buraya nasıl getiririz? Kapıdan girerken olsun mahalleye şöyle bir bakmadın mı?”

Celil omuzlarını kaldırarak yan yan baktı.

“Fazla enayilenme sen de. Karı evi bilmiyor.”

Numan Kaptan, Niyazi’ye sordu.

“Nasıl haber gönderecektin?”

“Saat dokuzda Harbiye’nin karşısındaki muhallebiciye gelip beni bekleyecek, ben oradan alıp getireceğim.”

Numan Kaptan öfkeyle doğrulmuştu.

“Nah gidersin... Şuradan şuraya bırakmam. Rezil olmaya vaktim yok benim.”

“Neriman bekleyecek ama...”

“O da mı dert? Bekler bekler, gider.”

“Karı ile başımı belaya mı sokacaksın? Yüz yüze gelmemeli artık.”

“Sanki birbirinize pek hasretsiniz de.”

“Hasretlik meselesi değil. Karının tabiatı sulu. Ya sokakta yahut kaleme gelir, bir çingar çıkarır, tufan olsa rezaleti temizleyemez.”

Ali Kaptan, Niyazi’nin yanına gitmişti.

“Şimdi hır çıkarma da edebinle otur. Ben aranızı bulurum.”

Numan Kaptan, çehresi asık, dişleri arasından homurdanıyordu.

“Her şeyin bir yeri vardır. Münasebetsizlik etmeseniz olmaz. Mutlaka tadını kaçırsınız. Size ne uzak böyle kibar yerler. Bir ikram edecek ol, burnundan fitil fitil getirsinler.”

Celil, onun sırtını okşayarak yatıştırmaya çalışıyordu.

“Biz bırakmadıktan sonra nereye gidebilir?”

Sözümü tasdik et demek ister gibi Niyazi’ye göz kırpyordu.

“Ne haddine? Hele gitsin... Biz burada neciyiz?”

Niyazi öfkeyle başını salladı.

“Tabii.”

Ali Kaptan iskemlesini alarak masaya doğru ilerliyordu, Celil onu tuttu.

“Allah aşkına, yine sofranın başına çökme. Bak istediğin kadar meze, rakı var. Bununla da mı gözün doymadı? Allah doyursun be. Acele *minganis*... Dur, bir nefes al, konuşa gülüşe içeriz.”

Öteki arkadaşları da o fikirdeydiler. Ali Kaptan canı sıkılarak iskemlesini tekrar eski yerine koydu.

“Kalk otur, kalk otur. Hamlacılık mı talim edeceğiz, rakı mı içeceğiz? Adamın boğazından gitmez ki, âdeta yumruk yer gibi...”

Celil onun yanaklarını okşuyordu.

“Darılma be ağabeyciğim. Saat yediye geldi gelmedi. Şimdiden çekmeye başlarsan, iki saat sonra yerinden kaldırmak için vinç ister.”

Fakat bir saat geçmeden, o da arkadaşlarıyla birlikte kendiliğinden iskemlesini sofraya yanaştırmıştı. Ali Kaptan pek neşesizdi. Söz söylemeye üşeniyormuş gibi sorulara kısa, tek kelimeli cevaplar vererek susuyordu.

Aralarında yaş, mevki farkı yok gibiydi. İçerlerken konuşurlarken birbirlerinin kâh boyunlarına kollarını doluyorlar, kâh dizlerine, omuzlarına kuvvetli yumruklar atarak bir ağızdan gülüyorlardı.

İsmail Efendi bir ara Numan Kaptan'ın kulağına fısıldadı.

“Mirim, affedersin. Merak ettim. Bu sofrası... Sanki olur a, bir dost sofrası mı? Bunda elbet bir kolpo var.”

Numan Kaptan omuz silkti.

“Hangi dost sofrası? Yok efendim, kolpo filan da arama. Çoktandır hep beraber çıkmıyoruz, toplanalım, dedim, ben kendim arzuladım.”

İsmail Efendi dua okur gibi sallana sallana tespihini çekmeye başlamıştı.

“Öyledir de, Neriman gelecek diye neden kızdın? Neriman gelseydi vallahi eğlenirdik. Kızcağzı suludur ama meclisi çevirir.”

“Ben istemez miyim be İsmail'im? Gel gör ki burada yakışık almaz.”

“Nikâhlı karın mı, dostun mu daha anlayamadık ya, her neyse... Konağın sahibi dediğin hanımdan korkuyor musun?”

“Korku bizim eve girer mi?”

Ali Kaptan da başını uzatmış, onları dinliyordu.

“Sormak ayıp olmasın ama Numan, bu kadın nenin nesi? Daha açıkçası senin neyin?”

Numan Kaptan başka bir dinleyen var mı diye etrafına bakındı. Nail, Celil'in kolundan çekerek ateşli ateşli konuşuyor, Niyazi elindeki çatalı tabaktan tabağa gezdirerek meze beğenemiyordu. Kaptan yavaş sesle anlatıyordu.

“Biraz geçkince ama mihrap yerinde. Ne yaparsın, bu zamanda bundan âlâsı sana bana nasip olmaz ki. Yakacık'ta, bizim kocakarının yanında oturmaktan bıktım usandım be yahu. Burada yiyorum, içiyorum, yatıyorum. Beyler, paşalar gibi yaşıyorum. Mahallede herkes beni evin beyi sanıyor. Bir yere on para masrafım yok. Allah'tan belamı mı isterim? Kırkında var yok. Fakat hâlâ güzel. En büyük kusuru, toy! Açmazları bilmiyor.”

Ali Kaptan düşünerek sordu.

“Bedriye ile ayrıldınız mı?”

Numan Kaptan eliyle uzakları işaret etti.

“Çoktan... Kafamız uymadı. Bir gün bir tarafını kıracaktım.”

Ayağa kalkmıştı.

“Sadiye, sahiden kibar kadındır. Evvela sizin yanınıza çıkmak istemedi. Onlar benim kardeşlerim dedim. Vallahi zorla razı oldu. Canım, bildiğiniz cinsten değil. Niyazi'nin sululuğuna kızmakta haklı değil miyim?”

Ali Kaptan'la İsmail Efendi başlarını eğerek ona hak veriyorlardı. Numan Kaptan sofranın üzerine baktı.

“Ekmek kalmamış da söylemiyorsunuz. Aşk olsun size.”

Büfenin üst taraflarını açtı, kendi kendine “Burada da yokmuş,” dedi ve kapıyı aralayarak dışarıya seslendi.

“Peyman... Peyman! Ekmek getir kızım.”

Peyman odaya girdiği zaman, Ali Kaptan'ın gözleri parlamıştı. İsmail Efendi'yi dirseğiyle dürterek göz kırptı.

“Nasılsın hazret?”

İsmail Efendi çenesini tutarak derin derin içini çekti.

“İhtiyar olsam da gönlüm tazedir.”

Çarçabuk Numan Kaptan’a dönerek sordu.

“Bir ud bulabilir miyiz?”

Numan Kaptan düşündü. Sadiye’nin piyano çaldığını biliyordu, fakat evde piyanodan başka saz bulunup bulunmadığının pek farkında değildi.

“Dur da bir sorayım.”

Ali Kaptan boş tabakları alıp sofrayı düzelten Peyman’dan gözlerini ayırmıyordu.

“Numan be, sor bir kere küçüğe... Belki o bilir.”

Peyman, Numan Kaptan’ın sormasına meydan bırakmadan, “Yoktur efendim,” dedi.

İsmail Efendi tespihini avcunda sıkıyordu.

“Kızım gözü açık bir kıza benziyorsun. Etrafı bir kolaçan etsen, konudan komşudan bir ud bulamaz mısın?”

Peyman önlüğünün fistosuyla oynayarak cevap verdi.

“Hanımefendi izin verirse gider, getiririm. Karşıkı sarı konağın gelini, pek güzel ud çalar.”

Ali Kaptan bıyıklarını burarak keyifli keyifli gülüyordu.

“Vallahi, ben insanların mayasını gözlerinden okurum. Görüyor musun şu haspayı, neler biliyor.”

Celil dudaklarını kısarak yavaş sesle ekledi.

“Gelini de getirebilirse o zaman parlak olur.”

Numan Kaptan, Peyman’a “Ben izin veriyorum,” dedi. “Sen git şimdi. Ben hanıma söylerim.”

Peyman'ın arkasından Numan Kaptan da çıkmıştı. Niyazi, Ali Kaptan'a usulca yaklaştı.

“Böyle kuru kuruya içki sarmıyor be kaptan! Ne çalgı var, ne karı.”

“Çalgı meselesini hallettik gibi. Hizmetçi, komşulardan aramaya gitti. İsmail'im bir taksime başladı mı, keyfin yerine gelir.”

“Ben sıvışacağım.”

“Pek ayıp edersin.”

“Ne olursa olsun. Sıkıldım yahu.”

İsmail Efendi öfkeli öfkeli başını iki yana salladı.

“Otur oturduğun yerde. Sıkılmak, filan hep bahane. Sen Neriman'ın yanına gideceksin. Bir kere baksana bana! Bende bu ağızları yutacak göz var mı? Karı amma da gözdağı vermiş ha. Otur efendim, sonunda ölüm yok ya. Kavga edersin, gene barışırsın. Bunlar olağan şeyler.”

Niyazi dayatıyordu.

“Karıdan korktuğumdan değil. Ben öyle kuru gürültüye metelik vermem. Beni yıldırان çenedir, anlıyor musun?”

“O da o kapıya çıkar, sözü çevirme, nafile.”

Numan Kaptan odaya girmişti. Ali Kaptan eliyle işaret ederek yanına çağırdı.

“Gel buraya... Niyazi gitmeye kalktı.”

“Nereye?”

“Ben ne bileyim? Ona sor.”

İsmail Efendi yarı sitem, yarı alayla Niyazi'yi süzüyordu.

“Neriman Hanım bekliyor ya...”

Numan Kaptan, Niyazi'nin ellerinden tuttu, gözlerini onun gözlerine dikerek "Sahi mi be Niyazi? Beni arkadaş hatırı kırar mı sandın? Mademki onsuz için rahat etmeyecek, git getir... Ne yapalım?" dedi.

Niyazi, Numan Kaptan'ın boynuna sarılmıştı.

"Yaşa be... Hâlden anlayana canım kurban."

Büfenin üzerine bıraktığı fesini kaparak saatini çıkarıp parmağıyla dakikaları hesapladı.

"Saat dokuz... Buradan Harbiye, haydi sürsün sürsün yirmi dakika... Biraz sıkı yürürsem, bir çeyrek... Fazla beklemez savuşursa, o vakit kötü."

O, odadan çıkarken Numan Kaptan bağırdı.

"Yalnız Neriman'a tembih geçmeyi unutma. Ağır dursun. Buraları malum ya, sessiz mahalleler, çabuk ağzımızın payını verirler."

Peyman çok geçmeden bir ud bulup getirmişti. İsmail Efendi udu anlar bir insan tavrıyla, evire çevire uzun uzun elden geçirdi.

"Güzel ud doğrusu... Usta işi."

Ucuna kırmızı kurdeleyle fiyonk yapılmış mızrabı alışkın bir hareketle parmaklarının arasına alıp teller üzerinde yavaşça gezdirdi.

"İlk şarkı kendim için... İhtiyar olsam da gönlüm tazedir... Haydi bismillah."

Ali Kaptan, İsmail Efendi'nin omzunu okşuyordu.

"Pir ol... Sonra taksim."

İsmail Efendi başını öpecekmiş gibi uda yaklaştırmış, omuzları, başı, ayakları durmadan kımıldanarak çalmaya başlamıştı. Arkadaşları fasıl, makam aramadan birbiriyle hiç münasebeti olmayan havaları istiyorlar ve o hiç sızıldanıp ses

çıkarmadan, aynı şevk ve aynı istekle çalışıyordu. Bir zaman sonra “Yorulдум,” dedi. Udu, koltuğun kenarına dayıyordu, kapı gürültüyle açıldı. Uzun boylu, koyu şarabi çarşafli bir genç kadın, arkasından Niyazi göründü.

Odadakiler, kimi ayağa kalkarak kimi oturduğu yerde iltifat ediyorlardı.

“Hoş geldin be Neriman. Yıl oldu görmeyeli. Nasılsın bakalım? Geçen gün selam göndermiştim, söylediler mi?”

Neriman çarşafının pelerinini çıkarmıştı. Eliyle saçlarını düzeltti. Yapma bir ciddiyetle kaşlarını çatarak hepsini ayrı ayrı parmağıyla tehdit etti.

“Yoo... Fazla gürültü yok... Ağır olalım.”

Onlar, kahkahalarla gülererek birbirine bakıp tekrar ettiler.

“Ağır olalım. Ağır olalım.”

Neriman, koyu kumral saçlı, gençliğine rağmen fazla yorgun yüzlü bir kızdı. Toplu, kalın dudakları boya ile fazla göz alacak kadar kırmızı görünüyor, etrafı sürme ile karartılmış koyu lacivert gözlerinin içi gülüyordu. Geceleri uykusuzluk ve rakı sesine garip bir kısıklık vermişti. En hâlsiz zamanlarında bile gülmek, neşelenmek onun için bir vazife, bir alışkanlık hâlini almıştı. O, içinde sürüklendiği yaşamaya karşı ufacak bir dargınlık duymazdı: “Bu böyle oldu. Demek ki başka türlü olmasına imkân yokmuş!” Onun inancı, felsefesi sadece bu idi. Neşeyi, acıyı hep aynı karşılardı.

Balıkların suda, kuşların havada yaşadıkları gibi bazı kadınlar namus, bazıları da namussuzluk içinde yaşarlar. Birtakım kadınlar da vardır ki, kurbağalar gibi hem suda, hem hâvada ömür sürerler. Cemiyete, insanlara en zararlı olan bu namuslu fahişelerdir.

O, ev ev gezer, rezalet, ahlaksızlık aşıl原因 bir mikrop gibi en gizli köşelere kadar sızar. Kâh kocası vardır, kâh dul-

dur. Bir gün bir tanıdığının çağırıldığı bir mevlitte sıcak, iri yaşlar dökerek hıçkıra hıçkıra ağlar. Ertesi gün sapa bir mahallede, bahçe içinde kullanılmayan bir evin perdeleri inik arka odalarından birinde, en usta köçekler kadar ustalıkla göbek kıvrarak çiftetelli oynar. Neriman bu cins kadınlardan değildir. O, fahişeliği yüzüne, rengine uygun normal bir renk olarak kabullenmişti. Kendi cinsinden olmayan kadınlarla bir arada bulunmak onu sıkar, keyfini kaçırdı. Sadiye hakkında ayrıntılı bilgi istedi.

“Bana anlatınız bakayım. Pek somurtkan bir şeyse... Ben hiç durmam, cızlamı çekerim.”

Numan Kaptan onu temin etti.

“Zaten buraya gelmeyecek. Yukarıda oturuyor. Arkadaşları tanıştırdım, yeter artık, işi kalmadı. Sen keyfine bak. İşte biz bize eğleniyoruz.”

Sadiye odasında, eliyle dizlerini ovuşturarak düşünüyordu. Dayanmasına kendi de şaşıyordu. Her şeye pekiyi demişti. Fakat bu son harekete ses çıkarmadan sabretmek, dayanmak imkânı yoktu. Numan Kaptan'ın arkadaşları, ona ne kadar manalı gözlerle bakmışlardı. Sadiye bu bakışlardaki manayı sezmişti. Ya bu hâli kabullenip ses çıkarmamalıydı yahut misafirleri layık oldukları hakaretle evden kovmalıydı.

Evet, kovmalıydı. En doğru, en uygun çare buydu. Fakat nasıl ve kiminle kovabilecekti? Evde aşçı kadınla Peyman, bir de kendisinden başka kimse yoktu. Bu üç zayıf kadın altı erkeğe karşı durabilir miydi? Gidip onlara ne söylerdi? Sözü-nü dinlemedikten başka, yüzüne karşı arsız arsız gülecekler, içki ile tutuşan beyinleri büsbütün kızacak, hakaret edecekler, belki de döveceklerdi. Onların insafına, acımalarına başvurmakta da topal bir ümit, kırık bir ihtimal yoktu.

Acaba ne yapıyorlardı?

Merakını yenemedi, ayaklarının ucuna basarak aşıya indi. Yemek odasındaki kahkahalar, sert vurulan mızrabın tellerden kopardığı, vakit vakit uzayıp yükselen, sönen, kâh baygın, kâh ateşli nağmeler sofaya kadar geliyordu. Anahtar deliğinden bakmak istedi. İki de birde lamba önünden geçen gölgeler ışığı karartıyor, odadakiler görünmüyordu. Kulağını kapıya dayayarak dinlemeye başladı.

El şakırtıları, parmak arasından zurna gibi öttürülen bir ıslık uda arkadaşlık ediyordu. Arada bir “Oh yallah yallah... Haydi yavrum, aşağıdan... Aşağıdan... Öttürme zillerini kol geçiyor,” gibi beğenme, gayrete getirme sesleri, derin göğüs geçirmeler duyuluyordu.

Sadiye, dışarıdan getirilen kadını merak ediyordu. Bir elektrik çarpması gibi erkekleri birden kımıldatan bu mahlûk hangi âlemin kadınıydı?

Çalgı susmuştu. Bir kadın sesi, “Numan Bey seninki ne biçim kadın? Genç mi?” diye sordu.

Sadiye elini kalbine bastırarak çarpıntıdan nefesi tutulmuş, dizleri titreyerek dinledi. Numan Kaptan dili dolaşarak cevap verdi.

“Yok be... Vaktiyle fena değildi ama şimdi hoşurladı. Ne yaparsın kaymağını başkaları almış, bize kazandibi kısmet oldu.”

Ali Kaptan gülüyordu.

“Ona da eyvallah. Harman sonu dervişlerindir.”

Mutfak tarafından bir ayak sesi geliyordu. Sadiye hızla merdivenleri çıkarak odasına girdi. Kapıya sırtını dayayıp ürpererek durdu. Damarları parça parça doğranıyormuş gibiydi.

Gençlik... Onu, kıymetini, kuvvetini bilmeden, sonunu duymadan, elindeki paranın rengini, cinsini görmeyen bir kör gibi harcamıştı. Hem de kimlere, neye?

Kalbi, yatağını şaşırmış bir ırmak gibi kendi kendine, bir gün bir yar kenarından sızarak öbür gün bir tarladan geçerek başka bir gün sazlıklarda durularak sızdığı, geçtiği, durulduğu yerde küçük bir iz bile bırakmadan faydasız, hiçbir şaysız, esersiz akıp gitmişti.

İşte Numan Kaptan!

Onun için neler feda etmemiştii? Başkasına bile ait olsa, o şimdi başka bir kadını kendisinden üstün bulmuştu. Sadiye hakarete, küçük görölmeye, kabalığa, bir kadına layık görölmesi kabil olmayacak her hakarete razıydı. Hatta evinin hoyrat, terbiyesiz misafirlerle dolup boşalmasını, yemek odasındaki meclisin bütün çirkinliğini, rezaletin her türlüşünü de affediyordu, fakat bu üstün görölme onu çıldırtmıştı.

Numan Kaptan ona bu kadın için “Niyazi’nin dostu... Âdeta nikâhlı karı koca gibidirler,” demişti. Kapı arkasından duyduğu ve kendi için söylenen sözler, hepsinin tam birbirlerine uygun mallar olduğunu anlatmaya yetmişti.

Sadiye, bu kadının kuvvetini, kendi duygusu, muhakemesiyle anlamaya uğraşıyordu.

Neriman belki gençti, güzeldi. Onun kuvveti, her hâlde sadece bu gençlik ve güzellik değildi. O çağırıldığı zaman koşup geliyor, kovulduğu zaman ses çıkartmadan gidiyordu. Aşkı, erkeğin aşkına, erkeğin alakasına bağlıydı. Erkekleri memnun etmek için verileni yeter bulmak, bir şey istememek, üzerlerine düşmemek, hatta sevenlerden kaçmak gerekiyordu.

Neden kendisi bu yolu seçmemiştii? Hep rahat yaşardı, hem başkalarının hesabına acı çekmekten, eza duymaktan da kurtulurdu.

“Niçin, bu yoldan yürümedim? Niçin?”

Artık Numan Kaptan’dan tiksiniyordu.

“Çok iyi oldu böyle olduğu, çok iyi oldu,” dedi. Kırbaçlanırken bile efendisinin ayaklarını yalayan bir köpek sadakatiyle yaşamaktansa o kırbacı ele almak, emretmek, şüphesiz daha insanca ve daha kadınca bir hareket olacaktı.

Gençliği ve güzelliği için söylenecek bir söz, hatta küçük bir ima, Sadiye’yi iğnelemek, zehirlerin en korkuncu ile zehirlemekten daha acıydı. Pek fazla yaşlanmamıştı, elinde oynanacak bir tek koz kalıncaya kadar uğraşmayı bırakmayacaktı. Dişlerini sıkarak odada gezindi.

Peyman usulca kapıyı açmıştı.

“Hanımefendi, misafirler gidiyorlar,” dedi.

Sadiye elini sallayarak cevap verdi.

“Uğurlar olsun.”

Peyman korkarak ilave etti.

“Numan Bey de paltosunu istedi. O da beraber gidiyor galiba.”

Sadiye, Peyman’ın cevap bekleyen gözlerinin içine baktı, sinirli sinirli güldü.

“Gidene Allah selamet versin.”

Peyman çıkınca bir zaman ayakta, ne yapacağını bilmez hâlde kaldı. Şiddetle kapatılan sokak kapısının gürültüsünü duymuştu. Pencerenin yanına giderek perdeyi aralayıp baktı. Hava gazının titrek, mavi ışığı altında birbirinin ellerinden tutmuş bir sarhoş alayı, omuz omuza vuruşarak yıkıla yıkıla sokaktan geçtiler. Sadiye perdeyi kapadı. Can çekişen bir hasta gibi şezlonga yığılıverdi. Damarlarında sızılar, kalbinde ince bir ağrı vardı. Hastalığı neydi, yarası neresindeydi?

Bilmiyordu.

Sadiye elindeki kâğıdı okuyor, bir şey anlamıyor, bir daha gözden geçiriyor ve her okuyuşunda, karşısında şaşkın şaşkın bakan Peyman'a soruyordu.

“Bu kâğıdı getiren polis ne söyledi?”

“Müdüriyete gidip müdür beyi görsünler,” dedi.

“Acaba niçin?”

Bir saatten beri akli bu suale takılmış, düşündükçe daha dolaşık bir muamma hâlini alan bu küçücük kâğıt parçası, ona sfenksin sırları kadar karışık ve korkunç görünüyordu. Acaba niçin? Bu tek سوال, onu bir kuyu gibi içine çekip boğmuştu. Polisin bıraktığı kâğıtta “Mühim bir meselenin soruşturması için şubeye müracaat etmeniz gerek,” kaydından başka bir şey yoktu.

Sadiye'nin polisle ne ilişkisi vardı? Bir an evvel anlamak, meraktan kurtulmak istiyordu. Fakat kâğıtta cumartesi günü diye yazılıydı? İki gün nasıl bekleyecekti? Acaba Şevket'e ait bir iş için mi? Dadısı, dadısı olmazsa Hilmi Efendi bir haber gönderirdi. Nigar için de olamazdı. Mektep idaresi polisle görüşülecek bir mesele olsa bile ailesine bildirirdi.

Niçin çağırıyorlardı? Bu çağırıştaki maksat, münasebet ne olabilirdi? Sebep ne idi? Kimseden bunu anlamaya da cesaret edemiyordu. Herkesin bu çağırışa gizli, şüpheli bir mana vereceği muhakkaktı. Derdini açacağı, akıl danışacağı bir dostu yoktu.

Ziyafet gecesinden sonra Numan Kaptan görünmemişti. O geceki hareketinden utanıyor da onun için mi gelmiyordu? Yoksa Sadiye'yi büsbütün bırakmış mıydı?

Acaba Numan Kaptan hakkında bir şey mi soracaklardı? Onun Sadiye'nin evinin dışında yaptığı, yapacağı herhangi bir şey, bir vakadan Sadiye hesap vermeye borçlu muydu?

Numan Kaptan bir vaka çıkarmış olsa Sadiye'den ne diye tahkik edeceklerdi?

Cumartesi gününe kadar, geceleri Macide Hanım'la karşı karşıya, bin bir sebep arayarak sonu gelmeyen münakaşalarla vakit geçirmiş, gündüzleri fazla düşünmemek için gün karıncaya kadar sokaklarda gezinmişti.

Cumartesi sabahı garip bir korku ile yüreği çarpıyordu. Son kararı dinlemeye giden bir suçlu gibi titreye titreye çarşafını giydi, Macide Hanım'a da "Sen de hazırlan, beraber gideceğiz," dedi.

Polisin getirdiği pusulayı, eldiveninin kenarına sıkıştırmıştı. Arabada tekrar tekrar çıkarıp okudu. Vakit vakit arabadan dışarıya bakıyor, tramvaylar, otomobiller canlı bir mahlûk gibi onu ezmeye geliyorlar, büyük binalar sallana sallana üzerine yıkılacaklarmış sanıyordu. Midesinde açlık zamanlarında duyulan bulantılar gibi hafif bir bulantı vardı. Başı sıtma ateşleri içinde yanarak dönüyordu.

Müdüriyetin kapısında nöbet bekleyen polis, Sadiye'nin uzattığı kâğıda bakarak eliyle tarif etti.

"Sağdaki merdivenden çıkarsınız. Sola sapın, orada bir polise bu kâğıdı gösterin. O sizi ikinci kata çıkarır."

Sadiye, polisin gösterdiği merdivene doğru yürüdü. Büyük taş avlu, ona etrafı çemberlerle çevrilmiş, daracık, sıkı bir kafes gibi görünüyordu. Merdivenin yanındaki bir odanın açık kapısından hiddetli hiddetli sesler duyuluyor, elleri arkasında bir polis, kahveci çırağı ile şakalaşüyor, karşı kapılardan birinin önünde, muşamba kasketli, boynundan büzme mintanlı, tıraşı uzamış, kirli yüzlü bir Rum kelepçeli elleriyle ara sıra sigarasının küllerini silkiyordu.

Kâh bir oda kapısı açılıyor, elinde bir deste kâğıtla kalemini kulağının arkasına sıkıştırmış, pantolonunun dizi çıkık bir polis çıkıyor kâh taşlara bağdaş kurarak esrarlı tavırlarla

konuşan, yağlı yakalı, yamalı kıyafetli, kadın erkek karışık, üç beş kişilik insan kümeleri, sağ tarafta bir merdivenden inen bir polisin emriyle takım takım ayağa kalkıyorlar yahut bir sıraya dizilerek odalardan birine giriyorlardı.

Merdivende beyaz, çamurlu iskarpinli, yırtık kırmızı tire çoraplı, açık nefli, buruşuk çarşafının pelerini altından, ördəkbaşı jarse gömleği görünen, saçları oksijenle sarartılmış, dipleri beyazlaşmaya başlamış, altın dişli, zayıf bir kadın, terden yakasının kırmızı işaretleri solmuş bir genç polisle konuşuyordu. Kadın, Sadiye'ye yol vermek için çekilirken bir kahkaha attı.

“Fukaradan çekin geç, zengine sürün geç.”

Genç polis onu kolundan tutup sarstı.

“Dürdane, kendine gel!”

Dürdane altı çürümüş sol gözünü kırparak “Dalyan gibi karıyı gördün de gevşedin mi?” diyordu. “Karıdaki kuruma da bak. O tuvaleti bana giydir de o zaman gel yanıma. Hem öyle dut silker gibi beni ne tartaklıyorsun?”

Sadiye suçlu suçlu başını eğdi. Korkudan, çarpıntıdan dişleri çatırdayarak merdivenleri çıktı.

Birinci katın kalabalığı onu büsbütün şaşırtmıştı. Viraneliklerden toplanmış çipil gözlü, ellerinde, yüzlerinde yara, bere ve çibanlara kül, çamur sürülmüş, çıplak ayaklı dört çocuk birbirlerine sokularak etraflarına korkarak bakınıyorlar, kimi ayakta, kimi yere çömelmiş, soluk benizli, gözleri çukura batmış mahalle karıları sigara içerek kavga eder gibi yüksek sesle konuşuyorlar, kır saçlı bir ecnebi, şapkasını koluna sıkıştırmış, elinde pullu pulsuz bir demet kâğıdı göstererek oda oda dolaşıyordu.

Sadiye kime soracağını bilmiyordu. Merdivenin yakınındaki kapılardan biri açılarak fesini kafasının tepesine konurmuş, omuzuna bir havlu atmış, orta yaşlı bir adam gö-

r nm    . Havlunun fazla sarkan ucunu geriye attı, sonra eğilerek sıvalı paçalarını d zelitti. Sadiye'nin elinde küçük bir kâğıt tutarak aynı yerde,      n bir hâlde durması dikkatini çekmişti.

     m birini mi arıyorsunuz?   diye sordu.

Sadiye söz söyleyecek bir insan bulmaktan sevinerek hemen cevap verdi.

    i             , işte gönderilen   u kâğıt.  

Orta yaşlı adam kâğıda göz ge         ge        , elinin tersiyle bıyıklarını sıvazladı. Demir parmaklığa dayanarak me   kayı  nı düzelten bir polisi         .

      k Efendi biraz bakar mısınız?   u hanımlara yol g          , iki saattir burada bekliyorlar.  

T      k Efendi d          . Sadiye'ye dikkatli dikkatli baktı, anlayacağını anlamış, kararını vermiş bir tavırla ilerledi.

     i g            ?

Orta yaşlı adam, Sadiye'den aldığı k         ona verdi.

     ,         n tezkeresi var.  

Polis k         aldı, Sadiye'ye         m sıra geliniz,   dedi ve bir t      düz durmayan me   kayı  nı d         d         y            .

       kat, birinci kata g         sayılırdı. T      k Efendi bir kapı         , palaskasının tokasını tutarak ba   g         d        , sırtını duvara dayayarak sandalyede uyuklayan bir polisin omuzuna dokundu.

      n Efendi, uyan artık. Bu ne uykusu?  

Hasan Efendi başını ağır ağır kaldırdı. Yumuk g      n   zorla a         u  ra        .

          ?

“Bugün rahattasın görüyorum.”

Hasan Efendi’nin daha uykusu açılmamıştı, gözleri yarı kapalı konuşuyordu.

“Hangi rahat? Görmüyor musun? Yorgunluktan sütçü beygiri gibi ayakta uyukluyorum. Gece nöbetteydim.”

Tevfik Efendi, Sadiye’yi gösterdi.

“Hanımlar müdür beyi görecekler.”

Hasan Efendi rahatı kaçırılmış bir insan hoşnutsuzluğuyla aksilendi.

“Müdürün yanında misafir var, beklesinler.”

“Sen bir kere haber ver. Resmî tezkere ile müdür çağır-
mış.”

Kâğıdı da uzatıyordu.

“Baksana, mühim bir mesele diyor. İşin mühim tarafını geçtim, bir laf işitirsin, haydi kıpırdan. Ters tarafından uyan-
dın yine.”

Hasan Efendi, bir Sadiye ile Macide’ye, bir de Tevfik Efendi’ye bakıyordu.

“Hep de mühim meseledir. Aşağısı kurtarmaz. Günde bu mühim meselelerin seksen tanesini görüyoruz.”

Tevfik Efendi arkasını dönüp yürümüştü.

“Günah benden gitti. İster haber ver, istersen verme. Se-
nin bileceğin bir şey. Tevbih işittin mi, kimse, senin takazanı
dinlemez.”

Hasan Efendi hafifçe gerinerek ayağa kalktı, iliklenme-
miş var mı diye parmaklarıyla ceketinin, pantolonunun düğ-
melerini yokladı, yakasının kopçalarını geçirdi, kalpağını
düzelterek kapıyı açtı, içeri girdi.

Polisin kapıyı açıp içeriye girmesi ile dışarıya çıkması arasında geçen birkaç dakikalık zaman, Sadiye'ye hesap edilemez kadar çok uzun geldi. Macide Hanım polisin gösterdiği iskemleye oturmuştu. Sadiye polisle beraber odaya girdi.

Kapı önünde, kırmızı bezli büyük bir paravana duruyordu, polis paravananın kenarında esas vaziyeti alarak Sadiye'ye yol verdi. İki pencere ortasına konulmuş, geniş yazı masasına dirseklerini dayayarak sol köşedeki koltukta oturan siyah, kısa sakallı, zayıf, dar omuzlu biriyle konuşan, çıplak başlı zat, Sadiye'nin girdiğini görünce doğruldu.

“Buyurunuz hanımefendi,” dedi.

Sadiye, müdürün gösterdiği koltuğa oturdu, korkak bir tavırla peçesini açtı, gözleri etrafını göremiyordu. Bütün ışıklar kararmış, sıkıcı bir boşluk içine yuvarlanmış gibiydi. Titrediğini belli etmemek için dizlerine el çantasıyla basıyordu. Müdür nazik bir tavırla sordu:

“Kahve, çay? Bir şey emretmez misiniz?”

Sadiye eldivenlerini koparacak gibi çekerek “Hayır, teşekkür ederim,” dedi.

Müdürün nezaketi onun korkusunu hafifletmişti, etrafına dikkatle bakmak istedi. Sol köşede oturan siyah, kısa sakallı adamı tanıyordu. Nigar'ın gittiği mektebin müdürüydü. Hemen selamlaştılar.

“Afiyettesiniz inşallah hanımefendi, çoktandır mektebimizi teşrif etmiyorsunuz.”

Sadiye cevap vermek üzere iken masa önünde oturan zat, ikisine de ayrı ayrı bakarak sordu.

“Tanışıyor musunuz efendim?”

“Evet, müdür bey. Hanımefendinin kerimeleri mektebimizin en çalışkan, en zeki, en uslu talebelerindendir.”

Şube müdürü birden düşünceye dalmıştı.

“Ya... Çok iyi.”

Ellerini ovuşturuyor, ne söyleyeceğine karar verememiş gibi kâh Sadiye’ye kâh misafirine bakarak yutkunuyordu.

Sadiye, Nigar’ın mektep müdürünü orada görünce baştan aşağı acı bir şüphe ile titredi. Fakat onun tatlı sesiyle Nigar’dan, bir baba gibi söz etmiş olması, Sadiye’nin şüphelerini gidermişti. O zaman masasının üzerindeki kâğıtları karıştırarak dalgın dalgın düşünen müdüre baktı. Mektep müdürünün orada bulunması belki bir tesadüftü. Polisin çağırmasının sebebini sormaya da korkuyordu. Evvela müdür kendiliğinden açacak sanmıştı. Ama onun durgun hâli Sadiye’yi şaşırtıyordu. Müdürün vakit vakit, göz ucu ile kendisine baktığını da görmüştü, bütün cesaretini toplayarak sordu.

“Davetinizin sebebini sorabilir miyim?”

Müdür, Sadiye’ye bu sefer daha dikkatle baktı.

“Sizi rahatsız ettim hanımefendi, af buyurunuz. Fakat öyle icap etti. Arz edeceğim efendim.”

Mektep müdürü onun durgun hâlinden sıkışık bir vaziyette kaldığını anlamıştı, kalkarak izin istedi.

“Sizi daha fazla meşgul etmeyeyim. Boş yerimiz olsa akrabanızı, memnuniyetle kabul ederiz. Zaten vazifemiz bu! Bir çocuğun tahsilden mahrum kalmasına vicdanım nasıl razı olur? Herhâlde bunu zatîlileri de takdir buyurursunuz. Ama yine olabilecek her şeyi yapacağım. Fazla karyola koymaya yatakhanelerimiz müsait değil. Kalben çok mahzunum. Bununla beraber bir daha bakacağım, belki bir çare buluruz. Hafta içinde tekrar rahatsız ederim.”

Müdür de ayağa kalkmıştı.

“Siz zahmet buyurmayınız. Bendeniz telefonla zatîâlinizi ararım. Bildiğiniz üzere kızın ailesi taşrada, mektep işi ne oldu diye telgraf telgraf üzerine bendenizden soruyorlar. İm-

kânsızlığı onlara anlatmak pek müşkül. Artık lütuf ve himmetinize sığındım beyefendi.”

“Elimden geldiği kadar çalışacağım.”

Sadiye’ye selam verirken “Kerimeniz hanıma söyleyeyim, bir emriniz var mı, hanımefendi?” dedi.

“Gözlerinden öptüğümü söylerseniz, minnettar etmiş olursunuz.”

Misafir çıktıktan sonra müdür yerine oturmuştu. Masanın üzerindeki zile bastı, içeri giren polise, “Beni görmek isteyen olursa biraz beklesin,” dedi.

Üstüne yuvarlak camdan bir baskı konmuş kâğıtları çekerek bakmaya başladı.

“Hanımefendi,” dedi, “maalesef hakkınızda şikâyet var.”

Sadiye yüzü solarak dinliyordu.

“Şikâyet mi var? Kim şikâyet ediyor?”

“Mahalleniz... On kadar imzalı bir mazbata.”

Elindeki kâğıtlardan birini ayırarak okudu. Bunda, “Mahallemizde oturan Bahattin Paşa kızı Sadiye Hanım, kocası Burhan Şevket Bey’i hastalığını bahane ederek Soğanlık’a, vaktiyle konaktan çırak çıkarılmış ihtiyar bir hatun yanına göndermiş ve o vakitten beri Numan Bey adında bir bahriye zabiti ile meşru olmayan bir surette münasebet kurmuş olduğu...” diye bir başlangıçla, Sadiye’nin, Numan Kaptan’la geçirdiği birkaç aylık hayat çok büyütülmüş bir şekilde, örnek ve şahit gösterilerek birer birer sayılıyor ve “Hâlleri şüpheli bazı kadınların dahi,” konağa girip çıkmaya başlamalarından ve “Bu hâlin mahallenin iffet ve namusu noktasından bir tehlike olabileceği düşüncesiyle,” şikâyet ediliyordu.

Müdür ilave etti.

“Bir kimsenin hususi hayatına karışmaya kimsenin hakkı yoktur. Buna ne kanun ve ne de ahlak müsaade eder. Biz

yerinde araştırdık. Maalesef yapılan ihbarın hakikat olduğu anlaşıldı. Herkes istediği gibi yaşamakta hürdür, serbesttir. Lakin bu serbestlik bazı kanun kayıtlarıyla sınırlanmıştır. Dikkat buyuruldu mu? Hâlleri şüpheli kadınlar deniliyor. Kimlerdir ve kaç kişidir? Burası sağlam bir netice veremedi. Ancak tahkikat sonunda bir tanesini bulup çıkarmak mümkün olabilmıştır.”

Tekrar kâğıtlara bakıyordu.

“Bundan bir hafta evvel, evinize, polisçe eşkâli, kim olduğu bilinen bir kadın girmiştir. Nokta polisi bu kadını tanımıştır. Gece devriyeler de altı yedi erkeğin, kendini bilmez bir hâlde konaktan çıktığını görmüşler. Belki de bu, sadece ahbap arasında verilen bir ziyafettir. Fakat davetlileriniz arasında eve kabul etmek değil, uzaktan selamlaşmak bile hoş görölmeyecek insanlar vardır. Sonra Neriman adındaki kadının evinize kabulü de epey şüphe uyandıracak bir hâldir.”

Susmuştu. Sadiye nefes almaktan korkarak dudaklarını ısıırıyordu. Müdür, kâğıtlara, yeniden göz gezdirdi.

“Mahallelinin bu ilk şikâyeti değildir. Bir ay evvel de merkeze söyleyerek dikkat çekmişlerdir. Kanunca bir sebep olmadığından işe karışmak hakkını bulmadık. Evet, bir kocanız var. Fakat sağlık sebebinden mi, şimdilik bizim bilmediğimiz bazı sebeplerden dolayı Soğanlık’ta oturuyor. Bu gibi aile işlerine karışamayız. Yalnız şu var ki kocanızdan ayrı yaşadığınız zamanlar hayatınızı ona göre tanzim etmek zorundasınız. Tabirim mazur görölsün, kayıtsızlık ve dikkatsizliğe de göz yummayınız. Bu bapta ki kanun kayıtları pek açıktır. Kocanız bunak veya yaklaşmanız mümkün değilse, bir vasi tayin eder, olmazsa nikâhı ortadan kaldırmak istersiniz. Bu hâl sizin, birtakım şüpheli kimseleri evinize almanıza, meşru olmayan bir hayat sürmenize bir sebep teşkil etmediği gibi, bir hak da vermez. Ne demek istediğimi anladınız mı efendim?”

Sadiye nasıl olup da bayılmadığına şaşıyordu.

“Evet,” dedi.

Eğer bir ölüyü söyletmek olacak şey olsaydı, ancak bu sesle cevap verebilirdi.

Müdür, dıştan görünen nezaketi altında, vazifesini, yerinin en küçük bir merasimini kötüye kullanamayan, kesip atan, sert bir idare adamıydı.

“Sizi buraya çağırmaktan maksadımız, hakikati bir kere de sizden anlamak ve ona göre hüküm vermektir. Buyurunuz, sizi dinliyorum. Bir itirazınız varsa söyleyiniz.”

Sadiye neye itiraz edecekti? Müdürün söyledikleri yalan değildi ki... Fakat işin iç yüzünü anlatsa... Bunun da imkânı yoktu. “Herkesten evvel şikâyet, isyan eden bendim,” dese kim inanırdı? Numan Kaptan’la olan alışverişini inkâr edebilirdi? Az çok her şeyi hesap etmişti, ama üç dört aylık hayatının bu kadar tehlikeli bir son ile düğümleneceğini düşünmemişti. O, şimdiye kadar kendisinden başka kimse ile uğraşmamış, kimseyi kırıp incitmemişti. Ona bu fenalığı yapmak için mahallesine ne yapmıştı? Eve girerken komşu kapılarda gördüğü, sokakta rastladığı tanıdık çehrelerde beliren alaycı gülümsemeler, demek ufkun uzak bir köşesinden sessizce parlayıp sönen şimşekler gibi bir fırtına başlangıcıymış. O, gülümsemelerdeki manayı göremeyecek, anlayamayacak kadar o zamanlar kör bir zavallı mıymış?

“Niçin bizimle yürümekten vazgeçtin? Niçin bizden ayrıldın? Bizim dikkatli hareketimizi hor gördün. Bak, biz hepimiz nasıl, kanunun, ileriden beri gördüklerimizin korunması ile serbestçe, rahatça yaşıyoruz. Kocanı evinden uzaklaştırmadaki ahmaklığının cezasını çekeceksin.”

Müdür soruyordu.

“Cevabınızı bekliyorum.”

Sadiye avuçlarında buruşturduğu eldivenlerine bakarak “Yalan beyefendi,” dedi.

Müdürün kaşları çatıldı.

“Yalan, sahi... Ortada iki iddia var. Size karşı olan iddiayı delilleriyle ortaya koyuyorlar. Böyle olmadığını ispat etmek size düşer. Ortadaki delilleri sözle hükümden düşüremezsiniz. Biz, kanuna göre yapılması gerekli muameleyi yapmaya mecburuz. Onun için gelecekteki davranışlarınız için de bize kuvvetli taahhütlerde bulunmalısınız.”

Sadiye anlamamıştı.

“Ne gibi efendim?”

Müdür çok görmüş, çok dinlemiş bir adam tavrıyla devam etti.

“Muhterem bir ailedensiniz. Ehemmiyetsiz bir şüphe üzerine bile olsa bu suretle tanışmak istemezdim. Size hatta kanunun haddini aşarak pek fazla gevşek davranmış bulunuyorum. Yoksa daha başka yolda muamele etmemiz de mümkündü. Dönecek yol pek uzun değilken uyandırmak benim için bir vicdan borcu vazifesidir. Yalnız, görünüşü kurtarmak için, mahallelinin şikâyetine bir cevap vermek zorundayız. Bize bir kefil göstermelisiniz.”

“Kefil mi?”

“Mahallenizde sözü geçer adamlar oturuyor. Verilen mazbata ne oldu diye soracaklar. Meselede bir yanlış anlaşılma var. İş sanıldığı gibi değildir, şu veya budur demek, onlara her hâlde bir cevap vermek icap edecek. Sırf ailenizin mevkiine, şeref ve asaletinize olan saygım yüzünden müstesna bir muamele yapıyorum. Bu gibi işlerde küçücük bir gevşeklik göstermemek için şiddetli emirler var. Son zamanlarda bu gibi hâller esef verecek derecede artmaktadır. Ahlak zabıtasına havale edilecek olsaydı ve o yolda soruşturma yapılsaydı, hakkınızda pek tehlikeli olurdu.”

Dudaklarından aynı ahenkle çıkan kuru bir sesle memleketteki ahlaki çöküşten, hayatın korkunç bir savaş olduğundan ve düşenlerin yalnız bu savaşta muvaffak olamayacak kadar karaktersiz, iradesiz kimseler ve fahişeliğin kadınlık şerefiyle hiç de uygun olmayan içtimai ve ahlaki bir hastalık olmasından bahsetti. Sadiye müdürün elindeki yazı kalemini çevirerek ağır ağır devam ettiği nutkunu dinlemiyordu. Gözleri sislenmiş, kulaklarının arkası cımbızlanıyormuş gibi sızlıyor, ensesinde vakit vakit bir damar kopuyormuş da arkasından beline doğru sıcak kanlar akıyor sanıyordu. Bu nutkun sonunda Sadiye bir şey işitmemeye başlamıştı.

Müdür, sonunda yorularak susmuştu, Sadiye'yi kapıya kadar uğurladı.

“Herhâlde bu hafta meseleyi esaslı surette hallederiz, değil mi hanımefendi? Bendenizi de zor bir mevkide bırakmayacağınızı ümit ediyorum.”

Sadiye başıyla evet, dedi. Dudakları tutkal sürülmüş gibi yapışmıştı.

Macide Hanım, Sadiye'nin renginin uçukluğundan korktu.

“Hanımım, sana ne oldu? Betin benzin kül gibi. Safran mı oynadı? Bari şuradan bir bardak su bulduralım da iç.

Sadiye gözlerini kapayarak durdu, yavaşça içini çekti.

“Bir şey istemem. Gidelim Macide Hanım.”

Arabada hiç konuşmadılar. Sadiye, başını arabanın körüğüne dayamış, eldivenlerini ısıırıyordu. Gözlerinde hemen iri bir damla olup düşecekmiş gibi görünen bir ıslaklık vardı.

Kimi kefil gösterebilirdi? Burhan Şevket'i gene konağa getirtse bile gene şüphe altında kalacaktı. Burhan Şevket vasiye muhtaç bir hâldeyken nasıl olur da vasi yerine geçebilirdi? Numan Kaptan'ı buldurmak, ondan hesap sormak istiyordu. Uğradığı muamele hep onun yüzünden, bütün

çektiklerinin sebebi o değil miydi? Ancak kapı arkasından sesini duyduğu bir kadının, ona bu kadar fenalık edebileceğini, ona karşı korkunç bir suçlayıcı kesileceğini akıl, mantık kabul edebilir miydi? Günahı, sevdiği, hoşlandığı bir erkekle serbest bir tarzda yaşaması mıydı? Dostunu beraberinde gezdiren kocalı kadınlar, şüpheden, gözlenmeden kurtuluyorlar da yalnız arada küçük bir şekil farkı için mi ona saldırıyorlardı? Onurunu, haysiyetini, tehlikeye attığına göre bari sevdiği elinde kalsaydı?

Macide Hanım'a sordu.

“Numan Bey nerelerde bulunur? Bir arasak olmaz mı?”

Macide, dudak bükerek cevap verdi.

“Onu bir Rabbim Teâlâ bilir. Nerede sabah, orada akşam. Onun yattığı, kalktığı yer belli olur mu? Bakarsın, bir ay biteviye Yakacık'ta kalır. Sonra haftalarca evin semtine uğramaz. Sanki gelmiyor diye mi sordun?”

Sadiye'nin kulağına eğilmişti.

“Döner dolaşır, bir akşam içer içer, hükmetti mi gelir. Nasıl olup da bu kadar zaman burada oturdu, sabretti, şaşıtmı doğrusu.”

Sadiye sesini çıkarmadı, başını çevirdi. Bu ümidi de suya düşmüştü.

“Polisi temin ederim. Benim bunda bir suçum, günahım yok ki. Eve yabancı bir misafir bile kabul etmem.” diyordu. Fakat acaba bu teminatı yeter miydi? İnanacaklar mıydı? Ya inanmazlarsa... Artık Veli Bey'e de başvuramazdı. Veli Bey bir gün konağa gelmiş, lakin Sadiye, “Evde yok,” dedirtmişti. Numan Kaptan ile yaşamaya başladıktan sonra onun temiz yüzüne bakmaya utanmıştı.

Veli Bey, iyi kalpli, hayır işlemeyi sever bir adamdı, mutlaka yardım ederdi. Sadiye onun yardımından hiç şüphe etmiyordu. Hemen o akşam bir mektup yazdı. “Hayatın-

dan, talihsizliğinden, yalnızlığından,” şikâyet etti, mektubu, “Mutlaka cevabınızı bekliyorum,” diye bitirdi.

Fakat günler geçti, Sadiye’nin beklediği cevap gelmedi. Veli Bey ya sahiden Sadiye’ye gücenmiş yahut gelemeyecek kadar hasta idi. Sadiye, Yakacık’a gitmeyi düşündü. Ama Veli Bey’in darılmış olması ihtimali bütün cesaretini kırıyordu.

Sokağa çıkamıyor, bazı bazı evin önünden rastgele bir polis geçse korkudan titriyor, eve ne erkek, ne kadın misafir kabul ediyordu. Macide Hanım onun bu hâlini yakından göz-lüyordu. Bir gün Sadiye’ye, “Düşüne düşünene kendini öldüre-ceksin. Konağı kiraya verir, başka ev tutarız,” dedi.

Sadiye, kendi kendine bir iş yapacak hâlde değildi, her zaman başkalarının fikriyle hareket eder ve bu fikirleri o ka-dar benimserdi ki kendi, bulup düşünse o derece müdafaa edemezdi.

“Doğru Macide Hanım. Başka eve çıkalım. Zaten bu ko-nak bize büyük geliyor. Şöyle küçürek bir ev tutarız. Fazla eşyaları da satarız. Öyle ya, kıyıda bucakta bir yığın hırdavat var. Onları da başımızdan defetmiş oluruz. Konağı yüksek bir fiyata kiraladık mı üste elimize para da geçer. Yalıtı sattı-gımız tellalı yarın gider görürüz, olmaz mı?”

8

Veli Bey, hastane hademesinin gösterdiği, üzerinde baş-hekimlik levhası asılı kapının önünde durdu.

“Haber vermek lazım mı?”

Hademe, çok şaşılacak bir şeyden söz eder gibi boynunu çarpıtarak cevap verdi.

“Bir acayip tabiatlı adamdır. Ne kendi fazla bekler ne de kimseyi bekletir. Bakarsın sert, bakarsın yumuşak... Dövse, azarlasa adama batmaz. Kapıyı vur, gir.”

Veli Bey hademenin söylediğini yaptı. Cemil Kâzım onu görünce kollarını açarak sevinçle haykırdı.

“Teşekkür ederim. Geleceğinizi biliyordum.”

Veli Bey’in ellerine sarılarak onun buruşuk yanaklarından uzun uzun öptü.

“Affedersiniz, sizi buraya kadar yordum. Ama hastaneye yeni tayin edildiğim için işim çok. Daha işleri de iyice kavrayamadım. Bir yere çıkmaya vaktim olmuyor.”

Veli Bey yazıhanenin soluna konulmuş, geniş maroken koltuğa oturuyordu.

“Kartınızı alınca o kadar sevindim ki anlatamam. Bilmezsiniz vallahi öyle göreceğim gelmişti ki...”

Cemil Kâzım zile basmıştı, içeriye giren hademeye “Bize iki kahve, biri sade olacak,” dedi.

Veli Bey’e dönerek dedi ki:

“İyi hatırımda kalmış değil mi?”

Veli Bey gülüyordu.

“Sahi öyle. Unutmamışsınız.”

“Hiç unutmuyum?”

Cemil Kâzım’ın uzattığı sigarayı alırken Veli Bey sordu.

“İstanbul’a geleli çok oluyor mu?”

“On gün kadar oluyor.”

“Hemen hemen birbirimizi görmeyeli üç sene oldu galiba?”

Cemil Kâzım hüzünlü hüzünlü başını salladı.

“Tam dört sene.”

“Nerelerdediniz?”

“Nerelerde değildim ki... Sürtmediğim yer kalmadı.”

“Bir mektup, iki satır olsun bir haber göndermediniz.”

Cemil Kâzım cevap vermedi. Veli Bey ona bakıyordu.

Cemil Kâzım’ın saçları bütün ağarmış, bir tek kara tel kalmamıştı. Başı bembeyaz bir yasemin demetine benziyordu. Yüzüne bir acılık yorgunluğu çökmüştü. Değişmeyen yalnız gözleriydi. Gözleri hâlâ bir çocuk saflığı, masumluğuyla parlıyordu.

Veli Bey, Cemil Kâzım’ın hayatının gizli bir fırtına ile için için yıkıldığının farkındaydı. Dünyada hiçbir acı insana bu kadar tatlılık veremezdi. Bu yüzdeki cana yakın, tatlı hüznün, acıma değil, ancak saygı uyandırıyordu. Bu gösterişsiz ıstırapta vakarlı bir asillik vardı.

Veli Bey, dört yıl içinde hemen hiç değişmemiş gibiydi. Sesinde, bakışında, davranışlarındaki kayıtsızlık, zeki, alaylı, adam sen de deyiş hâlâ duruyordu. Cemil Kâzım onun önüne sigara tablasını uzatmıştı.

“Siz söyleyiniz. Ben yokken İstanbul’da neler oldu?”

Veli Bey eliyle koltuğunun kenarlarına vuruyordu.

“Söylerim,” dedi, “az zamanda size pek ziyade alışmıştım. Sizi de kaybedince ömrümde ilk defa yalnızlık nedir, onu anlamıştım. Sizi hasta diye işittim. Hatta bir gün, Büyükdere’deki yalınıza da uğradım. Oradan da çıkmışsınız. Kime sordumsa ‘Yok... Bilmiyoruz... Görmüyoruz...’ dediler. Kudret Bey’den de o cevabı aldım.”

Kudret’in adını söylerken Cemil Kâzım’ın yüzüne dikkat etti. Hâlbuki o aynı hissizlikle dinliyordu. Sanki bu isim onda hiçbir şey uyandırmamıştı. Veli Bey “Kudret Bey nerelerde? O da ne vakittir görünmüyor,” diye sordu.

Cemil Kâzım yazıhanenin muşambasındaki küçük bir lekeyi parmağıyla siliyordu.

“Almanya’daymış.”

“Mektuplaşıyor musunuz?”

“Hayır.”

Veli Bey üzerinde fazla durmadı. Cemil Kâzım, Kudret’ten söz edilmesini bile istemiyordu. Onun hakkında, kısaca “Zavallı çocuk,” dedi.

Veli Bey, İstanbul’un dört yıllık hayatını, vaka, örnek göstererek anlatıyordu. Cemil Kâzım ara sıra başını sallayarak onu tasdik ediyor, bazen bir vakayı “Ya!” diye şaşkınlıkla anlatıyor, bazen de başka bir hikâyeye “Vah, vah!” diye esefleniyordu.

Veli Bey, ona, herkesten, hatta tanımadığı, isimlerini bile duymadığı insanlardan söz açtığı hâlde, Sadiye’ye, Nigar’a... Onlara dair bir tek kelime söylemiyordu. Cemil Kâzım, onun bu isteyerek susmasına ne mana vereceğini şaşırmıştı. Sadiye artık bahse değmeyecek, adı anılmayacak kadar adileşmiş, düşmüş müydü? Yoksa hayatından pek çok memnun, mesut muydu? Cemil Kâzım’ın yanında onların adını anmak istemiyor muydu? Sadiye için bir şey söylemesine belki bir sebep olabilirdi? Ama Nigar?

Nigar elbette büyümüştü. Belki sokakta rastlasalar birbirlerini tanıyamayacaklardı.

“Nigar’ı görüyor musunuz? O ne âlemde? Büyüdü değil mi?”

Veli Bey onun dalgın dalgın başını sallayışından, sözlerini dinlemediğini, aklından başka şeyler geçtiğini anlamıştı. Fakat bütün tarafıyla anlattığı bir hikâyenin en meraklı bir yerinde, Cemil Kâzım’ın bu sualı, onun hiç beklemediği bir şeydi. “Hâlâ mı?” demek ister gibi Cemil Kâzım’ın yüzüne baktı.

“Evet, büyüdü... Koskoca bir kız oldu.”

Cemil Kâzım'ın daha başka sualler sormak istediği bel-
liydi, Veli Bey sesini yavaşlatarak ilave etti.

“Bu bahsi kapayalım doktor.”

“Neden? Başlarına bir felaket mi geldi?”

“Pek felaket de denemez. Bu, görüşe, düşünüşe göre de-
ğişir. Bizim felaket sayabileceğimiz bir şeyin başkaları için
tabii bir şey olması da akla gelebilir. Ben kendi gözlüğümün
arkasından tabii göremediğim, öyle düşünemediğim için
bahsi kapayalım demiştim.”

“Anlatır mısınız?”

“Hani çöllerde serap gören seyyahlar vardır. O seraba
yaklaşmak, gözlerini aldatan hayale doğru yürümek isterler.
Bazı önlerine bir bataklık çıkar. Hâlbuki serap onların göz-
lerini kamaştırmıştır, adım attıkça, çamura batarlar. Evvela
ayakları, sonra dizleri, daha sonra omuzları balçığa gömü-
lünceye kadar tehlikeyi duymazlar. Onlar, tam yaklaştıklarını
sandıkları bir zamanda serap kaybolur, bütün renkler, ışıklar
sönüverir. Artık hiçbir kuvvet onları kurtaramaz. Karanlık,
ıssız çölün ortasında çırpındıkça daha ziyade gömülerek ba-
taklığa karışırırlar. Sadiye Hanım da şimdi böyle bir bata-
klığa saplandı.”

Cemil Kâzım, onun ne demek istediğini az çok kestirebil-
mişti. Dört yıl İstanbul'dan bir haber almadan, tam bir yal-
nızlık içinde yaşamıştı. Bu geçen yılların yıkıp yakmadan,
harap etmeden, sessiz bir ırmak gibi dört yanına hayat, renk
dağıtarak uslu uslu akmış olması pek şüpheliydi. Onun, her
kötülüğü çabuk affeden kalbi, dört yıl bu belirsiz üzüntü için-
de geçmişti. Burhan Şevket avını ele geçirince tüylerini yo-
lup kolunu kanatlarını kırpmadan bırakmazdı.

Veli Bey bir sigara yakmıştı. Başından fesini çıkararak di-
zine koydu, gözlerini Cemil Kâzım'dan ayırmıyordu.

“Sadiye Hanım’ın ne kadar zayıf iradeli bir kadın olduğunu bilirsiniz. Burhan Şevket’le evlenmiş olması da bunu gösterir. Artık Yakacık’a gelmemeye başladılar. Bir gün Nişantaşı’na konağa gitmiştim, geçirdikleri hayatı görmeliydiniz... O ne israftı ya Rabbi!”

Sadiye’nin, yalıda ve konaktaki hayatını, onlar hakkında duyduklarını anlatırken Cemil Kâzım bir kalem ucuyla yazıhanenin muşambasına bir şeyler çiziyor, sigarasının ateşi dudaklarına yaklaşıncaya sinirli sinirli bir tavırla masanın üzerinde açık duran paketten bir sigara alıyordu.

Veli Bey, Burhan Şevket’in Soğanlık’a, Servinaz Kalfa’nın evine gönderildiğini söyleyince Cemil Kâzım şaşırarak doğruldu.

“Ne diyorsunuz? Şimdi Sadiye Hanım, Burhan Şevket’le beraber yaşamıyor mu?”

Gözlerinde ıssız, boş bir adanın kıyısında, boş ufuklara haykıran, belki de hiç görünmeyecek bir imdat bekleyen, kazaya uğramış birinin uzaktan bir vapur dumanı görmesine benzer, ümitsiz bir ışık uyanmıştı. Onun heyecanı Veli Bey’i neden olduğunu bilmediği bir şaşkınlığa düşürmüştü.

“Bana, Nigar’ın ağzından bir mektup yazmışlardı. Hasta idim, gidemedim. Komşumuz Numan Kaptan’ı gönderdim.”

Cemil Kâzım bu adı hatırlayamıyordu.

“Numan Kaptan mı? Kim bu?”

“Bir gece Yakacık’ta, bağda görmüştünüz.”

Numan Kaptan’ın şeklini, hâlini anlatıyordu, Cemil Kâzım eliyle işaret etti.

“Numan Kaptan’la ne konuştular, bilmiyorum. Yalnız sonradan duyduğuma göre Şevket’i Soğanlık’a göndermişler.”

Sözüne devam edip etmemeyi düşünüyordu. Durdu. Cemil Kâzım soruyordu.

“Sonra?”

“Azizim, ya biz insanlar sahiden de aslında kötü mah-lûklarız yahut kötülük bize muhakememizden geliyor. İyilik ve kötülüğün ölçüsü, kendi zevkimiz, duygumuz. Bize kötü gelen bir şey, başkalarına güzel görünüyor. Sadiye Hanım o günden sonra Numan Kaptan’la beraber yaşadı.”

Cemil Kâzım kulaklarına kadar kızarmıştı.

“Yani onunla evlendi, değil mi?”

Veli Bey fesini tekrar başına giymişti, ayağa kalktı, ellerini pantolonunun ceplerine sokarak Cemil Kâzım’a uzun uzun baktı.

“Hayır. Ortada nikâh, mukavele yok. Bu rezalet aylarca sürdü.”

Cemil Kâzım’ın yüzüne bakmıyor, omuzlarını sinirli sinirli oynatarak çabuk çabuk söyleniyordu.

“Neler duymadım... Eğer arada Nigar, o zavallı kızcağız olmasaydı hiç umur etmezdim. Bilir misiniz, o çocuğa karşı ne kadar zayıfımdır. Benim gibi yalnız başına yaşamak zorunda olan yaşlıların tek zayıf tarafları çocuklardır. Ama elimden ne gelebilirdi? Evvela, buna olacak şey diye bakmadım. Her geçen gün benim zanlarımı, tahminlerimi, hatta ümitlerimi yalan çıkardı. Bir gün konağa gittim. Kapıyı yüzüme kapadılar. Bizim gibi saf insanların kalbiyle oynanmamalı doktor? Kapının geç açılışından, hizmetçi kızın tutuk konuşuşundan atlatıldığımı anladım.”

Yorulmuş gibi derin bir nefes alarak durdu. Yazıhanenin kenarına yumruklarını dayadı.

“Altı ay oluyor, yine bir mektup aldım. Bu mektupta da bir yığın şikâyet, isyan var. Benden yardım bekliyor, manevi

yardım istiyor. Doktor, ben duygusuz, vicdansız bir adam değilim. İnsanları birbirinden ayırarak seven veya kin bağlayan bir insan olmadığımı da bilirsin. Kimseden hiçbir şey beklemediğim hâlde elimin erdiği, gücümün yettiği kadar herkese faydalı olmayı isterim. Fakat küçük bir şartım da var. Yardım, layık olanlara yapılır. Sadiye Hanım’a gidip ne söyleyecektim? Ona nasıl bir yardımda bulunabilirdim? Kendi saflığıma güldürmüş olmaktan başka bir şey çıkmayacaktı, belliydi. Mektubu yırttım attım, cevap vermedim.”

Cemil Kâzım parmaklarını çıtlatıyor, ara sıra gözlerini kırparak kendi kendine tekrar ediyormuş gibi “Evet, evet,” diyordu.

Veli Bey gittikçe sinirliliği artarak devam etti.

“Altı ay! Onun bataklığa yarı beline kadar saplanması için altı ay yetti.”

“Ne diyorsunuz?”

“Yalı zaten evvelce satılmıştı. Hisseli olduğu için satılamamış üç beş kırığı da nihayet faizciler kapattı. Elde bir konak kalmıştı, onu güya kiraya verdiler. Fakat üçüncü aya kalmadan ona da alacaklılar haciz koydular. Doktor... O gördüğün, bildiğin, hiç tükenmez sanılan servetten bugün on para kalmadı, anlıyor musunuz? On para kalmadı. O antikalar, mücevherler hepsi şunun, bunun elinde yok pahasına kapatıldı. Beni çağırmasının sebebini de sonra öğrendim. Numan Kaptan’la başlayan rezalet tabii polise kadar gitmiş. Meğer konakta karı oynatmalar, ne âlemler yapılmış. Mahalle-den def etmişler. Bana yarısını Numan Kaptan, yarısını da tanıdıklar anlattı. Numan Kaptan’ın âdeta övünerek anlatışını bir görmeliydin. Dünyada hiç yoktan katil olunmadığına o dakikada hükmettim. Sadiye Hanımefendi şimdi meşhur simalardan oldular. Beyoğlu’nda bir apartmanda oturuyorlarmış. Bir kere Galatasaray’ın önünde tramvay bekliyordum. Önümden otomobille geçti. Artık iyice yolu tutmuş.”

Cemil Kâzım iskemleye tutunarak ağır ağır, ayağa kalkmıştı, titrek adımlarla pencereye doğru yürüdü.

“Burası çok duman oldu değil mi? Biraz pencereyi açsak...”

Pencereyi açtıktan sonra başını yavaşça pervaza dayayarak içini çekti. Veli Bey ayaklarının ucuna bakarak elleri arkasında dolaşıyordu.

“Bu bir değil, beş değil... Bu kervan her gün bir yolcu alıyor.”

Cemil Kâzım boğuk bir sesle, “Yazık,” dedi.

Veli Bey onun önünde durmuştu, elini omuzuna koydu.

“Elbette yazık. Fakat buna hiçbir çare, ilaç yok ki... Benim düşüne düşünce çıkarabildiğim son şu: Demek ki tabiat böyle istiyor.”

Cemil Kâzım kuvvetle pencereyi kapamıştı, sesinde öfkeli bir titreyiş vardı.

“Tabiat istiyor değil mi? Evet, tabiat. Birini, beşini, onunu istiyor diyelim. Ama hepsini de tabiat mı o yola itiyor? O hâlde Nigar? Söyleyiniz, o ne oldu?”

Veli Bey cevap vermemek için başını eğmişti, Cemil Kâzım dişlerini sıkarak güldü.

“O çocuğun yaradılıştaki iyiliği, temizliği siz de benim kadar bilirsiniz. Annesi tabiatın emriyle hareket ediyorsa kızı etrafına kurban gidecek. Onun, doğuştan kötü olduğunu iddia edebilir misiniz?”

“Fakat Nigar mektepte. Ancak haftada bir gece annesinin yanına gidiyormuş. Sanırsam kızını hep yanında alıkoymak, annesinin de işine gelmez. Öyle ya, kadın ahbaplar, erkek gelen gidenler, kısacası evde kalabalık eksik değil. Nigar, tabii engel olacak.”

Cemil Kâzım elini şiddetle masaya vurarak sordu.

“Niçin böyle oldu? Söylediğinizin gerçek olduğunu iyice biliyor musunuz? Yoksa söz mü?”

Veli Bey gene oturmuştu.

“Pekiye ama doktor niye senin, benim için böyle şeyler söylenmiyor? Ateş olmayan yerde duman çıkmaz. İşin büyüldüğünü kabul ediyorum ama büsbütün yalan denemez. Sen fazla heyecana kapıldın.”

Cemil Kâzım birden şaşırarak durdu. Kendi heyecanından utanmıştı.

“Acınmayacak hâl değil ki...”

Veli Bey onun heyecana kapılmasının sebebinin yalnız acıma olmadığını anlamıştı. Elini alnından geçirdi, konuşmayı değiştirmek daha doğruydı.

“Bir gece bana gelmez misiniz? Oturur, konuşurduk.”

Cemil Kâzım yavaş yavaş sinirlerine hâkim olmuştu.

“Mutlaka gelirim.”

Veli Bey, onu avutmak için tuhaf, eğlenceli av hikâyeleri anlatıyor, o hiç sesini çıkarmadan, boynunu bükmüş dinliyordu, yalnız Veli Bey giderken sordu.

“Şevket, Soğanlık'ta değil mi?”

“Evet. Servinaz Kalfa'nın evinde.”

“Görmek isterdim.”

“O hâlde Hilmi Efendi'nin evi diye çınarın karşısındaki kahveden sorarsınız.”

Veli Bey'i merdiven başına kadar uğurlamıştı. Odasına dönmek istiyor, fakat adımlarını atamıyordu. Bütün vücudunda bir kesiklik, baygınlıktan sonra gelen ezik bir uyuşukluk vardı. Sofadan geçen bir hademeye seslendi.

“Bana biraz su getir.”

Sokağa çıksa belki açılırdı, pardösüsünü istedi. Büyük kapının önünde nöbetçi doktoru ile ne konuştuğunun farkında bile değildi. Hızlı hızlı yürüyerek hastaneden çıktı.

Veli Bey’e de düşman olmuştu. Sadiye’den bu kadar insafsızca söz etmesine dayanamıyordu. Veli Bey’in söylediği doğru olamazdı, olmamalıydı.

Dört yıl, kâh kıraç ovalarda kâh tezek duvarlı, toprak köy evlerinde, kalbinin acısını unutmak için, dört yıl dolaşmıştı. Bu dört yıl, onun hayatını karmakarışık etmişti. Çocukluğundan beri “aile yadigârı” diye üzerine titrediği küçük harap yalıyı, içinde annesinin vücudundan geçen sıcaklığı hâlâ tutuyor sandığı eski, ceviz karyolaya kadar bütün eşyasını satmış, bir dakika yanından ayırmadığı Gülendâm’ı teyzesine göndermiş. İstanbul’da alıştığı sessiz, küçük hayatı hor göyerek kendini nereye varacağı belirsiz, dikenli yollara atmıştı. Artık fırtınanın geçtiğini, ortada kırılıp ezilecek bir şey kalmadığı için esecek en şiddetli rüzgârların, ölü bir nefes gibi hiçbir tesiri olmayacağını sanmıştı. Fakat şimdi? Bu harap, yıkık gönülde hâlâ kopmamış, inleyen bir tel kaldığına şaşıyordu.

Ne bekliyordu? İsteddiği neydi? İstanbul’a dönmeyi yine kendi istemişti. Demek bir ümidi vardı? O kadar acı, yürek paralayıcı denemeden sonra hayalinde zayıf bir ümit ışığı yanmasına imkân olabilir miydi? Sadiye’den söz edilirken niçin bu kadar heyecanlanıyordu?

Veli Bey belki de sadece bir dedikodu üzerine söylüyordu.

“Herkes için neler söylemiyorlar. Bir kere görmek mümkün olsaydı...”

Veli Bey’den Sadiye’nin adresini sormaya çekinmişti. Kime sormalıydı? Veli Bey, “O artık meşhurlardan oldu,” dememiş miydi? Öyleyse kolayca öğrenebilirdi.

Kolayca öğrenebilirdi. Fakat tıpkı göze çarpan süslü bir mezar taşı arar gibi! Sadiye kim bilir, nasıl zorluklarla bu yola düşmüştü? “Müstahaktı, kendi istedi,” diyecekti. “Sen acaba ondan daha iyi bir hâlde misin? Hayatın bir posa gibi renksiz, tatsız, manasız bir şey oldu.”

Bari Nigar’ı olsun görebilseydi. Koyu lacivert gözlerinde dünyanın en temiz, en günahsız gülümsemesi yanan, sarı kıvrır kıvrır saçlarını omuzundan uçurarak nazlı bir kelebek gibi daldan dala, çiçekten çiçeğe koşan, iyi kalpli kızcağızı bir kere olsun görmek, onun için karşı konulmaz bir ihtiyaç olmuştu.

Yumruklarını sıkıyordu. O anda Burhan Şevket eline geçse, onun pıhtı suratını tokatlayacak, yıllardan beri arta arta, birike birike taşmak için bir damlacık bekleyen bütün hıncını ondan çıkaracaktı.

O şüphesiz, yediği ekmek başına kakılarak hakaret altında yaşıyordu.

9

Kartal şosesini bitirip Yakacık Mezarlığı’nın yanındaki çeşmeden sola kıvrılınca geniş gölgelikli çınarları, sık ser-vileri, yıkık yosunlu taşları ile ikinci bir mezarlık ve bu mezarlığı geçince tozlu, sıcak öğle güneşi altında büyük birer deve hörgücü gibi görünen sağlı sollu yığılı harmanları, kiremitleri küller içine gömülmüş birer kor hâlinde sönük sönük yanan, saçakları düşük, kirli damları, tek basık minaresi ile Soğanlık görünür.

Köye yaklaşınca harmanların kenarında tembel tembel geniş getiren mandalar, ağır ağır başlarını çevirerek yorgun yorgun bakarlar. Bir kaz sürüsü beyaz, alaca kanatlarını gererek kısık çığlıklarla köyün sokaklarına dağılırlar. Dövenlerin etrafındaki renk renk, küme küme tavukların arasında, kırmızı ibiğini gururla kaldıran bir horoz keskin bir çığlık

ile sizi karşılar. Çeşme başında bakraçlarını dolduran, çıplak ayaklarına takunya geçirmiş, beyaz örtülü kadınlar hemen arkalarını dönerler.

Yakacık'tan, Kartal'dan, Maltepe'den, Endaht Mektebi'nden (Atış Okulu) gelen bütün yollar, caminin karşısında ki büyük hayrat çeşmeye bitişik bir tek çınarlı meydancıkta toplanırlar.

İhtiyar çınarın gölgesine atılmış tahta sıralar, bu seksen evlik köyün karşılıklı duran duvarına sarılı bir sarmaşıktan ibarettir denebilir. Sıcak günlerde helanın kokusu, kahve müşterilerini bahçe sefasından mahrum eder.

Her iki kahve de içindekilere bakılınca birbirinin aynı görünür. İkisinde de duvar boyunca üzerlerine kirli, yağlı hasırlar serilmiş yerli sedirler, ayakları ip ve tellerle tutturulmuş sandalyeler, raftaki çivilere asılmış irili ufaklı porselen fincanlar, abanoz rengine girmiş peykeyi süsleyen kalın, mavi bardaklar, peykenin biraz gerisinde çinko bir kahve mangalı, kalaysız bakır maşrapa, hangi maden olduğu kirden belli olmayan şeker, çay, kahve kutuları, donuk sırçaları dökülmüş birer ayna, aynanın sağ ve solundaki camlı raflarda ustura, fırça ve havlular göze çarpar.

Bir zerzevatçı, iki aktar, baraka şeklinde üç dükkânla küçük bir fırın köyün bütün çarşısı, pazarıdır.

Cami, dört köşe beyaz bir kutu gibidir. Minarenin boyu yanındaki servilere yetişemez. Çoğu boyasız iki katlı kapkara evler, köyün sıkıntısını artırır. Güneş, yaprakların arasından bütün harareti, bütün coşkunluğuyla boşaldığı zamanlarda bile köyün havasında bir rutubet, hiç yüzü gülmeyen ve hep ağlar gibi bir hâl vardır.

Cemil Kâzım arabadan indiği zaman etrafına bakındı. Ağır bir yaz güneşi altında köy, evlerinden sokaklarına, insanlardan hayvanlarına kadar derin bir uykudaydı. Ara sıra civar tarlalardan bir horoz uzun uzun ötüyor, köyün meydan-

çığındaki ihtiyar çınarın yaprakları arasına sokulmuş serçe-lerin cik cikleri duyuluyordu.

Çınarın etrafındaki, üzeri hasır serili tahta kerevete, mestlerini çıkararak uzanmış, kirli sarıklı, tel tel seyrek sakallı, cici burun, yüzü hafif çiçek bozuğu, ince, yarık dudaklı bir hoca, sarı kâğıtlı bir *Delail-i Hayrat* okuyor. Hocanın yanı başında, gözleri bilinmez bir noktaya dalmış, ağzından iplik gibi salyalar akan, sık, karışık sakallı, yırtık mintanlı, tek-kelerde, cami kapılarında dilenen meczuplara benzeyen bir dilenci oturuyordu.

Cemil Kâzım aradığını bunlara soramazdı. Kahveciyi çağırdı. O, pos bıyıklı, bahçıvan kılıklı birinin başını tıraş ediyordu, dükkândan bağırarak cevap verdi:

“Efendi, otur oracığa. İşim biter şimdilik gelirim.”

Cemil Kâzım, ister istemez bekleyecekti. Bir dereceye kadar temiz bir yer arayarak oturdu. Kerevette yatan hoca kımıldanmadı, yalnız dudaklarının arasından “Selamünaleyküm,” dedi.

Hocanın teklifsizliği Cemil Kâzım’ın hoşuna gitmişti.

“Aleykümselam hocam!”

Dilenci, Cemil Kâzım’ın oturduğunu görür görmez, göğsünün derinlerinden kopan, bir hırıltıya benzeyen boğuk, kısık bir kahkahayla güldü.

Hoca, Cemil Kâzım’a, “Efendi, hulusun temizmiş doğrusu! Bak, hazret senden hoşlandı. Hazretin herkesle arası hoş değildir,” dedi.

Cemil Kâzım sordu:

“Bu kim?”

Hoca kitabını kapadı, pek ehemmiyetli bir şey anlatacarmış gibi kaşlarını oynatarak doğruldu, dilenciye işaret etti:

“Hazreti bilmezsiniz. Duacınız bir hayli camiler ve medreselerde dirsek çürüttüm. Nice üstatlar huzurunda diz çöktüm, nice köy, kasaba dolaştım. Ne mürtetler, ne kâmil insanlar gördüm ve lâkin buna benzer bir meczub-ı ilahiye rastlamadım. Güya etrafını görmez, söylenenleri duymaz anlamaz. Hâşâ! İçi ve dışı bilir. Dünya ile alakasını kesmiş, ahi-rette uğraşır. Şu gözlerdeki cezbeyle bakın. Fani bir vücutta böyle ilahi bir şule yanar mı? Gözleri manevi âleme dalmış, kim bilir ne gibi esrar dinliyor. Bazı da öyle hikmetli sözler sarf eyler ki işitenler şaşırıp kalırlar. Bir kere coşkun hâlinde görseniz. En gevşek itikatlılar bile o hâl karşısında gık bile diyemeden Yaradan’a iman ederler.”

Abdal, kendi hakkında söylenen sözleri anlıyormuş gibi kâh kesik kesik gülüyor, gözlerini açıp kapayarak uzun kirli tırnaklarıyla çıplak ayaklarını kaşıyordu.

Cemil Kâzım, bu yüzde kendisine yabancı gelmeyen, tanıdık çizgiler buluyordu. Güneş vurmuş yılan sırtı gibi vakit vakit gizli bir ışıkla parlayan bu yeşil gözleri tanımak istiyordu.

“İsmi ne?”

Hoca, sabahleyin bir bahçıvanın ikram ettiği turp salatasını henüz sindirememişti, gürültülü bir geçirmeden sonra cevap verdi.

“Estağfurullah... Hazretin ismi şerifi Şevket’tir, aslen İstanbulludur.”

Cemil Kâzım, inanmak istemediği bir şüphe ile sarsılmıştı.

“Ailesini biliyor musunuz?”

“Kişizade imiş. Dünyadan vazgeçince ailesi olacak zındıklar hazreti buraya göndermişler. Zaman çok acayip oldu beyefendi, böyle meczub-i ilahiye aile içinden uzaklaştıracak kadar iman nurundan yoksul kimseleri, Cenab-ı Mevla’m kahhar ismiyle kahretsin, başka bir şey demem.”

“Kimin evinde oturuyor?”

“Hazretin karısının dadısı Servinaz Hanım vardır. Ahretlik, abide, zahide bir hatundur. Onun...”

Hoca sözünü bitirmemişti, kucağında daha yeni kundaktan kurtulmuş küçük bir çocuk tutan, ayağı takunyalı, gençliği gözlerinden anlaşılan bir kadın abdala yaklaştı. Çocuğu yavaşça kerevetin üzerine bıraktı, koynundan küçük bir tas çıkararak çeşmeden doldurdu. Kınalı elleriyle abdalın omzunu okşayarak taşı uzattı. O bulanık bakışlı gözleri ile kadına uzun uzun baktı ve titrek elleri ile taşı yakaladı, salyalı ağzına götürerek suyu yudum yudum içti. O, su içerken kadının titreyen dudakları dua okur gibi hafif hafif kımıldanıyordu. Abdal taşı geri verirken kadın sordu:

“Şevket sultan, dileğim olacak mı? Şevket sultan, adağım var, kabulün mü? Şevket sultan dileğimi verdin mi?”

Ondan cevap bekliyormuş gibi durdu. Fakat o çok hoşuna giden bir oyun seyrediyormuş gibi her zamanki boğuk kahkahasıyla kesik kesik gülüyordu. Hoca hemen anlamlandırdı.

“Hatun, dileğin kabul oldu. Nezrini tez elden öde, velakin fakiri de unutma.”

Cemil Kâzım bu hâlden bir şey anlamamıştı, şaşkın şaşkın bakıyordu. Kadın, biraz evvel kerevetin üzerine yatırdığı çocuğu aldı ve abdalın, salyalarını karıştırarak içtiği suyun yarısını çocuğa içirdi.

Cemil Kâzım donup kalmıştı.

“Hanım çocuğunun nesi var?”

“Yaşına girdi, daha emeklemiyor bile beyceğizim. Şevket sultan imdat ederse tez yürür.”

Cemil Kâzım elini uzatarak önlemek istedi.

“Hanım, çocuğa yazık, günah değil mi? Bu sersemin pis,

murdar salyasını akıttığı bu kirli su, çocuğa içirilir mi? Göz göre göre zehirlemek mi istiyorsun?”

Hoca birden ayaklandı.

“Sözüm ona efendi olacaksınız, itikadın yoksa başkalarının itikadını bozma bari!”

Cemil Kâzım hocanın yüzüne hiddetle baktı.

“Hoca, sen bu budalanın kim olduğunu biliyor musun? Bu adam...”

Fakat altını tamamlamadı. Söylemek neye yarardı? İçkiyle cümbüşle, bin türlü kötü şeylerle vaktinden evvel bunayan, beyni sulanan bu ayyaş, iğrenç mahlûku onlara anlatmakta ne fayda olabilirdi? Sayısız günahlarının cezasını çeken, bu sakat, illetli adama mukaddes mübarek bir paye veren, ondan medet uman, kuvvetine sığınan bu zavallı insanlara hakikati nasıl anlatacaktı?

Artık Cemil Kâzım için yapacak bir iş kalmamıştı. Kalktı. Hoca hâlâ oturduğu yerden homurdanıyordu.

“İnançsızlığı, saygısızlığı anladık ve lakin bu derecesi olmaz.”

Cemil Kâzım yürüyecekti, hoca kaşlarını çatarak hatırlattı.

“Hazretin hediyesini ver.”

Cemil Kâzım bu açık, teklifsiz dilenciliğe şaşmıştı. Cebinden bir mecidiye çıkararak Şevket’in önüne attı. O hareketinin manasını anlayarak bilerek değil, öğretilmiş bir dersi tekrar ettiğini gösteren bir tavırla önüne hakaretle atılan parayı çarçabuk kaptı, iple boynundan geçirilmiş, terden muşamba hâlini almış bir torbanın içine koydu. Cemil Kâzım onun en küçük bir hareketine kadar dikkat ediyordu. “Ne de iyi alıştırmışlar,” dedi.

Arabaya doğru yürüdü, üzerine ağır bir gülle konulmuş gibi kalbi sıkılıyordu. Yolda hiç etrafına bakmadı.

Zihni Burhan Şevket'teydi. Burhan Şevket, bir zaman Be-yoğlu'nun, Boğaziçi'nin en şık, kibar, zarif geçinen hovarda-sı kim derdi ki Soğanlık köyünün çınar altı kerevetine bağdaş kurarak oturan, maneviyatından medet umulan ilahi bir meczup olacak! O, kumar masasında gecelerce uykusuz kalmış içki sofralarında, bin renkte, bin tatta içki içerek sabahlamış, temiz, kirli her şekilde, her cinsten kadın, kız peşinde ha-yatını, gençliğini bir mirasyedi gibi hiç düşünmeden yiyip bitirmiş, savuşmuştu. Fakat içki bunamasının meczupluk sa-yılacağı nereden hatıra gelirdi? O, bu hürmete layık bir adam mıydı? Tehlikeli bir mikrop gibi etrafını zehirleye zehirleye yaşadıktan sonra hâlâ insanlar, ona kendi aralarında bir yer veriyorlardı.

Temiz, günahsız insanların, hele elinde, dilinde şikâyet gücü olmayan zavallı küçük yavruların bu cifeye el uzatma-ları, zehir, kir olarak dünyada ne varsa hepsini tatmış bu çok kirli ağzın salyalarını yutmaları, kurumuş bir cehaletten daha iğrenç olan, hep başkalarının cebinde dolaşmış bu kirli tır-naklı eli öpmeleri, pek büyük bir haksızlık, insanların kendi kendilerine layık buldukları bir cinayetti.

Evet, bir cinayetti ve bu cinayet cezasız kalacaktı. Bu işin hesabını kim kimden sorabilirdi? İnsanların kinleriyle hür-metleri, nefretleriyle sevgileri bir kaynaktan akıyor, şeklini, gittiği yeri geçtiği topraktan alıyor.

Günün birinde Burhan Şevket ölecek, kim bilir, belki de fakir keselerden toplanacak birkaç para ile ona bir türbe ya-pılacak. Onun yanındaki hoca, o baykuş gözlü, leş kargası elbette boşuna beklemiyordu.

Cemil Kâzım bunalmıştı. Arabadan başını çıkardı. Tozlu, bozuk patika yol üzerinde arabanın yağsız dingillerinin gı-cırdaması büsbütün sinirlerini bozmuştu. Arabacıya sordu.

“İstasyona yaklaşmadık mı?”

“Beş dakika sürmez beyim.”

“Dur, ineceğim.”

Trene daha vakit vardı, istasyonda beklemektense yürümeyi daha iyi buluyordu. Arabadan indi. Akşam güneşinin yollara serptiği parça parça kızıl, sarı ışıklar arasında yakındaki bağlar, bostanlar, bahçeler tatlı bir hüzne bürünmüştü.

Trende bir şey düşünmek istemiyordu. Fakat Burhan Şevket’in karışık sakallı, boğuk kısık kahkahalarla buruşan aptal çehresi gözlerinin önünden ayrılmıyordu

Rakibi? Kendisinden üstün tutulan adam bu budala mıydı? Hayatını yıkan, ezen, kalbini parçalayan bu aptal mıydı? Sadiye bu aptalın uğruna mı mahvolmuştu? Bunu mu sevmişti?

Kafasına hücum eden sualler, ona baygınlık vermeye başlamıştı. Başını pencereye dayadı. Birbirini kovalayan telgraf direklerine, yavaş yavaş akşam karanlığı çöken, kâh sık, kâh seyrek ağaçlı bahçelere, pencerelerinde tek tük ışıklar yanmaya başlayan köşklere bakıyordu. İstasyonların birinde tren ağır ağır yol alırken uzakta, ağaçlar arasında kör kör yanan bir kandil gördü. Birden hatırladı. Orası, parmaklığına yırtık bezler, uçkurlar, paçavralar bağlanmış, baş ucunda hep adak olarak konulmuş mumlar, kandiller yanan bir türbeydi. Daha fazla görmemek için başını içeri çekti.

Bu, böyle gelmiş, böyle gidecekti. Öyle ya, kim bilir, memleketin göze görünür görünmez birçok köşesinde, daha böyle nice meczub-i ilahiler yatıyor.

Cemil Kâzım o gece uyuyamamıştı. Burhan Şevket’i gördükten sonra Sadiye’ye hak veriyordu. Sadiye, kocasıyla beraber yaşayamazdı. Bir kadının sinirleri ne kadar kuvvetli olursa olsun, bu hâlde bir budala ile gece gündüz bir arada, bir çatı altında yaşamaları olacak şey değildi. Sadiye gibi hep etrafının tesiriyle hareket eden bir kadından bu dayanmayı beklemek biraz fazla insafsızlık olurdu.

Ya Numan Kaptan? Sadiye'nin bu zaafını mazur gösterebilecek bir tek sebep yoktu. Numan Kaptan'ı bağda bir gece gördüğünü hayal meyal hatırlayabiliyordu. O kadar düz, kaba bir adamla Sadiye aylarca nasıl yaşayabilmişti? “Bunda mutlaka bir sebep var,” diyordu. “Dıştan görülmeyen, dışın göremediği bir sebep var. Yoksa bu olacak şey değil!” Bir kere Sadiye'yi görseydi...

Bu istek, Cemil Kâzım'ın beynine saplanmıştı. İstanbul ne kadar büyük, dağınık olsa, elbet bir gün rastlar, aradığını mutlaka bulurdu.

10

“Nigar hâlâ giyinmedin. Mektebe geç kalacaksın kızım.”

Annesinin sabahtan beri hemen her saat başında tekrar ettiği bu söze, Nigar, dudaklarını bükerek cevap vermiyordu. Onun bu sessizliği Sadiye'yi kızdırmıştı, Nigar'ın kolundan tutarak yüzüne şamar gibi inen bir sesle haykırdı.

“Cevap versene, niçin hazırlanmıyorsun? Mektebe gitmeyecek misin? Yoksa arsız mahalle çocukları gibi döve döve mi mektebe göndereyim?”

Nigar annesinin gözlerinin içine bakarak yavaşça, “Hayır, artık hiç gitmeyeceğim,” dedi.

Nigar söylememek, saklamak istediği bir şeyi zorla söyleyecekmiş gibi durdu. Diliyle dudaklarını ıslattı.

“Çünkü kovdular.”

Onun, sesi titreyerek verdiği cevap, Sadiye'ye bir duş tesiri yapmıştı.

“Kovdular mı?”

“Kolumdan tutup kapı dışarı atmadılar. Fakat kovuldum. Artık senin yerin burası değil. Git evinde otur dediler. Hem

bunu açıkça yüzüme söylemediler. Davranışlarıyla, bakışlarıyla anlattılar. Beni nezaketle kovdular. Bana bunu mu söyletmek istiyordun. İşte söyledim. Şimdi için rahat etti mi?”

Sadiye gözlerini açarak Nigar’a bakıyordu. Boğazı yırtılmış gibi yanıyordu. Sesi kısılarak sordu.

“Niçin kovdular? Ne yaptın?”

Nigar ona yaklaşmıştı.

“Senin yüzünden kovuldum.”

Annesinin cevap vermesine vakit bırakmadan, söyledikçe heyecanı artarak devam etti:

“Evet, senin yüzünden kovuldum. Zaten kaç haftadır, müdür beyin bana tuhaf tuhaf bakışlarından, ben bir şeyler sezmiştim. Müdire hanım da benim her hâlime dikkat ediyordu. Arkadaşlarımla iki lakırdı konuşacak olsam, ya bir muallim hanım yahut da müdire hanım, bir bahane ile beni çağırıyorlardı. Beni arkadaşlarımdan ayırmak, uzak tutmak istediklerini anlıyordum. Buna sebep neydi? Hafta ortasında bana Macide Hanım’la çamaşır göndermişsiniz. Biz dersteydik, kendisini göremedim. Teneffüste ‘Seni müdire hanım çağırıyor. Yatakhaneye çık,’ dediler. Müdire hanım beni görünce suratını astı. Karyolamın üzerinde duran bir bohçayı göstererek ‘Evinizden çamaşır göndermişler,’ dedi. Ben de sevindim. Bohçayı alıp dolabıma koyacaktım. Müdire hanım manalı manalı yüzüme baktı. ‘Bohçayı aç da biraz burnuna götür, kokla!’ demez mi? Şaşırdım kaldım. Bir daha söyledi. Ne yapayım, kokladım. Öf! Görsen... Bütün çamaşırlar pis pis rakı kokuyordu. Şaşıarak müdire hanıma bakmışım. O, âdeta acı acı güldü. ‘Her yer bir değildir kızım. Burasını kendi eviniz gibi sanıyorsanız, yanıyorsunuz. Burası mekteptir.’ Orada ne oldum, bilir misin? Yüreğime inecek, hemen düşüp bayılıverecektim. Müdire hanım hâlime acımış olacak, ‘Zavallı küçük,’ dedi. Zavallılığımı o zamana kadar bu derece kuvvetle duymamıştım. O çamaşırlara, rakı nere-

den dökülmüş diyeceksin, değil mi? Şu odaları sen de bir kere kokla. Duvarlara, döşemelere, yerdeki halıdan perdelere kadar ağır bir ispirto kokusu sinmiş. Macide Hanım'ın umurunda mı? El karısı seni, beni düşünür mü? Hem o ne yapsın? Burada yattığım yer belli mi? Bir giysi dolabım, öteberi koyup saklayacağım bir konsol gözü yok. Burası benim kendi evim, aile ocağım değil mi? Söyle anne, burada tamamıyla bana ait ne var?"

Göğsü çarpıntı içinde kabarıp iniyor, elleri titriyordu.

"Müdire hanım başka bir şey söylemedi. Çamaşırları boğçasıyla aldım, mektebin mutfağındaki ocağa attırdım. Fakat kaç para eder? Ben herkesin gözünde şüpheliydim. Ertesi gün müdür bey beni çağırttı. 'Kızım,' dedi, 'müdire hanımdan bazı şeyler işittim. Bunda senin bir kabahatin, kusurun yok. Yalnız, eve gittiğin zaman söyle, hizmetçileriniz biraz dikkat etsinler.' Müdür beyin ne demek istediği meydandaydı. Bana yapılan muamele hiçbir çocuğa edilmiyordu. Ben mektepte sanki karantina altında yaşıyordum. O güne gelinceye kadar bu, kalbimde belirsiz bir duyguydu. Ama o günden sonra mektep bana bir cehennem oldu. Ne teneffüste, ne yatakhane de arkadaşlarımla baş başa verip konuşamıyordum. Ya bir muallim hanım yahut büyük kızlardan biri, gözcü gibi yanımda dolaşıyor, beni bir arkadaşım la yalnız bırakmıyorlardı. Aralarında ben olmadığım zamanlar arkadaşlarım serbestçe gezip konuşuyorlardı. Ben yanlarına gittim mi bir muallim hanım meydana çıkıyordu."

Sadiye onun dinlenir gibi susmasından faydalanarak "Bütün sebep bu mu?" dedi.

Nigar başını salladı.

"Hayır. Bu kadarı da yeter ama hepsi bu değil. Perşembe günü öğle teneffüsünde yatakhane de toplandıktan sonra aşağı inmiştik. Müdür bey gene beni çağırttı. Gittim. Bana bir mektup verdi. 'Bunu validenize verirsiniz,' dedi. Sesinde

o güne kadar duymadığım acı bir üzüntü vardı. Ben kapıdan çıkarken ‘Nigar!’ dedi. Döndüm. ‘İyilik de, fenalık da insanların kendi elindedir. İyi olmak da, kötü olmak da senin elinde çocuğum,’ dedi. Gözlerinde yaş vardı, ağlıyordu. Ben de elimde olmadan, niçin olduğunu bilmeden ağladım. Mektebin kapısından çıkarken artık bir daha oraya dönmeyeceğimi aklım kesmişti. Yolda arkadaşlarım gülüyor, eğleniyorlardı. Benim dudaklarım kısılmış, hep ağlamak istiyordum. Tramvayda müdür beyin verdiği mektup hatırıma geldi. Bu mektupta, herhâlde benden haber vardı. Düşündüm, sonunda zarfı açtım. Tahminimde yanılmamışım.”

Başını annesine doğru eğmişti.

“Mektubu okurken bütün vücudum buz kesildi. Bazı talebe velileri benim hâlimdeki bir kızın kendi masum kızları ile birlikte okumasını, isterse zoraki olsa bile arkadaşlık etmesini uygun bulmuyorlar, şikâyet ediyorlarmış. Hakikat olmadığına zerre kadar şüphe edilmeyen bazı sözlerin mektep içinde esef verici neticeler doğurması ihtimali varmış. Talebe velileri şikâyetlerini polis tahkikatına dayandırıyorlarmış. Bu şartlar altında benim aynı mektepte okumam her iki taraf için de pek hoş olmayacaktı. Mektep idaresi de pek zor bir vaziyette kalmış. Benim gibi bir kız yabancı mekteplerinde de okuyabilir, hem dil hususunda da faydalanabilirdim. Bunu, resmî olarak değil, sadece benim onurumu, haysiyetimi olabilecek bir kötü hâlden korumak için yazıyorlarmış. Benim hâlimde bir kız... Onun ben de farkındaydım, fakat kendi kendime bile söylemek istemiyordum. Mektep idaresinin ihtarına meydan vermeden, ben kendiliğimden mektebi bırakmalıydım. O zaman, bu kadar küçülmezdim.”

Sadiye, omuzları düşük, gözleri nemliydi. Nigar kapıya doğru gitmişti.

“Şimdi öğrendin ya? Artık bir daha bana, mektebe git diye söylenme. Ne eski mektebime ne de öğrencilerinin ailesinin iç yüzünü bilmeyen yabancı mekteplerine, hayır, bir yere git-

meyeceğim. Nasıl, hâlâ beni döve döve mektebe göndermek fikrinde misin? Bana, mektebe gelme demiyorlar, eğer herkese yüzszüzlüğümü tasdik ettirmek istiyorsan, söyle, şimdi hazırlanıp mektebe gideyim.”

Kapıyı açmıştı. Dişlerini sıkarak öfkeyle şunları söyledi.

“Benim hâlimdeki bir kızın yeri mektep değildir, annesinin evidir. Şimdiden sonra gece gündüz, her gün beraberiz. Mademki benden de şüpheleniyorlar, o hâlde günahlarımızı paylaşacağız anne. Sen de fazla bir yükten kurtulacaksın.”

Kapıyı şiddetle vurarak odadan çıktı.

Sadiye, Nigar’ın arkasından bakakalmıştı. Kızına verecek bir cevabı, söyleyecek bir sözü yoktu. Garip bir duygu, polis müdüriyetinde mektep müdürüne rastlamasını hatırlatıyordu.

Nigar’a taş atan ellerin hangi karanlık köşelere saklandığını kestirebiliyordu.

Birkaç ay içinde, hayat hakkındaki görüşü, düşünüşü tamamıyla değişmişti. O, Nişantaşı’ndaki konakta, kendinin hiçbir günahı, kabahati olmadan kirletilmiş, şüphe altına girmişti. O zaman kendini kurtarmak istiyordu. Fakat küçük bir dayanacak noktası bulunmaması, bu kurtuluş ümitlerini birer birer kırıp parçalamış, onu büsbütün başka bir âleme yuvarlamıştı.

Sadiye temiz ve namuslu bir hayat geçirmek istediği vakit, onu rahat bırakamamışlardı. Polis olsun, etrafı olsun, ona her gün yeni zorluklar çıkarmışlar, yolunu kapamışlardı. Beyoğlu’nda üç dört odalı bir apartman tutup eski yerinden uzaklaşmak zorunda kalınca her dakika, her saat yeni ve yalan sözlerle taşan, dal budak salan dedikodular birden sönmüşü. Sanki onu unutmuşlardı. Ne polis, ne etrafı artık onunla uğraşmıyor, kimse onu sıkıştırmıyordu.

Polis müdüriyetinde görüştüğü müdür, bir gün onu ah-bapça ziyaret etmişti. Sonra hangi merkezden, mevkiden

olduğunu bilmediği biri sivil, biri resmî iki memur gelmiş, Sadiye, onları da ister istemez kabul etmişti. Memurların gelişlerindeki sebebi anlayamamıştı. Yalnız gizli bir niyetle geldikleri muhakkaktı.

En ziyade, evvelce kendisiyle görüşmemeye başlayan, uzaktan selam bile vermeyen eski ahbabların tekrar ahbablığına başlamalarına şaşıyordu. Leyla, pek fazla samimi olmaya başlamış, hatta kendi meclislerine çağırarak Sadiye ile alakanmaya başlamıştı.

Sadiye bu meclislerde çok şey görmüş öğrenmişti. İhtiyar, genç ve kibar beyler, her vakit saygıyla, nezaketle önünde eğiliyorlardı. İlkın küçük bir kutu şekerleme, zarif bir demet çiçekten başlayan ufak hediyeler, yavaş yavaş şeklini değiştirerek kadife, canfes mahfazalı mücevherlere, haberi olmadan ödenmiş terzi hesapları gibi samimi teklifsizliklere dönmüştü.

Sadiye kendini, isteyerek bir kişiye vermedense, herkese kayıtsız bir kabul göstermenin daha tehlikesiz ve daha yararlı olduğunu anlıyordu. Erkekler, namustan çok kıskanç bir kişinin olmasına isyan ediyorlardı. Erkek denilen mahlûku memnun etmek için sevmeden, isteksiz isteksiz ona kollarını açmak yetiyordu. Eğer bu bir ahlaksızlık, onlar da bu işte ortaktılar. Evvelce kendisine hakaretle bakanlardan bu şekilde öç almış olmak duygusu Sadiye'yi âdeta sevincinden sarhoş ediyordu.

Bu hayatın şekli de onu büyülemişti. Kendi kendisini düşünmekten kurtulmuştu. O söylemeden istekleri yerine getiriliyordu. Hiçbir şeyi eksik değildi. Belki namusuyla yaşayarak aç kalsa da avuç açacak olsa on para vermeyeceklerine emin olduğu birçok erkek, kimi ailesinin nafakasından keserek kimi daha fazla harç etmek için, icap ederse çalarak dolandırarak önüne etek etek para döküyorlardı.

Bu yolun yolcusu olmak yaş, güzellik meselesi de değildi. O bir talih ve tesadüf işiydi.

Bir ahbabında veyahut kendi evinde toplandıkları geceler çalgı sesleri caddeye kadar gidiyor, kahkahalar apartmanın kalın, taş duvarlarından taşıyordu. Fakat hiç ses çıkaran olmuyordu, aksine, sessiz sessiz yolunda yürüyen insanlar, iki üç dakika durarak bu oynak çalgı seslerini, çapkın kahkahaları biraz iç çekerek, biraz hasretle yürekleri titreyerek dinliyorlardı.

İlk zamanlar Sadiye korkmuştu. Fakat Leyla onun bu korkusunun boş olduğunu anlattı. Korkacak bir şey yoktu, kendisini bir mebus koruyordu. Nermin de ara sıra, fırsat buldukça bu toplantılara gelmekten geri durmuyordu. Onu da bir nazır seviyordu. Asıl korkmaları lazım gelenler, kendileri değil, onlardan şikâyet edecek olanlardı.

Cerahati akan, kapalı bir yara gibi, Sadiye bu irin kuyusunda cennet kokuları duyarak yaşıyordu. Geride bıraktığı hayata acıımıyordu, içinde durmadan ziyadeleşen bir kin birikiyordu.

Nigar'ın geleceği günler, pek zorda kalırsa misafir kabul ediyor ve o vakit Nigar'ı evden uzaklaştırıyor yahut kendi başka bir eve gidiyordu. Onu vakit vakit düşündüren şey, tek düşüncesi Nigar'ın mektebi bitirmesiydi. Fakat bu tehlike şimdi pek vakitsiz gelip çatmıştı. Nigar mektebe gitmeyince hâl değişecekti. Onu bir yabancı mektebe vermek lazım geliyordu. Ama bu, eskisinden masraflı olacaktı. Hâlbuki Sadiye'de ne satılacak mal, ne yeni, ne de eski, para edecek eşya kalmıştı. Bugün gelen bir hediye, birkaç gün sonra ehemmiyetli ehemmiyetsiz, mutlaka bir ihtiyaç için hemen satılıyordu.

Ne yapacaktı? Gözü tok görünmenin en büyük silah olduğunu da öğrenmişti. Nigar için kimden para isteyebilirdi? Nigar'ı mektebe göndermemek de olamazdı. Ne yapacaktı? Fakir, ihtiyacı olan bir kimse olarak görünmek istemiyordu.

O zaman kendisine karşı gösterilen muamelenin hemen değişeceğini, gülen yüzlerin sertlikle çatılacağını biliyordu.

Nigar, “Ben hâldeki bir kızın yeri mektep değildir. Annesinin evidir,” demekte belki haklıydı. Nigar yeni açılmaya başlayan bu kadın tomurcuğu, kendi içinin ateşi ile vaktinden evvel açılıyordu. O birkaç gün içinde hiç farkında olmadan bu hayata karışırırdı. Son bir ümit, Nigar’ı evlendirmekti. Fakat kiminle? Mektepte arkadaşlık etmesine bile razı olmayan ailelerin hangisi onu evlerine gelin diye alabilirlerdi? Adı polis defterlerine geçmiş, namuslu ailelerin sürünmemek için eteklerini toplayarak geçtikleri, adı kulaktan kulağa, ancak gizli gizli söylenilebilen bir kadının kızını kim alırdı? İhtiyar bir adama vermekle yine Nigar’ı kurtarmış olmayacaktı. Tabiat, bildiğini yapacak ve Nigar kurulacak ilk ökseye küçük bir isyan duymadan düşüverecekti.

“Mademki benden şüphe ediyorlar, o hâlde günahlarımızı paylaşacağız anne!” Nigar’ın bu sözü bir matem çanının son tınlamaları gibi kulaklarında çınlıyordu. Nigar, demek ki gerçeği olduğu gibi biliyordu. Yüzüne tükürür gibi iğrene iğrene haykırması Sadiye’nin kalbine onulmaz bir yara açmıştı. Sadiye, onu hâlâ çocuk yerine koyuyor, Nigar’ı bir şey bilmiyor sanıyordu.

Nigar büyüdükçe kalp yaralayan insafsız bir fırtına oluyordu. Onu kim istemezdi? Fakat Sadiye’yi bu istenmenin tarzı, şekli korkutuyordu.

11

Nigar’ı ancak bir aşk kurtarabilirdi. Sadiye bu mucizeyi aylarca bekledi. Fakat ne etrafından ve ne de Nigar’dan hiçbir şey anlamak mümkün olmuyordu.

Nigar’ın eve gelmesi, Sadiye’nin hesapladığından fazla zorluk çıkarmış, onun bütün hesaplarını alt üst etmişti. Önceleri olduğu gibi serbest gezemiyordu. Bir yere çağırılacak olsa düşünüyor, Nigar’ı evde yalnız bırakmak istemiyordu. Fakat onun bu hesaplılığı, haklarında çok zararlı olmuştu.

Sadiye dostlarından uzaklaşınca eski yerini kaybetmeye başlıyordu. Yine Sadiye'yi resmî günlerde, nezaket için arayıp soranlar oluyordu. Lakin Sadiye arada soğuk bir hava estiğinin farkındaydı.

Artık o eski sıcaklığı yeniden bulmak imkânı da kalmamıştı. Yalnız Nigar'ın etrafında yeni, sıcak bir çember çevrilmeye başladığını, görünüşte kendine gösterilen saygının, alakanın maksadının artık Nigar olduğunu anlıyordu.

Sadiye biraz dikkat, bir parça ihtiyatla davranırsa, Nigar'ın hesabına bu hâlden faydalanabilirdi. Onu terk etmeyen, eve sık sık uğrayan misafirleri düşünüyordu. Bunlardan biri Nigar'ın kurtarıcısı olabilirdi.

Saip Rami Bey orta boylu, ne zayıf, ne şişman, az esmer çehreli, zengin tanınmış bir adamdı. Gözlüklerinin arkasından, kafesinden kaçmak için etrafında bir delik arayan bir kaplan gibi, fır fır dönen hilekâr gözlü bir salon eşkıyasıydı. O, herhâlde evlenmek fikriyle Nigar'ın peşinde dolaşmıyordu. Kâh bir işinde çevirdiği bir dolabı, kâh bir tütün veya zahire alım satımında ortaklarına, hatta fakir ayak tellallarına oynadığı oyunları, her yaptığı dalavereyi bir zekâ işi sayarak, övünerek anlatan, adeta paraya tapan bir adamdı.

Vacit Paşa... Bir yaşlı Mısırlı prensesin seyisliğinden kocalığına, para ile insanlığa yükselmiş, giydiği kıyafet, söylediği söz, aldığı tavırlara kadar her şeyi iğreti duran bir adam, elbette, aşkı da, aileyi de para ile alınıp satılır bir matah sanırdı.

Dünyayı bir sofraya ve insanları ancak o sofranın bir kenarına oturarak durmadan yemek ve içmek iyi yaratılmış diye düşünerek yaşayan Hayret Bey, kadını iştah açan bir sofraya çiçeği veyahut yediklerinin sindirilmesini kolaylaştıran tatlı bir meyve sayardı. Ona “Nigar'ı al,” diyemezdi. Bir tabak içinde yemiş verir gibi “Buyurunuz,” demek lazımdı. Kısa boynuna sıkıştırdığı havlusunu iri göbeğinin üzerinde düzelterek yumuk, küt parmaklı elleriyle karnını okşaya okşaya, avurduna

doldurduğu büyük lokmaları boğulur gibi ardı kesilmeyen homurtular içinde yemesi iğrenç bir manzaraydı.

Sadiye, bu etraftakiler arasında Faik Bey'i uygun buluyordu.

Faik Bey uzun boylu, zayıf, dar omuzlu, ince, kırık kaşlı, açık alınlı tam bir paşa oğluydu. İnsan, onu görür görmez, terzi modellerini hatırlardı. Yedi yaşındayken babası, hünkâr çavuşu yazdırmış, mabeynin tavsiyesi, babasının kuvveti ile bir türlü bitiremediği Mektebi Sultani'den Harbiye zategân sınıfına konulmuştu. Göğsü yıllarca harp, isyan ateşleri karşısında gözünü, kolunu, bacağına kaybetmiş askerlerin bir tanesinin bile göremedikleri elmaslı, yakutlu, pırlantalı nişanlarla donatılmıştı. Ferik, müşir olamaması Meşrutiyet'in biraz vakitsiz ilanından başka bir sebeple değildi. Yüzünde kendini beğenmiş ve her tecrübede muvaffak olmuş insanlarda görülen gururlu, alaylı bir ifade vardı.

O her devrin iyi mevkide yaşattığı bir adamdır. Onu okutan hocalar, vazifelerine yardım eden mektep arkadaşları, hat-ta tavsiyede bulunan büyük küçük memurlar, herkes zaman zaman yerlerinden olur, mevkilerini kaybeder, vakit vakit aç kalırlar. O, her vakit en son gelen moda gazetelerinin canlı bir reklamı gibi etrafında takdir ve hayret uyandırarak dolaşır. Memuriyet isteyecek olsa fena bir yer teklifine utanılır.

Barlarda, kafeşantanlardaki artistlerin en şık, en güzeli onun metresidir. Kendi hâlinde sessiz, namuslu bir ailenin az çok iyi bir mevki sahibi olan bir çocuğuna verilmeyen bir kız araya vasıtalar konularak ona peşkeş çekilir. Gazetelerde her defasında ta büyük dedesine kadar uzayan yalan şecerelerle birer asillik çeşnisi verilmiş ilanlarla evlenmesi tebrik edilir. Evlenir, boşar, gene evlenir, gene boşar ve her evlenişinde de, kız tarafının istiharesi iyi çıkar.

Bir gün, zamanın Anadolu'yu haraca kesmiş bir hanedanından olduğunu iddia eder, bir başka gün üzeri kabartma taçlı bir kartvizit uzatır, faraza bir Gürcü prensidir.

Genç, ihtiyar, evli, dul, bütün kadınlar kızlar onu paylaşamazlar. Salladıkça hep aynı kuru çekirdek tıkırtısı duyulan balkabakları gibi kafasının içine doldurduğu kof teoriler, beylik fikirlerle büyük bir filozof tavrı takınır.

Evinden kovulup da bir arkadaşının odasında geçirdiği gecenin sabahı, yapacağı bir İsviçre yolculuğundan söz açar. Bir ahbabının otomobilinde gezerken görenlerin, onu otomobilin asıl sahibi sanmamalarına imkân yoktur.

İçkiden nefret eder. Kumarı ancak eğlence diye oynar. Babasından kalacak para ve eşyayı evvelden sattığı için babası ölünce senet değiştirmekten başka bir şey yapmamıştır.

Karısına yüz görümlüğü olarak verdiği elması, şeklini değiştirmek niyetiyle kuyumcuya götürür. Elmas hemen kuyumcunun camekânına konur. Faik Bey rastgele metresiyle oradan geçer ve bu elması, hiç tereddüt etmeden metresine hediye eder, tabii parası verilerek alınmış gibi.

Vaktiyle babasının iyiliğini görmüş, iyilik unutmayan saf insanlar ona kârlı ticaret işleri, Avrupa'da bir memurluk bulurlar. Fakat o her zaman şikâyetçidir, etrafına yüksekten bakar.

Sadiye beklediği kurtarıcının sonunda doğduğuna kendini inandırıyordu. Faik Bey'in, Nigar'a karşı aldığı tavırlar onun pek hoşuna gidiyordu. Faik Bey'in namusuna inanıyordu. "Kibar adamdan insana fenalık gelmez," diyordu. Nigar'ın da Faik'e pek kayıtsız, duygusuz kalmadığını anlamıştı.

Faik Bey hemen her gün Nigar'ı görmeye geliyordu. Mehtaplı gecelerde otomobille Hürriyet Tepesi'ne, Bebek'e, açık havalarda Boğaziçi'ne, Adalar'a gidiyorlardı. Sadiye onları gözleriyle takip ediyor, pek fazla şımartmamak için ara sıra Nigar'a darılıyordu.

Faik, Nigar'ı sevdikten sonra elbette nikâhla alırdı. Sadiye bunun böyle olacağına emindi.

Nigar bir otomobil gezintisinden dönmüştü; telaşlı telaşlı annesinin odasına girdi.

“Anne, bugün kimi gördüm, bilir misin?”

Sadiye sormadan, yine kendi cevap verdi.

“Veli Bey’i gördüm. Veli Bey yine o Veli Bey! Hiç ama hiç değişmemiş.”

Sadiye başını kaldırarak sordu.

“Nerede gördün?”

Nigar peçesini çabuk çabuk çözüyordu.

“Bonmarşe’nin önünde durmuştuk. Faik bir arkadaşıyla konuşuyordu. Ben Bonmarşe’ye girmek istedim, kapıda Veli Bey’le karşılaşmayayım mı? Usulca koluna vurdum. Şaşkınlığını bir görmeliydin.”

“Konuştunuz mu?”

“Elbet. Konuşmaz olur muyum? Beni tanıyamadı. Sonra ne kadar sevindi, bilsen. Âdeta gözleri dolu dolu oldu. Seni de sordu. Apartmanı tarif ettim. Pazar günü gelip göreceğini vaat etti.”

“Pazar günü Moda’ya gitmeyecek miyiz?”

Nigar şaşırarak durdu.

“Eyvah! Ben onu tamamıyla unutmuştum. Şimdi ne yapmalı?”

Sadiye kaşlarını çatarak öfkeli öfkeli söylendi.

“Kayık yarışlarına gidelim diyen sendin. Hayret Bey bilet getirecek, gitmezsek ayıp olur.”

“Fakat anne, gidersek de Veli Bey’e karşı ayıp olmaz mı?”

Sadiye omuzlarını silktili.

“Onu sen düşünmeliydin?”

“Bunda fazla düşünecek ne var? Veli Bey de bizimle ge-
ir.”

Fakat Veli Bey pazar günü yalnız gelmemiştir. Nigar onun yanında, bembeyaz saçları, gözlerinin temiz gülümsemesiyle üzün hüzünlü gülümseyen Cemil Kâzım'ı görünce ellerini yanaklarına vurarak bir çığlık kopardı.

“Ah, doktor bey, siz nereden çıktınız?”

Cemil Kâzım, Nigar'ı hemen tanıdı. Birden kollarını uzatıp belinden tutarak onu havaya kaldırmak, “Nigar abla!” demek istedi. Yüzünde, gözlerinde bahar renkleri, güneşleri yanan bu genç kız dört sene evvel Yakacık'taki bağın kapısı önünde Karabaş'ın tasmaını düzelten ince, çıplak kollu, kısa etekli, narin çocuk muydu? Cemil Kâzım büsbütün yabancı bir yere girmiş gibi fazla teklifli duruyordu? Nigar'a biraz sıkılarak cevap verdi.

“Beni tanıdınız mı Nigar Hanım?”

Yıllardan beri hep için için tekrarladığı hâlde “Nigar abla” diyememiştir. Nigar sanki aradan geçen zaman farkına hiç aldırış etmiyordu. Onun karşısında birden eski, şımarık çocuk oluvermişti.

“Sizi hiç unutmadım doktor bey.”

Veli Bey'le Cemil Kâzım'ı misafir odasına alırken yavaşça “İçerde Hayret Bey var. Tanır mısınız bilmem? Hiç rahatsızınızı bozmayın, aptalın biridir. Kendi söyler, kendi güler,” dedi.

Hayret Bey pencerenin yanındaki koltuğa oturmuş, so-
kağa bakıyordu. Nigar kapıdan görününce dargın bir sesle şikâyet etti.

“Siz hâlâ hazır olmamışsınız, geç kalırsak bir şeye yara-
maz.”

Nigar dudaklarını büktü.

“Daha Faik Bey de gelmedi, onu beklemeyecek miyiz?”

Hayret Bey cevap vermedi, Veli Bey’le Cemil Kâzım odaya girmişlerdi. Nigar’ın yüzüne baktı. Nigar alışkın, serbest bir tavırla tanıttı.

“Veli Beyefendi... En eski dostlarımızdan. Doktor Cemil Kâzım Bey... Benim çocukluk arkadaşım.”

Eliyle Hayret Bey’i işaret ediyordu.

“Hayret Bey. Ziraat mühendisi. Avrupa’da tahsil görmüştür. Helvacı kabağını saksıya diker.”

Cemil Kâzım’ı zorla bir koltuğa oturtmuş, kendi de bir iskemle çekip yanına oturmuştu.

“Vallahi yalan değil! Geçen gün Vacit Paşa evlerine gitmiş de, görmüş. Anlatıyor, gülmekten kırılıyoruz.”

Veli Bey ile Cemil Kâzım’ın gelişi de Hayret Bey’i sinirlendirmişti.

“Fakat Nigar Hanımefendi...”

Nigar ellerini çırparak katıla katıla gülüyordu.

“Ah, hiddetini de sevsinler. Doktor bey, ‘fasık-ı mahrumun’ hiddetine bakınız. Arkadaşları, ona nedense ‘fasık-ı mahrum’, yani günahkâr ama günah işlemeye de bir türlü fırsat bulamaz derler. Zavallı... Aman, fazla kızayım deme! Yüzü kıpkırmızı oldu, kan boğar sonra canına da mı acımıyorsun?”

Tekrar Cemil Kâzım’a dönmüştü.

“Nasıl oldu da bizi hatırladınız? Artık birbirimizi hiç görmeyeceğiz sanıyordum.”

Cemil Kâzım, Veli Bey’i gösterdi.

“Bana kalsa yine görüşme nasip olmayacaktı. Veli Beyefendi lütfettiler de...”

Veli Bey onun sözünü keserek Nigar'a tafsilat verdi.

“Sizi gördüğüm gün doktora da uğradım. Evvela işim var dedi, gelmek istemedi. Nasıl doktor, biraz dedikodu yapayım mı?”

Hayret Bey yan gözle Nigar'a bakıyordu. Nigar'ı, Veli Bey'in ağır ağır söylediği sözleri tatlı bir şurup içer gibi gözleri gözünde, dikkatle dinliyordu. Hayret Bey, Nigar'ın ihmaline daha fazla canı sıkılmıştı, ayağa kalkarak “Nigar Hanımefendi bendenize müsaade,” dedi. “Eğer siz teşrif etmeyecekseniz bari ben gideyim, orada bazı arkadaşlara söz vermiştim.”

Nigar hiddetle haykırdı.

“Nedir aceleniz? Oturunuz.”

Veli Bey odaya girerken Hayret Bey'in hatırlatmasını da duymuştu.

“Bir yere gidiyorsanız mâni olmayalım. Zaten ayaküzeri uğradık. Başka bir gün rahatsız ederiz.”

Nigar ellerini Veli Bey'in omuzuna koymuştu.

“Vallahi bırakmam. Bugün bir yere gidemezsiniz. Hem davetli filan değiliz ki. Siz Hayret Bey'in sözlerine mi bakıyorsunuz? Arkadaşlarımla sözleştim dedi ya? Muhakkak bir lokantada kendisine yemek hazırlatmıştır. Bugün Moda'da kayık yarışları var, oraya gitmek istiyorduk, siz de beraber gelirsiniz.”

Cemil Kâzım etrafını gözden geçiriyordu. Odadaki eşyaların bazılarını konakta gördüğünü hatırlıyordu. Fakat bazıları yeniydi. Bunların, eskilerinin yanında büsbütün yabancı duran, ayrı bir zevkle seçildikleri ilk bakışta anlaşılıyordu. Yerdeki halı, pencerelerdeki ağır atlas perdeler, akaju masa, önü çiçeklik, som yaldız endam aynası, arabesk tabureler, Rönesans koltuklar, odanın göz alan, göze çarpan bütün eş-

yası güzel, zarif, kıymetliydi. Lakin havasında, çiğ bir adilik kokuyordu. Cemil Kâzım, Nigar’a belli etmeden gözlerini tavandan halıya, eşyalardan duvarlara gezdiriyor, kaybolmuş bir tanıdığı araştırır gibi kararsız gözlerle bakıyordu. Bu koku nereden sinmişti? Hangi rüzgâr bu havayı getiriyordu?

Köşedeki piyanonun üzerinde fesli, kalpaklı, çıplak kafalı, saçları düzgün taranmış, açık başlı, genç, ihtiyar birçok erkek resimleri duruyordu. Bunlar hep yabancı, hep yeni yüzlerdi.

Cemil Kâzım, Veli Bey’in teklifini tereddütle kabul etmişti. Sadiye ile Nigar’ı görmek istiyordu. Fakat onları nasıl, ne hâlde görecekti? Belki de hayalinde bir cihan yıkılacaktı. Onları görmek ümidi, yeknesak hayatına biraz ruh, heyecan veren tatlı bir avunma olmuştu. Onlara rast gelirim hülyasıyla günlerce sokaklarda dolaşmıştı. Nigar’a baktıkça kendi saflığına gülüyordu. Belki Nigar kaç kere yanından geçmişti de o tanıyamamıştı. Sıkı, şık çarşafının içinde kıvrıla kıvrıla, süzüle süzüle yürüyen, peçesi örtülü genç kızın, ‘küçücük Nigar abla’ olduğunu nasıl bilebilirdi?

Nigar abla... Dikenli tele takılarak göğsü parçalanmış, ufacık gagasından kanlar sızarak can çekişen serçeciğin baş ucunda; yaş dolu gözleriyle “Hiç mi kurtaramazdık?” diye soran Nigar abla... Bahçedeki Japon fenerlerine hasretle bakan fakir çocukları, büyük insanlardan daha çok seven, acıyan Nigar abla... Nigar’ın şimdiki çehresi, hâli, bütün açıklığıyla göze çarpan bir resmin etrafına serpilmiş lüzumsuz, karanlık gölgeler gibi Cemil Kâzım’ın bir an unutamadığı yakın bir geçmişin izleri arasında biraz çiğ, biraz yabancı görünüyordu.

Cemil Kâzım için dün ile bugünün hiç farkı yoktu. O, çerçevesi değişen bir resim gibi yerinin değişmesinden rahatsızlık duymamıştı. İnsanların, bu kadar hızla geçmişten sıyrılabilmelerine, çünkü hayatı unutarak tamamıyla yepyeni, bambaşka bir insan oluvermelerine şaşıyordu. Dünyanın nizamı, topluluğun yararı için bu değişikliğin zararları mı

vardı, yoksa faydaları mı? Cemil Kâzım buna karar veremiyordu.

“Hiç değişmemek... Sen bunun zararını kendinde denemedin mi? Başkalarını da aynı yokluk acısına mahkûm görmek mi istiyorsun? Yazlar kışları, karlar güneşleri, sabahlar akşamları, meltemler karayelleri kovalayacak, fidanlar birer kütük olup kuruyacak, çocuklar ihtiyarlayacaklar, kâinatta bir zerre, bir an aynı yerde duramayacak, sonra bütün bu durumdan değişmeler, sarsılmalar arasında bir avuç deri ve kemikten yapılmış olan bir insanın kafasındaki âlem, hep aynı saati gösteren bozuk bir saat gibi hiç değişmeyecek. Sen hep bu işlemeyen, zembereği kırık makineyi kurmak, dünya ve insanları da onun gidişine uydurmak istiyorsun.”

İşte Nigar... Başka bir ailede olsaydı, daha çocuk sayılır, misafir yanına çıkmaya utanırdı. Hâlbuki şimdi o kadar serbest, o kadar bir kumandana yakışır tavırlar alıyordu ki çocukluktan yeni yeni kurtulmaya başlamış, on yedi, on sekiz yaşında bir kız olduğuna zor inanılırdı.

Cemil Kâzım, Nigar’a annesini sormaya cesaret edemiyordu. Sadiye de acaba çok değişmiş miydi? Onu da ne hâlde görecekti? Yıllardan beri çırpına çırpına yorulan kalbinde aşk, sevgi, kalın bir kabuk bağlamış gibiydi. Hiç kapanmayan, vakit vakit sızlayan ve her zaman kanı içine akan bir yara gibi kalbinde hiç doyurulmamış bir yoksulluk acısı vardı.

Nigar, Veli Bey’in yanından kalkmıştı.

“Anneme haber vereyim.”

Cemil Kâzım’a, “Sizi görünce şaşıracaktır,” dedi.

Nigar hızla odadan çıkarken, Veli Bey göz ucuyla pencereye alnını dayayarak sokağı gözleyen Hayret Bey’e baktı. Cemil Kâzım’ın kulağına eğildi.

“Kibar adamı gördün mü? Bizimle konuşmaya bile tenez-zül etmiyor. Şişman adamlar çoklukla senli benli kimseler

olurlar. Bu zavallının o hassası da yok. Rahatlarını kaçırdık galiba.”

Cemil Kâzım istemeyerek güldü.

“Sen istedin azizim!”

Veli Bey, piyanonun üzerindeki resimlere bakmaya başlamıştı. Kendi kendine, “Bu ne ahbap bolluğu... Hayli mühim adamlar da var,” diyordu. Birdenbire, büyük kartonlu bir resim gözüne çarpmıştı. Cemil Kâzım’ı yanına çağırdı.

“Doktor, biraz gelir misin?”

Ona resmi göstererek yavaş sesle anlattı.

“Şu kısa sakallı, top yüzlü adama bak. Acaba kim dersin? Kravatının bağlanması mükemmel, son moda kılığı da kusursuz. Dudaklarındaki yarı alaylı gülmesine de bak. Tam ihtiyar bir çapkın değil mi? Azizim, bu bir molladır. Sokakta görsen tanıyamazsın. Öyle ya, başında kallavi sarığı, elinde doksan dokuzlu tespih, sof cübbesinin eteklerini hışırdata hışırdata büyük bir vakarla ağır ağır, oturaklı yürüyen molla beyin bu şık hovarda olmasına ihtimal verilebilir mi? Molla bey sandığımdan daha cesaretliymiş. Böyle yerlerde resmini herkese göstermekten korkmuyor. Sarığını atıp bir zeybek oynaması vardır, alimallah benim diyen oynayamaz.”

Kapı açılarak Faik Bey girmişti. Veli Bey’le Cemil Kâzım’a başıyla selam verdikten sonra, Hayret Bey’e doğru ilerledi.

“Bonjur Hayret! Hanımlar hazırlandılar mı?”

Hayret Bey hemen dönerek homurdanır gibi cevap verdi.

“Pek niyetleri yok.”

Sol gözünü kapayıp sağ kaşını kaldırarak Veli Bey’le Cemil Kâzım’ı işaret etmek istiyordu.

“Demin söyleyecek oldum, hanımefendi hiddet buyurdular.”

Faik Bey, cilalı tırnaklarını hohlayıp ceketinin koluyla parlatıyordu.

“Vaz mı geçtiler? Gitmeyecekler mi?”

“Bilmiyorum, onların ipi ile kuyuya inilmez ki.”

Nigar, Faik’in yarı açık bıraktığı kapıdan başını uzatmıştı.

“Allah göstermesin. Sizi hangi ip çeker?”

Faik, Nigar’ın sesini duyar duymaz, kapıya koştu.

“Bravo Niki... Gargantua’nın ağzının payını ver.”

Sadiye, Nigar’ın arkasında duruyordu, kapıyı iterek “Nigar, biraz çekil de geçeyim,” dedi.

Veli Bey’le Cemil Kâzım ayağa kalkmışlardı. Sadiye ikisine de yapmacık olduğu duyulan çok mübalağalı bir sitemle bakıyordu.

“Nigar söyledi de şaka ediyor zannettim. Bir türlü içime inanmak gelmedi. Böyle nasıl oldu da aklınıza geldik?”

Cemil Kâzım’a elini uzatmıştı.

“Ya siz doktor bey? Size pek fazla dargınım.”

Cemil Kâzım bu sestten ürpermişti. Sadiye’nin sesi kuytu, derin bir mahzenden geliyormuş gibi kısık kısık çıkıyordu. Eski ahengini kaybetmiş, o temiz, berrak sestten bir şey kalmamıştı. Cemil Kâzım onu tekrar gördüğü zaman kalbi, damarları alev alev yanacak, beyni tutuşacak sanmıştı. Sadiye’nin yüzüne bakmaya da korkuyordu. Hayal ile hakikat arasında kararsız bir hâlde kalmıştı. Sanki nazik bir manolya gibi solmasın, incinmesin diye koklamaya kıyılmayan bu ipek dokudan, beyaz, yumuk çehreyi bilinmez, insafsız bir el merhametsizce tırnaklamış, didikleyip harap etmişti. Gözlerinin kenarları ile şakaklarında ince ince, karışık çizgiler peydahlanmış, burnundan dudaklarına doğru inen kıvrımlarda pudralar toplanmıştı. Boynuna bağladığı, siyah kadife

kurdelenin çenesinden sarkan buruşukları örtmek için bağlandığı belliydi.

Sadiye koyu mavi, eteği pilili bir çarşaf giymişti. Uçları kemere geçirilmiş, önü tamamıyla açık duran pelerinin altından üzerine mine çiçeği serpilmiş, açık nefti, fazla dekolte bir bluz görünüyordu. Tuvaleti yaşıyla uygun değildi. Şakaklarından sarkan perçemlerin, boya ile karartıldığı, ışığa karşı durunca yanardöner bir parlaklık almasından anlaşıyordu. Dudaklarındaki karmen, kirpiklerden göz kapaklarına kadar açıkly koyulu bulaştırılmış sürmeler, pembeliği burun kanatlarına kadar taşmış hafif şarabi allık... Bir ressamın fırçalarını temizlediği kirli bezleri hatırlatıyordu.

Eğer beş yıl önce Cemil Kâzım'a bu yüzü göstereleler "İşte Sadiye'nin yarınki hâli," deselerdi, gülmek bile istemez, soğuk bir şaka sanırdı. Fakat böyle olduğı hâlde kalbinde hiç çözölmeyen bir düğüm vardı. Hâlâ onunla uğraşıyordu.

Nigar, Faik'le birlikte odadan çıkmıştı. Sadiye eteğinin pilileriyle oynayarak özür diliyordu.

"Nigar'ın çocukluğu... Evvelde söz vermiş bulunduk. Gitmek mecburiyetinde olmasaydım, ne âlâ olacaktı. Oturur, saatlerce konuşurduk."

Veli Bey, Cemil Kâzım'a bakıyordu.

"Zaten fazla rahatsız etmeyeceğiz efendim. Doktorun bugün biraz işi var. Bendeniz de bir yere uğrayacağım."

Sadiye darılmış gibi omuzlarını oynattı.

"Sizin aslına bakılırsa oturmaya niyetiniz yokmuş! Öyleyse gitmemiz tam yerinde olmuş. Kırk yılda bir geliyor-sunuz, demek o da böyle ayaküzeri öyle mi? Buna darıldım işte!"

Veli Bey gülüyordu.

“İnşallah başka zaman kendimizi kovduruncaya kadar otururuz.”

Sadiye teklifinin kabul edilmeyeceğini anladığı için üzerlerine düşmeye başlamıştı.

“Şimdi nezaketle böyle söylemek düşer. Eğer bize mâni olmamak için hemen gidiyorsanız vallahi gücenirim. Çarşafı çıkarmak uzun bir iş değil ya... Gitmeyiniz, ne olur?”

Cemil Kâzım söze karışmamayı daha uygun buluyordu, Veli Bey cevap verdi:

“Benim pek vaktim de yok. Yakacık’a gideceğim. Akşam trenine kalırsam araba bulmak pek güç oluyor.”

Sadiye pek ehemmiyet verdiği bir konu açılmış gibi “Hâlâ Yakacık’ta mı oturuyorsunuz?” diye sordu.

Veli Bey başıyla tasdik etti.

“Orası benim vatanım. Günün birinde bağdan, Yakacık mezarlığına göç edeceğim. Dirim gibi ölüm de oradan ayrılmayacak. Toprağım oradan alınmış.”

Sadiye, Yakacık’tan haber soruyordu, komşulardan, bağ âlemlerinden, eski tanıdıklardan söz açıyor, Veli Bey’den haberler soruyordu.

Nigar çarşafını giymiş, tekrar kapıdan görünmüştü. “Vaziyeti nasıl kurtaracaksın?” der gibi annesine baktı. Sadiye sıkılarak “Hazırlandın mı Nigar? Daha vakit var. Biraz daha otururuz,” dedi.

Veli Bey saatini çıkarıp baktıktan sonra çabucak Cemil Kâzım’a döndü.

“Doktor, biz de kalkalım artık. Sen de işine geç kalma. Hanımefendi bize müsaade ederler. Yakında kendilerini uzun uzun taciz ederiz.”

Sadiye büyük bir sıkıntıyı üzerinden atmış gibi ferahlamıştı.

“Muhakkak bekliyoruz, bunu saymam.”

Veli Bey’le Cemil Kâzım, Sadiye’nin elini sıkıp ayrılacaklardı. Faik Bey’le Hayret Bey’in arasında gizli gizli konuşan Nigar’ı uzaktan selamladılar. Nigar çırpınarak itiraz etti.

“Bu ne kadar acele? Hemen kaçmak mı istiyorsunuz? Sizi o kadar sıktık mı? İşte hep beraber çıkarız.”

Sadiye ev sahibi olarak misafirlerini kapıdan birer birer çıkardı. Faik Bey, Nigar’ın koluna girmişti, merdivenden inerken arkasına dönüp Sadiye’ye “Vacit Paşa’ya bir oyun oynadım,” diyordu. Serklidoryan’ın önünde otomobili duruyordu. Hemen atladım, buraya getirdim. O, işin farkında değil, rahat rahat poker oynuyor. ‘Bana haber vermeden bir yere gitmeyin,’ demişti ya, kulübün kapıcısına bir kart bıraktım, ‘Bir saat sonra bu kartı Vacit Paşa’ya verin,’ dedim. Kartta ‘Moda’ya gidiyoruz. Bizi Belvü’de bul. Bol şans,’ diye yazdım. Kartı alınca kim bilir ne kadar kızacaktır. İm-kân olsaydı da onun hiddetini görseydim.”

Kendi zekâsına kendi de hayran olmuştu. Cilalı yanaklarını şişirerek kalın kalın gülüyordu.

Apartmanın kapısından çıktıktan sonra köşe başında bekleyen otomobile binerlerken Sadiye, Veli Bey’le Cemil Kâzım’a ayrı ayrı rica etti.

“Geleceğiniz günü bir gün evvelinden haber verin. Apartmanın kapıcısına bir kâğıt bırakırsınız, o bize verir. Gelmezseniz darılırız.”

Nigar otomobil kalktığı zaman gülererek elini sallıyor, selam veriyordu.

“Eğer gelmezseniz, ben de bir daha yüzünüze bakmam.”

Otomobil, caddenin kalabalığına karışıp gözden kayboluncaya kadar Cemil Kâzım başını çevirmedi. Veli Bey yavaşça onun kolunu tuttu.

“Bana müsaade doktor, ben yukarı gideceğim.”

Cemil Kâzım, Veli Bey’in yanında olduğunu unutmuş gibi şaşkınlıkla döndü.

“Ya! Öyle ya, şey... Evet.”

Sesinde, yüzünde gizlenemeyen bir perişanlık vardı. Veli Bey’e, “Beni bunun için mi buraya sürükledin?” diye şikâyet eden bir gözle bakıyordu. Veli Bey iki eliyle Cemil Kâzım’ın elini tutarak saygıyla, muhabbetle uzun uzun sıktı. Onun bu davranışında af dileyen, kusurunu bilen bir insan pişmanlığı duyuluyordu.

“Allahâısmarladık doktor!”

Cemil Kâzım cevap vermedi. Saatlerce konuşmuş, anlaşılmış gibi bakıştılar. Veli Bey ihtiyar, titrek bacaklarından umulmayan bir hızla yürüyüp gitmişti. Cemil Kâzım hâlâ kaldırımın üzerinde, kendini şaşkınlıktan toplayamamış bir hâlde duruyordu.

Nereye gitmeliydi? Bir cenazeden dönerken kalbine dolan acılığı, her vakit beraber taşıyacak olduktan sonra her yer birdi. Tünel’e doğru yürüdü.

Bu ağrıyı duymamak için kaçmak değil, onlara daha fazla yaklaşmalıydı. Mademki bu zehir çanağını bir kere dudaklarına götürmüş, tatmak istemişti, o hâlde son yudumuna kadar içip bitirmeliydi.

12

Belvü Gazinosu’nun kıyıdaki parmaklığına asılmış fenerlerden denize bir altın tarak atılmıştı. Üzeri açık, tenteli, bazılarının kış taraflarına fener konmuş kira sandalları, ince futalar, yarış kayıkları, süslü kikler, yelkenleri indirilmiş, küçük şamandıralara bağlı kotralar, Kalamış’la Moda iskeleleri arasına bir zincir çekmiş gibiydiler.

Gökyüzüne avuç avuç sarı, parlak konfetiler serpilmişti. Sanki o gece Fener Koyu'ndaki donanma gecesine, gökyüzü de ortak oluyordu.

Rüzgâr etraftaki dağlardan topladığı taze, yabani ot kokularını kıyıların tuzlu yosun kokularına karıştırarak havaya savuruyordu. Vakit vakit karanlıklar arasından, ateşten bir ejderha dili, kızıl bir yay çizen bir havai fişeği, parlaya parlaya yükseldikten sonra birden yıldız yıldız dökülüyordu.

Cemil Kâzım, Küçük Moda Gazinosu'nun, sarmaşıklarla örtülü, karanlık kameriyesine çekilmiş, yumruklarını çenesine dayamış, akşamdan beri ne düşündüğünün, ne düşünmek istediğinin farkında bile olmadan, ara sıra vaziyet değiştirerek dalgın dalgın oturuyordu. Garsonun belki iki saat evvel getirdiği bira bardağına elini sürmemiştii.

Veli Bey'den ayrıldıktan sonra kalabalık caddelerden geçtiğini, vapura bindiğini, kayık yarışından dönen halkı yarak gazinoda bir yer bulup oturduğunu, bir rüya gibi hatırlıyordu. Ateşini söndürmek için denize gömülen güneşin son parıltılarına bakarken bu rüyadan uyanmıştı. Gözlerini açtığı zaman gittikçe koyulaşan sinsi bir karanlık etrafını sarmaya başlamıştı.

Birkaç saat içinde geçirdiği sarsıntı, bir yangının son kıvılcımlarını parlatıp küllerini havalandıran bir rüzgâra benziyordu. Yıllardan beri kâh için için yanan, kâh küller altında söndü sanılan yangının son kıvılcımları da parlamıştı. Fakat Sadiye'ye karşı hâlâ, tamamıyla niçin kayıtsız kalamadığını anlayamıyordu. O artık hayalindeki kadın değildi.

Sadiye büsbütün başka bir kadın olmuştu. Onun eskiden tanıdığı, elini tutmak hayaliyle günlerce titrediği, yalnızlık saatlerinde sesinin ahengini bir gök musikisi gibi derinlerden duyduğu, yüzüne bakarken bir gülümsemesi için ölmek, parçalanmak istediği kadınla bir ilişiği yoktu.

Onları ne kadar soğuk, resmî karşılamıştı. Acaba bir gün, bir dakika olsun başka erkeklerden ayırarak onu ayrıca düşünmemiş miydi? Başka erkekler... Herkes ona yakın, her erkek ona mahrem olabilmişti. Bu kafileden uzak kalan bir tek kendisiydi. “Benim hakkımda kim bilir neler düşünüyordu? Mutlaka budala demiştir. Evet, budala... Sana başka ne nam verilir? Niye korkmuş, niye çekinmiştin?”

Orada rastladıkları Hayret Bey, Nigar’la arasındaki ilişkiyi saklamaya lüzum görmeyen Faik Bey, piyanonun üzerinde duran resimlerin sahipleri, kimi parasına, kimi güzelliğine, gençliğine güvenerek hep ayrı bir maksat peşinde koşan bu yeni ahbablara, Sadiye daha fazla ısınmış, onlarla daha fazla anlaşmıştı.

Odada, Veli Bey’le birlikte otururlarken aralarında her dakika derinleşen bir uçurum açıldığını fark etmişti. Bir tarafta sessizlik ve rahatlık, samimilik, öbür tarafta hırs, riya, heyecan vardı. Sadiye’nin dudaklarındaki yapma, zoraki gülümseme, Cemil Kâzım’ın beynini bir ok gibi delip zerre zerre dağıtmıştı.

Niçin buraya gelmişti? Mademki ondan bir beklediği, gülünç bile olsa küçük bir ümidi yoktu, o hâlde ne diye buraya gelmişti? Onların buraya geleceklerini bildiği için mi?

Eğer Sadiye bugün ona kollarını açsa “Gel! Artık ölünceye kadar seninim,” deseydi, Cemil Kâzım korku ile kaçacaktı. Onlar otomobile binerlerken gelip geçenlerin alaylı bakışları Cemil Kâzım’a, Sadiye ile sokakta yan yana yürümek ihtimali kalmadığını da anlatmıştı.

Niçin buraya gelmişti? Sadiye’nin gözlerinde, sesinde eski günleri hatırlatan gizli bir parıltı, bir ahenk kalmıştı. Cemil Kâzım bu ölü, bırakılmış yıkıntıyı elleriyle eşeleye eşeleye geçmişti diriltmek istiyordu. Sadiye’yi çehresinden ahlakına kadar değiştiren, didik didik hırpalayan kuvvet neden bu geçmişin izlerini harap etmemişti?

Karşı kıyıda renk renk ışıklar yanıyor, kısa, çabuk patlamalarla fişekler havalanıyor, dere ağzından çıkan bir sandalda tiz bir sesle bir sarhoş gazel söylüyordu.

Belvü'deki bahçe eğlencesinden uzak durmak hiç doğru değildi. Oraya gitmek, ağrıyan yarayı büsbütün kanatmak istiyordu.

Sandaldan, gazinonun dar, tahta iskelesine atlarken Cemil Kâzım biraz durdu.

“Ya onlara rastlarsam?”

Onlara ne cevap verecek, orada bulunmasını hangi bir bahane ile örtecekti? Kendilerinin peşine düştüğü anlaşılırsa...

Kirden koyu bir sarılık almış bez havlusunu koltuğuna sıkıştırıp riyakâr bir saygı ile eğilerek yol gösteren garsonun peşine düşüp taş merdivenlerden çıktı. Kendi kendine “Rastlarsam ne olur? Ben insan değil miyim? Benim gezmeye, eğlenmeye hakkım yok mu? Buraya, muhakkak onları görmek için mi gelinir?” diyordu.

Bahçe, serbest adım atılamayacak kadar kalabalıktı. Cemil Kâzım yollara taşan masaların arasından geçmek için pardösüsünün eteklerini topluyor, dudaklarında nezaketli bir gülümseme ile başını eğip özür dileyerek güçlkle yürüyordu.

Bahçenin, otele bitişik, kuytu bir köşesinde boş bir masa bulabilmişti. Pırıl pırıl yanan ışıklarıyla, Moda tarafından bir hayal cenneti gibi görünen bahçe, içine girilince bütün parlaklığını kaybedivermişti. Lükslerin tozlu camlarından donuk bir aydınlık dökülüyor, rüzgârın uzaklara, dalga dalga saçıp sürüklediği çalgı sesleri yakından iç tırmalayan bir inilti gibi kulakları rahatsız eden bir gürültü çıkarıyordu.

Cemil Kâzım bahçeye girerken geçirdiği duraksamaya güldü. İnsan, orada iki adım ilerisinde oturanları zor tanıya-

çaktı. Herkes kendisiyle meşgul, kimse kimseye dikkat etmiyordu. Bu neşeli neşeli konuşan, gülen, dıştan gamsız, neşesiz insanlar kim bilir ne gizli facialarda oynamış, oynatılmış kuklalardı.

Etrafına baktıkça şaşkınlığı, hüzne dönüyordu. Bir masa ötesindeki kalabalık Yahudi ailesini uzaktan tanıyordu. Doktor parası vermemek için hastanenin fukaralara ayırdığı günlerde birçok defalar gelmişlerdi. Babaları çok zengindi. Fakat iki kızını bir mağazada tezgâhtarlıkla çalıştırıyor, büyük oğlunu kendi yanına almış, defterlerini tutturuyor, küçük oğluna tüccar kâtipliği ettiriyordu.

Onların bu gece içecekleri gazozun, biranın, yiyecekleri pastanın, iki dilim peynirin parasını, garson bahşişine kadar edecekleri masrafı, santim santim hesap ederek geldikleri muhakkaktı. Harcanacak paradan son dereceye kadar faydalandıklarına, kendilerini de inandırmak istiyorlarmış gibi fazla şen, taşkın görünüyorlardı. Hepsi bir ağızdan, bağıra bağıra, ellerini kollarını oynatarak kavga eder gibi konuşuyorlardı.

Eve döndükleri zaman giydikleri temiz kostümleri dikkatle süpürülerek beze sarılıp dolaba asılacak, potinler, evde fırça ile tozu alınıp silindikten sonra kalıba konulacak ve yarın tekrar ütüsüz, dizi çıkık pantolonlarını giyecekler, yakalık kirlenmesin diye yaz kış boyunlarından çıkarmadıkları kotonperle taklidi ipek karışık tire atkılarını boyunlarına saracaklar, evden getirdikleri kuru köfte, söğüş, zeytini ayakta yiyerek kalın defterlerin üzerine eğilip rakamlarla pençeleşeceklerdi.

Cemil Kâzım onlara acıyarak bakıyordu. Rakam, onların hayatlarına girmişti. Eğlenmeye geldikleri gece bile, vakit vakit ceplerinden kurşun kalemlerini çıkararak masanın mermeri üzerine hesaplar yapıyorlar, kâh parmaklarını sayarak, kâh ceketlerinin kumaşını, boyun bağlarını göstererek hep fiyat, cins, paradan konuşuyorlardı.

Ne ruhsuz, şiirsiz insanlardı! Bu gençler, günün birinde maddi düşüncelerle hazırlanan bir nişanlanmadan sonra evleneceklerdi. Lakin bu sıska vücutlu, solgun benizli gençler, evlenir evlenmez şişmanlayıp kart bir çehre alıveriyorlardı. Evlenmek onlar için manevi hayatın son durağıydı.

Yahudi ailesinin yakınında, omuz omuza vermiş, ağız ağıza konuşan bir genç erkekle bir genç kadın oturuyordu. Erkeğin kıyafeti fazla dikkat edilmiş değildi, ceketinin yakasında hafif bir parlaklık vardı. Kadın da pek şık görünmüyordu. Yarısına kadar içilerek köpüğü sönmüş biraları, garsonun ikide bir masanın kenarından geçerek manalı manalı bakmasına karşı içmiyorlardı. Fakir oldukları belliydi. Belki yarınki bazı masraflarından mühimce bir fedakârlık yaparak eğlenmeye gelmişlerdi.

Eğlenmek... Harcanacak paraya acıdıktan, yarın aç kalacak, sıkıntı çekecek olduktan sonra insan nasıl gönül ferahlığıyla eğlenebilirdi? Su ve hava gibi eğlenmenin de bir ihtiyaç ve bu ihtiyacın da, şöyle böyle bile olsa, yerine getirildiği tesellisi için mi buraya geliyorlardı?

Genç erkekle genç kadın, belki de komşu çocukları yahut akrabaydılar. Lakin birbirlerine sokuluşları, konuşurlarken çehrelerinin aldığı mana, onların herhangi bir ahbaplık, bir arkadaşlıkla burada oturmadıklarını gösteriyordu. Acaba sevişiyorlar mıydı?

Böyle karışık bir halk içinde nasıl sevişilirdi? Başını sevgilisinin dizine dayayarak تنها bir köşede, hiç konuşmadan göz göze sevişmek, Âdem'in Havva'ya aşkını ilanından beri, dili olmayan mahlûkların bile candan özlediği bir şekildi. Bu iki genç eğer sevişmiyorlarsa buraya gelmelerinde yine bir mana yoktu. Genç erkeğin yanındaki kadına istediğini ikram edemeyecek, hesapla hareket edecek olduktan sonra kalbi sızlayarak için için fukaralığa, yoksulluğa isyan ederek oturması, ölçülmez bir azap değil miydi? Genç kadın etrafındaki

şık, pahalı tuvaletlere ümitsiz bir gözle bakarken nasıl olur da eğlenebilirdi?

Cemil Kâzım'ın içinde bir şüphe vardı. Acaba onlar, hayatlarından şikâyet etmiyorlar mıydı? Şikâyet... Niçin? Niye? Onların acılarını, kendi kalbinde duyuyordu.

“Hayır, ya hayat benim düşündüğüm gibi değil, onlar haklı yahut onlar kuru, duygusuz insanlar!”

İskeleye inilen merdivenin sol tarafındaki parmaklığın kenarında bir kımıldanma olmuştu. Masalardan, kadınlar, erkekler, hızla ayağa kalkmışlar, elleriyle sol tarafı göstererek merakla bakıyorlardı. Cemil Kâzım hiç aldırmamıştı. Rast-gele yanından geçen garsona sordu.

“Ne var? Ne olmuş?”

Garson avuçlarını birbirine sürterek cevap verdi.

“Orada, bir hanım, işte bir parça keyif olmuş.”

Sonra şaştığını gösterir bir tavırla anlattı. O gazinonun namusunu, böyle işlere erkeklerin sebep olduğunu, bu gibi âlemleri erkek kısmının idare etmesi lazım geleceğini anlatırken etraftan “Bir doktor!” diye sesler yükselmişti. Cemil Kâzım bir alışkanlık hissiyle ağır ağır kalktı. Halk, vakanın geçtiği tarafa toplandığı için yollar serbestleşmişti, kalabalığa doğru yürüdü.

Boş meze tabaklarıyla dolu büyük bir tepsiyi havada tutarak masaların arasından hızla geçen bir garson, Cemil Kâzım'ı yolunu kesmişti. Bir kenara çekilerek durdu. Yakınında, tanıdık bir ses onu çağırıyordu.

“Kâzım... Kâzım Bey.”

Döndü, eski hastane arkadaşlarından Operatör Nazmi donuk mavi gözlerini şaşkınlıkla açmış ona bakıyordu.

“Gözlerime inanamayacağım geldi. Sen buralarda ne arıyorsun?”

Yerinden doğrularak yumuk parmaklı elleriyle Cemil Kâzım'ı yanına çağırıyordu.

“Gelsene... Otuz biraz... Yoksa yalnız değil misin, arkadaşların mı var?”

Cemil Kâzım gülererek başını salladı.

“Hayır, yalnızım.”

Arkadaşına doğru ilerledi. Nazmi yanında oturan zayıf, solgun yüzlü bir kadına, Cemil Kâzım'ı tanıttı.

“Sana kaç kere söylemiştim. Cemil Kâzım...”

Cemil Kâzım'a dönerek “Refikam Nahide,” dedi.

Sonra bir iskemle gösterdi.

“Otur biraz canım. Hiç görünmüyorsun. Nerelerdesin? Aramak sormak yok mu? İstanbul'a geledi bir defa olsun hastaneye uğramadın.”

Cemil Kâzım'ın vereceği cevaba hiç kulak vermeden gü-rültülü kahkahalar atarak dik sesiyle hep kendi hayatını anlatıyordu.

“Fakat Kâzım, ben bütün saadetimi sana borçluyum. Eğer sen bana cesaret vermemiş olsaydın, benim evlenmeme im-kân, ihtimal yoktu.”

Sonra merakla sordu.

“Nasıl, sen de evlendin mi?”

Cemil Kâzım, gözlerini kapadı, başıyla “Hayır,” dedi. Nazmi, karısına “Evlenmemizden evvel doktorun fikrini almak istemiştim. Benim tereddüdüm, cesaretsizliğim, daha doğrusu kararsızlığım malûm. Ne dersin, beni âdeta manye-tize etti,” diyordu.

Cemil Kâzım'ın omuzuna vurarak söylendi.

“Sen benim kadar cesaretsiz değilsin, daha ataksın doktor. Nasıl oldu da evlenemedin?”

Sol tarafta toplanan kalabalık dağılmaya başlamıştı. Cemil Kâzım, Nazmi’nin küçük bir susmasından faydalanarak “Halk, neye toplanmıştı?” dedi.

Nazmi, dudaklarını tiksinererek buruşturdu.

“Bırak doktor... Konuşulmaya değmez, iğrenç. Kadınlığın da haysiyetini berbat ediyorlar. Ana kız mıdır, yoksa sermaye midirler, nedir, herhâlde ikisi de sağlam ayakkabı değil! Kollarına birer erkek takıp buraya gelmişler. Sızıncaya kadar içtiler.”

Cemil Kâzım, bir kabahat işliyormuş gibi sesi titreye titreye “Bir doktor arıyorlardı da, onun için merak etmişim,” dedi.

“Beyhude zahmet etmişsin. Bu doktor işi değil. İçerlerken içmeyin deseydin seni dinleyecekler miydi? Hayır... Bırak kendi kendilerine ayılsınlar.”

Cemil Kâzım göz ucuyla vaka yerine baktı. Sadiye yüzü denize çevrik, yorgun bir hâlde, hâlsiz hâlsiz oturuyordu. Nigar, Faik’in yanında yanakları kızarmış, gözlerinde bir humma ateşi yanarak gülüyordu.

Nazmi, Cemil Kâzım’ın o tarafa baktığını görmüştü.

“İyi keşfettin. Vaka kahramanları işte o nazeninler,” dedi.

Nazmi’nin yüzünde okuduğu nefret o kadar derindi ki Cemil Kâzım, “Ben onları tanıyorum,” demeye utandı. Hem nasıl tanıyordu? “Nasıl oldu da evlenmedin sualine cevap veremeyişimin de sebebi onlar. Saçlarımı beyazlatan, yüzümü on yaş buruşturan, omuzlarımı çökerten, beni vakitsiz ihtiyarlatanlar da onlar,” demek ne güç, ne acıydı!

Cemil Kâzım arkadaşının karısına bakıyordu. İşte, hayatın iki cephesi, karşısında canlı olarak duruyordu. Nahide’nin

boyasız, pudrasız solgun çehresi, fazla bir arzu vermiyordu. Fakat ela gözlerinde temizlik parıldıyor, koyu devetüyü kostüm tayyörü, önü az açık beyaz keten gömleği, sadeliği içinde hususi, masum bir güzellik anlatıyordu.

Bunlar saadeti sükûnda bulmuş, sade, tabii insanlardı. Ne hâllerinde, ne sözlerinde fazla heyecan, gösteriş yoktu. Onlar hayatın önlerine attığı saadeti yeter bularak rahat içinde yaşamayı seçmişlerdi.

Sadiye istemiş olsaydı, hayat, ondan bu lütfu esirgeyecek miydi? Eğer isteseydi? İnsanlar, her vakit isteklerinin tersine yaşayan esirler değildi ki. Sadiye'nin bugünkü hayatından şikâyet etmediği belliydi. O isteyerek, bu hayatı kendi kendine hazırlamıştı. Cemil Kâzım bu iki yolu birbirine karşı bulmuyordu. “Bir tek hayat yolu var. Hayatından şikâyet etmeyen bir insanın yürüdüğü yol, onun için en doğru yoldur,” diye düşünüyordu.

Sadiye, Vacit Paşa'nın koluna dayanarak kalkmıştı. Onlar, oturduğu masanın önünden ağır ağır geçerlerken Cemil Kâzım yüzünü göstermemek için isteyerek yere düşürdüğü sigara ağızlığını almak bahanesiyle eğilmişti. Kalbinin en aziz bir hatırasını, böyle herkesten utanarak saklamak zorunda kalması, aklın alamayacağı bir faciaydı.

Vacit Paşa, dönerek Nigar'a sesleniyordu.

“Biz otomobille doğru otele gideceğiz. Siz de pek geç kalmayın.”

Nigar baştan savar gibi cevap verdi.

“Olur, olur.”

Sadiye ile Vacit Paşa, herkesin kendilerini göstererek alayla baktıklarına hiçaldırmadan yürüyorlardı. Hep aynı ağır salıntılı yürüyüşle bahçeden çıktılar.

Nigar, Faik'e daha fazla sokulmuştu. Biraz sonra onlar da kalktılar. Cemil Kâzım kendini tanıtmamak için elini alının-

dan geçiriyor, Nazmi ile meşgul görünüyordu. Nigar gazinonun iskelesine inmişti. Faik de onun peşinden gitti.

Cemil Kâzım fenerin titrek ışığı altında hızla çekilen küreklerle sular üstünde kayar gibi yol alan sandalda, Nigar'ın hayalini görür gibi oldu. Birkaç dakika sonra sandal, ışıklar arasından geçip karanlığa girmişti.

Nigar'ın gittiği, yürüdüğü yol da şimdi sandalla içerisine daldığı zifiri karanlıklardan daha az karanlık mıydı? Bu, o kadar şüpheliydi ki.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çoban Yıldızı

1

Nigar son günlerde çok sinirli olmuştu. Küçük bir şeye sinirleniyordu. Faik altı aydan beri görünmemişti. Sadiye kızını avutuyordu. “Gelir, mutlaka gelir. Sen merak etme,” diyordu. Ama Sadiye’nin kendisi de, kalben bu teselliye inanmıyordu. Faik bir daha onların evine gelmeyecekti, gelemezdi.

Beş ay evvel, bir gece ziyafetinden dönüşlerinde biraz da fazla sarhoş olduğu için Faik’i bırakmamışlar, salona bir yatak yaparak yatırmışlardı. Ertesi sabah Faik erkenden, kimseye görünmeden çıkıp gitmiş ve o günden sonra da hiç uğramamıştı.

Sadiye o hafta içinde bir yere çağırılmamıştı. Vacit Paşa’nın hediye ettiği inci pendentifi takmak istiyordu. Lakin bütün konsol gözlerini, el çantalarını, sandıkları, hatta çamaşır bohçalarına kadar aradığı hâlde pendentifi bulamıyordu. Nigar’a sormuştu.

“Nigar, benim incili pendentifimi gördün mü?”

Nigar çok rahat bir sesle cevap vermişti.

“Ne çabuk unutuyorsun anne? Geçen hafta Fikriye’ye göstermek için getirmiştin. Sonra komodinin üzerindeki küçük sigaralığına koydun. Hatta ben sana ‘Anne, oraya koyma, unutursun,’ dememiş miydin?”

Sadiye, pandantifi oraya koyduğunu hatırlıyordu.

“Evet. Orada olmalı.”

Bu ümidi de boş çıkmıştı. Salonda da aramadığı yer kalmamıştı, pandantif yoktu. Onu kim alabilirdi? Macide Hanım hastalanarak evine gitmiş, Sadiye’yi hizmetçisiz bırakmamak için komşularından Amber Nine’yi göndermişti.

Amber Nine kendi hâlinde görünen bir ihtiyar kadındı. Sabahtan akşama kadar, sigaranın birini söndürüp birini yakarak çatlak sesiyle eski oynak şarkılar söyleye söyleye mutfaktan çıkmıyordu. Sadiye “O kadıncağızın günahına giremem. Salonun kapısının önünden geçtiğini bile görmedim,” diyordu.

O günlerde eve misafir de gelmemişti. Peki, kim almıştı? Bütün bu ihtimalleri bir tarafa bırakınca Faik’ten şüphe etmek lazım geliyordu. Buna hiç ihtimal veremezdi.

“Onu kim bilir gene nereye attım? Elbette bir gün bir yerden çıkar,” dedi.

Bir ay sonra, Tünel’de Faik’e rastlamıştı. Yanında küçük siyah kadife şapkalı bir genç kadın vardı. Faik, bekleme yerinde Sadiye’yi görür görmez şaşalamış, tanımamazlığa gelmişti. Sadiye evvela onun telaşını, yanında bir kadınla yakalandığına vermişti. Fakat Tünel’den çıkarlarken Faik’in yan yan yürüyüp kendini siper ederek şapkalı kadını göstermek istediği hâlde, Sadiye, inci pandantifin o kadının boyunda sallandığını görmüştü.

Sadiye, Nigar’a bu işten hiç söz açmıyordu. Bu, Nigar’ın ilk sevgisiydi. Nasıl bir toprak üstünde biterse bitsin, ilk sevgilerin çiçeği, aynı şekil, aynı koku, aynı renktedir.

Sadiye, kızının Faik’i unutmasını bekliyordu. Boş, kuru sözlerle Nigar’ı avutması da biraz zaman kazanmak fikriyleydi. Nigar gençti, unutulabilirdi. Nigar’ı bu çıkmaza kendisi sürüklemişti. Bütün kabahati kendisinde buluyordu. Faik’e neden

bu kadar fazla inanmış, kör körüne güvenmiş, aylarca hemen bir arada gibi yaşadıkları hâlde niçin ona dikkat etmemişti?

Ya Nigar, ondan vazgeçemeyecekse? Her şeye karşı onu seviyorsa? Nigar'a sormaya da çekiniyordu. Ondan alacağı cevaba pek güveni yoktu. Nigar, belki de öfkeyle doğruyu saklayacak, kayıtsız görünmeye çalışacaktı.

Nigar'da masum bir aşk hastasından çok suç ortağı kaçmış, bütün günahı tek başına yüklenmek zorunda kalmış bir suçlu hâli vardı. Sadiye'nin dudaklarını kilitleyen düşüncelerden biri ve en korkulusu da buydu.

Sadiye'nin durgunluğu Nigar'a da geçmişti. Ana ile kız arasındaki, için için kaynayan, fakat söylenmekten korkulan bu açılmak isteği, bu gizli tutukluk daha ne kadar sürecekti? Artık fazla konuşmaktan çekiniyorlarmış gibi karşı karşıya geldikleri zaman ellerine ne geçerse, kitap, gazete, dikiş, hemen başlarını eğip onunla uğraşıyorlardı.

Bu susma, gün geçtikçe büyüyerek bir tehlike hâlini alıyordu. Ana ile kız açıkça konuşmak zorundaydılar. Sadiye bundan başka bir çare bulamamıştı.

Gece, yemekten sonra, Nigar'a neler söyleyeceğini, işi nasıl açacağını düşünürken Amber Nine ayaklarının ucuna basarak odaya girmişti.

“Hani kısaca boylu, gözlük takar bir bey vardır, o geldi. Hanımlar evdeler mi diye sordu.”

Sadiye, Amber Nine'nin tarifinden bir şey anlamamıştı.

“İsmi ne?”

“Sami mi, Rahmi mi? İşte öyle karışık bir isim.”

Sadiye istemeye istemeye güldü.

“Saip Rami Bey mi?”

Amber Nine dişsiz çenesini çarpıtarak başını salladı.

“İşte o. İşte o.”

“Sen ne cevap verdin?”

Amber Nine’nin çukur, fersiz gözleri kurnaz bir parıltı ile yanmıştı.

“Ne diyeceğim, artık o kadarcık insan idaresi de elimden gelmez mi? Ben mutfaktaydım, bir yere çıktılar mı, çıkmadılar mı pek farkında değilim. Siz misafir odasına buyurun. Ben de gidip odalarına, bakayım,” dedim.

Sadiye, fazla saf, hatta aptalımsı görünen Amber Nine’den bu akıllılığı hiç ummuyordu.

“Aferin nine... Sen kapalı kutu imişsin.”

Ayağa kalkmış, kapıya doğru yürümüştü. Amber Nine yolunu kesti.

“Kadınım sen gitme, olmaz mı?”

Sadiye şaşırarak sordu.

“Neden?”

Amber Nine ona yaklaşarak sesini alçaltıp cevap verdi.

“Küçük hanıma söyledim. Misafirin yanına gitti.”

Sadiye, Amber Nine’nin maksadını anlayamıyordu.

“Ben neden gitmeyeyim?”

Amber Nine acıyormuş gibi baktı.

“Azıcık oturur musun kadınım, sana diyeceklerim var.”

Sadiye şaşırmıştı. Kendisini kolundan tutarak bir koltuğa yavaşça oturtan Amber Nine, kâh sigara içerek, kâh eski şarkıları söyleyerek mutfaktan çıkmayan, dünkü, her zamanki Amber Nine değildi. O tecrübelerine güvenen, hayatı her şekliyle anlamaya alışmış, her şeklini kabul etmiş bir kadın oluvermişti. Yalvarır gibi bakan gözleri, Sadiye’yi bir mık-natıs gibi kendine doğru çekiyordu. Sadiye onun büzük du-

daklarını açtığı zaman karanlık bir çukura benzeyen ağzına bakıyordu.

Amber Nine, Sadiye'nin oturduğu koltuğun yanına bağdaş kurmuş, kalın dikişli kısa pamuk hırkasının iç cebinden çıkardığı kirli tütün kutusunu açarak bir sigara içmeye başlamıştı.

“Kadınım, ben seni pek sevdim, kanım pek çabuk ısınır. Anan yerindeyim, sözlerime sakın alınma e mi? Üzüldüğünü gördükçe yüreğimden kanlar gidiyor. Nigarcığımın hâline de canlar dayanacak gibi değil. Siz bir şey açmadınız. Ben bir bakışta insanların içini okurum. Amber'e pek hor bakma civanım. Amber bugünkü Amber oldu ama neler gördü, neler geçirdi, bir ona sor. Benim dileğim sizin iyiliğiniz. Artık bir ayağım çukurda. Dünya ile ne ilişğim kaldı ki? Bir odada açım, bir odada tokum. Yağmur yağar, gözümün yaşı, güneş açar, gönlümün oynası. Kadınım, sen bu sözlerimi yabana atma. Biraz kızını düşün.”

Sadiye, kolları kanepenin kenarından sarkmış, gözlerini hızlı hızlı açıp kapayarak Amber Nine'yi dinliyordu. O, bir fısıltıyı andıran bir sesle söyleyip duruyordu.

“Nişanlısı var da gelecekmiş... Gönülsüz ahret yolcusu olsa, şimdiye dek döner, gelirdi. Yakadan silkip atmadıysa niçin uğramıyor? Bıraktım, almayacağım diye kapınıza gelip de bar bar bağırarak mı? Daha nasıl anlatsın? Salonda resmini gördüm, vallahi gözüm tutmadı. Eyüp tefi gibi gerik yüzlü, solucan kaşlı, şıpsevdinin biri. Nigar'ıma layık mı o hiç? İşte bir kazadır olmuş. Başına kaza gelen her kız ölecek olsa, analar oğullarına kız bulamazlardı ayol.”

Sadiye, boğazına tükürük kaçmış gibi gözlerini açarak içini çekti.

“Kaza mı? Nasıl kaza?”

Amber Nine yumruklarını dizlerine dayayarak Sadiye'ye baktı.

“Kadınım, ay battı, sen hâlâ seyrandasın.”

“Ne demek istiyorsun?”

“Benim bir şey demek istediğim yok. Olanlar olmuş. A, dur, birden sararma öyle. Ayılıp bayılmanın sırası değil kadınınım. Bu berzahtan kurtulmak için el birliği ile bir çare arayalım.”

“Anlamadım. Hâlâ ne demek istediğini anlamıyorum.”

Amber Nine, meramını anlatamamış gibi başını çevirdi, sitemli sitemli Sadiye’yi süzdü.

“A Müslüman, sana daha nasıl anlatayım?”

Sadiye’nin kulağına eğilerek şunları söyledi.

“Nigar’ı artık dul diye evlendirebiliriz.”

Sadiye ne inledi, ne de bir çığlık kopardı. Gözlerini kapadı, elini göğsüne bastırdı. Nefes bile alamıyordu.

“Korktuğuma uğradım,” diyebildi.

Amber Nine iki yanına sallanarak elleriyle dizini ovuşturuyordu.

“Ah, cahillik kızım, hep cahillik. Bu, yalnız senin kızının başına gelmiş bir kaza mı? Böyle niceleri var, saymakla tükenmez ki. İşte böyle kılığına kıyafetine aldanır, elin haytasını eve alırsan başına bunlar gelir. Âlemin gül gibi kızları hep bu cahilliğin kurbanı.”

Sadiye’nin sessizliğinden cesaret alarak, Nigar’ın başından geçen kazanın bir parça tamir olunabileceğinden birçok örnekler getirerek uzun uzadıya sözler söyledi.

“Eh, küçüğe ilkin biraz güç gelecek ama çaresiz... Gökten ne yağmış da yer kabul etmemiş? Ona şimdi yaşını başını almış, kadın kıymetini bilir, pek ihtiyar değil, şöyle orta yaşlı, uygun birini buluruz.”

Sadiye'ye yaklaşmıştı. Heyecandan mı, yoksa söyleyeceğinin sonunu anlamaya merak ettiğİ için mi, sesinde normal olmayan bir titreyiş vardı.

“Demin misafir beyi salona aldığım zaman doğruca Nigarcığımın odasına gittim. Annenin biraz başı ağrıyor, misafir beyle sen otur dedim. Maksudımı anladın mı şimdi?”

Sadiye karışık rüyalar görürken birdenbire uykudan uyan-dırılan bir insan gibi şaşkın şaşkın etrafına bakınıyordu.

“Sen nereden öğrendin? Nigar mı söyledi?”

Amber Nine dudakları büsbütün içeriye doğru çekilerek kuru kuru gülüyordu.

“Ben insanı gözünden tanırım. Benden kaçır mı?”

Bu uğursuz ihtimali, Sadiye düşünmemiş değildi. Ama tam böyledir demekten korkuyordu.

“Nigar'a bir şey açtın mı?”

“Çocukla böyle şey konuşulur mu?”

Sadiye birden bir düşünceye dalmıştı, ağır ağır doğruldu. Ellerini Amber Nine'ye uzatarak kısık bir sesle haykırdı.

“Fakat o adam evli! Ondan Nigar'a bir fayda yok. Onu da biliyor musun?”

“Bilmez olur muyum? Onu da sordum öğrendim.”

“Öyleyse, Nigar'la yalnız kalmasını niçin istiyorsun?”

“İlahi kadını, evli olmaktan ne çıkar? Erkeğe karı lafı mı olur? Bir sözle yakın, bir sözle uzak. Bu bey çok zenginmiş. Çifte çifte karılar alıp boşamak, fakirler için ayıptır, kusura dur. Zengine göre övünülecek şeydir. Buraya, ne diye geliyor? Karısından hoşnut olan adamın buralarda işi ne? Hem böylelerinin sevgisi daha sürekli olur. Bir kere tutuldular mı vazgeçemezler. Gencinden kim hayır görmüş ki?”

Onun kabartma haritalara benzeyen kırış kırış çehresini sarı abajurlu elektrik lambasının sabit, keskin ışığı daha fazla sarartmış, daha korkunç gösteriyordu. Sadiye, damarları soğuk soğuk karıncalanarak gözlerini ondan ayıramıyordu. Sivri uçlu, geniş kanatlı iri gaga gibi burnuyla o, avını parçalamaya hazırlanan bir akbabayı andırıyordu. Kapakları düşük kirpiksiz sözleri siyah bir alev gibi dokunduğu yeri yakıyordu. Bu kadın kimdi? Nereden ve niçin gelmişti? Macide Hanım acaba onun kim olduğunu biliyor muydu? Sadiye'nin içinde garip bir korku vardı. Amber Nine dizlerini tutarak kalkmıştı, başını Sadiye'nin omuz başına doğru uzatarak, telkin eder gibi kesik kesik anlatmaya başlamıştı:

“Macide Hanım beni buraya gönderdiği zaman ahvalinizden bir parça anlattıydı. Sıkıntıya alışkın değilsiniz. Ben bu işin sonunda hayır göremiyorum. Ben, evvel böyle miydim sanıyorsunuz a kızım? Düşmez kalkmaz bir Allah. Eskiden benim de evim, aşçım, hizmetçim vardı. Yediğim önümde yemediğim arkamda idi. Bana ‘Amber Nine, Amber Nine,’ diyorsunuz ama sorun bakalım, Amber Nine, kaç senelik Amber Nine'dir. İnsanın yüzü, huyu, hâli vakti gibi adı da değişiyor. Asıl adım Vuslat'tı. Düşenin dostu olur mu hiç? Bugün yüzüne güldüklerine bakma, dört gün sonra döner taşlayıverirler. Bugün ‘Ah canım!’ diyen ağız, yarın suratına tükürmekten utanmaz. Vaktinde gözünü açar, üç beş kuruş tutabilirsen gemini kurtardın gitti. Sami Bey mi ne? O parayı sakınır adama benzemiyor. Sayesinde hep sayeleneceğiz. Öyle ya, civanım, kızının kocası senin yabancın mı? Kızını çekip alacak da anasını mı atacak?”

Sadiye ellerine yüzünü kapamış düşünüyordu. Morfin şırınga ettiği hastasını uyandırmamak için sessizce yürüyen bir doktor gibi Amber Nine odaya girdiği sessizlikle çıkmıştı.

Sadiye'nin beyninde büyük bir yarık açılmıştı, ağlamak istedi. Ağlayamadı.

Saip Rami, ziyaretleri sıklaştırdıkça evdeki hâli daha senli benlileşiyordu. Sadiye ile senli benli konuşmaya, hatta Nigar'la el şakalarına bile başlamıştı. Nigar onun bu serbest hâllerini kibar bir aile dostu olarak hoş görüyor, yalnız olağan bir konuşmanın çok kere açıkça bir sona varması onu hırçınılaştırıyordu. Saip Rami'nin görünüşteki nezaketine, bazı bazı epey kaba düşen latifelerine dayanabiliyordu. Ama onun ağzından aşk, sevdâ sözleri işitmek Nigar için dayanılmaz bir şeydi. Rami, Nigar'ın bu inadının hiç farkında değilmiş gibi kayıtsız davranıyordu. O, sondan emin, vakit saat bekleyen bir iş adamı rahatlığıyla davranıyordu.

Nigar, ne olursa olsun sevgisine sadık kalmak istiyordu. Saip Rami, bir ağustos sabahı Şişli'ye doğru bir gezinti yapmak istemişti. Nigar annesine bile haber vermeden kabul etmiş, Saip Rami ile birlikte sokağa çıkıp otomobile atlamıştı.

Kızgınlığı gölgede bile duyulan durgun bir ağustos güneşi sıcak, nemli bir buğu gibi havayı nefes aldırmayacak kadar ağırlaştırmıştı. Kaldırımlarda adımlarını sürüyen piyadeler, bu damarlarını gevşeten sıcağın altında bitik, yorgun görünüyorlar, kızışmış parke taşlarına nallarını çarpa çarpa ilerlemeye çalışan araba beygirleri, birden solukları kesilip oldukları yere yığılıverecekmiş gibi mecalsiz gözüküyorlardı. Sokaklar, üzerlerinde gezinen mahlûklar serin pınar başlarına çekilmiş vahşi ormanlar arasındaki yollar gibi güneşle baş başa kalmışlardı. Caddelerden geçen insanlarda gölgeli su başlarına yetişmek istiyorlarmış gibi zoraki bir acelecilik vardı.

Saip Rami, Nigar'a soruyordu.

“Ada'ya mı gidelim, yoksa Bebek'e mi?”

Nigar, zihninde uzun ve ehemmiyetli bir mukayese yaptığı sanılan bir tavırla düşündü.

“Bebek'e gitmek daha doğru. Orası hem serindir, hem de deniz havası almış oluruz. Ada'da bir şey yok.”

“Dil’de yahut iskele yakınlarında, gazinolardan birinde otururduk.”

“Bebek daha iyi bence.”

“Siz bilirsiniz.”

Şoföre seslendi.

“Bebek’e doğru çek.”

Fakat araba, Maçka’dan geçerken Saip Rami parmağını cıtlatarak haykırdı:

“Bebek’e gitmeyelim.”

Heyecanla doğrularak şoförün omuzuna dokundu.

“Döndür... Döndür.. Vazgeçtik, Bebek’e gitmiyoruz.”

Nigar onun bu ansızın telaşına şaştı.

“Ne var, ne oluyorsun?”

Saip Rami söylemek istemediği bir şeyi ağzından kaçırmış gibi kekeliyordu.

“Hiç... Bir şey aklıma geldi de...”

Nigar, onun küçücük bir hareketini gözünden kaçırmıyordu.

“Bebek’e gitmezsek, başka bir yere mi gideceğiz?”

“Bebek’e gitmeyelim de, nereye emredersen gidelim.”

“Niçin oraya gitmek istemiyorsun?”

“Hiç!”

Nigar dayattı.

“Orada bazı dostlarınıza söz mü verdiniz?”

Ellerini çırparak katıla katıla gülüyordu.

“Onlara rastlarınız diye mi korkuyorsunuz? Korkma efendim, korkma. Ben kıskanmam. Ah, kim bilir ne harika şeylerdir. Ne kadar eğleneceğim bilsen! Vallahi pek merak ettim.”

Şemsiyesinin ucuyla şoförün sırtına vurdu.

“Bebek’e gidiyoruz. Çevir otomobili... Hem son derece hızla.”

Saip Rami söylemek zorunda kalmış bir adam sinirliliğiyle, “Benim için değil. Nafile telaş ediyorsun yavrum. Kendimi düşünmem bile. Sen istedikten sonra bana ne demek düşer ki...” dedi.

Nigar, duralayan bir bakışla, “O hâlde telaşın niye?” diye gene sordu.

“Senin için.”

Nigar bu cevabı beklemiyordu, şaşırarak durdu.

“Neden?”

Saip Rami gözlüğünü düzeltiyordu, dudaklarını hafifçe oynatarak mırıldanır gibi “Gidersek görürsün. Evvelden hatırlamış olsaydım, gezmeyi teklif etmezdim. Bana kabahat bulma da,” dedi.

Onun yüzünün aldığı ciddi hâl Nigar’ı korkutmuştu. Fazla sormadı. Otomobil, baş döndürücü bir hızla, korna çalarak, sarsıla sarsıla yol alıyordu. Nigar etrafına bakamıyor, şemsiyenin sapını kıracak kadar sıkıyor, gözlerini kapamış, üşüyormuş gibi dişlerini birbirine çarparak titriyordu.

O, Faik’i sevmeye başladığından beri duygusu, düşüncesi hep uyanık yaşıyor, iyi veya fena, belirsiz bir şeyden söz açılrsa fazla sormaya cesaret edemiyor, sonu Faik’e dokunur, bir şey çıkar ümidi onu perişan ediyordu. Saip Rami’nin, yolu değiştirmek istemesi Nigar’ın kalbinde aylardan beri bir defa bile gerçek olmayan bu ümidi yeniden tutuşturmuştu. Saip Rami niçin oraya gitmelerini istemiyordu? Demek Faik oradaydı. Saip Rami hem kendi, hem Nigar’ın Faik’le karşılaşmasını istemezdi.

Faik'i bir kere görmek için Nigar her fedakârlığı göze alırdı. Onu yakından görmek, sesini duyabilmek, acı ve azap verse de yine bir saadet olacaktı.

Otomobil, Bahçekapısı'na kadar dolmuş sıkışık araba ve otomobiller arasından ilerleyerek Bebek tramvay durağının önünde durdu. Nigar'la Saip Rami otomobilden inip bahçeye girmişlerdi. Saip Rami orkestranın yanındaki set üzerine doğru yürüdü.

“Burada oturalım.”

Nigar cevap verecek hâlde değildi. Nasıl istersen der gibi başını eğdi, gözleriyle etrafını araştırıyordu. Üzeri beyaz ke-ten örtülü, yanlarında bambu koltuklar konulmuş, dört köşe masalardan birini seçmek lazım geliyordu. Saip Rami orkest-
raya oldukça uzakça, biraz kuytu bir köşeyi gösterdi.

“Burası fena değil.”

Nigar, Saip Rami'nin gösterdiği tarafa baktı. Oradan hiç kimseyi göremeyecekti. Setin ön tarafında yeni boşalan bir masayı işaret ederek ilerledi.

“Şurası daha ferah.”

Saip Rami sesini çıkarmadan Nigar'ın arkası sıra gitti. Masayı temizlemeye başlayan garson Nigar'a soruyordu.

“Ne emredersiniz?”

Nigar'ın, kendisiyle meşgul olunmasına canı sıkılıyordu.

“Bana bir dondurma.”

“Karışık mı? Yoksa...”

Garsonun sözünü yarıda keserek “Bildığın, istediğin gibi getir. Fazla sorma artık,” dedi.

Yüzünün çizgileri sinirli sinirli buruşup açılıyor, görmek istediği, fakat göremediği bir şeyi arayan bir tavırla başını sağa sola, öne arkaya döndürüyordu. Saip Rami ara sıra, bıyı-

ğını karıştırarak orkestranın çaldığı bir valsi yavaşça ıslığıyla tekrarlıyordu.

Nigar, garsonun getirdiği dondurmaya dönüp bakmamıştı. Saip Rami sesini olabildiği kadar tatlılaştırarak “Dondurma geldi. Eriye eriye bitecek,” dedi.

Nigar ona değil, zihnindeki suale cevap veriyordu.

“Bebek’e gelmemizi niçin istemiyordun?”

Saip Rami ellerini birbirine vurarak içini çekti.

“Hoş olmayan bazı rastlaşmalardan korkmuştum.”

“Ne gibi?”

Aralarında isim verilmemiş, detay sorulmamıştı, fakat kimden, neden söz ettiklerini hissetmişlerdi. Saip Rami göz-lüğünü çıkararak mendiliyle temizledi.

“O, çok defa buraya geliyor da.”

Nigar gözleri hiddetle parlayarak doğruldu.

“Niye şimdiye kadar bana söylemedin?”

Saip Rami ellerini pantolonunun ceplerine sokmuştu.

“Çünkü hiç işe yaramazdı. O evlendi artık.”

Nigar sararmıştı, dudaklarını ısırıldı.

“Yalan!”

Saip Rami cevap vermek için hiç acele etmedi, bambu koltuğun kenarlarını tutarak etrafa ağır ağır, dikkatle baktı.

“Daha gelmemişler... Birazdan muhakkak gelirler.”

Onun emniyetle söyleyişi, Nigar’da itiraz kuvveti bırakmamıştı, gözlerini kırpmadan kapıdan girildikten sonra sık ağaçlıklar arasından kıvrılarak setle birleşen ince yola bakıyordu. Uzun dakikalar, daha fazla uzayan dakikaların peşinden geldiler.

Nigar'ın gözleri yorulmaya başlamıştı, dirseğini masaya dayayarak eliyle çenesini tuttu.

“Siz çok yalancıymışsınız.”

Saip Rami sinsi sinsi gülüyordu.

“Keşke yalancı çıksaydım. Belki yarım saatten fazla oldu, yüzünüze bakıyorum, o kadar heyecanlı sinirli duruyorsunuz ki. Sizi böyle acı içinde görmektense yüz defa, milyon defa yalancı çıkmaya razıyım.”

Onun sözlerinde samimi olmadığını, gizliden gizliye sevindiğini Nigar anlamıştı. Fakat bir şey söylemedi, yalnız sordu.

“Geldiler mi?”

Saip Rami, elini salladı.

“Çoktan. Siz bahçe tarafına bakıyordunuz. Hâlbuki onlar, sandalla gelip rıhtımdan geçtiler.”

Nigar, nefesi tıkanarak sordu.

“Hani, neredeler?”

O, Nigar'ın arka tarafındaki biraz uzak masalardan birini gösterdi.

“İşte... Dönüp bakarsanız, görürsünüz.”

Nigar, birdenbire bir duraklama ile ürperdi. Saip Rami, bu kadar açık yalan söyleyemezdi. Demek, o burada idi. O dakikada öleceğini bilse yine dönüp bakacaktı. Ama ensesinden iki el, başını kuvvetle tutmuş, arkaya döndürtmüyordu. Nigar bu gizli düşmanla boğuşuyordu. O iki elin kumandasından kurtulmak istedi, damarlarını koparacak bir kuvvetle başını geriye çevirdi.

Faik, genç bir kadınla yan yana oturuyordu. Nigar yüzü solmuş, bayılıyormuş gibi gözleri süzülerek bakıyor, dudakları titriyordu. Faik kalın, yuvarlak, altın saplı bastonunu

çevirerek yanındaki kadınla konuşuyordu. Nigar kendisine karşı beğenilen kadını gözden geçiriyordu. O sararmış fildişi renginde donuk tenli, iri, kara gözlü, ufak tefek bir kadındı. Dudakları manalı bir gülüşle yarı açık duruyordu.

Nigar, Faik'in dönüp bakmasını bekliyordu. Onu görünce yüzü acaba ne hâl alacaktı? Belki utanacaktı, gözlerini yere indirecekti. Nigar kendisini o kadından daha alımlı, daha taze, daha güzel buluyordu. Faik bu kadının nesini beğenmiş, neresini sevmiştir? Sevmek... Buna da pek kuvvetle ihtimal veremiyordu. Faik'in birdenbire uzaklaşmasında elbette bir sır vardı. Ailesinin zoruyla evlendirilmediği ne malûmdur? Kendisi onu bir dakika bile unutmamıştı. O da Nigar'ı unutamazdı. Sevmiş, pek fazla sevmiş olmaktan başka Nigar'ın ne günahı, ne kabahati vardı?

Nigar'ın küçücük, tecrübesiz kalbi insanların, vicdan, namus, hayâ diye kendi kendilerine, sırf övünmek için çıkardıkları, fakat bir gün bile kendilerine tatbikini düşünmedikleri bu çok eski kuruntulara inanıyordu. O, zannediyordu ki bir fenalık, mutlaka bir fenalığın karşılığıdır. Kendisi aşkı için her şeyden vazgeçmeyi kabul etmişti. Faik'in ondan bu kadar zalimce yüz çevirmesine sebep yoktu. O, Faik'i, hâlâ aynı şiddetle, aynı ateşle seviyordu. Faik de onu sevmişti, ölünceye kadar seveceğini de söylemişti. Bu duygunun değişmesi bu ateşin soğuyup donması için aralarında küçük bir mesele geçmemişti. Birbirini kıran, inciten, hatta söylenecek son söze kadar söyleyen birçok sevgililerin, hiçbir şey olmamış gibi günün birinde barışı verdiklerini hep görüyor, işitiyordu. Faik'in kendisini bir daha yüz yüze gelmemek üzere terk edivermesi olacak işlerden değildi. Şimdi o, gözlerinin içi gülererek Nigar'ın yanına gelse, elini uzatsa Nigar her şeyi unutacak, onu affedecekti.

Nigar'ın, gözlerini onlara diktğini Faik'in yanındaki kadın görmüştü, Faik'e eğilerek kulağına fısıldadı. Nigar kadının bu hareketindeki manayı anlamıştı. Merakla bekliyordu.

Faik şaşkınlıkla dönerek baktı, Nigar'la göz göze geldiler. Fakat bu bakış ancak birkaç saniye sürdü. Faik hiç şaşırma-
mış, sakinliğini bozmamıştı, tekrar tekrar başını çevirdi, el-
leriyle işaretler ederek kadınla konuşmaya başladı. O söyler-
ken kadın vakit vakit başını sallayarak Nigar'a bakıyordu.

Nigar kendinden konuşulduğunu anlamıştı, şaşkınlıktan
elinden şemsiye yere düşmüştü. Saip Rami şemsiyeyi alırken
korkarak sordu.

“Biraz rahatsız görünüyorsunuz. Kalkalım isterseniz?”

Nigar dişlerini sıkarak “Hayır,” dedi.

Ölü mü, yaşıyor muydu? Sinirlerine garip bir duygusuz-
luk gelmiş bütün vücudunu uyuşturmuştu. Bir ölünün kalbi
yarılsa, belki Nigar'ın kalbinden daha fazla kan akardı. Faik,
onunla hiç tanıdık olmayan, tamamıyla yabancı, kayıtsız bir
bakışla bakmıştı. Yanındaki kadına belli ettirmemek için
duygularını gizlemek zorunda ise? Fakat Nigar'ı göstererek
hatta alaylı gülümsemelerle ondan söz etmelerine ne mana
verilebilirdi?

Saip Rami'nin kümes kapısının kendiliğinden açıldığını
gören bir sansar sevinciyle sesi titriyordu.

“Beni dinleyiniz, gidelim.”

Nigar ona döndü. İlk buradan gitmemek, karşısındaki
kadına yenilmiş görünmek istemiyordu. Lakin burada dur-
duğu her dakika, dayanılmaz bir işkence olacaktı. Beyhude
dayanmak, kendi kendisine zulüm etmek demektir. Yavaş bir
sesle cevap verdi.

“Hakkınız var, gidelim. Burası pek kalabalık. Sıkıldım.”

Gösterdiği sakinliğe kendisi de şaşıyordu. O, bu korkunç
darbeyi bir an bile aklından geçirmediği için tesiri ansızın
ve esaslı olmuştu. Düşüncesi, ihtimalden ihtimale atlayarak
cılgın kasırgalar kopacağını hayal etmişti. Hâlbuki küçücük

bir feryat bile çıkartmadan öldüren bir tek zehirli kurşunla cansız yere yuvarlanıvermişti. İsyân için de, feryat için de biraz kuvvet lazımdı.

Kendisine yol gösteren Saip Rami'ye "Nereye gidiyoruz?" dedi.

O, emir bekleyen bir köle tavrı almıştı.

"Neresini emrederseniz."

Nigar, şemsiyesiyle iskarpinlerinin ucuna vuruyordu.

"Size bağılıyım... Siz seçiniz."

Kararını vermişti, intikam alacaktı. Bırakıldığı hâlde hor görülmeye, hakaretlere karşı, hâlâ ona bağlı görünmektense küçük görmekle karşılık vermek, gerçek bir şifa olmasa bile yine bir avunmaydı.

3

Sadiye, iki üç dakikada bir kapı açılıyor, merdivenlerden biri çıkıyormuş gibi hayalden sesler duyarak çarpıntı içinde odadan sofaya fırlıyor, "Amber Nine nerede kaldı? Gideli bir saat oluyor, hâlâ yok," diyordu.

Amber Nine ile Nigar'a bir mektup göndermiş, kızından para istemişti. Nigar annesinin ne kadar sıkıldığını biliyordu. O, kendiliğinden düşünmeli değil miydi? Kiranın son taksitini vermemişti. Apartmanın kapıcısı hemen her sabah kapıya gelip terbiyesiz terbiyesiz bağıırıyordu. Bu hafta da kirayı vermezse apartmandan atılacaktı.

Nigar, altı aydan beri Saip Rami ile yaşıyordu. Saip Rami, Sadiye'nin ümit ettiği gibi kızını nikâhla almamıştı. Fakat Nigar'ın nikâhlı karıdan farkı neydi? Saip Rami onu en küçük bir arzusundan bile mahrum etmeyerek debdebe içinde yaşıtıyordu. Sadiye için bu son bir ümit kapısıydı.

Nigar'ı geçirdiği kazadan sonra kim alırdı? Hangi namuslu aile çocuğuna, “Kızımı nikâhla alır mısın?” diyebilirdi? Nigar'ı bu yola atmamak için elinden ne gelirdi? Parası olup da evde oturtmak istese, Nigar rahat duracak mıydı? Aynı kökten süren filizler, bir renk çiçek açarlar. Nigar'ın Saip Rami ile yaşamasını Sadiye, kötülüklerin en hafifi sayıyordu. Eğer Saip Rami yardıma yetişmemiş olsaydı, Sadiye aç kalacaktı. Dostlar, ahbablar sayesinde ziyafetten ziyafete, eğlenceden eğlenceye koşarken Sadiye hayatın acı taraflarını hiç düşünmemişti. Kendisine bakan, onunla meşgul olan kalmamıştı. Sadiye, bunu her şeye rağmen kendi kendine söylemekten çekinmişti. Nigar'ın hatırı için değil, biraz da kendisi için olduğunu sanıyordu. Fakat Nigar, Saip Rami ile ayrı eve çıktıktan sonra, Sadiye etrafının birden boşaldığını görmüştü. Ara sıra Nigar çağırmasa, aylar geçecek, bir tanıdık yüzü görmeyecekti. Bu bırakılış evvela onu korkunç bir köpürme ile kudurtmuştu ama yavaş yavaş alışmış, durgun bir tevek-külle boynunu bükmüş, “Bitti, her şey bitti,” demişti.

Sadiye için biten şey bolluk içinde yaşayıp saadet sandığı hayaldi. O, tecrübelerinden sonra duyuyordu ki her biten basamak, mutlaka bir başlangıç hazırlar. Sadiye bundan sonra yokluk açısından başka ne bekleyebilirdi?

Altı yıl içinde geçirdiği sarsıntıları düşünmek, ona korku veriyordu. Bu altı sene yaşını, mevkiini, hâlini, hiçbir kayıt tanımadan, hiçbir şey düşünmeden, aşk tanrısına adanmış bir buhurdan gibi kalbini yakmıştı. Şimdi, bu küllerin üzerine kapanıp ısınmaya çalışıyordu.

Eğer harp başlamamış olsaydı, bu avuntu ile bir zaman daha belki avunabilirdi? Ama muharebe, ateşini yavaş yavaş sınırlardan aşırarak memleketin içine serpmeye başlamıştı. Bu gözle görünür, yıkamakla, su ile söndürülür bir yangın değildi. Taşları eriten, elması kömür, suları buhar yaparak tepeleri düzleten, ovaları dağ hâline koyan bir volkan gibi kuvveti gün geçtikçe artan sarsıntılarla hayatı, insanları hayvanca bir ihtirasla eziyor, dağıtıp hırpalıyordu.

Hayat bir yıl içinde yüzyılın yapamayacağını değiştirmişti. Mendil konup yüzük çıkan hokkabaz kutusu gibi her şey şeklini değiştirmişti. Zenginler fakir, buğday mısır, altın kâğıt, pirinç bulgur, süpürge tohumu ekmek olmuştu. Halk, fırın kapılarında birbirini çiğneyerek parasıyla ekmek dileniyor, yorganını satarak eline geçirdiği üç beş kuruşla bir dirhem et alamıyor, avuç dolusu parası olsa bir hastasına şeker bulamıyordu.

Ama buna karşı, Eyüp'te kurban etiyle büyümüş, cebinde yalnız ıskat parası görmüş, çay içmek için kahvelerde tanıdık arayan bir kısım türediler, eskiden önlerinden geçmeye korktukları en pahalı lokantalarda fazla yanmış, az pişmiş diye yemek beğenmiyorlar, tabakları iğrenerek yere atıyorlardı.

Halkın çoğu aç kaldığı zamanlarda, kolay kazanan bir sınıf olursa ahlak ve namus kuvvetlerini kaybederler.

Saip Rami harpten önce birkaç yüz liralık sermaye ile iş yaparken şimdi on binlerle, yüz binlerle oynuyordu. O, Nigar'ın sözünden çıkmazdı. Sadiye istediği paranın gönderileceğinden emindi.

Amber Nine soluya soluya kapıyı açmıştı.

“Oh bittim, öldüm,” dedi.

Hemen kanepenin kenarına ilişmişti. Kuru parmaklı ellerini boynundan, kulaklarının arkasından geçirerek terini kuruluyordu.

“Bari bu kadar yorulduğuma göre eli boş dönmeseydim.”

Amber Nine başlangıç yapmaya lüzum görmeden sonu söyleyivermişti. Sadiye bir şey sormadı. Amber Nine arada bir soluk alarak anlattı.

“Ben gittiğim zaman, Nigarcığım daha yatakta imiş. Beni görünce sırtına maşlah gibi ince bir hırka aldı, yataktan fırladı. Mektubunu verdim, ‘Anneciğin gönderdi,’ dedim. Açtı okudu. Okurken kaşının biri kalkıp biri iniyordu. Mektubu

bitirince, çenesini tutup bir durdu, zahir bir şey düşündü. Bana döndü, 'Pekiyi,' dedi. 'Sen otur.' Sonra yandaki odaya girdi. Ben oturdum, başladım beklemeye. Aradan bir on dakika geçti geçmedi, Saip Bey'in bar bar bağırdığını duydum. Oyunda para kaybetmiş, beş parası yokmuş. Zaten kapı aralıktı. Yüksek sesle ne konuşuyorlardı, duyuyordum. Aman kadını sorma. O, bağırdıkça Nigar da bağırıyordu. Hani iplik kaldı, birbirlerinin üzerlerine atılacaklardı. Neler söylemediler ki... Ben şaşkınlıktan bir köşeye büzülmüşüm. Sonunda ikisinin de yorgunluktan sesleri kısıldı. Nigar, biraz sonra alı al, moru mor odaya geldi. Eli ayağı şakır şakır titriyordu. Benim dilim tutuldu; ne diyeyim? Söyleyecek, sorulacak bir şey yok ki."

Sadiye yavaşça "Nigar bir cevap vermedi mi?" diye sordu.

Amber Nine başını geriye itti.

"Kendisine korka korka sordum, 'Kızım, annene ne cevap vereyim?' Döndü, omuzlarını silkiverdi. 'İşte ne olduğunu sen de gördün, işittin. Git, hepsini anneme anlat,' dedi."

"Sonra?"

"Hiç!"

Yar kenarında, uçuruma yuvarlanmamak için bütün kuvvetiyle sarıldığı ince dal parçası da kırılmıştı.

"Şimdi ne yapacağız?"

Amber Nine, onun ümitsiz bakışlı gözlerinde yanan ıstırapı görmemek için gözlerini kapadı.

"Bilemem ki kadını."

Sadiye bir an içinde çöküvermişti.

"Ben ne yapayım? Ne yapabilirim?"

Gezmek, eğlenmek, zevkle, cümbüşle ömür sürmek için değil, aç kalmamak, açlıktan ölmek için ne yapabilirdi? Kızından bile yardım göremezken ona kim elini uzatırdı? Ça-

lışıp kendi kendisini kurtarmaktan başka çare göremiyordu. Fakat neye, nasıl çalışacaktı? Hizmetçilik edemezdi, vücudu, yaşından çok fazla ihtiyarlamıştı. Sonra mendil yıkamayabileceveremezdi. O güne kadar hep saçmış, dağıtmış, onun döküntülerini etrafındakiler toplayıp düzeltmişti. Yemek pişirmesini, dikiş dikmesini de bilmiyordu. Genç değildi ki öğrensin, elinden geldiği kadar çalışmaya gayret etsin. Biraz okuması yazması vardı, hocalık edebilirdi. Lakin hangi aile, hangi mektep, ona “Al, çocuklarımızı okut,” derdi? Hayatta, başkalarına en ufak bir faydası dokunmadan, her zaman etrafının zararına yaşamış bir insan utancını duydu.

Amber Nine onun kafasından geçenleri anlıyormuş gibi yavaş yavaş başını sallayarak bakıyordu.

“Kadınım düşünmek para etmez. Ne yapacaksak, hemen şimdiden yapalım.”

Sadiye ellerini çenesinde kilitlemişti.

“Yapacak bir şey yok nine.”

“Karşılıklı oturup düşünelim öyleyse.”

“Sen söyle nine. Ben düşünmeyi de unuttum artık.”

Amber Nine gözleri dalarak “Kararı yine sen ver kadınım,” dedi. “Yürüyecek bir tek yolumuz kaldı.”

Sadiye’nin yanına oturmuştu.

“Zaman kötü. Bugün hangi kapıyı çalsak bir dilim kuru ekmek veren olmaz. Herkes aç, herkes fakir... Cebinde parası olanlar ekmek bulamıyorlar. Kelden köseye imdat olur mu? Açlıktan sokak ortasında can versen göz ucuyla bakan olmuyor. Tekkelerde ocak tütmüyor. İmaret kapıları birer birer kapandı. Sokaklara şöyle bir bak, Darülaceze boşanmış¹⁷ gibi. Kimin benzinde kan, can var? Ama beş parmak bir mi? Kazananlar da yok mu sanki? Onlarda tövbe yoksulluğa.”

17 (Baskı altında bulunan ya da gergin duran bir şey) Birden fırlamak, kurtulmak. (y.h.n)

Sadiye, Amber Nine'nin sözlerini dinlerken yüzü sararıyor, sık sık nefes alarak baygınlıklar geçiriyordu.

“Sus nine... Biliyorum, sus!”

O, işitmemezliğe gelerek sözünü sürdürdü.

“Bu yeni zenginlerin hepsi, daha dün kuyruksuz adamlardı. Bugün ellerine para geçince ne oldum delisi oldular. Para harcayacak yer arıyorlar. Kadınım, işte asıl bunlara çatmalı. Dağ başında yol kesen haramiler gibi, ceplerinden paralarını zorla alacak değiliz ya! Gönül rızasıyla, ne verirlerse, onu alacağız.”

Sadiye anlamamıştı.

“Nasıl?”

Amber Nine'nin gözlerinde sinsi bir ışık yanıyordu.

“Bu adamların çoğu görgüsüzdür. İki körpe yüz gördüler mi, gevşeyiverirler. Onlardan acıma beklersen gülerim.”

O, söyledikçe Sadiye'nin şaşkınlığı artıyordu.

“Ne demek istiyorsun?”

“Kadınım, sen beni dinle. Dinlemekle günaha girmezsin ki.”

Sadiye sinirlenmişti, kaşlarını çatarak sordu.

“Anlamıyorum, maksudını açık söyle.”

Amber Nine, hor gören bir tavırla omuzlarını silkti.

“Söyleyeceğim şey gizli kapaklı değil ki.”

Dudakları hiddetle sıkılmıştı.

“Peki, kadınım ne yapacaksın? Kimden medet umuyorsun? Ben sana acıdığım için söylüyorum. Eğer sözlerime güveniyorsan, ben kalkar giderim.”

Kapıya doğru yürüyordu. Onun tehdidi Sadiye'nin damarlarındaki kanı dondurmuştu. O da giderse büsbütün

yalnız kalacaktı. O yaşa gelmişti ki, yalnızlık, bir kuduzun sudan korkması gibi insanı korkutur. Kime sığınır, kime el açardı? Dadısının evine de gidemezdi. Yıllardan beri onu hiç arayıp sormamış, üstelik bir gün para istemeye gelen Hilmi Efendi'yi kapıdan kovmuştu.

Hastalanacak, aç kalacak olsa, daha can çekişirken çöp tenekesine atılan sıska kedi yavruları gibi vücudunu dinlendirecek bir kuru şilte, sıcak bir dam altı bulamayacaktı. Kollarını uzatarak yalvaran bir sesle Amber Nine'nin arkasından haykırdı.

“Dur gitme! Ne istersen söyle! Gitme Allah aşkına! Dinleyeceğim, söyle!”

Amber Nine kapının tokmağını çevirip çıkmak üzere idi, dönerek “Anlayıp dinlemeden ne diye parlıyorsun?” dedi.

Sadiye'nin gözlerinin içini okumak istiyormuş gibi bakıyordu.

“Nigar için mi söylüyorum sandın? Hayır! Ben büsbütün başka niyetle söyledim. Onun, şimdi beyi var. Gel desen gelir mi acaba?”

Yine Sadiye'nin yanına oturdu.

“Kadınım, sen de her gün, her yerde görüyorsun. Nice aile kızları sokaklara döküldüler. Küçük bir vaatle aldanıveriyorlar. Kimi fakirlikten, kimi de keyfi için. Fakat bunların hepsi toy, cahil. Gençliklerinden, güzelliklerinden hayır göremiyorlar. Fentlenmiş¹⁸, kıcı kırık ahretlikler, vallahi onlardan daha fazla çalım satıyorlar. Ben nelerini biliyorum. Onlara bir yol gösteren olsa...”

Sadiye'den karşılık bekleyen bir tavırla sustu. Sadiye onun ne demek istediğini anlamıştı.

“Fakat bu, âdeti...”

18 Argoda, ustalaşmış, mesleğinde ilerlemiş demektir. Hatta günümüz argosundaki “kaşarlaşmış” kelimesine çok yakın bir negatif anlam içermektedir. (y.h.n)

Amber Nine kuru yanaklarını çukurlaştırarak kısık, boğuk bir gülüşle güldü. Onun bu gülüşünde “Ya sen? Kendini onlardan ayrı mı sanıyorsun? Aranızda ne fark var? Biri evde biri dışarıda, ikisi üçü bir araya gelince mi başka oluyor?” diyen acı bir alay vardı. Sadiye boynunu bükerek durdu, sözünü tamamlamadı.

Amber Nine’nin yüzü birden ciddileşmişti.

“Bana bunu çok teklif edenler oldu. Ben bir kere tövbekâr oldum. Hem artık uğraşacak hâlim de yok. Bu yaştan sonra vebale girmek istemezdim, ama ne yapalım? Senin hatırın için yeniden başımı dertlere sokacağım.”

Sadiye onun teklifini kabul etmiş görünüyordu. Amber Nine düşüncelerini anlattı. Apartmandaki eşyaların bir kısmını satar, borçlardan kurtulurlar, bir kısmıyla da tutacakları evi döşerlerdi. İşin en mühim noktası, istenildiği şekilde ev bulabilmektir.

O ne söylediyse, Sadiye hiç ses çıkarmadan dinledi.

4

Amber Nine’nin istediği evi pek güçlkle bulabildiler. Evin sokağı ne işlek bir cadde, ne de pek sapa bir sokak olmalıydı. Gerektiği zaman iki taraflı kullanılabilmek için arka tarafta da muhakkak bir kapısı ve pencerelerinde sağlam panjurlar bulunmalıydı.

Sadiye, Amber Nine’nin evin panjurlu olmasında ayak diremesine akla sığar bir sebep göremiyordu.

“Panjurun ne lüzumu var sanki?”

Amber Nine, Sadiye’nin kolundan tutmuştu, yavaşça “Günün birinde taşlanmayacağımız ne malûm?” dedi. “İnsan her şeye hazır bulunmalı. Buraya tekkeye, camiye gelir gibi Allahlık, derviş adamlar mı gelecek sanıyorsun? Bizim

işimiz çok defa, anasının ipliğini pazara çıkarmış hanım evlatlarıyladır.”

Yüzlerce ev gezdikten sonra sonunda Amber Nine bir ev beğenebildi. Apartmandaki eşyalardan satılmayanların yeni eve taşıtırılması Amber Nine’yi düşündürüyordu.

“Elimizde kalan eşyalar da fazla. Biz, onların yine bir kısmını satalım. Eşyaların hepsi ağır, temiz. Elden çıkarmak doğru değil ama evden eve taşınırken harap olacaklar. Birinden hayır kalmaz.”

Sadiye soruyordu.

“Her ay göç mü edeceğiz?”

“Hatta haftada, on beş günde bir. Defterde yazılı olmayan neler başa gelir. Kadınım sen daha bu yollardan geçmedin. Zaman serbestleşti de şimdiler biraz nefes alabiliyoruz. Eskiden geceleri sesimizi çıkarmaya korkardık, vakitli vakitsiz eve girip çıkamazdık. Mahalleli ufacık bir şey sezinlese hemen iki bir yok, evi basarlardı.”

Sadiye başını sallayarak hüzünlü bir gülümseme ile onu dinliyordu. Amber Nine’ye eşyaları gösterdi.

“Bu eşyanın hepsini mi satacağız?”

“Hayır. Lazım olanları alıkoyarız. Lüzumsuzları eksik fazla ne ederse satarız.”

“O hâlde sen ayır.”

“Ayırmak uzun bir iş değil ki. Üç karyola, birkaç koltuk, kanepeler... Eskilerinden olsun, hiç zararı yok. Üç orta masası, dört beş sandalye, iki konsol. Sürahi, bardak, tencere, lamba, çanak çömlek gibi öteberiyi alıkoyarız, kalan küsurunu mezar ediveririz.”

Sadiye şaşıyordu.

“Koskoca bir ev, böyle beş on parça eşya ile döşenir mi? Senin saydığın eşya ile evde âdeta tamtakır oturacağız.”

“Kızım, ben hatta fazla tuttum. Biz tam tertip, kelli felli bir ev açmıyoruz ki. Büyük başın derdi büyük olur. Karda gezip izimizi belli etmemeliyiz. Mahalleliyi de kuşkulandırmaya gelmez. Merkezlere düşeriz. Artık ondan sonra geçmiş ola, yakamızı güç kurtarırız. Resmî evin belası çoktur. Evi açmak için aylarca muamele sürer. İş onunla bitse, gene şükret de otur, bir kere sıraya girme yoksa cezadan baş alamazsın. Kontrol kontrol üstüne... Kızlar, başı açık sokak kapısına çıktılar ceza... Sokağa seslendiler ceza... Pencere önünde oturdular ceza... Tanrı'nın günü hırsız, dolandırıcı, yankesici ararlar. İçki vereceksin, müsaade al. Evin iki kapısı olmaya-cak... Gece yarısından sonra çalgı yasak... Her odada ayrı çalgı da olmaz, üstelik mecidiye kâğıtlarını da alırlar, bir yere kıpırdayabilirsen kıpırda. Derdin türlü-sü oradadır. İt, uğursuz musallat olur, meram anlatamazsın. Benim dediğim tertip, en kolayı, en rahatıdır. Suya sabuna dokunmadan, sessiz sedasız işimizi çeviririz. Polis kokumuzu aldı diyelim, onun da kolayı var, metres deriz, küçük bir kayıt geçerler, olur gider.”

Sadiye parmağı ağzında, şaşkın şaşkın duruyordu.

“Gelen misafirler, kupkuru odaları görünce ne derler?”

Amber Nine bir kahkaha kopardı.

“Kadınım sen sahiden toymuşsun ya. Evi tam döşememek zaten birinci şarttır. Gelen misafirler eşyaya gelecek değiller ki. Çalım meraklısı düştü mü, ‘Biz daha yeni taşındık, yerleşmedik, kusura bakmayın,’ der, bir kulp takarsın. Zengin kısmının zaten unvana gözü doymuştur. Evinde iki kırık sandalyesi olmayan züğürtlerin avurt zavurtuna kim kulak asar? Anasından, babasından ayda yılda birkaç kâğıt vurup buraya rastgele düşecek gelip geçicilerin bize çokluk faydası dokunmaz. Ona da eyvallah, kesat gün kârı dersin. Sevdalıların gözü dumanlıdır. Etrafını göremez. Biz, evin nizamından ziyade, elimize geçireceğimiz yosmaları düşünelim. Balığı hırslandıran, yemin iyisi, tazesidir. Oltalar düğümlü mü, eski mi ona kimse bakmaz.”

Sadiye elinde olmadan güldü.

“Balıkçıda da biraz ustalık olmalı değil mi?”

Amber Nine cevap verdi.

“Evet. O da bir Allah vergisidir. Oltasını ustalıkla kullanan bir gün bile avdan eli boş dönmez. Sen hiç tasa etme kadını, acemi avcılarının oltasına takılacak ahmak balıklar çoktur. Oltadan kaçan kurnazları da yutacak daha kurnaz balıklar vardır. Ne yaparsın, dünyanın kuruluşu böyle!”

Yeni eve taşındıkları zaman eşyaları sokak üzerindeki büyük odaya yığdılar. Amber Nine oradan odalara taksim ediyordu. Bahçe tarafındaki küçük oda meclis odası olacaktı. Oraya bir büyücek masa, iki koltuk, bir geniş sedir, bir sigara iskemlesi, gözleri boş bir konsol ve konsolun üzerine de en-siz, uzun bir ayna koydular.

Sadiye duvarlara renkli resimler, fotoğraflar asmak istiyordu, Amber Nine bir şartla razı olabildi.

“Camlarını çıkarır, öyle asarız. Ne olur ne olmaz, cam kazalı şeydir.”

Ona göre odanın döşenmesi bitmişti. Fakat Sadiye itiraz etti.

“Oda pek boş kaldı. Biraz daha eşya getirsek?”

Amber Nine şiddetle “Hayır,” dedi, “eşya konacak yer var mı baksana? Hatta bu kadarı bile çok. Bu odada işret edilecek, çalgı çalınacak. Rakı herkese bir tesir etmez, efkârlısı olur, efendi külhanbeyi olur, sinirlisi gelir, cakacılar bulunur. Sen kılığa kıyafete aldanma. Ben ne efendiden, beyden, paşadan akıllı uslu adamlar bilirim, değme bıçkınlara taş çıkartırlar. Her vakit uslu uslu gülüp oynanmaz. Bazı kereler de hiç yoktan hır çıkarıverirler. Ortada kırıp dökülecek bir şey olmayınca birbirlerini yer, kurtulurlar. Öyle çiçeklik filan

gibi süsleri kafa göz yarılısın diye mi koyacağız? Biraz da meydan bırakalım kız da oynatırlar.”

Sadiye içini çekti.

“Hep kavgadan, gürültüden bahsediyorsun. Biraz da iyi tarafını düşünsene.”

Amber Nine mahzunlaşır gibi oldu.

“Ben, iyi olsun istemez miyim? Biz günahkâruz kadını. Cenabı Hak bize yardımcı olacak değil ya. Şeytanın işi yok, başımızı ne dertlere, belalara sokmaz.”

Ne çocuklukta aldıkları terbiye, ne içinde yetiştikleri aile çevresi, hiçbir kuvvet onların bu gizli korkusunu yatıştırılmaz. Bu kadınların İslam’ı, Hıristiyan’ı boş itikatların esiridirler. Türbelere, ayazmalara adak adarlar. İslamlardan, Ramazanları, misafirlere başörtüsüyle çıkan ve sahur vakti abdest alıp tövbe ve istiğfar ettikten sonra oruç tutan ve iftara kadar erkeğe görünmeyenleri vardır. Otuz Ramazan her gece aynı dikkat ve ciddilikle ibadet ederler. Hatta gündüzleri, onları görmek isteyen dostlarını bile, ancak “Günahı senin boyuna olsun,” diye yemin ettirip öyle kabul ederler.

Hıristiyanlardan birbirinin kardeşi olmak isteyenler, papaza okutur, gömlek değişirler. Böylece iki arkadaş birbirinin işledikleri fenalıklarını sırtına geçirmiş olur, artık iyi ve fena günlerini paylaşırlar. Birbirinin dostlarına, müşterilerine çıkmazlar. Vaatlerine, sözlerine çok sıkı bağlı kalırlar.

Fala, büyüye inanırlar. Çamaşırları arasına muska, çörekotu, mavi boncuk, küçük kaplumbağa kabuğu koyarlar. Bakıcıların en küçük öğütlerini, dediklerini, sıkı sıkıya tutarlar. Rüyadan korkarlar ve hemen tabir ettirirler, zamanına göre saadet veya uğursuzluk umarlar.

Her an kalplerini kemiren gizli bir düşmanla boğuşuyorlar sanılır.

Amber Nine, gözlerini yumup ellerini açtı. Dua eder gibi dudaklarını kımıldatıyordu. Eve taşınırlarken göğsünün üzerinde sımsıkı tutarak getirip sofadaki duvarda yüksek bir çiviye astığı küçük çıkını aldı, parmakları titreyerek düğümünü çözdü. Çıkının içinde yeşil çuha kılıf geçirilmiş küçük bir Mushaf, kırık bir ayna parçası, bir dilim ekmek, tuz, şeker, kömür vardı.

Sadiye dikkatle bakıyordu. Çocukluğundaki eski bir hatıra ile titredi. Dadısı Servinaz Kalfa da yeni eve taşındıkları zaman tıpkı böyle bir çıkın taşırdı. Amber Nine çıkındaki ekmeği aldı, üç kere öpüp başına koydu. Yine çıkını düğümleyip yerine astı. Yüzündeki hüznün dağılmış, fersiz gözlerine rahatlık, sessizlik dolmuştu. Sadiye'ye döndü.

“Şimdi öteki odalara bakalım. Sen meclis odasının üzerindeki odada yatarsın. Kendi odanı nasıl istersen öyle süsle, karışmam. Sokak tarafındaki aşağılı yukarılı büyük odalara birer karyola, birer masa, birer konsol birer de iskemle koyarız. Fazla kanepeler koltuk istemez. Kapının yanındaki odaya biraz ziyade çekidüzen veririz. Misafir ağırlamak lazım gelirse oraya alırız. Ben mutfakta yatarım.”

“Mutfakta mı?”

“Elbette. Ocağın karşısındaki köşeye bir sedir koyarım, üzerine de bir şilte sererim, olur biter. Kapıya yakın yatmalı. Yarı gecede yahut sabaha karşı usulca sıvaşmak isteyen, bey kılıklı ne bedavacılar vardır. Hem onlar için hem giren çıkan misafirleri birbirleriyle karşılaştırmamak için. Polisten, mahalleliden şüphelenenler de olur, bekletmeye gelmez, me-ram anlatmalı. İdare edeceğiz, ne yaparsın. Yukarıdan misafir inerken bir de bakarsın patadak, hatırandan çıkamayacağın biri gelir. Hemen mutfığa alıp lafa tutmalı. Öyle ya, kendini göstermek istemeyen, dosttan, düşmandan çekinenler olur. Sonra gece yarısı bira, rakı, meze isterlerse ta yukarıdan, sıcak döşekten kalkıp da mutfığa inilir mi?”

“Rahatsız olmaz mısın?”

“Ben alışkınım, bir şeycik olmam. Senin odanın karşısındaki çatı arasını da hem kiler, hem sandık odası gibi kullanırız.”

Sadiye, o ne söylediye uygun bulmuştu.

“Ben karışmıyorum, sen bildiğin gibi yap olmaz mı nine?”

Amber Nine bir şey hatırlamış gibi ehemmiyetle sordu.

“Büyük ceviz sandığın anahtarı sende mi?”

“Anahtarları el çantama koymuştum, bakayım, belki oradadır. Şimdi lazım mı?”

“Evet.”

“Ne yapacaksın?”

“Ceviz sandığın üst gözüne bir gazete kâğıdına sarılı kerpetenle, tornavida koymuştum, onları alacağım.”

“Kerpetenin ne münasebeti var şimdi?”

“Kapıların kilitlerini, rezelerini bozacağım.”

Sadiye o zamana kadar saklayabildiği şaşkınlığını gizleyemedi.

“Artık anlamıyorum.”

Amber Nine hiç bozmadan cevap verdi.

“Sürgüleri varsa onları da çıkaracağım.”

“Elin evini harap edeceksin. Sebep?”

“Sonra, sonra senin de aklın erer. Kapıların kilidi, rezeleri sağlam olmamalı. Eve sürtüğümüz alacak değiliz, bize gelecekler, ne olsa aile kızı sayılırlar. Yanlarına vereceğim adam hırslı mı hırsız mı nenin nesi, biliyor musun? İçeride kızla bir kavga çıkarırsa ne yaparsınız? Dördük çalıp bekçi çağıramayacağız. Kapıyı kırmaya kalkışsak mahalleliyi toplarsınız. Gürültü olmasa bile, yine içimiz rahat etmez. Biz kapı ile uğraşırken ister

misin, herif kıza bir bıçak saplayıversin. Evden çıkacağımız zaman ettiğimiz zararı öderiz. Bu bize daha ucuza mal olur. Sandık odası ile senin odanın kilidi, sürgüsü dursun.”

Sadiye artık ses çıkaramadı. Amber Nine elinde çekiç ve kerpetenle odalardan helalara kadar kilitleri bozdu ve rezeleri birer parça yerinden oynattı, kapı tokmaklarını çıkardı, sürgüleri büsbütün söktü aldı.

Helaların renkli kâğıt yapıştırılmış, kireç sıvanmış yan pencerelerini kırıyordu. Sadiye dayanamayarak sordu.

“Niçin kırıyorsun? Bu pek manasız.”

Amber Nine çekici yere atarak durdu.

“Tehlikenin asıl büyüğü buradadır. Bazı sinsi, nemrut adamlar vardır. Kafalarına bir şey koydular mı, sonuna kadar yapmak isterler. Koltuğunda, gömleğinin içinde sakladığı saldırmasını, el âlemin ortasında çıkaracak, boş tabancasına herkesin gözü önünde fişek sürecektir değil ya. Bir bahane bulur, desturun, ayak yoluna çıkar. Zaten böyle bir iş evvelinden kokmaya başlar, geciktirmeye gelmez, işi çakar çakmaz gözetmeli.”

Başını acınarak sallıyordu.

“Nerede o eski kibarlar? Artık o nezaketi mumla arasan bulamazsın.”

Amber Nine, Sadiye’yi temin ediyordu.

“Sen bana bırak, dedim ya... Ben bildiğim gibi yapar, yakıştırırım. Ben şimdi bir ara, karakolun etrafını bir kolaçan edeceğim. Belki bir tanıdık çıkar, öyle ya, başımız sıkıya gelirse, lazım olur.”

Bulunduğu kabın şeklini alan sular gibi Sadiye de girdiği muhite hemen alışırıyordu. Dört gün geçmemişti, neşesi yerine gelmiş, yıllarca o hayat içinde yaşamış kadar eminlik ve rahatlık duymaya başlamıştı. Zaman, Sadiye’ye Amber

Nine'nin değerini anlatıyordu. O, sanatının en küçük taraflarını bile gözden uzak tutmayan, bütün inceliğini bilen, başlı başına bir lemdi. Sadiye onun her sözünü ses çıkarmadan, karşı bir fikir söylemeden kabul ediyordu.

Sadiye evvela başka bir şekil tasarlamıştı. Evde her zaman bulunacak kızlar olacak, belli bir ereve içinde yaşanacaktı. Amber Nine bu şeklin sakatlığını birer birer anlattı.

Evde gedikli sermayeler bulundurmak birçok cihetten tehlikeliydi. Bu, zaman geçtikçe evi belli misafirlerin yeri yapabilirdi. Sonra kızların arasındaki çekememezlik, her gün kavgaya, uygunsuzluğa yol aardı.

“Onlar boş durmazlar, sebep olsun olmasın, öteye beriye borçlanırlar. Günün birinde evden kaarlar. Alacaklılar kapıya asılır. Sen arlanır, borçlarını dersin. Tefeciler bir senetle adamı kısıkvrak bağlarlar. Sonra belalılar, tutkunlar da olur. Onlarla uğraşmak gtr.”

Sadiye göğüs geçirdi.

“Fakat her vakit istediğin kızı bulabilir misin?”

Amber Nine mahrem bir vaziyet almıştı.

“Elbet bulurum.”

“Tanıdıkların var mı?”

“Eskiden çok vardı ama şimdi onların zamanı geçti. Eseflenme, kadını! Birini tanı, yeter. Onlar birbirlerini getirirler. Hem güzeli, çirkini de. Biraz boya ile hepsi, gece afet gibi görünürler. Yalnız don yağı gibi soğuk olmamalı, ona dikkat ister işte.”

Amber Nine planını çok iyi icra etmiş olan bir kumandan gibi hızla iş başına geçmişti. Yaşından umulmaz bir çeviklikle evi ve misafirleri, öyle ustalıkla bir idare edişi vardı ki Sadiye şaşıp kalmaktan kendini alamıyordu.

Sadiye'nin tek düşüncesi kızıydı. Beyoğlu'ndaki apartmandan taşınırken Nigar'a haber göndermiş, yeni evini tarif etmişti. Nigar, Amber Nine'nin elinden adresi almış, sadece, "Peki gelir, görürüm," diye cevap vermişti.

Sadiye ara sıra rastlıyor ama ya onun vakti olmuyor yahut ehemmiyetsiz bir işi çıkıyor, uzaktan başlarını sallayarak selamlaşıyorlar, bir türlü görüşemiyorlardı.

Yalnız bir gün, Sadiye, Köprü'de Adalar iskelesinde Nigar'ı görebilmişti. O gün kızına sormuştu.

"Nereye gidiyorsun Nigar?"

Nigar, annesinin sorduğuna cevap verecek yerde onun tuvaletini gözden geçirmiş, "Bu kostümün çok şekilsiz olmuş anne. Hangi terziye diktiriyorsun?" demişti. Nigar'ın kayıtsızca, hatta alay eder gibi kıyafetinden söz edişi Sadiye'yi hüznlendirmişti, fakat kızına karşı bir şey diyememiş, boyununu bükerek "Bir Rum terziye diktiriyorum," diyebilmişti.

Sadiye, Nigar'ın göz bebeklerinde ince bir buğunun toplanıp dağıldığını görmüştü. Nigar'ın bu insafsız kayıtsızlığına kendini beğenmişlik denemezdi. Onun, saklamak istediği, ama ne olursa olsun bir türlü saklayamadığı içten gelen bir eza ile vakit vakit kalbinin, beyninin burkulup koparıldığını Sadiye hemen anlamıştı. Nigar belli ki mesut değildi. Para, cümbüş, onu, içini kurt yiyen harap fidanları düşmekten koruyan sarmaşıklar gibi görünüşte yapma renklerle sarıp diri, hayat dolu gösteriyordu.

İkisi de aynı vapura binmişlerdi. Sadiye kızına sormak, hakikati öğrenmek istemişti. O Nigar'ın yalnız başına gezmesini de manalı buluyordu.

"Kocan nerede?"

Nigar omuzlarını kaldırarak çapkın bir bakışla gülmüştü.

“Kocam mı? Zannedersen Saip’ten bahsetmek istiyorsun?”

“Başka kocan var mı kızım?”

“Evet, kocan demekte haklısın. Şimdi öyle demek usulden oldu.”

Sonra başını çevirerek yorgun bir sesle ilâve etmişti.

“Saip kulüpte, kumar oynuyor, akşama Splendid’de buluşacağız.”

Sadiye, Heybeli’ye çıkarken Nigar hiçbir şey söylememiş, yalnız annesinin elini avuçları arasında sıkarak onun gözlerinin içine uzun uzun bakmıştı. Sadiye bu bakışlardaki manayı günlerce, gecelerce anlayamamış, hatta düşünmeye bile korkmuştu.

Sadiye, Saip Rami’nin ne cins erkeklerden olduğunu biliyordu. O, kovanın kapısı açıldıktan sonra sürüden ayrılıp yapraktan yaprağa, çiçekten çiçeğe başıboş dolaşan serseri arılara benzerdi. Bugün Nigar’la beraber yaşıyordu. Fakat konduğu çiçeğin özünü emip bitirince yarın başka bir çiçeğe aynı koşma, aynı ateşle uçup konmayacağı nasıl bilinirdi?

Nigar zengin, temiz, serbest yaşamaya alışmıştı. Saip Rami onu bırakacak olursa annesinin evindeki korkulu, gizli yaşayışa nasıl dayanabilirdi? Sadiye her geçen gün bu uğursuz hâli yakınlaştırıyor sanıyordu. Onda gizli bir avunma, gerçekleşeceğine için için kendisinin inandığı bir ümit vardı. Amber Nine’nin gösterdiği ve beraberce yürümeye başladıkları yol, aksaklıkları, tehlikesi derecesinde bolluk verememişti.

Amber Nine de, Sadiye’den pek memnun görünmüyordu. Onun en küçük işlerde gösterdiği beceriksizlikler, bazı bazı düzeltilemez çocukça saflıklar, sakarlıklar, Amber Nine’yi sinirlendirdikçe sinirlendiriyordu.

“Ah kadını, sen büsbütün toylaşıyorsun. Hiç insan idaresi nedir bilmiyorsun, senin yaptığını çocuklar yapmaz. Gün geçtikçe açılacağı yerde, acemiliğe vuruyorsun. Hâlâ alışmadın.”

Amber Nine vaktiyle onu teşvik ettiğine âdeta pişman oluyordu.

“Ben hesabı yanlış tutmuşum. Bu işler için çekirdekten yetişmelidir,” diyordu.

Sadiye, Amber Nine’ye tamamıyla hak veriyor, fakat onun yüzüne karşı açıkça söyleyemiyordu. O, bu hayata geç girmişti. Arkasında uzun yılların tatlı acı, güzel, renk renk yükünü taşıyan bir geçmişi vardı. Sadiye pişmanlık duymadan, her şeyi unutmuş gibiydi. Ama hiç umulmayan bir anda bu geçmiş birden hortlayıveriyordu. Bir gün eve gelen misafirlerden biri, kocasının arkadaşı çıkıyor, başka bir gün eski komşularından biriyle karşılaşıveriyordu. Bu küçük şeyler Sadiye’nin sürekli uykusuzluklarla, ispiroyla bozulan sinirlerinde korkunç sarsıntılar yapıyordu.

Eskisi kadar içki içemiyor, iki kadehle olduğu yerde sızıyordu. O, ne kadar inkâr etse, yaşlılık tesirini göstermeye başlıyordu. Üç dört gece üst üste sabahladığı zamanlar, yüzü bir ölü sarılığı alıyor, göğsü sık öksürüklerle tıkanarak dizleri titreye titreye, solgun bir hayalet gibi dolaşıyordu. Bu, bir günkü şekli bir günküne benzemeyen değişik hayat, Sadiye’yi dudaklarını yakıp kavuran kekre bir içki gibi midesini bulandırıp garip bir uyuşukluk veren bir şekilde sarhoş etmişti. Bu sarhoşluktan ayılmamak istedikçe daha fazla harap oluyor, daha fazla düşüyordu.

O, yalnız bir şeye alışmamıştı, alışamıyordu. Eve gelip giden misafirler, ona yeni bir âlemin kokusunu getiriyorlardı. Fakat bu koku onu tiksindiriyordu. Parasının verdiği hakla bağırان, hakaret eden, küfürleri iltifat sayılan cura ile hora tepmeye alışmış ve yeni konuşan çocuklar gibi kekeleye ke-

keleyle lakırdı eden, kılıksız insanların hükmetmesini çekemiyordu. Sadiye onların meclisinde bulundukça eski günleri anarak kalbi yanıyordu. Sanatla bestelenmiş, ince, nazik havalara, avurtlarını şişirerek “Vız gelir!” deyip silken bu adamlar, tek mısralı bir şarkıyı saatlerce tekrar ettirerek coşuyorlar, nara atarak banknotlar yakarak köpürüp taşıyorlardı.

Eğer kızının bir yuvası olsaydı, namuslu hayatı üstün tuttuğu, yaşadığı çevreden öğrendiği için değil, yalnız rahat, sessiz bir köşecik, sinirlerini dinlendirecek bir kuru şilte bulmak için yalvararak oraya gidecekti. Nigar’ın bezgin, ümitsiz hâli onun ağzını kapamış, ellerini kelepçelemişti. Lakin gene inandığından da geçemiyor, “Bir gün... Kim bilir, belki bir gün...” diyordu.

Gece yarısı Amber Nine oda kapısını yumrukluyordu.

“Ayol ses versene kadını! Kapıya vurmaktan ellerim nasır bağladı. Duymuyor musun, bu ne uykusu?”

Sadiye duvarlara tutunarak sallana sallana, uyku sersemi kapıya kadar gitmişti, anahtarı kilidin içinde çevirirken sordu.

“Ne o nine?”

“Bak kim geldi kadını.”

Sadiye, Amber Nine’nin tuttuğu mum ışığında Nigar’ı görmüştü.

“Nigar, sen mi geldin? Bu vakit ne münasebet?”

Nigar acele ile örttüğü duruşundan belli olan başörtüsünün gevşek düğümünü yorgun bir tavırla çözerek “Anlatırım anne,” dedi. “Dur, oturayım.”

Amber Nine de odaya girmişti. Sadiye ile birlikte Nigar’ın oturduğu koltuğun yanında birbirlerine bakarak hele-canla bekliyorlardı. Sadiye dayanamadı.

“Ne var?”

Nigar, lutr mantosunun yakasını açarak fazla terlemiş gibi göğsünü yelpazelemeye başlamıştı. Sadiye gözlerini açarak “Aa,” diye şaşırarak geriledi. Nigar mantosunu gecelik gömleğinin üzerine giymişti. Sadiye kızının üzerine eğildi.

“Nedir bu hâlin, anlatsana?”

Nigar gözlerini indirerek cevap verdi.

“Saip’le kavga ettik. Evden kaçtım.”

Sadiye ihtiyarsız olarak karyolanın kenarına çöker gibi oturdu. Amber Nine elinden düşürmemek için şamdanı konsolun üzerine koymuştu.

“Seninkisi de densizlik kızım. Karı koca arasında her gün kavga olur. Kavga ettik diye insan evini bırakır da kaçarmı?”

Sadiye, boğulur gibi “Burayı nasıl buldun?” dedi.

Nigar kolunu sallayarak anlattı.

“Bana gönderdiğin adresi saklamıştım. Şoföre verdim. Eliyle koymuş gibi buldu. Ev çok kolay yerdeymiş.”

Amber Nine’ye dönmüştü.

“Kuzum nine, çantamı aşağıda bıraktım, getirir misin?”

Sadiye, Nigar’a dikkat etti. O, fazla kederli görünmüyordu. Hatta yaptığına sevinmiş olan bir şımarık çocuk neşesi vardı.

“Niçin kavga ettiniz? Seni dövdü mü, ne yaptı?”

Nigar’ın birden gözleri parlamıştı.

“Zaten ondan nefret ediyordum. Kaçıp kurtuldum.”

Sadiye yumruklarını hiddetle karyolanın demirlerine vuruyordu.

“Hayır, gece yarısı, böyle iç gömleğiyle evden kaçmak için bu bir sebep değil. Bu bir sebep değil. Yarına kadar olsun

bekleyebilirdin. Hemen birkaç saatin içinde nefret etmeye başlamadın ya? Acelen neydi?”

“Bana hakaret etti.”

“Ne diye?”

“Güya Faik’e mektup yazıyormuşum. Onu eve alıyormuşum.”

Sadiye, şaşkınlığından bağırmmamak için eliyle ağzını tuttu.

“Nasıl, sen Faik ile konuşuyor musun?”

“Hayır, hep Saip’in yalanları.”

Fakat yalan derken sesi sevinçle titriyordu. Sadiye tekrar tekrar sordu. Amber Nine yalvardı. O kadar üzerine düştükleri hâlde Nigar fazla bir şey söylemedi.

Amber Nine, Sadiye’nin kulağına fısıldadı.

“Ben anlarım, şimdi üzerine varmayalım.”

“Artık geçti. Anlasak da ne çıkar? Ah bu Faik... Kızımın felaketinin sebebi hep o çapkın!”

“Ne o, ne bu... Kıskançlıkla birbirlerine ileri geri söylemişler. Saip Bey ondan dünyada vazgeçmez. Yarın değilse öbür gün gelir, buradan alır.”

Amber Nine’nin ustalıkla sorduklarına Nigar hep kaçamaklı cevaplar veriyordu. Sadiye, Amber Nine’nin “Saip Bey dünyada ondan vazgeçmez, gelir buradan alır,” demesine fazla inanmış değildi, fakat yine “Belki,” diye küçük bir ümitle kalbi titriyordu. Hâlbuki aradan bir hafta geçtiği hâlde Saip Rami’den bir haber gelmedi.

6

Amber Nine kahvaltı tepsisini Sadiye’nin baş ucundaki küçük üç ayaklı masanın üzerine bırakırken Sadiye yavaş bir sesle, “Perdeleri açar mısın nine?” dedi.

Amber Nine storları yukarı kaldırıyordu.

“Nasılsın kadının?” diye sordu.

Sadiye parmakları ile alnını sıkıyordu.

“Başımda öyle bir ağırlık var ki.”

“Biraz süt iç bari. Açlık da insanı hasta eder.”

“Hiç iştahım yok.”

“İştah dışın altındadır. Büsbütün kendini kapıp salıverme kadının. Biraz gayret et.”

Sadiye hâlsiz hâlsiz güldü.

“Peki, peki gayret eder, içerim.”

“Sen yemeye yemeye kuvvetten düşüyorsun.”

“Nigar kalktı mı?”

“Hayır.”

“Pekiyi nine.”

Amber Nine odadan çıktıktan sonra Sadiye pencereden içeri dolan güneşe gözleri kamaşarak baktı.

Bir ocak sabahıydı. Gökyüzü, kışın pek az görülür bir parlaklıkla bulutsuz, lekesizdi. Güneş karşı damların arkasından pırıl pırıl yanarak yükseldikçe topraktan, ince toz gibi bir duman, ağır ağır etrafı sarıyordu. Güneşin keskin okları mesafeleri delerek yeşilliğini korumuş ağaçların çiyden ıslanmış yapraklarında oynuyor, uzaktan yuvarlak mavi bir tepsiyi andıran deniz, durgun bir göl gibi güneşe sırtını vermiş ısıtıyordu.

Pembe, kırmızı, kara, soluk kiremitli damlar kâh omuz omuza vermiş bir sırada duran, kâh birinin tepesinden bakan inişli yokuşlu çatı, baca kümeleri, taştan toprağa, ağaçtan çiçeğe, insandan hayvana kadar her şey, fazla renkli, tazelenmiş, canlanmış görünüyordu.

Bir kış güneşinin, yumuşak sarı ipek tüyler gibi camlardan süzülen ışıkları tatlı bir ılıklıkla göz ısıtıyordu. Sadiye yatağında doğrulmak istedi. Yorganın ucunu açarken elleri çıplak demire dokunmuş gibi ürperdi. Sabaha karşı sönen sobayı tekrar yakmayı unutmuşlardı. Çatlak pervazlar, kapının aşağılı yukarılı birer parmak aralıkları birkaç saatin içinde odanın bütün sıcaklığını üfleyip soğutmuştu. Ellerini yorganın içinde sakladı. Amber Nine mutlaka biraz sonra ateş getirir, sobayı yakardı. Sesi çıksa bağıracaktı. Fakat vücudunu bir parça oynatacak, hatta bir yandan bir yana dönecek olsa, başı zonklaya zonklaya ağrıyor, şakaklarına kızgın oklar saplanıyordu.

Ara sıra aşağı sofada, merdiven başında ayak sesleri duydukça yukarı çıkıyorlar diye ümitleniyordu. Hâlbuki pencereden giren güneş, sırma eteğini odada sürüyerek ağır ağır dolaşıp çekilmişti.

Sadiye açlıktan, sancıdan vakit vakit bayılır gibi dalıp kendinden geçiyor, çatı arasında gezinen fare tıkırtılarını kapı kurcalanıyor sanarak odaya kim girecek diye gözleriyle etrafı araştırıyordu.

Nigar hâlâ uyuyor muydu? Kapıyı açıp “Anne, nasılsın?” diye sormamıştı. Hasta olduğunu biliyordu, acaba o da mı hastalanmıştı? Kahvaltı tepsisini bıraktıktan sonra Amber Nine de bir daha odaya uğramamıştı. Onların bu hâllerine sebep neydi?

Sabahtan beri aşağıki odalarda sürüp giden karışık gürültüden, bir başkalık olduğunu anlıyordu. Acele acele merdivenlerden inip çıkıyorlar, bazı bazı sofada, merdiven sahanlığında koşuşmalar oluyor, sık sık kapılar açılıp kapanıyor, masalar, iskemleler çekiliyor, perdeler, kanepelere vurulan süpürgelerin pat patları Nigar’ın, Amber Nine’nin seslerine karışarak Sadiye’nin odasına garip bir uğultu gibi geliyordu.

Hastayı unutacak kadar, Nigar ile Amber Nine’nin telaşı neydi? Bazı bazı bütün kuvvetini toplayarak yataktan kalkıp

aşağıya inmek istiyordu. Fakat bir mıknaatısın saman çöpünü çekmesi gibi, yastıklar başını çekiyor, gözlerinin önünde mor, kırmızı, siyah renkler uçuşuyor, ek yerleri olgun bir çıban acısıyla sızlıyordu.

Nigar havai, kayıtsız bir kız olmuştu. Daha da çocuk sayılırdı. Sadiye onu affediyordu. Ama Amber Nine'nin uğramasını tuhaf buluyordu. Nigar'ın geldiği günden beri onun tavır, muamelesi değişmişti. Nigar'a fazla sokulmaya başlamış, bir sözünü iki etmeyerek tam bir itaat ve hürmetle onun sevgisini, emniyetini kazanmaya çalışmıştı. Sadiye yaptığı zaman kavgası günlerce sürecektir olan bir şeyi Nigar yapınca Amber Nine hiç sesini çıkarmıyor, hatta gülüyor, hoş görüyordu.

Nigar, Amber Nine için zor ele geçer bir avdı. Fırsat düşürdükçe Sadiye'ye, "Çekirdekten yetişmelidir," demiyor muydu? Nigar istenilen şekil verilebilecek, aşı tutar, taze bir fidandı. Amber Nine, Sadiye'den umduğu faydaları Nigar'dan fazlasıyla çıkarabilirdi.

Nigar'ın kaçıp geldiği gece Sadiye, yeni bir hâl karşısında kalmıştı. Birkaç gün misafir kabul edememişti. Saip Rami'nin gelmesi ümidiyle bir hafta beklemişti. Bütün zorlukların karşısında Nigar'ı kendi eliyle bu çukura atıp çamura gömmek istemiyordu. Ama Amber Nine'nin sözleri bu son, zayıf düşüncelerini de uyuşturmuştu.

"Buraya gelen kibar beylerden biri Nigar'a gönül verdi mi, yine işler nizamına girer. O zaman o da evini bilir, sen de rahata erersin. Böyle kafese kor, saklarsan, sonu ne olacak? Bir de onu düşünsene."

Sadiye'nin karşı koymalarına örnekler vererek cevaplar yetiştirmişti.

"Sana isim sayarak mı söyleyeyim? Ben nelerini bilirim... Öyle analar var ki kızlarını hizmetçi gibi evlerinde kullanırlar, anne dedirtmezler. Bırak, söyletme beni."

Yalnız o gün değil, Sadiye ne zaman ağzını açsa Amber Nine onu susturuyordu. Hastalığın verdiği hırçınlıkla, Sadiye onun bu her vakitki otoritesine isyan edecek, hatta “Defol!” diye sesi çıktığı kadar bağırıp kovacaktı.

Aşağıdaki meclis odasında bardak, çatal, tabak sesleri işitiliyordu. Bu büyük hazırlık acaba kimin içindi? Kimler gelecekti? Uğultusu dışarıya vuran bir arı kovani gibi, aşağı kattaki çalışmalar kimlerin şerefineydi?

Akşam rüzgârlarının parça parça serpip dağıttığı, açık kurşuni ipek bürümcükleri andıran ince, sinsî bir duman, güneşin son ışıkları altında bir bakır kızılılığı alan karşı pencere-lerde yanardöner pırıltıları buğulandırmaya başlamıştı.

Sadiye odaya çöken gurbet sessizliği içinde kendisini kaybetmiş gibiydi. Kokusuz bir is gibi pencerelerden giren esmer gölgeler, kalbine bu kış akşamının bütün hüznünü dolduruyordu. Uyku ile baygınlık arasında bir ezinti ile başı dönüyordu. Gözlerini kapadı.

Soğuk bir elin dokunması ile sıçrayarak uyandı.

“Kim o?”

Nigar karyolanın kenarına yarı ilişmiş, ona bakıyordu.

“Nasılsın anne? Maşallah ateşin düşmüş. Biraz iyicesin ya?”

Sadiye o kadar kederliydi ki, sitem etmek hatırına bile gelmiyordu, göz kapaklarını oynatarak “Teşekkür ederim,” dedi.

Nigar annesinin durgun bakışından şüphelenmişti.

“Ne o anne? Bana darıldın mı? Vallahi üç kere odaya geldim. Dalgın uyuyordun, uyandırmaya kıyamadım.”

“Ben sana bir şey söyledim mi kızım?”

“Darılmadın ya?”

“Hayır.”

Fakat sesi, bu sözü inkâr ediyordu. Nigar annesinin bu küçük hayırına inanmış göründü.

“Bak, sütünü de içmemişsin. Derece koyayım mı? Ama o kadar ateşin yok. Bir yerin ağrıyor mu?”

Sadiye, kızının kendisiyle böyle zoraki bir vazifeymiş gibi uğraşmasını görmek, onun yapmacıklığı daha dudaklarından çıkarken belli olan tatlı sözlerini işitmekle daha çok mahzun oluyordu.

“Sobayı yaktırır mısın Nigar? Üşüyorum.”

Nigar’ın hâlinde bir durgunluk vardı.

“Pekiye anneciğim, şimdi lambayı yakayım da.”

O, lambayı yakınca Sadiye, yalnız uzaktan gürültüsünü duyduğu hazırlığın sandığından daha ehemmiyetli olduğunu anladı.

Nigar’ın, o gece tuvaletiyle çok uğraştığı görünüyordu. Saçlarını ensesinden toplayarak topuzu arkaya doğru yükselen *pompeiye*n bir baş yapmış, alnından, biri de onun biraz yukarisından iki siyah kadife bağla bu kıvrıkcık saç demetini sıkımişti. Kulaklarında donmuş birer gözyaşı gibi duran iki küçük inci sallanıyordu. Üşümemek için omuzlarına attığı beyaz yün atkının altından, üzeri serpme sarı yıldızlı koyu lacivert kostümün, göğsünü meme çukuruna kadar gösteren serbest, çapkın dekoltesi göze çarpıyordu.

Sadiye hastalığını unutmuş kızına bakıyordu. Nigar çok genç, çok güzeldi. Fakat bu gençlik, güzellik de kıymeti bilinmeden, hürmet görmeden, her yağın yağmurda yatak değiştirerek serseri, avare akıp giden bir çay coşkunuğuy-la yabancı ellerde hoyratça, insafsızca harcana harcana son damlasına kadar akıp tükenecekti.

Kızıyla konuşmak istiyordu. Ona her şeyi, hayatı olduğu gibi söylemeliydi. “Dur! Bu yolun sonu yok, dön,” diye-

cekti. Acaba Nigar annesinin sert tecrübelerden sonra ve geç anlayabildiği bu gerçekteki doğruluğu kabul edecek miydi? Nigar'ın karmenle daha ziyade kızartılmış dudaklarındaki sevinçli, mutlu gülümseme onun bu öğüdü dinleyeceğine şüphe ettiriyordu.

Sadiye sönük bir sesle sordu.

“Kimler gelecek Nigar?”

Nigar da bu suali bekliyordu, sabahtan beri düşündüğü cevabı çarçabuk söyledi.

“Geçen hafta sokakta rast gelmişim. Pek rica etti, artık sözünden çıkamadım. Bu gece birkaç arkadaşıyla birlikte gelecekler. Ahbapça eğleneceğiz.”

Nigar'ın isim söylemeden anlatmasından, bu hatırlı, sözünden çıkılmayan misafirin kim olduğunu Sadiye hemen anlamıştı.

“Faik mi?”

Nigar elleriyle şakaklarındaki perçemleri düzeltiyordu.

“Pek çok yalvardı. Kabul etmesem nezaketsizlik olacaktı.”

Tekrar karyolanın yanına oturmuştu.

“Sen de hastasın. Öyle üzülüyorum ki.”

“Bana ne kızım?”

“Gürültümüzden rahatsız olacaksın. Misafirlere de ‘Susun, yavaş konuşun, gürültü etmeyin!’ denmez ki.”

“Ehemmiyeti yok. Yukarıya pek ses çıkmıyor.”

Nigar başında halledemediği bir davanın sıkıntısı içinde tutuk tutuk söylemeye başladı:

“Hiç duyulmaz olur mu? Bu odanın altındaki odada oturacağız. Çalgı çalacaklar, şarkı söyleyecekler. Dünyada uyuyamazsın.”

Sadiye'nin kararsız bakışlarındaki manaya cevap verir gibi "Ben bir şey düşündüm," dedi. "Sen istersen bu gecelik karşiki odaya geç... Orada daha rahat edersin."

"Sandık odasına mı?"

Nigar, yün atkının saçaklarını düğümleyip çözüyordu.

"Orası çabuk ısınır. Camı filan da kırık değil. Küçük bir mahzuru var. Oraya karyolanı götüremeyiz."

Sadiye işin bu şekilde halledilmesine dayanamadı.

"Beni tavan arasında mı yatıracaksın?"

Nigar, gücenmiş gibi ayağa kalktı, kaşları hafifçe çatılmıştı.

"Böyle söyleme anne! Ben söz verdiğim zaman sen hasta değildin. Senin rahatsız olmanı ister miyim?"

Sadiye kızının hâline bakıyordu. Onun hiddeti vaziyetteki çaresizliğe değil, annesinin hastalığınaydı. Nigar avuçlarında sıkıdığı küçük mendilini ara sıra ağzına götürüyor, hiddetle çekerek ısıırıyordu.

"Eğer hafta içinde rastlasaydım, hastalığını söyler, gelmelerini başka vakte bıraktırırdım. Şimdi misafirler gelecek. Onlara 'Geri dönün! Başka gün gelin,' nasıl derim? Sandık odası hem tavan arası sayılmaz ki. Tavanı biraz basık, küçük bir oda. Buradan daha iyi ısınır. Bir gecelik yatacaksın. Senin rahat etmen için söylüyorum. Demin orayı sildirttim, süpürttüm. Bir koca mangal da yaktırttım. Görsen ne sıcak oldu. Yatağını oraya götürürüz, rahat rahat yatarsın."

Sadiye rica yollu söylediklerinin iyice hazırlanmış, dönülmez bir şey olduğunu anlamıştı. Artık olmaz demenin, şikâyet etmenin ne tesiri olabilirdi? Nigar ona danışmadan, tavan arasını temizletmiş, mangal yaktırıp her şeyi evvelinden hazırlamıştı.

Sadiye, cevap vermeye lüzum görmeden "Sen bilirsin," demek ister gibi boynunu büktü, yorgun, hasta başını yastıkların arasına soktu.

Nigar sahte bir hüznle kollarını kavuşturmuş, düşünceli düşünceli başını sallıyordu.

“Sana bir doktor getirtelim anne,” dedi.

Annesi cevap vermiyordu, o, sözünü bitirmemişti.

“İstersen Kâzım Bey’i çağırtaım. Kâzım Bey hem iyi doktordur, hem de eski ahbabımızdır, dikkatli bakar.”

Sadiye başını yastıkların arasından çıkarmıştı, kızına bir düşman gibi nefretle, kinle baktı.

“Evet, çağır, beni tavan arasında muayene etsin.”

“Niçin böyle söylüyorsun anne? Doktor ancak yarın akşamüzeri gelebilir. O zamana kadar da misafirler gider.”

Sadiye uyandığı zaman odanın karanlığına aldanarak rüya görüyorum sandı. Gözlerini ovuşturarak tanımak ister gibi etrafına bakındı. Yatağının baş ucuna koydukları idare kandili yağı biterek sönmüş, küçük dört köşe pencereden sızan soluk, renksiz bir aydınlık çatlak tavan kirişlerini gölgelendiriyordu.

Neredeydi? Gözleri karanlığa alışmaya başlayınca yatırıldığı odayı hatırlıyordu. Kapının yanına çekilmiş büyük tahta sandıktan ağaç kurtlarının durmayan bir ahenkle süren kemirtileri duyuluyor, kiremitle çatı arasında sansarlar koşuyordu.

Demek hâlâ tavan arasında yatıyordu. Fakât ne vakitten beri? Burada yattığı geceden sonra pencerenin ışıklarla dolup tekrar karardığını, dalgınlık arasında görür gibi olmuştu. Buraya yatalı acaba kaç gün, kaç gece geçmişti? Kafası tersine işleyen bir saat yelkovanı gibi saat ve zaman ölçerek gün ve geceleri hesaphıyordu. O, saat, vakit fikrini kaybetmişti. Kısa aralıklarla çalgı sesleri, kahkahalar, şarkılar duymuş, uzun bir sessizlikten sonra aynı gürültü tekrar canlanmıştı. Yalnız bu basık, çarpık tavanlı çatı arasının dört köşe pencereciği, ona günleri geceleri ayırıp vakti haber vermişti.

Bu ne bitmez, sonu gelmez bir eğlence âlemiydi. Birkaç saat dinlendikten sonra aynı şevk, aynı hırsla coşup oynuyorlardı. Onu artık büsbütün unutmuşlardı. Kandilde yağ kalmamış, mangalın külleri bile soğumuştur Hastalıktan gelen iştahsızlık yavaş yavaş midesini burkan yırtıcı bir açlığa dönmüştü. Boş bağırsaklarında hava yuvarlakları guruldaya guruldaya dolaşüyor, göğsünden midesine doğru inen ezintileri, koparıyorlarmış gibi göbeğinde sancılar yapıyordu. Üzerine Trablus battaniyesi örtülmüş iki yorgan artık vücudunu ısıtamıyor, entarisinin eteğine sardığı ayakları, birbirine dokununca katılacak gibi titriyordu.

Daha ne kadar burada kalacaktı? Odanın soğukluğu açlığın verdiği ürpermelerle birleşerek damarlarını kara gömülmüş aç bir hayvan hâlsizliğiyle uyuşturmuş, beynine tatlı bir uyku yorgunluğu çökmüştü.

Aşağıda, çalgı eski bir şarkıya başlamıştı. Sadiye, yorganın bir ucunu açarak dinlemek istedi, bu şarkı çok eski günlerin hatırasını taşıyordu. Dinledikçe gözünün önünde, her an sahnesi, manzaraları değişen kesik, kırık rüyalar gibi mazi hayalleri diriliyorlar, aralarında hiçbir bağ olmadığı hâlde hep aynı zincire takılı sanılan düzgün bir akışla görünüp kayboluyorlardı:

Bir mehtaplı gecede, Büyükdere’de yalının önünde duran sıra sıra kayıklardan birinde, dalga dalga yükselen gamlı, yankı bir sesle gazel okunuyor. Kalender’de, Sadiye’nin bindiği kayık görünür görünmez, çalgıcılara evvelden verilmiş bir işaret üzerine hava da değişiyor.

“Bu akşam gün batarken gel. Sakın geç kalma erken gel.”

Piyanonun kenarına dirseğini dayayarak hülya dolu gözleriyle mahzun mahzun gülümseyen Cemil Kâzım, saygılı bir tavırla rica ediyor:

“Hanımefendi ‘Kış geldi firak açmadadır sineme yâre’ onu lütfeder misiniz?”

Sadiye son bir çabalama ile kımıldanıp kalkmak, tavan arasına kapatılmış ziyankâr bir kedi gibi bu sansar yuvasından kaçmak istedi. Cemil Kâzım onu burada, bu hâlde, düşkünlüğüne, sefilliğine kendisinin bile inanmadığı bu aşağılık, murdar kovukta görecekti miydi? Görmeli miydi?

Birden bir isyanla taşan beyninin emirlerine sinirleri, adaleleri itaat etmedi. Başı bir çamur topağı gibi yastığa yapıştı. Burada kaderin, nasibin emrine bağlıydı. Açlıktan ölse, soğuktan donsa gene sızıldanmadan bekleyecekti.

Ne kadar bekleyecekti? Aşağı kattaki ahenk gittikçe coşuyor, meclis kolayca dağılacağa benzemiyordu. Nigar da bu meclisin içindeydi. Kim derdi ki yalının arka korusunda çember çeviren, Yakacık'taki bağda, kütükler arasında Karabaş'ı kovalayan nazlı, sarıpatatya, kaba bir teklifsizlikle uzanan nasırlı ellere kadeh verecek, kaba, iğrenç şakalara candan, lezzet duyarak gülecek?

Kendisi? Genç kızlığından çocuk anası oluncaya kadar bir gün, bir dakika bile yaşamaktan memnun olmamıştı. Hep talihten, bahtsızlığından sızlanmıştı. Neyi eksikti? Sevmişti, memnun olmamıştı. Ömürlerini bir erkeğe bağlayanlara gülmüştü. Parayı bir mukaddes su gibi damla damla harcayanlara gülmüştü. Yaşamayı bu kadar hafif bir gözle, bu kadar geniş bir çerçeve içinde gördüğü hâlde saadeti bulamamasının sebebi neydi? Durmadan koşup sonunda nefesi kesilerek durakalan bir yarışçı gibi, hastalık onu yatağa çivilediği, yırtık, eski bir çuval gibi tavan aralarına atılıp unutulduğu zaman, yürüdüğü, koştuğu yolun uzunluğunu duymaya başlıyordu.

Hayatının ilk devreleri ağır bir akışla geçmişti, fakat son senelerin geçişindeki hız, onu “Acaba ben miyim?” dedirten bir şüphe ile düşündürüyordu.

Çalgı, oynak bir Laz havası çalıyordu. Sadiye dişlerinin arasından “Artık bunu saatlerce çaldırırlar,” dedi. Fazla işitemek için başını yorganla örttü. Hep aynı tempo ile tekrar

edilen bu basit oyun havasının tek düzendeki nağmeleri, bir sarkaç düzeniyle odanın boşluğunda ötüyordu. Sadiye tırnaklarını kemirerek dizlerini birbirine çarpa çarpa yatağında kıvranıyordu.

“Sustursalar... Bu havayı sustursalar...”

Fakat çalgı susmuyordu.

Sadiye tekrar bir rüyaya dalmıştı. Lakin bu rüya ılık bir bahar sabahının kalbi genişleten, sinirlere tatlı bir gevşeklik veren baygın neşesiyle dolu bir rüyaydı. Yürüdükçe sıcaklaşan, güneşe, aydınlığa daha fazla yaklaşan bir yol üzerindeydi. Dört yanında fulyalar, mineler, yer yer, öbek öbek serpilmiş, rüzgâr bir buhurdan gibi bin bir koku dağıtarak çimenleri okşuyordu. Sadiye ruhunu, vücudunu bu baharın rüyasına bırakmış, gittikçe artan bir haz içinde damarları gevşemişti. Gözleri kendiliğinden kapandı, ensesinden sırtına doğru hafif bir ürperme ile titredi. Bir tespih böceği gibi büzülen vücudu ağır ağır uyanıp gerildi. Sıkılı yumruklarını açarak kollarını yanına bıraktı.

Misafirleri kapıya kadar geçirirken Nigar, Faik’e, “Çok rica ederim, bu mektubu bugün vaktin olursa hastaneye bırak. Olmazsa hemen postaya ver. Ama unutma e mi?” diyordu.

Amber Nine, Nigar’ın uykusuzluktan kızarmış gözlerine bakarak “Ne hastanesi?” diye sordu. “Kimin için?”

“Annem için.”

Amber eliyle şakağına vurarak haykırdı:

“Eyvah! Biz telaş arasında onu unuttuk.”

“Unuttun mu?”

Amber Nine sözü çevirmeye çalıştı.

“Bu sabah bakmayı unuttum.”

“Nasıl?”

“İyice maşallah. Haydi yavrum, sen odana git yat. Uyku-suzsun. Biraz uyu, açılırsın. Doktor gelince ben sana haber veririm.”

Amber Nine, Sadiye'nin yattığı sandık odasının kapısını açarken duraklıyordu. Kulağını kapıya dayadı, içeriden zayıf bir soluk bile duyulmuyordu. Çekine çekine tokmağı çevirdi, kapıyı aralayıp baktı. Sadiye'nin çıplak ayakları yorgandan dışarı çıkmış, sağ kolu şilteden sarkıyordu. Amber Nine yata-ğa yaklaşmak istedi, fakat birden korkarak geri çekildi. Ayak sesinden ürken küçük bir fare, yorganın altından sıçrayarak fırlamış, bir duvar oyduğuna kaçmıştı.

7

“Bu mektubu kim verdi?”

“Kapıcıya gençten bir efendi bırakmış.”

“Ne zaman vermişler?”

“Demin. Bir saat var yok.”

“Tuhaf şey!”

Cemil Kâzım elindeki mektuba baktıkça şaşkınlığı artı-yordu. Hastane hademesinin verdiği mektubu tekrar okudu.

“Doktorcuğum, annem çok hasta. Bir kere gelip görme-nizi rica etti. Mümkünse bu akşam geliniz. Evin adresini de yazıyorum.”

Mektubun tarihi Cemil Kâzım'ı şaşırtıyordu.

“Bu mektup dört gün evvel yazılmış... Hâlbuki bugün bı-rakıyorlar.”

Birkaç saat, hep bu düşünce ile kafası yoruldu.

“Belki mektubu verdikleri adam unutmuştur,” dedi.

Hademelerden birini çağırarak paltosunu istedi.

Bütün gece bir ifrit gibi zehirli nefesini üfleyerek bahçeyi dolaşan, korkunç soluklarıyla camları sarsan rüzgâr durmuş, güneş ara sıra görünüp beyaz, kül rengi bulutların arkasına gizleniyordu. Cemil Kâzım kendi kendine “Arabaya binmem, yürüyerek giderim,” dedi.

Vazifeye çağırılmış bir doktor gibi sessiz sessiz yürüyordu. Eğer cebinde Nigar’ın mektubu olmasa her zamanki gibi normal bir hasta evine gittiğini sanacaktı. Sadiye belki de ağır hastaydı. Yolda etrafına bakmadan yürüyor, kafasında cevabını araştırmaya lüzum görmediği bir yığın sual uçuşuyordu. Bundan on yıl evvelki Cemil Kâzım olsaydı, böyle bir çağırışa acaba bu kadar normal, bu kadar ağır yürüyerek gider miydi?

Niçin onu çağırıyorlardı? Sadiye’ye bakacak doktor mu kalmamıştı? Sadiye’yi evvelce hastayken çok defa görmüştü, onun hastalık ateşiyle kızaran yanakları ne kadar göz alır, gönül tutuştururdu. Şimdi onu kim bilir ne hâlde görecekti? Acaba çok mu hastaydı? Mektuptaki adrese bakarak dar bir sokağa saptı. Fakat yine şüphe içindeydi. Omuzundaki sırtığa iki su tenekesi asmış, bekçi kılıklı birine sordu.

“Hemşeri, biraz bakar mısın?”

Saka, Cemil Kâzım’ın sorduğu sokağı omuzunu çarpıtarak gösterdi.

“Şu aşağıki sokak...”

Cemil Kâzım, sokağı dönünce evlerin numaralarına bakarak yürümeye başladı. Siyah boyalı bir demir kapının önünde durmuştu. “Burası olmalı,” dedi.

Kapıyı saçları oksijenle sarartılmış, yüzü parça parça boyalı bir genç kadın açmıştı.

“Kimi istiyorsunuz?”

“Sadiye Hanım’ın evi burası mı efendim?”

“Evet. Ne yapacaktınız?”

“Sadiye Hanımefendi’yi görmek istiyorum.”

Genç kadın Cemil Kâzım’ı uzun uzun süzdükten sonra başını çekti, içeriye seslendi:

“Nine bak, Sadiye Hanım’ı istiyorlar.”

Kahkahalarla gülmeye başlamıştı, iyi görmek için kapıyı biraz daha açtı. Cemil Kâzım ürkeklikle bakındı.

“Nigar Hanım evdeler mi?”

“Sokağa çıktı.”

“Bilmem beni çağırmışlar da.”

“Kimsiniz siz?”

“Bir kere söyleyiniz tanırırlar, Doktor Cemil Kâzım. Sadiye Hanım’ı görmek istiyordum da.”

Genç kadın dudaklarını büküp güldü.

“Sadiye Hanım’ın doktorlarla işi kalmadı.”

Kapıyı şiddetle Cemil Kâzım’ın yüzüne kapayıverdi. Cemil Kâzım donmuş gibi durdu. Dönmek, uzaklaşmak istiyordu. Başına bir sancı girmiş, gözleri oyuluyor gibi ağrıyordu. Kapıdan uzaklaşırken pencereden sarkan bir kadın başı, arkasından sesleniyordu:

“Darıldın mı cicim bana?”

Hiç gelmiyorsun bu yana.”

Amber Nine, Cemil Kâzım’ın bir elini bırakıp bir elini öpüyordu.

“Ne olursa senden olur beyciğim. Kurtar şu kızcağızı. Bu zamanda hastaneye düşmek kolay değil. Evin işleri yüz üstü kaldı. Helal haram, ne denirse densin işte biz de üç beş fakir,

o yüzden rızıklanıyoruz. Sadiye Hanım'ın sağığında pek ileri gidemiyordu. Sonraları hiç zapt olunmaz oldu. Basiretimiz mi bağlandı nedir? Hiç akılda yokken bir gece basılıverdik. Haydi bir muayene, derken hastaneye attılar. Nigar gül gibi kızdır, vallahi bir şeyciği yok, hep gazez.”

Cemil Kâzım elleri cebinde, bıyıklarını dişleriyle koparak sinirli sinirli başını sallıyordu.

“Pekiyi... Pekiyi.”

Amber Nine gözlerinden iri yaşlar akarak yalvarıyordu.

“Siz doktorları tanırırsınız. Nigar dedi ki: ‘Kâzım Bey isterse yapar. Git, benim tarafımdan söyle... Hastanede beni görsün.’ Size sığınıyoruz artık.”

Cemil Kâzım, Amber Nine'nin karanlık, oyuk ağzına baktıkça tiksinerken başı dönüyordu. Onu söyletmemek, bir yılan ısıığı gibi kulaklarını tırmalayan bu fısıltılı, riyakâr sesi susturmak istiyordu.

“Pekâlâ... Gider görürüm.”

Bordro imzalamaya gelmiş kâtibe dönerek rica etti.

“Raşit Efendi hademelerden birini gönderir misiniz?”

Kâtibin gönderdiği hademe kapıda görünür görünmez Cemil Kâzım, Amber Nine'yi işaret ederek “Hanıma yol göster,” dedi.

Odada yalnız kalınca başını elleri arasına alarak bir koltuğa çöktü. Amber Nine'nin sesi hâlâ kulaklarında uğulduyordu. Hastaneye gidip Nigar'ı görecekti miydi? Fakat hangi hastaneye gidecekti? Kapısından girilirken sadece sevgi ve acıma duyulan, zavallı insanların en son sığındıkları bir yuva değil, önünden geçerken çekinme ve utanma duyulan, insanlığın en zehirli çıbanını sarmaya uğraşan bir hastaneye gidecekti. Kendisinde bu cesareti bulamıyordu. Nigar'la ne konuşacaktı? Hiçbir günahı olmadığı hâlde sadece bir kaza ve tesadüfe kurban giden birçok talihsiz insanlar, bu korkunç

ve iğrenç hastalıkları bir ayıp gibi saklayıp gizliyorlardı. Demek ki Nigar bunu tabii görecektir kadar en basit insanlık duygularını da kaybetmişti. “Beni sever misin doktorcuğum?” diye sıçrayarak Cemil Kâzım’ın boynuna atılan Nigar abla... Şimdi nasıl onun yüzüne bakacaktı? Belki de hiç sıkılmayacaktı. Gözle görülmeyen ölümlerin, baş ucunda beklenilmeyen hastaların, yanındakilere verdikleri acı, ağrı pek hafif oluyor. İnsan inanmakla inanmamak arasında garip bir şüphe içinde avunabiliyor. Cemil Kâzım, Sadiye’nin ölümünü umduğundan daha fazla bir sessizlikle karşılamıştı. Uzun zaman görülmeyen birinin ölüm haberi, vaktiyle sevilmiş, gecelerce onun için ağlanmış, azap çekilmiş olsa bile gene insana pek az dokunuyordu.

Gözlerini kapadığı zaman alınına düşen sarı bukleleri küçük pembe elleriyle düzelden, lacivert gözlerinde gizli bir güneş yanan Nigar abla sevinçle haykırıyordu:

“Siz nereden çıktınız doktor bey?”

Cemil Kâzım kendi kendisini suçlu buluyordu. Kimi sevmiş, kime biraz fazla alaka göstermişse, onlar en umulmayan bir şekilde yıkılıp ezilmişlerdi. “Acaba bütün uğursuzluk bende mi?” diyordu. Acıdığı, üzerine titrediği vücutlar hep birer birer uzaklaşmışlar, o nereye elini uzatsa bir avuç zehir oluvermişti.

Nigar’ı mutlaka görmeliydi, kalktı, nereye gideceğini haber vermeye lüzum görmeden ağır ağır bahçeye doğru yürüdü. Hastaneden çıkarken düşünüyor, berrak, saf gözlerinde gençliğin acılarını, dertlerini dinlendirdiği küçük Nigar abla’nın hayaliyle konuşuyordu.

“Senin hatırın için Nigar abla! Yalnız senin hatırın için. Başka kimse için değil.”

Hastanede görmeye gittiği Nigar, Cemil Kâzım için bütünü yabancı bir kadındı.

Üzerinde Zührevi Hastalıklar Hastanesi yazılı büyük demir parmaklıklı bir bahçe kapısının önünde yolunu kesen hademeye sordu.

“Baştabip bey burada mı?”

Hademenin cevap vermesine vakit kalmadan girişin taş merdiveninde duran beyaz gömlekli bir genç asistan Cemil Kâzım’ı tanımıştı, koşarak yanına geldi.

“Buyurunuz beyefendi, baştabip bey biraz dışarı çıktılar, bir saate kadar gelirler. İçeri buyurunuz.”

Cemil Kâzım, genç asistanla yan yana yürürken bahçe-
de kâh duvar kenarlarına çömelmiş, kâh sırtlarını ağaçlara dayayarak grup grup konuşan, gürültülü gürültülü gülen ziyaretçilere bakıyordu. Kimi koltuğu altına küçük bir paket sıkıştırmış, kiminin elinde bir yemek sepeti vardı.

“Bugün kabul günü mü?”

Genç asistan grupları birer birer göstererek anlatıyordu.

“Bugün gelenler gene her vakitkine göre az. Bazı o kadar ziyaretçi gelir ki yarısını geri çevirmeye mecbur oluruz. Bakınız hem de ne kıyafette insanlar. Akşama yiyeceği ekmeği yoktur, hastanedeki dostuna çikolata, pudra, kurdele getirirler. Başka günlerde de gelenler vardır. Duvardan atlamak isterler, kapıyı zorlarlar, sekiz on hademe zor tutarlar.”

Cemil Kâzım merdivenin son basamağını çıkıyordu. Kapının önünde bir gençle karşılaştı. Genç adam selam vererek yol açtı. Bu gencin babası Cemil Kâzım’ın hastanesinde ağır hasta yatıyordu, fakat o, babasını hastaneye yatırdıktan sonra bir gün bile uğrayıp aramamıştı.

Asistan, Cemil Kâzım’a soruyordu.

“Bu genci tanıyor musunuz beyefendi?”

“Babası bizim hastanede... Pek ağır hastadır.”

“Bu genç, âdeta buranın gediklisidir. Burada bir dostu var, gün kaçırmaz gelir yoklar.”

Cemil Kâzım içini çekti.

“Babasını bir gün bile ne oldu diye aramadı.”

Asistan, Cemil Kâzım’ı başhekimin odasına aldıktan sonra izin aldı.

“Bendenize müsaade beyefendi, sabah vizitesini çabuk bitirip ziyaretçileri alacağız. Kahve emretmez misiniz?”

“Teşekkür ederim yavrum, bir şey istemem. Ben burada beklerim.”

Pencerenin önüne oturmuştu. Soluk bir ikindi güneşi bahçe-deki gölgeleri uzatarak toprağı yer yer karartıyordu. Başını kol-tuğun kenarına dayayarak sigarasının dumanlarını seyrediyordu. Yan odalardan keskin, yırtık kadın kahkahaları duyuluyor, kalın bir sesle söylenen bir şarkı, iğrenç bir küfürle susturuluyordu.

Cemil Kâzım bir çamur yığını üstünde, gökyüzündeki aya türkü okuyan kurbağaların şairce coşkunluğuyla, içinde bo-ğulduğu çirkefe neşeli neşeli şarkı söyleyen zavallı hastaların arasında kendini unutmuştu.

O dalgın düşünürken bahçeden sesler yükselmişti. “Dur, tut!” Bağırarak koşuyorlardı. Cemil Kâzım pencereyi açarak baktı. Uzun boylu, siyah çarşafı bir kadın koşmaya ça-balıyor, iki hademe onu kovalıyordu. Birden etek ayaklarına sarılarak kadın yere yuvarlandı. Hademeler, zorla kadının yüzünü açtılar, siyah, kalın peçenin altından ince, kıvrık bı-yıklı, gür kaşlı bir erkek yüzü göründü.

Cemil Kâzım şaşırarak sordu.

“Nedir? Ne oluyor?”

Hademeler, çarşafı erkeği kollarından yakalayıp kapıya doğru sürüklerlerken eğri fesli, bol paçalı bir ziyaretçi cevap verdi.

“Bir şey değil beybaba! Aftos kaçırmak için bu da bir dalaveredir ama işte yutmadılar. Ne yaparsın sevda bu.”

Cemil Kâzım pencereyi kapamadan geri çekildi. Bahçedeki ziyaretçiler her zaman görmeye alıştıkları bir vakayı görmüşler gibi hep bir ağızdan gülüşükten sonra gene kendi âlemlerine dalmışlardı.

Cemil Kâzım gene şaşırmişti. Kalkıp hastaların yanına giderek Nigar’ı görebilirdi. Fakat sinirleri buna dayanamayacaktı. Bahçedeki sesler, açık pencereden daha anlaşılabilir şekilde içeri geliyordu.

Buranın esrarlı havasını dolduran sırlı nefes neydi? Kendi hastanesine ziyaret günleri, sakat çocuklarını, hasta yakınlarını soran yaşlı, sakat babalardan, annelerden başka kimse uğramıyordu. Burada esen ruhtaki çekicilik, büyü neydi? Onurunu hiçe sayarak hastalığını bile bile, sevdiğini kaçırmak için gene bir dolap düşünüyor, evde annesini aç bırakarak hastanede babasını ölüm döşeğinde aramayarak dostuna hediyeler getiriyor, onların hayatı, sağlığı için çalışan adamlara düşman gözüyle bakıyorlardı.

Cemil Kâzım başhekimi beklemekten usanmıştı. Bir kâğıda Nigar’ın adını yazarak tavsiye etti. Artık talih, onları birbirlerinden bir daha karşılaşmamak üzere ayırmıştı. Tekrar karşılaşmak, kapanmış bir yarayı deşip kanatmaktan başka bir işe yaramayacaktı. Bahçeye dolan akşam gölgeleri arasında gamlı bir hayalet sessizliğiyle yürüyüp çıktı.

Yolda hep o düşünce ile beyni karışıyordu. Batının son ışıkları zerre zerre sönerek gökyüzü kırçıl bir renk almaya başlamıştı. Caddelerin kirli, karışık aydınlığı gözlerini rahatsız ediyor, karanlık, تنها sokaklardan geçerek yürüyordu. Birden deniz kenarına geldiğini gördü. Oraya nasıl, ne kadar zamanda gelmişti? Dizlerinde bir kesiklik duyuyordu, bastonuna dayanarak durdu.

Deniz, üzeri buruş buruş donmuş bir pelte katılığıyla, kıyıya sokulmuş dinleniyordu. Gözleri gittikçe kararan ufka daldı. Fakat çok eski bir tanıdığa rastlamış gibi kalbi hüznle doldu. Ufkun uzak bir köşesinde, Çoban Yıldızı, göz kırparak ona gülümsüyordu.

Çoban Yıldızı'nın etrafında üç beş yıldız serpintisinden başka ışık görünmüyordu. Onu, pullu bir kuşak gibi saran yıldız kervanı hani neredeydi? Hacılarıyolu, gökyüzünü baştan başa dolaşarak geçip gitmişti. Ama Çoban Yıldızı, yine orada, o parlaklıkla yanıyordu.

Hasta, iğrenç, sakat, illetli, her ne olursa olsun, gene seven, bilerek bu çirkef kuyusuna atılan insanlar, hep onun ışığına koşan, kanadı yanık pervaneler değil miydi?

Yakacık'ta düğün gecesi Veli Bey'in titrek eliyle gösterdiği Hacılarıyolu, son yolcusunu, Nigar'ı da alarak çekilip kaybolmuştu. Sadiye, Şevket, Dürnev, Kudret, Nigar, hastanede gördüğü âşıklar, nihayet kendisi, hep o kervanın içindeki zerrelere değil miydi? Hepsi Çoban Yıldızı'nın etrafında, ona bir dakika sürünmek, bir an yanaşmak için çırpınıp didinmemişler miydi? O yıldız kervanı gene, yeniden görünecek, gene Çoban Yıldızı'nın etrafını dolaşacaklardı. İnsanlar da gene o hırslar, o arzularla, katar katar yürüyüp gidecekler, yalnız sarhoşlar değişmiş olacaktı.

O da artık ihtiyarlamış, yorgundu. Bir saniye mesut olmadığı, kısmetini yalnız hicrandan aldığı hâlde eğer yıldızlar gibi insanların da aynı devri yapmaları mümkün olsaydı, çektiği acılara karşı o hayata yeniden başlamak mümkün olsaydı acaba kalbinde küçük bir tereddüt duyacak mıydı? Aynı yokluk acısıyla sona ereceğini bilse, geri dönecek miydi? Kim bilir.

SON

